

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.6.6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.6.6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.6.6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.6.6

INCUNABULI

B

6

6

Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

FRANCISCI
CAESARIS AVGVSTI
MVNIFICENTIA.

B.126.

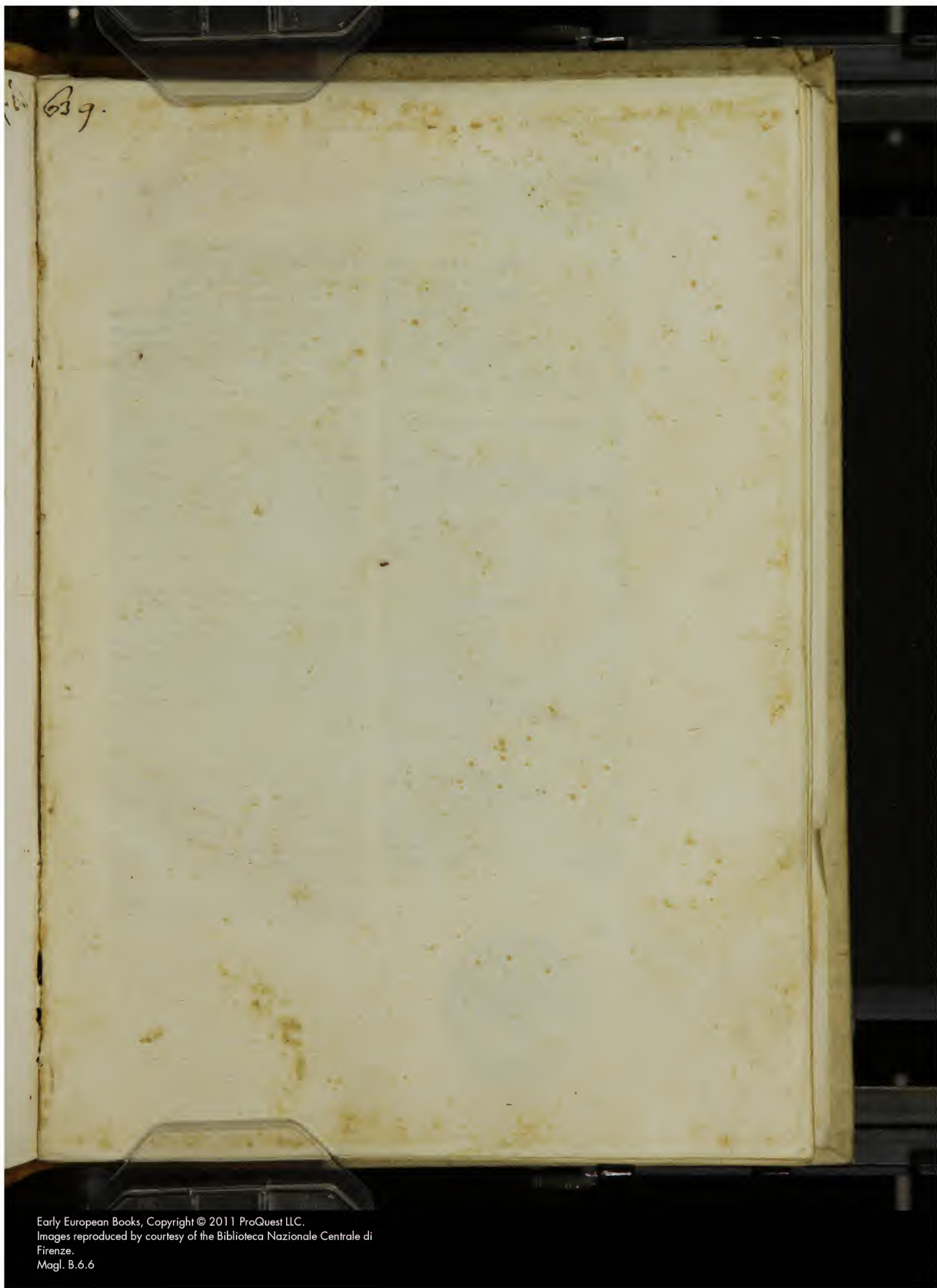
XXXIV.

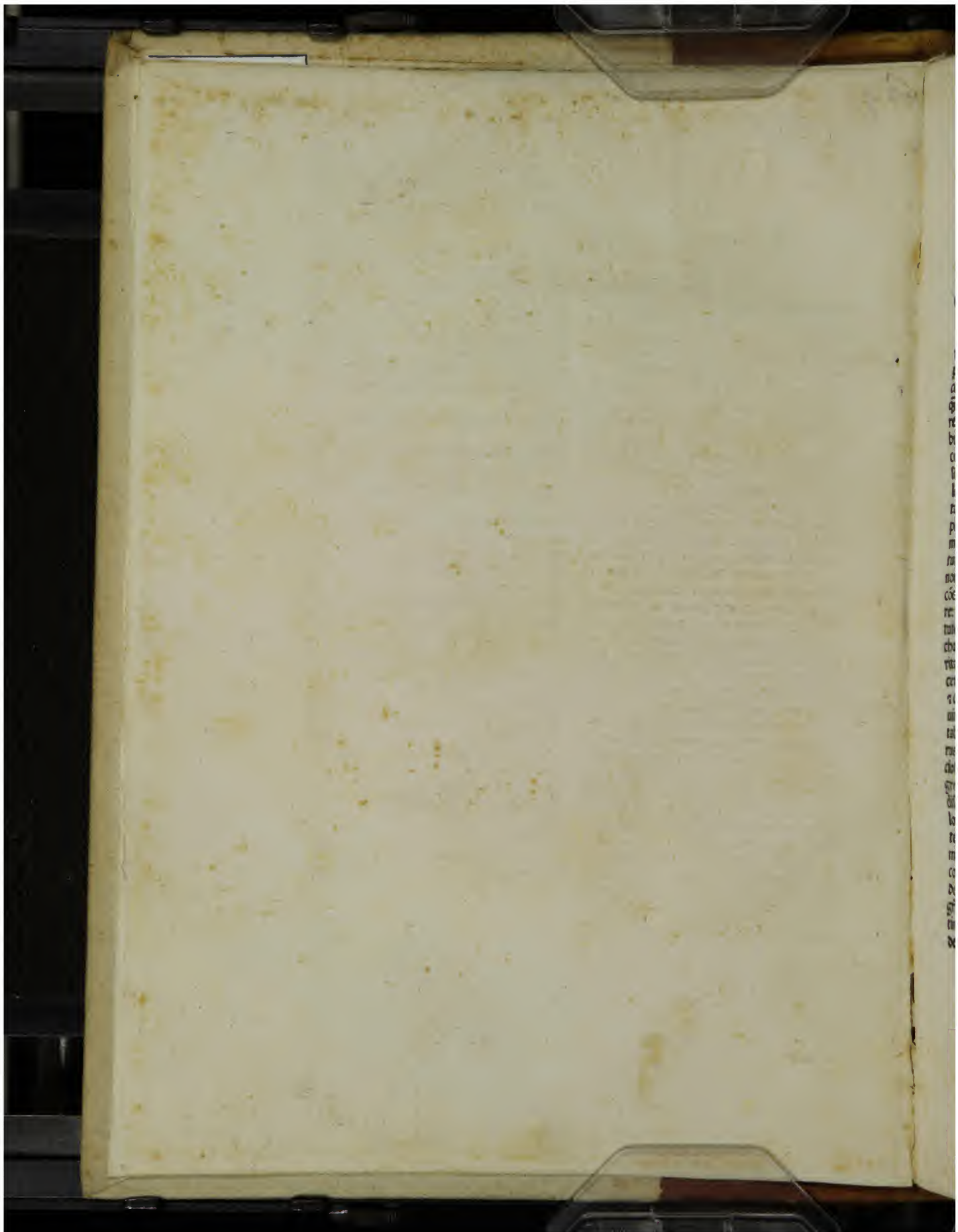
ALBERTI

Magr. Comp.
Theol. Libr.

Veri 1413

72-637

In nomine scilicet et idemque trinitatis. Incipit prologus in Compendium theologicæ veritatis.

Ertratis theologicæ sublimitas cū sup̄nit splendoris radius. il lūminās intellectū. et regaliū de litiarū conuiuium reficiēs effe ctū: s̄ magnorū theologorū scriptis bre ue compendii colligere dignū duxi. quo et euitetur fastidij prolixitas. et tū ad plu rima inuestiganda via detur et occasio sa pienti. Theologia certe scientiæ est pri ceptū omniū et regina cui artes ceteræ rā q̄ pediseque famulātur. Nā de naturis rerum illa solū ad v̄sū suū accepit de q bus sibi speculū fabricare valeat in quo conspiciat conditorē. Nec dicitur sciētia sciētiarum que sup̄ oēs speculationē phi losophicā extollitur. et dignitate ac utili tate omnib⁹ antefertur. Ipsa enī philoso phia est que in naturales. et rōnalem ac morales distinguit. Philosophia q̄dez na turalis. l̄z doceat cognoscere creaturas. non tū creatorē. Rōnalis x̄o l̄z doceat cōcludere hoib⁹ non tū diabolo resiste re: Et moralis licet doceat acquirere v̄ tutes cardinales. non tū docet acquirere charitatē. Nōstra x̄o philosophia. s̄. ve ritas theologica hec omnia opatur. Do cet. n. deū cognoscere. diabolo resistere. et charitatis exercitijs insudare. hec ē di uinorum pigmētorum apotheca delec tabilis sup̄ mel et fauū. hec quoq̄ thesau rus desiderabilis sup̄ aurum et lapides p̄ ciosum. hec ē fons de loco volup̄tatis e grediens. ecclesie militantis irrigās para disū. Deniq̄ p̄is scriptū in septem libel los distincti. et singulas in vnoquoq̄ ma terias rubricis proprijs assignauī. Pri mus ē de natura deitatis. 2° de opib⁹ conditoris. 3° de corruptela peccati. 4° de humanitate x̄pi. 5° de sanctificatione gr̄az. 6° de v̄tute sacramētōz. 7° de vl timis tēporib⁹. et de penis malorum. ac de premijs bonorū. Sicubi ergo i hec scri

pto deuiaui parceret mihi. quia ignorās fe ci vbi x̄o recte processū laudet gr̄a Jesu x̄pi. ad cuius honore et beatissime matr̄ eius presens opusculum compilauī.

Qd̄ deus est.	Cap. i.	pm.
Qd̄ vnus deus est.		2.
Qd̄ vnū solum p̄mūz ē.		3.
Qd̄ pater est.		4.
Qd̄ filius est.		5.
Qd̄ filius ē imago p̄is.		6.
Qd̄ spūs sanctus est.		7.
Qd̄ spūs sanct⁹ amor patr̄ et filii ē.		8.
Qd̄ spūs sanctus charitas et donum s̄.		9.
Qd̄ in trinitate personarum vnitas esse tie est.		10.
Qd̄ multipl̄r trinitas ē.		11.
Qd̄ equalitas p̄sonarū est.		12.
Qd̄ inter essentiam et personam differē tia est.		13.
De imensitate dei.		14.
De infinitate dei.		15.
De cōprehensibilitate dei.		16.
De circūspectibilit. re dei.		17.
De eternitate dei.		18.
De incōmutabilitate dei.		19.
De simplicitate dei.		20.
De excellentia dei.		21.
De nationib⁹ dei.		22.
De nominib⁹ dei.		23.
Qd̄ deus in s̄fabilis est.		24.
De ideis et libro uite.		25.
De appropriat̄ diuinis p̄sonis		26.
De potentia dei.		xxvi.
De v̄tute miraculorum.		xxviii.
De scientia dei.		29.
De predistinatione.		30.
De p̄scientia et reprobatiōe.		31.
De voluntate dei.		32.
De iustitia dei.		33.
De misericordia dei.		xxiiii.
Qd̄ deus est.	Cap. i.	pm.

Eum esse multis modis ostenditur. Hoc enim fides recta testatur. Sacra scriptura loquitur. Cōpatio rerum ad ipsū id ipsum indicat. Sancti predicant. Creature clamant. Ratio naturalis dicitur. Primo igitur deum esse fides testatur. quia fides catholica credit deū. credit in deum. et credit deo. Credere deum. est credere ipsum. Credere in deū est credendo amare deū. et credendo in eū ire. et mēbris eius in corporari. Credere autē deo est credere vobis ipsius. Prīmū et tertium bonorum et malorū ē. sed secundum bonorum tantū quia credere deum et credere deo bonis et malis cōe est. sed in deum credere bonorum spāliter est. Deus itaq; solus habet esse perfectum. Illud enim perfectum est cuius nihil est extra ipsū. unde quia esse nostrum habet aliquid extra se imperfectum est. Deest enim nobis aliquid quod de nostro esse iam preterit: vel quod futurum est. Diuinum autem esse eum simul totum sit. nec quicquid de eo preterit aut futurū sit perfectum est. Scōdo deū esse scriptura loquitur. psal. 89. deus a seculo usq; in seculum tu es deus. Exodi. 3. Qui est misit me ad vos. et Ioānes. Ba ma dicit. Videtur omnibus principalis eorum que de deo dicuntur nominibus eē qui est. Tertio deum esse rerum cōpatio ad ipsum facta indicat. Etenim deus habet quod nostrū esse suo compatūz nihil est. imo deus suo pientiali esse dat omnibus esse. ita quod si se rebus subtraheret: sicut de nihilo facta sunt. sic in nihilum defluerent. Gregorius. Omnia humana que iusta que pulchra sunt dei iustitie et pulchritudini comparata. nec recta nec pulchra sunt nec omnino sunt. Quarto sancti predicant. Anselmus in psal. Credimus deum esse aliquid quo nihil maius cogitari possit. Bio. Esse omnium est super substantialis diuinitas: et hoc

ntelligitur causaliter non formaliter Aug. Illud maxime habet esse quod maxime distat a non esse quod scilicet nō habet esse post esse. nec esse post non ē nec potest cogitari non esse. Quinto deum esse creature clamant. Omnia nāq; suo modo dicunt. quoniam ipse fecit nos et non ipsi nos psal. 9. quia ipse deus est vox nature. qua omnia pulchra testatur ipsum pulcherrimum. dulcissimum sublimia altissimum. pura purissimum. fortia fortissimum. et sic de alijs. quia sicut in patria deū est speculum in quo relucet creature. sic in via e contrario creature sunt speculum quo creatorem nostrum speculamur. Unde. Aplos prior ad. Cor. 13. Videmus nūc per speculum in enigmate. Idem ad. roma. p. Inuisibilia dei per ea que facta sunt cognoscuntur

Sexto deum esse ratio naturalis dicitur. que per effectum in cognitionē anime peruenit. Omne nāq; creatum indiget alio. vt sit. et iterum illud alio vt sit. et ita est in infinitum procedere vel erit ibi circulus. vel peruenietur ad aliquid quod sit causa omnium. Circulus non ē in rebus singulis. quoniam oporteret aliquid eē prius vel posterius. nec erit processus in infinitum quia vniuersitas creaturarū tota causata est. siue sit finita. siue infinita ergo indiget alio vt sit. et quod erit extra vniuersitatem causatorum. et hoc deus est a quo fluunt oia bona.

Ad vnus deus est.

Capitulum

Num deum esse ostenditur auctoritate. vnde in Deutero. 32. videte quod ego sim solus. et non alius deus preter me vnde aplos ad ephe si. 4. vnus deus vna fides vnū baptisma et Boecius. Si dici potest vniūssimum ē. Idem ē semp in vno modo nihil in se. nisi se habet hoc vere vnū ē. in quo nullus est numerus. nullū tēo aliud ē preter id quod ē. Idē ostenditur et rōne. iga simplex forma diuinitatis si nō eēt vna et eo

dem numero. sed cōicabilis pluribus. ut forma sortis. et platoniam cōtraheretur ab aliquo addito ad esse singulare. et ita cōponeretur alteri. nec eēt simplicissima quod falsum est quia in sūmo bono nulla potest fieri adiectio cum sit omnino simplex. Nota q̄ vnum sumitur prout est principium numeri. sic deo cōuenit. Alio modo prout cōuertitur cum ente. sic deo cōuenit potius q̄ alicui creature. quia cum vnū sit indiuisum in se. et diuisū ab alijs. excepto deo solo nihil in quo non intelligat aliqua diuisio uel actualis uel potentialis. Cum vnitas uel numerus aliquis d̄ deo d̄ nihil ponit. ut quidā dicūt sed tantum priuat. unde cū dicitur deus vnus ē intelligitur q̄ non sunt plures. Aliquod singulare non ē vnum tribus modis. scilicet pluralitate secundū species diuersas sicut angeli et stelle qui et que sūt idem gēne. sed differunt specie uel mutabilitate secundū q̄ vnus homo plures dicitur qui modo sanus est modo eger. modo diues modo pauper. uel propagatione secundū eādem spēm prout vnus homo plures est in filijs q̄ propagantur ab ipso. sed nihil predictorum in deo est. De primo enī p̄trarium habemus i symbolo. Athanasii. Nec est fides catholica. ut vnū deum in trinitate et trinitatem in vnitate veneremur. De secūdo. psal. ioi. Ipsi peribunt. tu autem permanes. Ber. Non ex tempore alterationē habet deus non in substantia. alteritatem. Leo papa. Simplicis diuinitatis nature nihil addi vel minui potest. De tertio psal. lxxx. Non erit in te deus recēs. Recens est recenter formatum uel natum. diuinitatem tria genera hominum multiplicant scilicet idolatre. psal. gv. Omnes diligētū demonia. nigromantū q̄ a tribuū et uterē carac eribus. et huiusmodi stultitijs. carnales hoies ut gulosi colētes uentrem. Aplus. Quorum deus uenter ē. Et auari q̄ super omnia pecuniā a manet ut idē aplus dicit ad collo. 3. Aua-

ritia que ē idolorum seruitus. Est itaq̄ in deo uera vnitas propter simplicitatē immutabilitatem et singularitatem et p̄ vnitatis create similitudinem: q̄a sicut vnitas a nullo descendit. et omnis pluralitas ab ea descendit. sic deus a nullo. et omnia ab ipso. Item sicut vnitas de se gignit vnitatem. ita deus pater de se gignit alterum se. scilicet filium ut dicit. Aug⁹ idest alterum similem sibi. uel alterum a se. Hoc nomen deus tripliciter accipitur scilicet naturaliter adoptiue et nūcupatiue. Primo modo soli deo cōuenit. Secundo modo cōuenit bonis hominibus qui diuine bonitatis participes sunt per gratias prouidentie uel doctrinā et potestatem prelationis et potestatem miraculorum psal. lxxxi. Ego dixi dii estis. et filij excelsi omnes. Tertio modo dii dicūtur idola. sed solo nomine quia res nominis scilicet diuinitas non illis cōuenit. Primo modo non habet nomen deus plurale per se cum sit unus solus deus uerus nec diuinitas recipiat distinctionem sed secundo et tertio modo plurale habet.

Quod vnum solum principium

est.

Capitulum.

3.

Sicut vnus deus est sic vnū solum principium ē qd̄ ostenditur multiplici ratione. Primo sic. qm̄ si duo sūt principia. vnum scilicet summe bonum et aliud summe malum. aut cōicant existentia per se. ut sortes et plato simul sūt in eē aut nō cōicant. Si ergo alterum illorum erit ens per aliud. et ita non erunt duo principia. Si sic. cum existentia per se sit bonum. malum plus esset malum si non habere aliquod bonum. ergo nō est summe malum quia si esse per se haberet hoc ipsum esse quod est bonum summe malum nunquam esset. Preterea in creaturis quattuor inueniuntur. scilicet multitudo ordo imperfectio. et connexio. secundū quod istoz probatur tantū vnū eē principium. Omnis. n. multitudo secundū

a 3

Dionysium: ab unitate trahit originem. ergo necesse est omnis multitudinis unū esse principium. Item ois ordo cū hēat p̄mū. ⁊ posterius. oportet q̄ unū habeat principium. Item secundū Boetium. Omne imperfectū ab aliquo trahit originez. supple p̄fecto. ⁊ hoc ē deus noster

Item ois cōnexio diuersorū cām hēt sue cōnexionis ⁊ conseruationis ad unū ⁊ hoc est deus. Item si esset unū summe malū a quo omnia mala essent. sequeretur q̄ secundū corpus christus esset ab illo malo p̄ncipio. cū in eo fuerit malū pe. ne. quod absurdum ē dicere. Ex predictis patet q̄ deus est p̄ncipius ⁊ summus ⁊ unū solum p̄ncipium tū rōe dignitatis tū rōe antecessionis. tū rōe calitatis.

Ad pater est.

Cap. 4.

e Ternum patres esse per hoc ostēdit q̄ cū sit d̄s potētissimus sapiētissimus ⁊ optim⁹. p̄t. scit. ⁊ vult se summe cōicare. hoc ē maiestatis sue plenitudinē alteri dare. ergo deus pater ab eterno filium sibi equalem genuit. cui diuinitatis sue essentia cōicauit. Vicit enim d̄s in Isaiā. Si ego g generationē alijs tribuo ipse sterilis ero: quasi dicat nō. Pater enim multiplicat dicitur. Vicit enim pater eterna generatiōe. Esaie. liii. generationē eius quis enarrabit? predestinatione. Ephe. p̄mo. ḡra vobis ⁊ pax a dō patre qui p̄distinguit vos in adoptionem filiorum. Creatione. Deutero. 32. Nunquid non ipse est pater tuus qui possedit fecit. ⁊ creauit te? fecit inq̄ secundū corpus. creauit secundū animā possedit secundū vtrumq̄. Redemptiōe Isai. Tu domine pater noster. ⁊ redemptor noster. a seculo nomen tuū. Sacramentali regeneratione. p̄ma petri. Benedictus deus ⁊ pater domini nostri Iesu christi qui re generauit nos. f̄dei instructione. 3o. p̄mo. Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine dei. vel eius. Gratia adoptione. Roma. Accepisti spiritum adoptionis filiorum in quo clama

mus. abba pater. Glorie collatione. Gal. la. Itaq̄ iam non est seruus. sed f̄i. q̄ si f̄i ⁊ hē. per deum. idest per opa dei. Opera nostra magis sunt per deum vite eterne meritoria q̄ per nos. P̄mo modo sumitur pater personaliter. ⁊ iste modus soli patri conuenit. Quarto modo scilicet redemptione. non solum effectiue sumit. sed etia per mysterij exhibitionem. Sumitur etiam p̄sonaliter. ⁊ iste modus soli filio cōuenit secundum q̄ modus redemptionis fuit per mortē filij. Omnes alij modi simul tribus personis conueniunt. quia diuisa sunt opera trinitatis. nisi forte aliquis illorum modorum cōueniat aliqui persone per appropriationē. Circa generationē nota quattuor propositiones in quibus videri poterit. vtrum essentia diuina generet vel genere. Prima hec est. essentia generat essentiam. Secūda hec. essentia generat personā. tertia hec. persona generat essentia. Quarta hec. hec persona generat personam. Harū propositionum tres prime falsę sūt. quarta autem vera est. Est enim regula i theologia q̄ essentia diuina nō generat. nec generatur. dicendum tamē q̄ pater virtute essentie existētis in se generat. ⁊ q̄ filio per generationē cōicatur essentia. si cut ⁊ spiritui sancto per processionem.

Ad filius est.

Cap. v.

c Um sint correlatiua pater ⁊ filius per easdem rationes ostenditur filium esse eternū. per quas ⁊ ostensum est patrem esse eternū. P̄terea inter omnes emanationes perfectissima est generatio qua penitus assimilatur genitus genitori quod emanationes alie nō faciunt. Cum igitur copiosissimo fōri bonitatis cōpetat emanatio perfectissima. constat q̄ persona qui pater est qui ē fōs totius bonitatis generat filium equalem sibi cui cōicat sue plenitudinem maiestatis

Aliquis est filius dei per gratiam unitis. vt christus homo. Aliquis per veritatem natiuitatis. vt christus inquantus

Deus. Aliquis per adoptionem: vt sancti
 Aliquis per creationem. ut queuis crea-
 tura. De filio dei dicit Athanasius in
 altercationem contra Arium qd ipse di-
 citur senilis quo cuncta cogitantur sapien-
 tia qua cogitata disponuntur virtus qua
 disposita perficiuntur. lumen quo perfec-
 ta clarescunt verbu quo clarificata nun-
 ciantur. Filius ergo dei dicitur sapien-
 tia patris non qd pater sapiens sit sapien-
 tia genita sed quia filium genuit cui ap-
 propriat sapientia. Unde pater dicitur
 omnia fecisse i sapientia. idest in filio di-
 vel cum sapientia que e filius quoniam
 indiuisa sunt opera trinitatis. Unde hec
 preposito innorat sub auctoritatem. in fi-
 lio qui hoc ipsum habet a patre qd res
 creat. Generaliter enim vep est qd quic
 quid h3 persona. uel opatur. hoc habet
 a deo a qd est. Qualiter autem filius sit de
 patre nota qd hec prepositio de. qnq no-
 tat cam efficietem ut cum dicitur xpus
 conceptus de spu sancto qnq cam mate-
 rialem ut cum dicitur xps natus est ex
 maria virgine. quandoq idēpitatem esse
 tie vt cum dicit filius natus de patre qn
 qd transubstantiationem ut cum dicitur
 christi sit de pane qnq ordinē secundus qd
 dicitur creatura fieri de nihilo.
 Qd filius est imago patris.

¶ Cap.

i Imago triplex e. scilicet equalitatis imi-
 tationis. et representationis. Primo
 modo filius e imago patris. 2o modo homo
 factus est ad imaginē dei. 3o modo mun-
 dus dicitur speculum. uel imago dei. Est
 igitur imago non ad imaginem. sicut fili-
 us. Nam hec ppositio ad dicit differen-
 tiam et distantiam inter imaginem et ima-
 ginatū. hoc antez non cadit in filium vn-
 de bñ dicitur. imago patris s3 non ad ima-
 ginē et est imago ad imaginem sicut hō et
 angelus. Et est aliud non imago. sed ad
 imaginem ut mundus hic qui proprie
 non dicitur imago. sed vestigium creatoris.
 quia l3 trinitatem representet non tamē

imitatur nec e capax eius sicut homo. est
 tamē mundus ad imaginē dei factus. qd
 deus aliud exemplar non habuit ad cui9
 similitudinem creaturas faceret. nisi se
 ipsum. Est imago genita ut filius. et e ima-
 go creata. ut homo et angelus et e imago
 facta vt statua herculis que ipsuz repre-
 sentat. Ex his p3 qd e imaginem conue-
 nit creatori et creature. Creatori quidez
 ga filio qui est imago patris. Creature
 vero conuenit tam corpali qd spūali qd e
 tiam cōposite. Proprie tñ loquendo dñ
 qd creatura corporalis e creatoris vesti-
 giū. vnde Apłus ad ro. p. Inuisibilia di-
 per ea que facta sunt etc. Ibi hec prepo-
 sitio. p. non dicit mediū disponens in quā-
 tuz creatura consideratur in se sed exci-
 tans in quantum e similitudo creatoris
 quia non disponit ad cognitionem crea-
 toris imo p talem modū potius ipediret
 cognitionē cñ inter creatorē et creaturā
 maior sit dissimilitudo qd similitudo. cre-
 atura vero spūalis dicit creatoris simili-
 tudo. Ezech. x x8 Tu signaculū similitu-
 dis etc. et hoc ideo ga in angelo pp nature
 simplicitatem expressior e similitudo ad
 deū qd in hoie. Creatura vero pposita
 .i. homo dñ imago dicitur imago dei. Gen.
 primo. faciamus hoiem ad imaginē et si-
 no. et hoc iō ga in hoie inueniuntur ples
 trinitates qd in angelo. vñ qd ad hō
 potius dicitur imago trinitatis. Filis di
 possidet triplicē excellentiā sicut inuit:
 Apłs ad Iheb p. Qui cū sit splendor glo-
 rie et figura substātie eius portāsq omia
 xbo xtu sue. priaz. s. respēu patris a qd p-
 ducit. et sic e splendor glie patris. Est. n. vt
 ait. Dio. Solaris radius i se manifestās
 gloriā patris. Scđaz respectu spūs sci quē
 pducit ex se. et sic est figura. i. similitudo
 substātie patris. Est. n. alia psona ab ipso.
 sicut a pte. quā psonā qd nō accepit spūs
 scūs a pte. sicut et filius. Tertiā respectu
 creaturaz que p eū pducunt. et sic e por-
 tans oia verbo xtu sue. Propriū pñū
 dicitur verbū filius patris. qm pfecte legi-

bonitate. et summa patris liberalitatem qui nihil habere uoluit quod filio suo non cōicaret. Istud est xbum essentialiter et eternaliter genitū temporaliter promissū a prophetis et apostolis predicatur. ab āgelo in incarnationem nūciatum. Propter secūdu dī filius imago patris. quāvis tres persone sint equales in eternitate. ī maiestate. et potestate. tñ filius dī potius imago patris q̄ spiritus scūs. quia nō solum habet conuenientias intus cū patre in essentie idēptitate. sicut et spūs sanct⁹ sed etiam habet conuenientiam extra cū patre ex eo q̄ sicut a patre procedit fili⁹ sic a filio spiritus sanctus: sed a spiritu scō nullus. Mā secūdu rōnez intelligēdi respect⁹ huius relationū sūt extrinsec⁹ existētes. quia potius ab aliq̄ sūt q̄ ī aliq̄ Intelligentia enim relationum ad hoc ad quod refertur aliqd respicit. unde si patrem non habeo fili⁹ non sum. et econuerso Propter tertiu dicit filius. uirtus patris p̄ma ad chor. p̄. Nos at̄ predicamus xpm dei uirtutem et dei sapientiā. Inuenitur etiam imago trinitatis ī nob̄ uidelicet in memoria. intelligentia. et uoluntate. uel in mēre notitia et amore. in quibus p ordinem patri et filio et spūi sancto assimilamur. Nota etiam q̄ imago dī relatiue ad illud cui⁹ similitudinem gerit. et ad quod imitandū facta est. Hoc autem cōtingit dupliciter. quantum ad speciem et signum speciei. et sic imago hominis ē in filio suo qui ipsum in hūana specie et figura imitatur. et hec est perfecta imago. quantum ad signum tantum. et nō ad uirtutem speciei. sic imago hominis ē statua lapidea. et hec est imperfecta imago. Primo modo filius est imago patris sicut in natura comunicans. secundo modo imago dei est in homie. l̄ minus pfecte. Quod spiritus sanctus ē.

Cap. vii.

e emanatio duplex est in diuinis. Una per modū nature. Alia per modum uoluntatis. Illa que est per mo-

dum nature. est generatio secūdu q̄ filius est a patre. Illa que est per modum uolūtatis. hec dicitur processio appropriata. Proprie uero dicit spiratio secūdu q̄ spūs sanctus est a patre et filio. Idcirco autem hec emanatio per modum uolūtatis dicitur esse. quia spiritus sanct⁹ amor est. Amor autem secūdu uolūtatem est. Procedit autem spiritus sanct⁹ a patre mediate et immediate. Immediate: quia filius ipsum spirat qui hoc habet a patre. Immediate uero q̄ ipse pater ip̄s spirat. Quod spiritus sanctus amor patris et filij est.

Cap. viii.

Spiritus sanctus amor dei est. et hoc tripliciter. uiz. essentialiter. personaliter. et exemplariter. Essentialiter dicitur spiritus sanctus amor. inquantū ipse cum patre et filio unus de⁹ est. Ip̄s enim tres inquantū sunt unum in essentia diligunt se amore essētiāli. qui appropriat spiritali sancto. Personaliter uero dicitur spiritus sanctus amor inquantū ipse est nexus patris et filij. Pater enim et filius diligunt se amore procedēte qui non est pater nec filius. sed spiritus scātus. De hoc nexu dicit Augul. Est ineffabilis qdam cōplexus in illa trinitate nō genit⁹. sed genitoris genitiq̄ suauitas ingenti largitate perfundēs omnes creaturas pro capto eay. Exemplariter quoq̄ dicit spiritalis sanctus amor. quoniam amoris grauitas q̄ est in nobis spiritus sanctus. nō solum efficiens est. sed etiā exemplar atq̄ finis. Amor enim q̄ est in nobis a spiritu scō est efficienter. et hoc inquantū ipse spiritus scūs est deus. Exemplariter autē est in nobis. inquantū ipse spiritus sanct⁹ est pcedens per modū amoris a patre et filio. Sed finaliter ē in nobis amor. inquantū spiritus scūs a quo amor noster est h̄z rōnez p̄mi boni in qd tendit amor n̄r.

Notandum q̄ amor qui ē spūs scūs ex mō pcedēdi ē nexus. s. trinitatis. s. p̄p̄ ipsā pcessionē ē distinctus a p̄re et filio. pp̄ nature uero diuine pfectionē est psona

et suppositū. pp diuinam vō simplicitatē
iple ē deus et lumme bon⁹. Igit spūs san-
ctus ē amor quo p̄ et filius se diligūt. cū
aut dicit p̄ et filius diligūt se spū sancto
.i. amore q est spūs sanctus. et secundū h^o
p̄positio est vā. s. intelligit sic. diligūt se
spū sancto. i. p spiritū sanctus. vel p amo-
rē q est spūs sanctus. et secundū hoc non
ē cōcedenda. eēt enī intellectus q spū
sanctus scūs est p̄ncipiū in trinitate qd fal-
sum est qz a p̄re filio p̄ procedit. qz non ē
ibi aliquid respectu cui⁹ hec dictio. p. di-
cat ibi p̄ncipiū. Est. n. regula qz hec dic-
tio. p. r. semp dicit rōnem p̄ncipij respec-
tu alicuius positi i locutiōe. sicut qn dicit
pater opatur creaturas p filium. ibi no-
tatur rō p̄ncipij in filio respectu opis.
Similiter hoc cōceditur. fili⁹ operatur
p p̄rem. nā ibi notat rō p̄ncipij in p̄re. et
hoc duplici respectu. s. respectu filij. et re-
spectu opis. Qd spūs sanctus charitas
et donū scōrum est.

Cap. 9.

Am inueniat in scripturis sepi⁹ q
spūs sanctus charitas et donū dī di-
ligenter notandū est qualiter hoc debe-
at intelligi. et vtrū spūs sanctus sit chari-
tas qua nos deū et proximū diligamus.
vnde notādū ē q amor siue charitas tri-
bus modis sumit. vno mō effectiue. et sic
absq dubio verū ē q spūs sanctus amor
est quo diligimus deū. qz spūs scūs opa-
tur in nobis habitū et modū charitatis.
Alio modo sumit exēplariter: sic etiā spi-
ritus scūs est charitas qua diligimus de-
um et primū. Charitas. n. que ē spiritus
scūs est exēplar nre charitatis. Tercio
mō sumitur charitas formalit p modum
inherētie. et sic charitas dī. virtutis habi-
tus in aīa quo diligim⁹ deum et primū.
Et secundū hūc modum spiritus scūs nō
dicitur charitas. nec cōtrariatur dictum
Aug. li. 2. d. tri. c. 6. Eadē charitas qua
nos diligit de⁹. et nos ipm. qz l3 veruz sit
trī aliter et aliē est. nam dō diligit nos ea
formaliter. nos vō ipsum diligimus effi-
cientur et exēplariter. nō formaliter. nā

oē esse et agere est a forma inherēte agē-
ti. que est p̄ncipiū agendi. et forma sicut
caliditas igni. Sciendū trī q spūs sanct⁹
datur. cū datur eius donū. quia spūs san-
ctus est amor et primū donum. postterius
aut non datur sine priori. p̄terea cō-
pus mysticū est vnum per amorē. cū enī
nihil creatur sit vnu in diuersis p̄tula-
ribus oportet qz mēbra corporis mystici
vniantur vno amore increato q est spūs
scūs. Itē secundū Aug. Totū malū ho-
minis ē vti fruēdis. et frui utēdis. cōstat
ergo qz opposituz est totuz bonū eius. s.
frui fruēdis. et vti utēdis. Sed ad fruen-
dū eo qd fruendū est regitur p̄ntia eius
fruibilis. et etiā dispositio debita fruendi
vnde requiritur p̄sentia spūs sancti et
eius donū. s. amor quo inherēatnr ei. ve-
rūtamen cū datur nobis spūs sanctus nō
incipit esse in loco nouo. s. nouo modo p
productionem noui effectus. et noui res-
pectus ex quo creatura se habet aliē ad
spiritum sanctum qz p̄us. qz est in ipa. vt
in cognoscente et amate ipsū. qd non fuit
p̄us. Ex iā dictis p̄z qz in iustificatiōe du-
plex charitas nobis datur. s. creata et in-
creata. illa qua diligim⁹. et illa qua diligi-
mur. vel dat nobis charitas increata qua
diligim⁹ effectiue. et creata qua diligim⁹
formalit. qz nostrū diligere ipse creat. ex
his colligit. qz l3 deus sit vbiqz p essētiā
p̄sentias et potentiā. non trī habetur ab
omnibus hoibus per gratiam. Misio
spūs sancti duplex ē. sicut et filij. vna visi-
bilis. sicut apparuit super xpm in colūba
et super aplos in linguis igneis. Alia in-
visibilis qua mittit in mente ad sanctifican-
dā creaturas. et ista misio fit ad inhabita-
tionē creature rōnalis. sed p̄ior fit ad in-
habitationē demonstrādā alijs. Eo modo fi-
lij duplex ē misio. s. visibilis. vt incarnatō
et invisibilis. vt est interna mētis illumina-
tio. Notandum qz misio filij et spūs san-
cti inseparabilia sūt. sed dī filij qm mēs p gra-
tiā illuminat ad deū cognoscēdū. dī spūs
sancti. quando effectus accenditur ad dō

um amandum. Sciendum est qd solius
patris ē mittere ⁊ non mitti. cū enim pa-
ter a nullo pcedat nusquā mitti dī. quia
vero filius ⁊ producit ⁊ producit. ideo
mittit ⁊ mittitur. Spūs vero sanctus p-
ducitur eternaliter. sed nō producit nisi
ex tpe. ideo ipse est proprium mitti ⁊ nō
mittere nisi respectu creature. ut ad con-
uersionē populi dñi apostoli missi a spi-
ritu sancto. nisi forte dicatur mittere ho-
minem assumptum. Sed spiritus sanctus
mittere dicitur inquantum cum patre ⁊
filio idem ē in essentia trinitatis non inq-
tum persona. sic etiam filius mittit se ip-
sū. vnde. Aug⁹ libro de trinitate. Intelliga-
mus illam incarnationem. ⁊ ex virgine
natiuitatem in qua intelligitur filius mis-
sus vna eademq; operatione patris ⁊ fi-
lii inseparabiliter esse factam non sepa-
rato etiam spiritu sancto. Ex his patet
qd he sunt improprie exponende. Spūs
sanctus mittit se ⁊ mittit filium ⁊ filius
mittit seipsum nisi intelligantur inquan-
tum est de virgine natus. Hec autē ē ra-
tio. quia mittere dicit auctoritatem rōne
productionis eterne. Quibus modis da-
tus est spiritus sanctus in signo visibili.
Sciendum qd in igne apparuit spiritus
sanctus ut calefaceret frigidos. Et in lin-
guis vt doceret ignaros. Et in sono vt
terreret rebelles. Apparuit etiam in ali-
is tribus modis. s. in nube. tēpore. ⁊ dōy-
si vt doctor eius columna nubis esset si-
cut legitur esaiē. 63. Itē in columba su-
per baptizatum christum ad ostēdendā
gratie plenitudinē que in ipso erat. Itē
in flatu post resurrectionē ad significan-
dam vnificationem affectus. quia flatu-
s ab interiori procedit Datus ē igitur spi-
ritus scūs bis post resurrectionē scilicet
in terra: propter dilectionem proximi ⁊
de celo propter dilectionem dei. vel datus
est in terra ad relaxanda peccata aliorū
Jo. 20. In su. ⁊ dixit eis. Accipite spiritus
sanctum quorum remi. ⁊c. Datus est de
celo repente ad robur. ⁊ ad operationē

miraculorū de hīs duobus psal. 32. ver-
bo domini celi firmati sunt quo ad primū
⁊ spiritu oris eius omnis virtus eorum
quo ad secundum. Tertia fuit collatio
spiritus sancti apostolis facta ante passio-
nem quando fuerunt baptizati. ibi enim
innuitur eorum baptismus vbi dicitur:
Qui lotus est non indiget. nisi vt pedes
lauet. in signum predictorū ter inūgi-
tur homo ad significandam hanc tripli-
cem spiritus sancti missionem. scilicet in
baptismo in cōfirmatione ⁊ in morte.
Quadruplicem effectum consecuti sūt
apostoli ex presentia spiritus sancti. Pri-
mo eloquentiam in linguis. Secundo au-
daciam in tormentis. Tercio efficaciaz
in miraculis. Quarto protectionē in a-
uitijs: quia post pentecostem non pecca-
uerunt mortaliter. Accipiunt ⁊ modo
vtiliter spiritum peccatores in igne ad
purgandum. Luce tertio. Et baptiza-
bit vos in spiritu sancto ⁊ igne. Item pe-
nitentes ad proficiendum psal. 42. Spi-
ritus tuus bonus deducet me. Item per-
fecti ad sanctificandum. 2. ad. Cori. 12.
Qui dedit in cordibus nostris pignus spi-
ritus. Itē beati ad fruendum. psal. 136.
Re-
nuet conso. anima mea ⁊c. Item tribula-
ti ad consolandum ad. ro. 8. Non accepi-
stis spiritum seruitutis. iterum in timore
⁊c. Item ignorantes ad instruendum.
Jo. 14. Paraclytus autem spiritus sanctus
quem mittet pater in nomine meo. ⁊c. Quo-
tēpore datus sit spiritus scūs attēdendum
est qd in die quinquagesima. vt ostēda-
tur actor esse remissionis. nam annus iu-
bilenus seruebat remissioni. venit etiam
in die dominica vt esset dies primus reno-
uationis qd fuit ē creationis. Datus quo-
q; fuit tertia hora qd dicitur prim⁹ hō i ho-
ra tertia pdidit ē grāz vñ pueniēs fuit qd
eadē hora apostoli redderēt. Itē alia rōe
datus ē hora tertia. s. vt ostēderetur qd ē
nobis hora tertia dā grā dei. Sūt. n. tres ho-
re morales. s. pēnitē. confessio. ⁊ satisfactio. d
hoc noīe spūs sci sciēdū ē qd pōt ēē circū

locutio vni⁹ pp:lij nois: tūc cōuenit tm̄ p
sone tertie i trinitate. vel pūit ille dictōel
sumi dīsum. 7 sic q̄libet triū psonaz ē spi
ritus scūs. Spiritus sanctus habet mltā
nomina. dī enim spiritus a spirando acti
ue eo q̄ spiret. Jo. 2. Spūs ubi vult spi
7 secunduz hunc modum hoc nomē spi
ritus cōe est omnibus trib⁹ personis. sed
spiritui sancto conuenit p appropriatio
nem. Alio modo dicit spiritus a spirādo
passiue eo q̄ spiretur. 7 hoc mō propriū
est spiritui sancto. q̄ procedere debet per
modum spiratiōis. non solū etiā dicit spi
ritus sed additur sanctus quia sanctus i
de m̄ est q̄ mundus vel firmus. vel sine
terra. Ista aut non solū cōueniūt ei quo
ad se. sed in cōparatione quo ad nos. nāz
p gratiam spūs sancti a peccatis munda
mur. in bonis firmamur. a frenis sepe
mur. Sanctus ergo nō solū est in se. sed
ga nos sanctos facit ea sanctitate de qua
dīc Dio⁹. Scitas est ab omni immūditia
libera 7 perfecta. 7 oīo immaculata mū
ditia. p̄terea spūs sctus vocatur ne
rus vnitas 7 āplexus. 7 hoc put compa
ratur ad p̄em 7 filium. Itē dicitur donū
altissimi 7 hoc put comparatur ad nos
quia oē datum optimuz. 7 oē do. per. des.
ē. descendens 7c. Itē dicitur fons vi
uus qz septemplici riuo donorum nobis
fluit. Esai. 41. Spūs sapientie 7 intellec
tus. spūs consilij 7 fortitudinis. spūs sciē
tie 7 p̄tatis. et spūs timoris dñi. Itē
dicitur ignis qz effectum accēdit. Itē
dicitur charitas nō soluz quia ē amor pa
tris 7 filij s̄ quia nos amantes facit. Itē
dicitur spūalis vinctio: quia omnes tribu
lationes mundās suaves facit iocundas
secundum illud. In labore requies. in
estu tēperies 7c. Itē dicitur dextere dei
digitus. quia sicut omnes corporales res
digito demonstrātur. ita per spiritū san
ctum ostenduntur res spūales oculo spi
rituali. Itē dicitur paraclytus: quia cōso
lationes mentibus infert. Itē magistro
rum optimus. qz intellectum ad cognitio

nem. 7 sui ipsius illuminat. Qd i trinita
te personarum vnitas essentie ē. L. io.

¶ In vnitate nature diuine tres sunt
persone. quartū p̄ima est a nulla. se
cunda est per generationem a sola p̄ma.
tertia ē per cōem spirationez a p̄ma 7 Je
cūda. Istud tamē sic est. qz trinitas p̄so
narū non excludit ab essentia vnitatem.
simplicitatē. immēsitatē. eternitatē. 7 in
cōmutabilitatē. huius rō per hoc p̄z. qz
crederet deū non posse se sūme cōicare
negaret in eo potētiam. Qui nō crede
ret hoc eum posse. sed nescire. negaret i
eo sapientia. Qui crederet eū hoc pos
se 7 scire. sed nolle negaret in eo bonita
tē. cum igit pater potuerit. sciuerit. 7 vo
luerit se sūme cōicare hoc fecit eternali
ter. s. hūdo dilectionē 7 dilectum. hoc est
filiū 7 spiritū sanctū. p̄terea oē bonū
est sui diffusiuum. vt dicit Dio⁹. vnde cū
pater sit fōs bonitatis: emanatio erit ab
ipso perfectissima que ē generatio. Er
etiam emanatio iocūdislima: que est per
modū benignitatis 7 liberalitatis. hec āt
emanatio amor est. qui est spūs sanctus a
patre 7 filio procedēs. Et bene dicit amō
emanatio liberalitatis. qz amor primum
donū ē quod a liberalitate. p̄cedit cū sit
donū intrinsecū in ipso dante. in quo. s. a
more oīa alia donāt. Nec beata trinitas
trib⁹ modis nobis inotescit. ipsa. n. p̄z in
scripturis. onditur in figuris. relucet i cre
aturis. p̄mo in q̄tū beata trinitas p̄z i
scriptur. vñ leo papa. Credim⁹ scāz trini
tatē p̄em 7 filiū 7 spūs scūm. vñ deum
oipotentē. vnus substantie. vnus eētie.
vni⁹ p̄tatis. itē isa. Auduit seraphin ter
dicentia. Scūs. in laudē beate trinitatis.
subiungētia in singulari. dñs deus sabba
oth. pp confessionē vnitatis diuine. Si
ergo nō eēnt tres p̄sone non diceret i ge
nere. faciamus hoīem ad similitudinem
n̄raz s̄z meā. 7 tūc si eēnt tres p̄sone. 7 nō
vna substantia. n̄ diceret ad imaginē s̄z ad
imagies n̄raz. ad id ondit d̄ potētia in pa
tre cum dicitur. Benedicat nos deus d̄s

noster bñdicat nos de⁹ ⁊ tamē semel po
 nitur hoc pron omē eū vbi subiungitur
 ⁊ metuant eū omnes fines terre. Item
 Jere. p⁹ .a.a.a. dñe deus ecce nescio lo
 qui vide q̄ a triplicauit. ⁊ in singulari di
 xit dñe deus quod notat trinitatē ⁊ vni
 tatem. Item Aplius. Ex quo omnia per
 quem oia in quo oia ipsi gloria in secula
 Et nota q̄ hec prepositio. ex. dicit aucto
 ritatem in eē a nullo hoc autē p̄i cōue
 nit q̄ est. principiū sine principio. S3 hec
 prepositio. p. notat opationem siue medi
 um ⁊ esse ab alio vnde p hoc intelligitur
 filius qui est principiū de principio. Hec
 autē prepositio. in. notat p̄servationem ⁊
 eē ab aliis. ⁊ propterea competit spūi s̄c
 to qui ē cōmentia omnis boni. Osten
 ditur ē beatā trinitatē in figuris. Si
 gnatur. n. per tres amicos Job item per
 tres angelos quos Abraham hospitio
 recepit. tres vidit ⁊ vnū adorauit. Item
 p tres digitos q̄bus appēditur moles
 terre. Item p tres ciuitates refugii equa
 li spacio se distantes. Itē per tria diffi
 lia ad inuestigandū. Item per tres ciui
 tates quas vidit Ezechiel. Relucet quo
 q̄ in creaturis vestigiū beate trinitatis.
 Cognoscitur. n. in magnitudine creatu
 rarum potētia p̄is. in dispositione sapiē
 tia filij in ornatu bonitas spūs s̄cti. Itē
 in quolibet indiuiduo inuenies virtutes
 spēs ⁊ vtilitatē. q̄ p̄m. p̄i. scdm filio. t̄
 tium spūi s̄cō. Itē in sole vides essentiaz
 splēdorem ⁊ calozē in q̄bus p̄m ⁊ filiū
 ⁊ spūm s̄ctum cognoscēs. Itē in anima
 secundū memoriā intellectum ⁊ volunta
 tem. p̄sidera p̄sonarum trinitatē ⁊ vnita
 tates substantie. Item i hierarchia cele
 sti superiori deus est in thronis. vt maie
 stas in cherubin vt veritas in seraphin
 vt charitas. p. que notat p̄sonarū trini
 tas Itē in vñtibus theologicis. s. fide.
 spe charitate idē intellige. Itē in tribus
 dotibus aie. s. cognitione cōprehensione
 ⁊ delectatione notandum at q̄ aliter re
 lucet deus in creaturis viatoribus aliter

in beatīs. Exēplū d̄ speclo i quo alio mō
 vñ a nobis notus ⁊ aliter ignotus nā mo
 tus vñ in speculo ignotus p speculū. Ex
 predictis p3 q̄ tam in creatura corpora
 li q̄ in spūali. ⁊ qnā ex his composita bea
 ta trinitas cognoscitur tñ diuersimo de
 prout unūquodq̄ istorum dñ vestigium
 creatoris q̄ aliud dñ eius similitudo ⁊ ali
 ud eius imago sicut superius ē notatum
 in titulo q̄ filius est imago patris. Be
 niq̄ sciendum ē q̄ plalitātē p̄sonarū i n
 vnitatē essētiē ⁊ vnitatē eēntiē in p̄sona
 rū plalitate secundū. Ber. scrutari tem
 ritas ē. credere pietas ē. nosce vita eter
 na ē. Qd̄ multiplex trinitas est.

Calin.

xi.

m vltiplex iuenitur i scripturis tri
 nitas. Est. n. trinitas increata que
 sūma ⁊ ineffabilis est. Alie trinitates sūt
 create inter has vna ē oue cecidit. s. rō
 nalis cōcupiscibilis irascibilis. Alia est p
 quā hō cecidit. s. suggestio diaboli delec
 tatio sensualitatis ⁊ cōsensus rationis q̄
 tria significata sūt p serpētē mulierē ⁊
 virū in paradiso. s. ē in quā cecidit. signo
 rantia veri ipotētia boni. ⁊ cōcupiscētia
 mali. iiii. ē p quā resurgit. s. fidel spes cha
 ritas. Item ē trinitas per quā ad grām
 reparamur. s. triplex substantia que est in
 xpo. s. diuinitas. aia. ⁊ caro. est at̄ alia per
 quā regeneramur. s. spiritus aqua ⁊ san
 guis. Spūs inq̄ s̄cificationis. Aqua ab
 lutionis. Sanguis redēptōis. Hāc nobis.
 Jo. in eplā sua recitat. est quodq̄ trini
 tas alia p quā ad gloriā reformamur. ut
 sunt tres dotes aie. s. cognitio dilectio ⁊
 prehēssio. est ⁊ multiplex trinitas in crea
 turis que ē vestigiū beate ⁊ increate tri
 nitatis de hoc habes in titulo supra q̄
 trinitas p̄sonarū ⁊ vnitās eēntiē est.
 Qd̄ equalitas p̄sonarū ē. cap. 12.

e Qualitas p̄sonarū i tribus cōsistit
 vñ. Aug. nullus alium p̄cedit et̄ ni
 tate. aut excedit magnitudine. aut supat
 ptatē. Qd̄ equalitas secundū hec tria sit i
 dō sic ostēdit q̄ i istis inferiorib⁹ tria sunt

incomphensibilis vt ait. *De altitudo di. 12.*
 Et pp hoc etiam dñ sedere super cheru-
 bin. i. sup plenitudinē scientie. 7 sup oēs
 intellectum. S3 i cōparatiōe ad locū. sic
 est i circūscriptibilis. Ambro. Nihil pre-
 scriptū 7 cōscriptum. nihil diu sum trini-
 tas h3. non loco clauditur. nō estimat. oē
 cōcluditur. nō erate variat. si in cōparatō
 ne ad duratiōē sic est eternus. Aplus.
 p. ad thimo p. Regi at seculoy immortali
 12. De his quattuor dicens ē in sequen-
 tibus p ordine3. Tenendū est certissime
 q i deo non ē proprie lōgitudō nec latitu-
 do nec subtilitas. nec pfundus. s3 hec me-
 taphorice sūt in deo. Est enim latitudo
 charitatis que nos ab errore inocat. Je-
 re. Charitate ppetua dilexi te ido attra-
 xi te miserans tui. Est 7 iōgitudō patien-
 tie que malos expectat. dissimulat nāq3
 peccata hominū pp p̄sentiam. Est i eo
 sublimitas sapiētie que oēm sensū supe-
 rat. Apl⁹ ad hebre. 4. *Quia autē nuda 7*
aperta sūt oculis eius. Est etiā in eo pro-
fūdū iustitie que peccatores dānat. 7 da-
theus. 3te maledicti in ignē eternum.
De infinitate dei. Cap. 15.

Ab randū non ē deum esse infinitū
 qz cū in deo sit potētia 7 essentia. p3
 q essentia eius ē infinita. sicut 7 potentia
 unde sicut potētia dei nō ita pō. i tot. qn
 possit i pla. sic 7 essentia dei. non ē ita in
 aliquibus reb3. quin possit eē in plibus. i
 mo si mundi essent infiniti oēs repletet.
 Preterea cū sit deus rerū cā efficiens
 formalis 7 finalis. sicut dicere de deo nō
 est inquantum. ē cā efficiens q sit effecti-
 ua. nec inquantum est formalis q sit for-
 mata. eadē rōe non erit dicere cum sit cā
 finalis q sit finita. Nullo ergo mō dicen-
 dum est deū esse finitū secūdū substanti-
 am. nisi finitū dicatur cōpletum 7 perfec-
 tū. Sane triplex dicitur infinitum. i. nega-
 tiue. p̄uatiue. cōtrarie. leu desperare. In
 finitum negative dñ per abnegationem
 finis. 7 sic dicitur infinitum illud qd n̄ fi-
 nit. 7 hoc mō infinitum est qd non ē na-

tum finiri. Infinitū p̄uatiue est. qd natū
 est finiri. non tñ finitur. Infinitū contra-
 rie est qd habet contrariā dispositionē
 a3 finiendum. p̄mo mō essentia diuina
 est infinita. quia nō habet finem. nec est
 nata finiri. Similiter si dicatur infinitū
 tertio mō. Si vero dicatur infinitū p̄u-
 tiue. sic non pōt dici finita. qz nō est nata
 finiri. imo est finiens oia. 3tem finis dicitur
 triplex. dñ enim terminus. 7 secūdum
 hoc quāritas cōtinua ponit infinita. quia
 non ē dimensibilis in infinitū. 7 hoc ideo
 qz in cōtinuo non est terminus in produ-
 ctione. sicut nec i numero ē terminus i ad-
 ditione. Alio modo dñ finis idē q p̄fec-
 tio. Tertio mō dicitur finis idē pp quod vnū
 quodq3 finitur. p̄mo mō deus est infini-
 tus. nō secūdū quāritatem dimensionem
 que in eo nō est. sed secūdum quāritatem
 virtutalem que in ipso est. Sed qz in deo
 oimoda est 7 diuisio virtutis 7 essentie. nō
 pōt esse infinitas virtutis. quin etia3 sit es-
 sentie. secūdū modo materia dicitur infi-
 nita. quia caret perfectione. tertio modo
 malū culpe dicitur infinitū. quia non est
 ordinatum ad finem. *De incomphensibi-*
litate dei. Cap. 16.

Reator a creatura cognosci nō po-
 test ad plenū in via. vel ē in patria
 qz finiti nulla ē. p̄portō ad infinitū. Mo-
 etius Trinitas sibi soli nota ē. 7 hoi xpo
 vñ. Ber. Nihil deo p̄uatius est 7 nil icom-
 prehensibilius. qd nempe cui3 rei p̄uati3
 qz eē suus. Sane eē omnū dixerim deū
 nō q illa sint qd est ipse. s3 qz ex ipso 7 p
 ipsuz. 7 i ipso sūt oia. Est. n. intelligentia
 nra ad illā lucē inaccessibilem multo mi-
 nus q3 visus noctue vñ vesp̄taliōis ad lu-
 cē solis vñ dñ in psal. 103. Qui ābulas sup
 pēnas v̄etoz. hoc ē sup itelligētiā āgeli-
 cas. verūtn cōprehēdit dñs aliquo mō p
 fidē i via. Aug. Adent hūane aciei iuali-
 da i tā excellēti luce n̄ figit. nñ p iustitiā
 fidei emūdet. Ad idē Ber. Ita dñs ē i rō-
 nalib3 creatur3. vt tñ capiat ab ipsis: a rō-
 nalibus tñ capi pōt oibus p fidei cognitio

nē sed a bonis tñ capitur p amorē. Bi
 cam^o ergo qd de deo scire possumus qd
 n̄ sit nō at qd sit. Aug^o. Intelligam^o deū
 sine qualitate bonū sine q̄titate magnū
 sine indigentia creatorem sine situ presi
 dentē. sine habitu vel ambitu oīa conti
 nentem. sine loco vbiq̄ totum. sine tem
 pore sempiternū. sine sui mutatione mi
 rabilia facientē. nihilq̄ patiētem. Cōpre
 henditur quoq̄ deus per spēm pro digi
 tate meritorum in p̄ia. Aug^o. Videbi
 mus tue maiestatis eēntiam. ⁊ vnusquis
 que eo p̄plicatius quo hic vixerit puri
 us. Et est exēplū in mari. quod se offert
 visui. ⁊ tamen secundum ambitū totum
 videri nō potest. ⁊ hoc est tam propter
 maris latitudinem q̄ propter ipsius m̄i
 visus ad tantam superficiē ip̄oportōa
 bilitatem. Hoc igitur tenēdum est q̄ iu
 via deum cognoscere possumus q̄ est in
 p̄ia q̄ sic est. nunq̄ tamen nec hic. nec
 ibi qd est. Visus corporalis ipeditur tri
 pliciter. s. p̄ tenebras. p̄ falsam lucem. p̄
 auersionem a re visibili. Eodem modo
 impeditur visus spūali circa cognitionē
 dei. p̄. p̄ tenebras peccati vel erroris.
 Jo. Qui facit peccatum in tenebris est.
 cum legitur. ⁊ ad. Cori. 3°. vsq̄ in hodi
 ernum diem cum legitur moyses velamē
 positum ē super cor eorū. 2° per falsam
 lucē hoc aut sit quando qs metitur eter
 na secundū naturalia. exēplū habet in li
 gno putrido quod in nocte quandā lucez
 v̄r habere. sed cū dies venerit nihil est.
 3° p̄ auersionem a re visibili. siue cogno
 scibili. hoc ē quādo quis sp̄reto icōmuta
 bili bono rēbus mutabilibus adheret.
 talium oculis egris odiosa est lux ⁊ puris
 amabilia. Deus cognoscitur iterius ⁊ ex
 terius. Interius dupl̄r. qz quandoq̄ p̄ i
 spirationem quod paucis datum ē. Ap^o
 ad cor. Scio hoīem in christo. Iesu ⁊c.
 quādoq̄ per rōem per quem modū plu
 res philosophi d̄ deo notitiā habuerunt.
 Ad. Ro. Inuisibilia dei ⁊c. Exterius ē
 dupl̄r. s. per creaturas. Ap^o. Videmus

nunc p̄ speculum. s. creaturaz. que modo
 sūt speculm̄ creatoris i p̄nti. sic ecōuerso
 . ipse deus erit speculm̄ creaturaz. in fu
 turo in quo oīa videbimus que ad gau
 dium nostrū pertinebūt. Itē per doctri
 nā. Ap^o. Fides ex auditu. sicut cognosc
 tur v̄nq̄ q̄s ex auditu. q̄q̄ visu q̄q̄
 gustu. sic d̄s quodā mō cognoscit anditu
 s. cognoscunt. n. deū qui audiunt verbū
 dei. ⁊ per illud credūt. visu cognoscunt
 theologi qui legunt deum in scripturis
 ⁊ philosophi q̄ speculātur eū i creaturis
 gustu. cognoscunt soli boni p̄sal. Gustate
 ⁊ vi. quoniā tua. ē do. Et iste vltimū^o mo
 dus p̄ eccl̄sim^o ē. ⁊ certissim^o. Bio^o di
 cit q̄ tribus modis cognoscitur d̄s. s. p̄
 remotionē. siue abnegatōnem. vt cū d̄r
 deus non ē hoc vel illud. And. Bio^o. 3°
 de angu. gerat. p̄pone. negatiue de d̄o
 sunt vere affirmatiue vero incōparate.
 Item p̄ eminentiā. vt cū i creatura inue
 niatur potentia attribuenda ē deo sūma
 potentia. ⁊ sic de alijs. Itē per cām secū
 dum q̄ per effectus v̄citur ad cognitio
 nem cause. vel per cognitionē motuum
 ad cognitionē mouētis. Itē nota q̄ aīa
 sensu percipit corpora p̄ formas in ma
 teria tñ p̄ntē corpore. imagine vero cor
 porū similitudines ⁊ formas abstractas
 a materia etiam p̄sēte corpore vel ab
 sente. rōne autē corpore naturas. intelec
 tu sp̄ritū creatū. intelligentia vero sp̄m
 increatū. Sciendū est q̄ conoscibilia
 quedā sūt itra rōem. quedā iuxta quedā
 supra. Intra rōem sūt que sensu percipi
 mus. vt alba nigra. ⁊ h̄mōi. Iuxta rōez
 sūt que ratione percipimus. vt vera falsa.
 iusta. vel iniusta. Supra rationē sūt que
 sola diuina reuelatione p̄prehendūtur.
 aut auctoritate scripturarū credūtur. ut
 tres esse personas vnum deum.
 Be. Incircūscript. bilitate dei. Cap i. 7.
 u Biq̄ deus est. ⁊ tamen nōq̄ est
 qz nec adest vlli loco nec vllō ca
 pitur loco. Aug^o. Deus ē in mundo non
 inclusus extra modū nō exclusus. supra

mūdum nō elatus. infra. mūdū non dep̄s
 sus. Ex his p̄z q̄ deus ē intra oīa. ⁊ hoc
 q̄ oīa replet. ⁊ vbiq̄ p̄ns est. Itē extra
 oīa qui oīa continet. nec vsq̄ valet coar
 ctari. s̄ nota q̄ hec p̄positio. extra. dicit
 ibi non actualē p̄ntiam ad locū. s̄ poten
 tialē que ē dei immēstas que inferitos
 mundos pōt replere s̄tēnt. Itē ipse est
 supra oīa. q̄ oībus p̄sident. nec aliqd ei
 equatur. Itē infra oīa ē. q̄ cuncta susti
 net. ⁊ sine ipso n̄bil pōt subsistere. Dici
 mus ēt q̄ deus vbiq̄ ē. nō vt indigeat re
 bus vt in eis sit. s̄ potius res sui indige
 ant vt p̄ eum subsistant. Deus enim aē
 mundi cōstitutionē fuit vbi nūc ē. scilicet
 in se. quoniam ipse sufficit sibi. vñ versus.
 Dic vbi tūc esset cū p̄ter eū n̄bil esset
 Tunc vbi nūc in se qm̄ sibi sufficit ipse.
 Per qd̄ p̄z solutio qōnis quorūdam sim
 plicium q̄ querunt vbi deus fuerit p̄usq̄
 mundus ēet. Sciendū est ergo q̄ aliqd
 est in loco circūscriptiue. ⁊ diffinitive. vt
 corpus aliquid diffinitive nō circūscripti
 ue. vt angelus aliquid nec sic. nec sic. vt de
 us. Et hoc ideo. q̄ non indiuiduat p̄ ma
 teriam. vt corpus. neq̄ p̄ suppositum. vt
 angelus. Aliqd est ēt in loco. partim cir
 cūscriptiue. partim diffinitive. vt corpus
 xpi in sacramēto. qd̄ est totū sub tota ho
 stia. ita q̄ non excedit. ⁊ secūdm̄ hoc est
 circūscriptiue. Est quoq̄ sic sub hostia q̄
 non vbiq̄. ⁊ sic est ibi quodam mō diffini
 tiue. Corpus aut̄ xpi licet nō sit vbiq̄. cū
 sit creatura. nec equari possit i huiusmo
 di creatori. In plibz tñ locis ē totum. i.
 sub diuersis hostijs. ⁊ hoc ē. propter vni
 onem carnis ad verbū. vñ merito hēt ā
 plius q̄ alia creatura. s̄ q̄ i locis plibus si
 mul ⁊ semel possit ēē. Ex predictis p̄z q̄
 ēē vbiq̄ simpliciter soli cōuenit creatori
 s̄ in loco vno ēē soli cōuenit creature.
 In plibus vero locis ēē sed nō vbiq̄ cō
 uenit corpori Iesu xpi. Nota q̄ d̄s est
 multipl̄ in rebus. s̄ p̄ naturā. ⁊ sic est vbi
 q̄ potentialiter. p̄ntialiter ⁊ eēntialiter.
 Itē p̄ gr̄iam sic est in bonis. Jo. xiiii. di

cit. Qui manet in me. ⁊ ego i eo ⁊c. Itē
 per gl̄iam sic ē in rōnali v̄tute aīe. vt vi
 tas. in p̄cupiscibili. vt bonitas. in irascibi
 li. vt pietas. Itē p̄ vniōē sic fuit in vte
 ro xgis vnitus hūane nature. ⁊ in sepul
 chro vnitus carni. ⁊ in inferno vnitus aīe
 xpi. Itē deus d̄r ēē alicubi p̄ oculorū
 reuelationē. Bene. Vere d̄s est in loco
 isto. Itē p̄ vestigiorū excellētez repre
 sentationē sic d̄r ēē in celo. q̄ ibi maxime
 relucet sua potētia. sapientia. bonitas vñ
 per nature idēmp̄ritatē sicut est filius in
 patre. ⁊ pater in filio. ⁊ sp̄s sanct⁹ i vtro
 q̄. Item p̄ myrāculorū operationē. Ex
 odi. 8. Digitus dei ē hic. Itē per p̄serua
 tionē. ⁊ gubernationē sic est in mundo.
 Deus ē in seipso. vt alpha ⁊ o. secundū
 illud. Dic vbi tūc esset ⁊c. Ipse enī est in
 mūdo. sicut Rex in regno. Ver. Deus
 vbiq̄ regnat vbiq̄ imperat vbiq̄ ma
 iestas eius oīa replet. ⁊ complectitur vni
 uersa. Item in angelo vt decor. iquan
 tum. veritas in anima. ⁊ sicut i lapoz iquan
 tum bonitas. Itē in ecclesia ē sicut pater
 familias in domo. vñ illud. Ecce ego vo
 biscum sum vsq̄ ad cō. se. Item in elec
 tis ut liberator a malis. adiutor in bonis
 ⁊ hoc est quod dicit. Ver. De⁹ est in cre
 aturis. vt mirabilis in hominibus. vt
 amabilis in angelis. desiderabilis. i se ipso
 in cōprehensibilis. in reprob. intollerabi
 lis. Itē in dānatis vt terror ⁊ orroꝝ. Au.
 Qui te dimittit quo it? nisi a te placato
 ad te iratū. Nō enim manū dñi possum⁹
 effugere. psal. Si ascēdero in celū. tu il
 lic es ⁊c. Si x̄o dubitat vtrū deus sit in
 diabolo: Sciendū q̄ quedā noīa s̄ que
 iportant naturas prout nature sūt. ⁊ his
 concedendum ē q̄ deus insit. Sunt alia
 per que intelligūt deformitates. vt dia
 bolus de q̄bus non ē dicendū q̄ deus. in
 sit. nisi addat inquantū sp̄ritus ē. vel ali
 quid tale. Deus ē in aīa fideli. vt sp̄s in
 thalamo. Rex in regno. turris i castro
 maḡ in scholis. fons i ortis. lux in tene
 bris. thesaurus i agro. vinū i celario. car

buculis in aur: vel sicut māna in archa
figillum in charta. medicina in apotheca
sicut cithara in conuiuio. imago in speculo
sicut fructus in arbore. oleum in lapide.
lilium in conualle.

De eternitate dei. Cap. 18.

¶ Sicut deus ubiq; ē. & tamen nullo
loco circūscribitur vel cōtinetur
sic eternus est. & tamen nullo tēpore mē
suratur. Nō enim ei cōpetit tēpus p̄s.
nec preteritū. nec futurū. nam tēp⁹
p̄s esse nō habet q̄ tēp⁹ pertrāsit dūs
autem semper manet idē. Unde. Mylari
us. Esse non accidens deo. s; subsistens
veritas & manens cā. Similiter tēpus
preteritū modo non ē nec habet eē sub
sistens. sed de dō dicitur in psal. ij. pe. Ip
si peribunt. tu autem permanes. Simili
ter tēpus futurum non est. sed expec
tatur. deus autem semp est. vnde mercu
rius. Mōnas ē alpha & o. hoc ē quia dā
est principium sine principio. & finis sine
fine. Cū. n. simplex sit omnino nō habet
in se principium p̄trietatis qd ē causa
corruptionis. qd autē sit eternitas secun
dum rē. Sciendū q̄ proprie dicitur eter
nitas sine principio. & sine fine & imutabi
litate. & secundū hoc conuenit eternitas
soli diuine nature in qua ē diurnitas
immensa. Eternitas vero secundū ethi
mologā dicitur quasi extra terminos. q̄
termino caret. tā initiali q̄ finali. s; secū
dū diffinitionē. Boetij. in libro de cōsō.
Eternitas ē interminabilis vite iocūdi
tas tota simul. & perfecta possessio. Ad
huius diffinitionis intelligentiā notādū
q̄ in quibuscūq; ē terminabilitas simplici
ter. q̄ ex parte corūpi possūt. ut sūt ge
nerabilia. & corruptibilia. ad quorum dif
ferentiam ponitur interminabilis. & po
nitur illud p̄ abnegationē. quia simplicia
& precipue diuina nullo mō melius ma
nifestant q̄ p̄ remotionē. ut ait Dionī
sius. Et huius ratō ē. quia simpliciū & di
uinorū eē non pōt intellētus perfecte
cōprehendere. & ideo ex negationib; eo

rū que ab ipsis remouentē manuere i
tellectus ad ea aliquāter cognoscenda
Itē in quibuscūq; interminabilitas ē ēntie
s; nō vite ut in corporibus celestibus ad
quorū differentiā addit vite. De deo at
dicit. Aug. q̄ solus hēt immortalitatē. In
omni. n. mutabili natura ubi nulla mōs
ē. s; ipsa mutatio. q̄ facit in ea aliquid. nō
eē quod prius erat. vnde & homo qm̄ nas
citur quodā mō incipit mori. In quib; scā
ē interminabilitas vite. sed tamē cū mi
seria & infelicitate. ut in demonibus & dā
natis ad quorū differentiam additur io
cunda possessio. in cuius intellectu est io
cunditas felicitatis. quia tūc possessio ali
cuius rei iocunda dicitur quando ad libi
tum hē. In quibuscūq; est interminabilis
vite possessio. sed non tota ut in omnib;
beatis ante iudiciū quorum est beati
tudo secundū ptem anima. & non corpo
ris. ad quorū differentiam dicitur tota. q̄
totū est quod non ē diminutum vel cui
nihil est extra addere. In quib; scā ē
interminabilis vite possessio tota. ut in
angelis. beatis ante iudiciū. q̄ secundū
totam sui subām habēt felicem intermi
nabilem vitam. sed non simul cui; aliqua
sit in eis successio reuelationum & gaudi
orū ad quorū dām ponitur simul. In
quib; scā ē interminabilis vite possessio
tota simul. s; tamē non pfecta eo mō quo
diximus perfectū nullo indigens. sicut ē
in angelis & in hōib; beatis post iudici
um. ad quorū differentiam additur pfect
ra. i. nullo indigens ad suū beatū eē. Pa
tet igitur expredicta diffinitione q̄ tres
ponūtur ibi conditiones que sūt in sepa
biles. ab eternitate increata que deus ē.
s; interminabilitas interminabilis vite pos
sessio. Item inuariabilitas ibi tota simul
nihil. n. variabile est in deo. sed totum si
mul. Item simplicitas ibi perfecta. Ali
enim summe pfectū ē. cui nō ē possibilis
aliqua additio. Per primū separatur de
us oī corporali. Per. 2. ab omī variabili.
Per. 3. ab oī pposito. Itē nota q̄ illud

qđ caret pñcipio 7 fine dicitur eternum
vt deus cuius cē interminatū ē. S3 que
pñcipiū habēt 7 carent fine dicūtur per
petua. vt āgelus 7 homo. Que xō pñci/
piū 7 fine hñt dñr tēporalia. vt sūt corru/
ptibilia. sicut uegetabilia. bruta 7 sensibi/
lia. 7 huiusmodi. De incōmutabilitate
dei.

Cap. 19.

i. Incōmutabilis est deus 7 ipmū/
tabilis. qz nō cadit in eo mor⁹ acci/
dēralis. s. augmētuz. Leo papa. Simpli/
ci nature dñmitatis nihil addi. vl' minui
pōt. quia semp ē cō ē. Item nec diminu/
tio. m̄dalach. 3. v. Ego deus 7 nō mutor
Itē nec alteratio. i. iaco. 3. Apud quē nō
ē transmutatio rē. Itē nec secundū locū
mutatio. qz vbiqz pñs est. Jer. viii. Celū
7 terrā ego ipleo Impmutabilis āt ē. qz
nō cadit in eo motus substantialis q est de
nō ē ad esse vt est corp⁹. qz finē non hē
bit. Illud. n. solū in nihil ē uertibile qđ ē
de nihilo factū. Incōmutabilis ē ēi deul
ex eo q nō cadit motus in eo. ex opatiōe
Mā soli deo cōuenit in cperatiōe getum
esse. vii. Boecius. pmo de pso. Q q ppe/
tua mundū rōe gubernas. Terrarū celi
qz sator. qui temp⁹ ab euo gre iubes. Ita
bilisqz manens das cūcta moueri. vnde
qñ deus fecit aliquam rē non fit in ipso
deo aliqua mutatio. sed i re circa quā op/
atur. Ad aut. fecit deus pdicare subuer/
sionem niniue. 7 pdicere mortē. Ezechie
quorū neutrum accidit. in talibus nō mu/
tauit ds consilium qđ ab eterno secū ha/
buit. s3 sitiam que respectū hñt ad ipsa
negocia. qz nīnlue subuertēda erat. secū/
dom merita. 7 ezechias moritur⁹ erat se/
cundū causas inferiores. s3 hec nō posue/
rūt necessitatē diuine potētie. Itē tres
distingunt⁹ mor⁹. s. naturalis. voluntari/
us. 7 violentus. Naturalis quo naturalr
res tendūt ad locū propriū. Adotus au/
tē violentus ē qñ cogunt⁹ res extra locū
propriū. sed motus voluntarius ē in hoi/
bus vel i āgelis. Mā bruta potius natura/
liter mouetur. qñ currūt uel mouēt. vel

opantur. 7 iste motus ē medius int natu/
ralē 7 violentū. qz parti ē naturalis. s. in/
quātū volūtas pūngit suo actui. sicut cā
suo effectui. 7 prim est violentus inq̄tum
s. mouent mēbra contra motū suū natu/
ralē. pp qđ etiā laxant⁹ que ex motu natu/
rali nō laxarent. Itē pñio mō mor⁹ nō
ē in deo. s. naturalis. 7 hoc pbat p quat/
tuor rationes. pñia ē. qz oīs motus ē ad/
getem. 7 pp indigentia sicut dicit phūs.
iii. ph. s3 ds null⁹ eger. secūda ē cum sit
vbiqz nō. h3 necesse de loco ad locū mo/
ueri. tertia ē qz nō ē in eo grauitas vl' le/
uitas pp quā sursum 7 deorsuz moueatur.
quarta ē qz cum ds in seipso sēp maneat
nō hēt necesse locū propriū 7 tibi natura/
lez ex se querere sicut alie creature. Itē
secūdo mō non mouet. s. motu violento. qz
nō fit ei violentia. Job. ix. Si fortitudo q̄
ritur robustissim⁹ ē. Itē. tertio mō nō mo/
uetur. s. motu volūtario. qz in ope nō la/
xatur vt aialia pterea nra mēs ē instabi/
lis. qz mō pficim⁹. modo defici⁹. modo
fminiscimur. mō obliuiscimur. mō volu/
mus. mō nolum⁹. mō diffusis cogitationi/
bus atqz effectōibus 7 pñliis. huc atque
illuc vagamur. ds āt semp se hēt equalr
7 immobiliter. Itē alius ē mot⁹ circularis
ali⁹ rectus. alius obliquus. Circularis est
corporū superioz. put firmamētuz mo/
uetur secūdū formā qdem vt dicit phūs
pmo celi. nō secūdū substantiaz. hoc ē di/
cere qz. non mouet⁹ ad locū. s3 i loco. Ado/
tus āt rectus sursum ē. vel deorsū. secūdū
qz corpora iferiora mouent. x pī. leuat⁹
vl' gramrat⁹. Adot⁹ obliquus cōpositus ē
ex recto 7 circulari. vñ qđ reflectit hēt
a motu circulari. qđ vero linealiter pce/
dit hēt a recto. Nullo aut istozū modoz
mouetur ds. qz pñietates istoz motū
nō cōueniūt ei. possum⁹ āt dicere qz isti
mot⁹ do pūciūt mīstice. vt dicat moueri
motu circulari oia regendo 7 gubernan/
do. Item motu recto bonos remunē/
rando. Item motu obliquo malos puniē/
do. Eodem mō posset dī. i. qz dua mouet

motu naturali. quo solita. s. bōitate oībus
creaturis p captu eaz se cōicat. Itē mo
tu violento quo peccatores iuste dānat.
Itē motu volūtario quo cūcta in eē con
seruat. Sic pōt exponi dictū philosophi
q assignauit motū a cētro. et ad centrū. et
circa cētrū. qm dō mouet ad cētrū in in
carnatione et a cētro in ascensione. et cir
ca cētrū in p̄dicatione pp hec et his filia
dī in li⁹ sapientie. xi. Spūs s̄ctus et mo
bilis et stabilis est. mobilis qz facit s̄ctos
mobiles ad bene operandū et bona p̄fi
cer. Stabilis at qz dat i bono perseuera
re vel mobilis in via. stabilis i patria. v̄l
mobilis in actiuis. stabilis i cōtēplatiuis
uel mobilis i alijs scis stabilis i xpo. 3a. ii.
Requiescet sup eū spūs dñi. 7c. Sciēdū
q quedā opatōes attribuūt deo secūdū
causalitatē et eēntiā. ut scire quedā scōm
cālitate. et nō eēntiā ut comeder et curre
re quedā secūdū eēntiā et nō cālitate. vt
creare et iustifi are quedā nec sic nec sic
vt peccare et mentiri et huiusmodi.

De simplicitate dei. Ca. 20.
Simpler ē de⁹ et angel⁹ et aia. s. dif
ferent. qz i deo idē ē qd ē. et quo ē
et hec ē p̄fecta s̄plicitas. hec sola icreata
natura hāc sibi v̄dicat simplicitatē. vt
nō aliud et aliud. alibi et alibi. mō et mō. in
ueniat. In conēpe qd hēt. et qd ē. sēp et
vno mō ē. s. angelo et in aia differēt qd ē
et quo ē. et ideo ē ibi quedā alteritas et cō
positio. s. ibi nō sit dimēssio q̄tatis. vñ
mercuri⁹. In sup⁹ celestib⁹ ē vnita i cele
stibus alteritas. in subcelestib⁹ plālitās.
Simpler ē itaqz dūs in eēntia. qz nihil ei
accīs eē pōt imo p̄fecta simplicitas ibi
ē cū nō sit ibi possibilis additō. qz qcquid
est in dō dūs ē. vñ Leo papa. Simplicia
dīnitatis nature nihil addi. v̄l minui pōt
qz sēp ē quod ē. cui p̄p̄iū ē sēp̄ternū eē
cui idē ē viuere et itelligere verūtū m̄
tipler ē i donis. Ap⁹ ad Cor xii. Alij da
tur sermo sapie 7c. Iacobus cor. p̄. Qd
da. op. et oē dō. p. 7c. Mō. n. i dō ē cōpositio
partiū itegraliū ut i dōmo. nec p̄tū potē

tialiū. ut i aia. nec gñis et dīap. ut i spē ne
ture matērie et forme. vt incorpib⁹. nec
coacervationis vnitatū. ut in nūero. nec
qd ē. et quo. ē vt i angelo. nec substantie et
accidētis: ut i diuiduo. nec corporee substantie
et icorporee. vt in hoīe. De his. Ber.
Mō partibus consistit dō vt corpus nec af
fectibus distat. vt aia. nec formis substat
vt oē quod factū ē. Mōc et ostenditur rōe:
quia cū oē cōpositū sit posterius oib⁹ su
is cōponētibus. nec p̄mo. p̄ncipio. s. deo
quicqd sit prius oīz deū qd ē. p̄mū p̄n. n. eē
cōpositū. p̄reterea nullū cōpositū ē to
tū suū eē deus igr cū sit supm esse non
erit cōpositus. vnde. Ber. Non est for
matus deus. forma est. non est effectus
deus omnium efficiens cā est. nō. i est cō
positus deus. simplex est.

De excellentia dei. Capm. 21.
digne dignitatis excellentia tāta
est q mens de deo cogitās deficit
Cū sit. n. ipse incomprehensibilis. Sēns
enim non percipit. cū sit invisibilis. Lin
gua ipm non explicat cū sit ineffabilis lo
cus eū non capit cū sit incircūscriptibilis
Scriptura eū non explicat. cū sit ineffi
cabilis. Tēpus eum nō mensurat cū sit
inmensurabilis. virt vs eum nō attingit
cū sit inaccessibleis dīderia et vota trās
greditur cū sit insupabilis. vel inconpabi
lis. et breuiter oīs creatura ad deū com
parata defectū hz: qz finitū ad infinitum
nulla ē p̄portio. Ecce p̄z qz dīna excellē
tia nullus eget. qz sibi sufficit. qm optim
us ē. Mō. n. indiget corpe. ut sic. nec loco
v̄l alibi sit. nec tpe ut alqñ sit. nec cā
ut aliunde sit. nec forma vt materia sit.
nec subiecto in quo substat. vel cui assi
stat. Sunt et alia que soli diuine maiesta
ti conueniūt. et nulli alteri creature in q
bus excellentia sue dignitatis apparet.
sicut est eē oīpotētē oībonū. oīscientē. qz
cognoscit omia p̄tīa p̄terita et futura. et
oīa singularia simul actu solus cognoscit
et ea que subsunt libe. o arbitrio. et cogita
tōes hoīz. solus cognoscit p seipm. Itē

ad ipsum solū pertinet ubiq̃ presentem
eē de nihilo res creare. in instanti operari
in operatione getum esse. mirabilia face
re. ex auctoritate d̃ qualibet creatura fa
cere quod uult. volūtatez hominis cogno
scere. in ictu oculi mortuos suscitare. et
sentie hominis illabi peccata dimittere
grām infundere. in igne perpetuo corp⁹
seruare. Quando aliquid creature cō
uenit quod competit creatori. tñ excellē
tius de deo dicitur. vt si in creatura ē po
tentia. in deo sit summa potentia. si sapi
entia. in deo sit summa potētia. et sic de a
lijs. Unde et huiusmodi dicuntur de deo i
superlatiue prop̃ quod deus dicitur po
tentissimus. sapientissimus optimus. pul
cherrimus. et sic de alijs. Aug. in libro de
trinitate. Oportet deū cuius ē. et summe
cuncta sentire atq̃ intelligere. nec mori.
nec corrūpi. nec mutari posse. nec corpus
eē. sed spūs oīpotentissimum. mirissimū
optimū. beatissimū fateamur pōt et pre
auctoritatem rō intelligi. siue assignari.
quia bona sunt excellētius in deo q̃ i cre
atura. quis semper ē aliquid nobilius in
causa q̃ in canto. videmus et q̃ aqua pu
rior est in fonte q̃ in riuo. Radij quoq̃
solis lucidiores sunt in ipso sole q̃ in aere
et dulcedo maior est in melle q̃ in molito

De notionibus dei.

Cap. 22.

n Notiones dei sunt quinque. scilicet pater
nitas. filiatio processio. innascibili
tas. et cōis spiratio. Prima est patris. se
cunda filij. tertia spiritus sancti. quarta
patris. quinta patris et filij. Tres prime
notiones dicuntur personales eo q̃ pso
nas faciunt. et eas proprie distinguunt. et
ille sunt tres vnitates trium personarū
quibus persone dicuntur tres. vñd licet
pater plures habeat proprietates. tamē
pater paternitate tantum vnus est. indi
uisus est in se. et diuisus ab alijs. Innasci
bilitas autem est in patre. et sumitur pri
uatiue. eo q̃ pater sit a nullo et tamen pa
ter significat distinctionem personalez
sicut ouis non signata per hoc ipsum di

stinguitur a signatis. Similiter cōis spi
ratio est vna notio. et illa vnitas est idem
in patre et filio. et est distincta ab omni a
lia notione. Notandum igitur q̃ pro
prie loquendo tres sūt proprietates per
sonales. scilicet paternitas. filiatio. et processio.
quia personalis proprietat est que vni so
li persone conuenit et eam ab omni alia
re destinguit. Relationes vero sūt quat
tuor. quia vna est patris ad filium. scilicet patē
nitas. alia filij ad patrem. scilicet filiatio. tertia
est patris et filij ad spiritum sanctum. scilicet
cōis spiratio. quarta spiritus sancti ad pa
trem et filium. scilicet processio. Notiones au
tem sunt quinque. quia quelibet relatio ē
notio. et preterea innascibilitas que patri
conuenit per priuationē relationis ad ali
quid principium non est relatio. Notioes
habent multa nomia. dicuntur enim no
tiones. quia notificāt personas dicuntur
etiam distinctiones. quia psonas distin
guunt. dicuntur relationes. quia persone
per eas ad se inuicem referuntur. dicunt
quoq̃ proprietates. quia proprie psonis
insunt. Nota regulas notiorū. nulla no
tio de alia predicatur. Item quelibet notio
est essentia diuina que est deus. Item om
nes notiones sunt vna essentia. Item nul
la notio inest diuine essētie que distinguit
nec distinguitur. Item notiones sūpte ab
stractive predicantur d̃ essentia sed sum
pte concretue. non vñd bene dicitur es
sentia est paternitas. sed non dicitur es
sentia generans. Item notio semper im
portat dignitatem. Item sumpta notio
ne non ponit persona. quia aliqd conue
nit notioni q̃ nō puenit psonē. Notōi. n. p
uenit proprie distinguere. sed persone
distingui. De nominibus diuinis. L. 23.

adue nomen qd̃ de deo dī. aut eēn
tiale. aut psonale. aut noiale ē. Essē
tialium quedā sunt substantiua. ut d̃s cre
ator et similia. quedā vero adiectiua. ut bo
nus. eternus. inensus. et huiusmodi. Per
sonalia sūt. ut pater. filius. et spūs s̃ctus
Notionalia sūt vt p̃nitas. filiatio. inascl

bilitas. et spiratio cois. De his notandus
 est qd nom subale. vel eentiale lubtm et
 abstractu nullo mo pot trahi ad suppo
 nedu. p perloa. vnde false iur hec. Effe
 tia genuit essentia. vel diuinitas genuit
 diuinitate. Actus. n. gnationis seper po
 nendus est i concreto. Sz creta lz sint ef
 fentialia trahi tm possut ad supponendu
 p persona. et hec per vba notalia. vel
 per ppositiones notionales. vn vere sut
 he. dñs genuit deū. creator creatorē. vel
 dñs de deo. Sitr d noibus que media se
 vt lumen d lumie. Itēz hoc nomē sapia
 lz fit abstractu. vt sapia d sapia. Essētia
 liū at adiectit uoz quedā predicat pur di
 uinā lubām: ut bon⁹. et ens quedā eentia
 diuinā cōnotando puationez pncipij et fi
 nis. vt eternus. vel certe mensure local
 vt immē⁹. quedā pncipaliter significat
 essentia diuinā et cōnotant effectū i crea
 tura actu vt creat. iustificat. vel in hitu
 vt iustus et misericors vel i potentia. ut
 oipotens. Sūt quedā verba quoz nec fi
 gnificatio. nec modus significandi dō cō
 uenit ut currere et ābulare. nā modus est
 varia inclinatio ai varios eius affectus
 dmonstrās. Mod⁹ significandi nihil ali
 ud est qz dispō vocis que pstituit intelle
 ctū sub tali modo intelligēdi. et p dñs ip
 sū rē. cū ego de deo dī ambulare vel cur
 rere. et huiusmodi significatio hoz put
 sunt actu deo non uenit. Modus at fi
 gnificandi q quedā iporat iperfectionē
 dico quo ad motū. q gdem motus neces
 sitatis deo cōuenire absōnū est. Quedā
 sunt quoz significatio deo conuenit: sed
 nō modus significandi vt creare facere
 quedā quoz significatio ēt deo conuenit
 vt p3 in hoc vbo Exo. Qui ē misit me
 ad vos. Et notandū q oia que sūt perfe
 ctionis d deo dñr que at sunt iperfectio
 nis non dñr. Lūz dñr aut secūdū assūp
 tiōnez hūane nature. vel trāslatiue dñr
 Itē in diuinis tm sunt duo modi pdican
 di. s per modū substantie. et per modū rela
 tionis: sed subā pmet vnitatē et relatio

multiplicat trinitatē. Quedā noia que
 de deo dñr eternaliter. ut dñs et miseri
 cors que cōnotant effectum in creatura
 scdm hitum. Quedā vō tēporaliter. vt
 dñator. et miserator que cōnotat effectuz
 in creatura secūdū actū. Quedā plaliē.
 ut persone. Quedā singulariter. ut de⁹.
 Quedā prope ut proprietates personaz
 Quedā appropate. ut potentia sapientia.
 Quedā positue vt iustus. Quedā pua
 tiue ut immortalis. et hec magis prope dñr
 de deo qz positina. qz melius dī d deo qd
 nō sit. qz qd sit. Quedā trāslatiue sūt. ut
 agnus leo. que symbolice de dō dñr. Du
 plex est n. theologia symbolica v3. et my
 stica. Symbolica noiat deū ab inferiori
 mystica a superiori. Simbolica noiat d
 um p conuenientia rez. cūz dī lec. agn⁹
 et huiusmodi. Mystica vero. i. occulta no
 minat deū p hoc q in occulto de ipso se
 tit per intellectuāle vñionē siue ptepla
 tionē. ut qñ nominat deū suauem. dulcē
 dilectuz. et h⁹ mōi. Etrobiz tm per crea
 turas nominat. lz in symbolica p extērio
 res. in mystica p interiores et digniores
 affectus quos anima supra se. recipit. et
 ita imponit p donū sapientie. h⁹ mōi pro
 priū experimentū ē cognoscere qualis
 sit deus. Quedā dñr collectivē. ut trini
 tas trinus. Quedā relatiue. vt equalis
 similis. Quedā respectiue ad creaturas
 ut creator refugū. Et hec noia nō dicūt
 relationē dei ad aliud. sed alia hñt rela
 tionē ad ipsū vel ad ipsa. Duo sūt pnci
 palia noia dei. s. q est. et donum. Per pri
 mū significat dei esse absolutū in se. et sic
 cōsideratur. ut inf nū. p. scd3 notat eē
 diuinū. ut cā fecit. n. deus oia pp bonita
 tē suā. Anteologia supponit qd. et hoc pp
 nois eentia. ut deus diuinitas poten
 tia. essentia natura. Itē supponit qz pro
 persona. supponit que pro notione. Pre
 terea per neutrum genus dī subā diuina
 p masculinū persona. p femininū notio.
 et p hoc p3 q nō d3 cātari i hymno. vnus
 pri cū filio. qz p3 et filius nō sunt vnus in

persona. sed vñ in subā. vnde magis cau-
tanum est. vñum patri cum filio.

Quod deus est ineffabilis.

Cap. 24.

nihil digne vel pōpe de deo di-
ci pōt pp. eius excellētiā. non. n.
noia pōprie de deo loqmur qz nomia si-
gnificant subāz cū qualitate. 7 ita itelligi-
tur ibi cōpōitio forme cū materia que in
deo nō est. nec p pōnoia. qz de deo dicta
cadunt a demōstratione. nō. n. pōt ēē ibi
demonstratio ad sensū. cū sit incorpore⁹
nec demōstratio ad intellectū. cui⁹ sit ico-
gnoscibilis. Si ergo dicis qz huiusmōi. p
noia secūdnz pōprianū cadūt a demon-
stratōe cassā erūt 7 vana. Dicendū ē qz
ibi est demōstratio ad fidē. nec p. verba
que cū modis 7 formis. cū tēpore sine ca-
su agēdi vel patiendi significantia sūt. sed
talialia non cadūt in deū. neqz p participia
que sequūtur naturam nois 7 vbi. nec p
alias ptes orōnes que non sunt subicijbi-
les vel pdicabiles. Ex his pz qz deū nō pos-
sumus notificare p diffinitionē. s. quali-
tercūqz p circūlocutionē. vñ. Ver. qd
est. deus. ex quo oia p quez oia. in quo oia
Quid ē dō. quo nihil melius cogitari po-
test. Quid ē dō. voluntas oipotēs. beūo
lētissima. vñus. lumen eternū. incōmuta-
bilis rō. sūma beatitudo. inuisibilis. inaccessi-
bilis i se. in suis spectabilis. 7 sol⁹ mira-
bilis. 7 dult⁹ modis asseritur aliqd dō
Primo p naturales rōem. que. dictat qz
vñ⁹ dō ē remunerator bonoz. 7 punitor
maloz. scdo per fidē qua dicimus deum
vñū esse in subā. 7 trinū in personis. Etio
per sacrā scripturaz. quarto p rōnes p-
babiles. s. per exteriores opiones. vel p
dicatōnes. S. in his duobus mōis nō ē
intendū. nisi firmitatem hēat ab aliq⁹ p-
dictorū triuz. Est. n. regula qz qcunqz as-
serit aliqd de deo qd non est sibi certum
p naturalem rōem. vel p fidem. vel p sa-
crām scripturam psumit 7 peccat.

De ideis 7 libro vite.

Cap. 25.

Dee rez 7 exēplar 7 rationes sic i
deo sunt qz idea ipōtat cām effici

entē conformē effectui. sed exēplar cām
formalē. ratio vero cām finalē. Deus. n.
oium rerū est pncipiū a quo sūt forma 7
exēplar. ad cui⁹ imitationē sūt. 7 finis ad
quē lunt. Hec tria sic a se differūt qz exē-
plar vñū est. causata exēplar cōnotat cā-
litatez. qz nō in cā sunt vñ scōz. rōnes 7
idee sūt plures. qz ista respectu rerū di-
cuntur. Sūt itaqz plures idee que cōno-
tāt cognitionē. Cognoscibilia at distigu-
untur in cognoscēte. Similiter 7 rōnes
in deo plures sūt. qz singula. cāta sunt p
pōis rōnibus. Absurdū enī est dicere. vt
ait Aug. equū creatum esse ea ratione
qua hoīem. Sciendū autē est qz duplex
est pluralitas. vna quidem est rez. 7 secū-
dū hoc nō sunt plures idee. siue exēpla-
ria. i. deo. imo vna res ē que oīus ē exem-
plar. i. essētia diuina quā oia imitāt. inqz
tum bōa sūt. Alia xō ē scōz intelligentie
rōem 7 scōm hoc plures idee sūt i deo. qz
n. ois res inqz sūt sūt diuina imitāt essētiā
x ut ē imitabilis. n tñ vno mō. s. diuersi
mode 7 scōz diuersos gradus. Sic itaqz di-
uina eēntia scōz qz ē imitabilis hoc mō ab
hac creatā ē. p pā rō hui⁹ creature. 7 filr
de alijs. vñ scōz hoc plēs idee i deo sunt
quia intelligitur diuina essētia diuer-
sos respect⁹ quos res. hnt ad ipsā eā imi-
tātes diuersi mode. h⁹ at nō solum itelli-
gūtur ab intellectu creato. s. et ab increa-
to ipsi⁹ dei. Scit. n. de⁹. 7 ab eterno sciuit
qz diuerse creature diuersi mode ipsi⁹ ef-
fentiā eēnt imitate. 7 secūdn hoc ab eter-
no fuerūt i mente diuina plures idee secū-
dū qz intelligunt. sicut rōnes pōprie re-
rū itellecte in deo. hoc. n. importat nom
idee vt sit. s. quedā forma. intellecta. ab a-
gente. ad cui⁹ exēplum exiūs opus. p-
ducere intēdit. Dicendū est ergo qz s. rō-
nes i deo. 7 idee sunt vna xtus 7 vna lux
7 eēntia. dñz tñ plures rōes 7 idee pp plu-
ralitatē ideatorū. cui⁹ exemplum hēs i
naturis. T idem⁹ enī n qz omnes linee
circuli vñunt in cētro remote aut a cē-
tro differunt ab invicē. Itē idee sunt. ut
dicit Aug. forme pncipales rerum que

diuina intelligentia cōtinētur. Bīcēdus
est igr q̄ sicut in mente artificis prius est
forma rei q̄ opus creat. sic idee rerū añ
mūdi cōstitutionē in mente reatoris e/
rant. Non. n. aliqd extra se aspiciēbat se
cū dū q̄ mundū faceret. Et hoc p̄z quod
ois creatura prius in deo existit q̄ in se
ipsa vnde cū ab ipso p̄ creationē proces/
sit ab ipso quodāmodo distat cepit. vñ rōa
lis creatura ad ipm redire debet cui pri
mo conuncta fuit añ q̄ ē ē. et hoc p̄de/
as que nō aliud q̄ ipse deus sūt et erunt
sic aut ad locū vñ exēūt flūia reuertūt.
Res prout sūt i dō dñr vñ que ip̄ortat
rōem boni. Jo. p̄mo. Quod factū ē i ip/
so vñ erat dicūtur ē lux que importat
rōem xi. Aug. sup ge. Creature i deo sūt
lux. hec iō dñr. q̄ in deo n̄ sūt mala neq̄
falsa. Differentia ē inter exēplar. et librū
uite. et speculū. Exēplar nāq̄ dñr resp̄cū
rerū vt exēutiū. Lib vñ resp̄cū rerū ut ē
deutiū. Sz speculū resp̄cū rerū ut ēutiū
De libro vñe dicit. vgo de scō vic. q̄ li
ber uite est cuius origo etna incorrup
tibilis eētia cognitio vera. scriptura in
delebilis inspectio desiderabilis. doctri
na facilis scia dulcis profūdita p̄scrū
tabilis. vba innumerabilia tñ vñū vñū
oia. Aia vñ moralr loquēdo mltiplr ē i
deo. s. sicut ramus i arbore. apis i flore.
navis i litore. sess⁹ i thalamo. thesaur⁹ i
agro. scriptura i libro. auicula i nido. p̄f
ctis i riuo quelz res in sibi p̄prio. stella i
firmamēto. imago i speculo. cera i sigil
lo. gemma in auro. mel in sauo.
De appropriatis diuis p̄sonis. Cap. 26.
q̄ Aius oia eēntialia oibus p̄sōis
equaliter cōueniāt appropriat tam
p̄ri potētia. filio sapiā. spū scō bōitas. et
hoc p̄p̄ exclusionē carnalis intellectus.
ne vñ p̄ rōe antiq̄tatis credat ip̄otēs fi
lius rōe inuētut credat insipies. spūs s̄a
ctus rōe ip̄etuositatē credat crudelis hec
rō pertiet ad simplices. s. q̄ potētia na
turaliter precedit sapiā et vñrāq̄ bonā
volūtātē. De attributis itaq̄ ē log dñr fr

ant secūdū rē. et sic ois idē sūt nec ap̄op
antur. aut secūdū rōes. et sic eorū quedā
appropriātur. quedā nō. nā appropriatio ni
hil aliud ē q̄ sp̄alis attributio rōe alic⁹
cōformitatis cū p̄prio alicuius p̄sone. si
cut potētia h̄z s̄ilitudinē cū p̄re q̄ ē pri
mus vniuersale et sapiā cū vbo. et boni
tas cū amore. Predictā appropriationē
hēt cōsuetudo scripturarū que opa ma
nifestatiue potētie attribuit p̄ri. sapie fi
lio. bonitatis spū scō. Alia ē appropriatio
h̄ylari. Eternitas in p̄re q̄ nō hēt p̄nci
piū icceptionis i se. nec p̄ncipiū essēdi ab
alio. Sp̄s i imagine. i. vbo. q̄ sūme pul
chrū. vsus i munere. hoc ē i spū scō. q̄
sūme p̄ficiū et cōicatuū ē. Istud p̄ alia
verba sic i sinuat. Aug. in p̄re vñitas in
filio equalitas. i spū scō equalitatisq̄ cō
cordia. Conuenit at p̄ri vñitas. q̄ sicut
vñitas a nullo descendit. et ois p̄alitas
ab ea defluit. sic deas p̄ a nullo ē et alie
p̄sone ab ipso sūt. Preterea sicut vñi
tas de se gignit vñitatē. ita de se p̄ gignit
alterū se. i. filiū. In filio vñō dñr eē eq
litas quo equatur p̄ri. nō solū i potētia.
sapiā. et bōitate. s̄z et i hoc q̄ sicut p̄ dat
suā bonitā ē alteri p̄sone. sic et filius. In
spū scō aut ē vñitas. equalitatisq̄ cōcor
dia. seu cōnexio. q̄ ē amor aborū. i. p̄ris et
filij. itē quarta appropriatio ē q̄ i p̄re ē rō
p̄ncipiādi et originādi. q̄ sūme p̄ncipiū
In filio vero rō exēplādi q̄ sūme pul
chrū. sed in spū sanc to rō faciēdi. q̄ sū
me bonum. De potentia dei Cap. 27
p̄ Potētia dei duplex ē. s. absoluta.
et ordinata. Multa vñō p̄r. p̄mo.
mō. que nō p̄r. scdō mō q̄ multa subsūt
sue potētie que nō cōueniūt sibi. ut face
re mala possz tñ ea cōgruētia. et sic possz
ea facere. Deus p̄r oia p̄r oibus mōis.
q̄ p̄r pducere de nō ē ē. et hec p̄ cre
atōne. Item p̄r ex icōpleto cōpletuz fa
cere. et hoc p̄ propagationē. Itēz potest
mutare vñū cōpletum in aliud comple
tū sicut p̄z itā substantiationē panis i cor
pus xpi. De talibus dicit Aug. Deus dō

aliquid posse. et nos intelligere non posse. Ipso
 tertia dei apparet in mundi initio. medio. ac
 fine. In principio quod res creantur de ni-
 hilo. In medio autem quod res ne in nihilo ex-
 tantur sua potentia continetur. In fine vero. quod
 mortuos mira claritate suscitabit. Ap-
 paret quoque potentia dei in rebus spiritualibus
 quod cum diabolus preterea habeat in nobis immu-
 rati sensum et fantasiam. angelus autem habet preterea
 super hoc et si intellectum. Solus autem deus non so-
 lus habet preterea si tria predicta. sed et potest mu-
 tare voluntatem. Aug. dicit quod deus nos pue-
 nit ut vellimus. et subsegitur ne frustra ul-
 limus. sed deus sit omnipotens. tamen non attribu-
 tur ei actus culpabiles. ut metui et dolore. nec
 corporales. ut comedere et dormire. nisi for-
 te transumptive. nec actus inconuenientes quod
 possit esse triplici. primo si aliquis actus contradicit
 deiectioni. ut est facere maiorem se. 2º si
 contradicit eius virtuti. ut est facere aliquid si-
 mul esse et non esse. vel quod preteritum sit futurum.
 3º si contradicit eius bonitati. ut danare
 Petrum. et saluare Iudam. De his Anselmus
 dicitur inconueniens et minimum impossibile
 est apud deum. Secundum autem hec est ratio. quod poten-
 tia dei cum sit perfectissima. nec est de nihilo.
 nec est sub aliquo. unde non potest deficere
 peccando. nec succubere patiendo nec ege-
 re subsidium in aliquibus querendo. ac per hoc
 nec culpabilia. nec penalia. nec materialia
 potest. Dicendum quoque quod deus potest omnia
 per se. vel per creaturas illa dico omnia posse
 que sunt potentie. hoc autem idem dicitur. quod posse
 peccare non est potentie. sed infirmitatis. deo
 autem competit perfectum posse. et perfectus diuisus
 non. de quo Dionysius. Danatio est non peiore ex-
 cessus. tamen si diuini pulchritudinis et bonitatis oimoda et per-
 fecta possit habere. firma et non valens cadere
 fortitudo. Notandum ergo quod quedam op-
 rationes attribuuntur deo secundum calitatem
 et non secundum essentiam. ut comedere. cur-
 rere quedam secundum essentiam. et non secun-
 dum calitatem. ut iustificare. creare quedam
 nec sic. nec sic ut peccare.

De virtute miraculorum. Cap. xxvii.

Quoniam per diuinam potentiam sunt
 miracula. id est de miraculis est agendum
 Aug. autem illud vocat miraculum quicquid ar-
 duum. aut insolitum supra spem vel facultatem
 admirantis apparet. Ad hoc quod aliquid sit
 miraculum quattuor requirunt vel concur-
 runt. primum est quod sit a deo. secundum quod sit pre-
 naturam. tertium quod sit euidens. quartum quod sit ad
 fidei corroboracionem unde si aliquid istorum
 quattuor defuerit mirum dici potest non mira-
 culum. Nota quod quedam sunt supra naturam.
 quedam contra naturam. quedam pre-
 ter naturam. Supra naturam sunt illa
 quibus non est sile in natura. nec in po-
 tentia nature sicut est virginis pere. Con-
 tra naturam sunt que sunt ultra contrarium na-
 ture. tamen terminantur ad conformitatem natu-
 re. sicut est ceci illuminatio. sed preter natu-
 ram sunt que sunt ordine sile nature. non tamen
 per principium nature. ut in mutatione Xagaz
 in serpentes. quod illud potuisset fieri et die
 nature per longam putrefactionem. ut per
 ea que sunt secundum rationes seinales. Unde
 tamen quod non fuit. Res quod producit ab age-
 re sile successiue. hoc attribuit nature. et
 de naturale. quod producit ab agente dis-
 sile in instanti. et hoc attribuit deo. et de mi-
 raculo. Sciendum quod quodque potentia aie-
 eius actus est naturalis. sicut visus et vide-
 re quodque potentia est miraculosa. et actus eius
 naturalis. ut quod cecus illuminatus videt
 quandoque utrumque est miraculosum. ut partem
 virginis. Nota quod miracula vel mira sunt
 quandoque in ente. ut statio solis. et eius re-
 trocessio. quodque sunt in vegetabili: sicut qua-
 do virga Aaron floruit. quodque in sensibili
 sicut fuit in locustis a line. Balaam: quodque
 in rationali. sicut fuit in abulacione claudu-
 rum. auditione surdorum. suscitacione mortuo-
 rum in partu virginis. Et autem scimus quod aliquod
 miraculum sit. Nota differentiam inter rationes
 causales. seinales. et naturales. quod ratio
 causalis est potentia passiva creature absque
 omni dispositione nature. ut solummodo deus
 ex ea faciat quod vult. sicut fuit in partu vir-
 ginis. et in talibus simpliciter est miraculum

Ratio autem scialis est potentia passiva nate
 scilicet cum dispositione remota sicut fuit in vir-
 gis de quibus facti sunt serpentes. et hoc fa-
 ctum fuit in iustitiam naturam autem fecit idem. scilicet
 non nisi paulatim per longam putrefactionem.
 unde per quod ea que fuerunt secundum rationes sei-
 nales. primum sunt naturalia. primum miraculo-
 sa. Ratio naturalis est potentia cum dispositione per
 pinquam sicut per in materia quam est in ultia
 sui dispositione. ut formam recipiat. et secundum
 hunc modum est ratio naturalis in grano scia-
 to ad productionem segetis et hoc est miracu-
 lum. De scia dei. Cap. 29.

Sic deus omnia preterita et simul per
 fecte quoque et immutabiliter. preterita
 liter dico. hoc est ita limpide. ac si cuncta es-
 sent presentia liter existentia. Similiter et scit
 omnia quod videndo se. quod sibi presens est omnia videt.
 Imperfecte quoque. quod cognitio eius nec po-
 test aggeri nec minui. Scit et immutabiliter
 quod noscitur omnia per naturam sui intellectus quod est
 immutabilis. Dicendum ergo quod deus cognoscit
 temporalia eternaliter. mutabilia immutabiliter.
 contingenter infallibiliter. futura preteritaliter.
 dependentia et independentia creatura create. Alia
 vero a se. in se. et per se. Hora dicitur in se scia
 dei. christi. angelorum. et hominum. quod deus scit omnia sicut
 videt. non multa in uno. id est se ipso. unde in vi-
 sione dei non differt id quod videt. et per quod vi-
 det. sicut in homine quod videt per oculum. quod videt
 se per se. et in se videt omnia. christus autem scit quod homo
 scit omnia que scit deus scia visionis. scilicet non ita
 limpide sicut deus. Angelus vero deiforme
 habet intellectum cum deo. id est illa que scit si-
 mul actu et scia visionis. sicut deus. scilicet nesci-
 at omnia que scit deus. scilicet homo unum solum scit ac-
 tu. quod scilicet videat multa. illa tamen non videt
 uno actu videndi. scilicet multis. id est per multas re-
 rum similitudines. Sapientia dei scilicet in se ipsa non
 diversificet. diversa tamen fortis noia. In quo-
 rum. non. sapientia dei cognoscitiva est passibilium
 de scientia. siue cognitio. Item in quantum est co-
 gnoscitiva omnium que fuerunt in mundo de eodem vi-
 sio. in quantum est cognoscitiva eorum que bene fi-
 unt per approbationem. in quantum est cognoscitiva
 futurorum dicitur preteritio. in quantum est co-

gnoscitiva eorum que ab ipso deo facienda sunt
 dicitur dispositio. in quantum est cognoscitiva per
 miandorum de predestinatione. in quantum est cogno-
 scitiva danandorum de reprobatione. cognitio
 dia cum sit perfectissima omnia cognoscit distin-
 ctissime sub omnibus conditionibus quas res
 habent. et per hoc futura scit futura pre-
 sentia. et bona approbabilia. malaque repro-
 babilia. Si autem scire volueris qualiter deus co-
 gnoscit mala. Notandum quod contingit aliquid
 cognosci dupliciter. aut per speciem propriam. aut
 per speciem alienam. Primo modo per speciem
 modo modo cognoscit lucum. secundo modo tene-
 bre. Eodem modo quod est per primum modo cognoscit
 bonum. et modo malum. scilicet per speciem oppositi bi-
 tus. Nichil enim est malum. nisi boni privatio. unde
 deus est quod deus cognoscit bonum per unicum me-
 dium. scilicet per propriam essentiam. mala autem per du-
 plex medium. nam per essentiam suam cognoscit
 habitum oppositum malitie. et illo habitu me-
 diate. ut est in ipso deo cognoscente cognos-
 cit defectum eius. et ideo deus mala a longe co-
 gnoscit. unde per aliam. Et alia a longe cogno-
 scit. a male.

De predestinatione.

Cap. 30.

Predestinationis diffinitionis allu-
 gnant ab Aug. quatuor. Prima
 est. Predestinatio est prescia beneficiorum
 dei. secunda est. Predestinatio est alicuius ad glo-
 riam preordinatio. tertia est. Predestinatio
 est propositum miserendi. quarta est. Prede-
 stinatio est preparatio gratie in preterito. et glorie in
 futuro. In prima diffinitione notat dia co-
 gnitio. in secunda electio. in tertia voluntas. in
 quarta directio in finem. Predestinationis
 causa efficiens deus est quantum ad effectus nota-
 tos in nomine predestinationis. Materialis autem
 causa est illa quod predestinat. sed formalis est mo-
 dus vel ordo predestinationis. quod primo datur
 gratia. et opus hoc gloria. Cuius finalis est ut sciamus
 sci et imaculati in conspectu dei. Hora dicitur
 in hec que possunt. Paulus apostolus. scilicet vocatio
 nem. iustificationem. predestinationem. et ma-
 gnificationem. Vocatio. non. retrahit a malo
 Iustificatio respicit initiale bonum gratie. pre-
 destinatio respicit gratie bonum finale. et ad a-

gnificatio vero ē bonū glorie future. nel
dicas q̄ predestinatio p̄ grām gloriā p̄
parat. Locatio grām offerr. Iustificatio
illā cōfert. sed magnificatio p̄ grām glo
riam multiplicat. Sciendū q̄ duplex ē
actio in diuinis: sicut in naturalib⁹. Una
ponit aliqd̄ i rē extra ut calor ignis. Alia
nō ut visio ⁊ sic visio in diuinis ē duplex
actio. Alia vero. vt predestinatio. que nō
infert rebus necessitatē. sicut verbi grā
Deus scit si iste sit comesturus hodie. ul'
nō nihilominus iste hz p̄tāre comedēdi.
⁊ manuz ad os porrigendū. q̄ si prede
stinatio rebus necessitatē iponeret mul
ta sequerentur incōuenienti. nā frustra p̄
ponerent bonis p̄mia. ⁊ malis supplicia.
Itē iniuste remuneraret boni. ⁊ puniren
tur mali. Itē malorū nostrorū deus auc
tor esset. Itē nec sperādi aliquid. nec
supplicandi ulla eēt ratio. Itē euacuare
tur libertas arbitrij que se hēt ad vtrū
q̄. Itē nec bona facientes eēt lauda
biles nec mala facientes vituperabiles.
Sciendū tamen q̄ hoc est duplex. Si de
us preuidet hoc. hoc necessario euēiet.
quia cōiunctis ē vera. diuisim falsa. ⁊ est
ibi necessitas cōsequentis. non cōsequētis
q̄ licet ibi sit hitudo. siue illatio vni⁹ cā
thegorice ad aliā. nō tamen necesse est q̄
ipsi termini sint actu. verbi grā. Si hō ē
animal est necessitas est cōsequentie nō
consequentis. nā hoc potest nō eē cū ma
teria. tam stabit. ⁊ de hoc habemus exē
plū. Boetij in libro de conso. Si aliquis
videt aliquē facientē rotā. necesse est q̄
iste faciet rotā. nec tñ visus eius ē cā illi
us factoris. sic deus videt mala illius opa
nec tam ē cā quare male opetur verūtñ
f. et si preuisū ē. Itē bonū exēplū. Si
aliquis hz ocalū tāte p̄spicacitatis. ut ui
deret futura. nō ideo ligaret res ad euē
tū. Itē artifex i materia nodosa bñ vi
det defectuz effectus. nihil tñ est cā effe
ctus. Itē due sūt pagine libri vite. Una
ē p̄ntis iustitie a qua pōt q̄s deleri. Alia
est dispōnis eterne d̄ qua nullus delebi

tur. Dīa est iter predestinationē ⁊ p̄sciē
tiā: q̄ predestinatio ē precognitio bono
rū cū cāitate corūdē. sed p̄cienā dicit
precognitionē malorū sine cāitate que
potius refidet penes liberū arbitrium.
Cū dī a sanctis q̄ p̄destinatio orōnibus
adiuuatur. nō ē sic intelligendū q̄ t̄pale
causet eternū. s̄ hoc q̄tū ad effectū pre
destinationis iuuat orō. s̄ quātū ad grām
⁊ gloriā. q̄ secundū illa bñ coopatur li
berū arbitriū predestinatōi. vñ sicut v̄s
aliquē saluādū preuidet. sic ⁊ modū quo
saluari debeat p̄p quod stultus ē q̄ dicit
Volo facere qd̄ placuerit. q̄ si saluari d̄
beo saluabor. vel si dānari dānabor. Si
cū stultus esset ifirmus q̄ diceret. Volo
comedere ⁊ bibere qd̄ placuerit. q̄ si
curari debeo curabor. vel si mori debeo
moriar. sic. n. inutiles eēt ⁊ medici ⁊ me
dicine. Sane si deus p̄mittit liberū arbi
trium q̄ se hāt eat ad vtrūlibet in ma
lū cadere. hoc nō p̄mittit. nisi iuste. Rur
sus si per grām preueniat nulli facit in
iuriā. Cū ergo deus malos dānat ⁊ re
probat opatur secūdū iustitiā. qñ vero p̄
destinat agit secūdū grām ⁊ misericor
diā que nō excludit iustitiā. Voluntate
aut p̄ma vult deus omnē hominē saluū
fieri inquātū hō est. Voluntate aut secū
da non vult iustū hominē reprobuū. inquā
tū ipse est talis. Voluntas igitur antece
dens respicit ordinē naturē in finez pro
ut a deo condita est. voluntas vero conse
quens respicit ordinē persone. prout ē li
bero arbitrio suo vel alieno i finē dispo
nita. Nec de realitate dicta sūt. sed logice
loquendo cū saluatio hominis sit cōtin
gens de necessitate de terminari nō po
test quod enim potest esse ⁊ non esse cō
tingens non necessarium. sicut philoso
phus dicit in libro secundo perimen. Si
vero queritur quare deus hunc prede
stinavit siue elegit. et non illum. hoc ier
ptabile est in hac vita mortali. Per
hoc. n. exclamat Ap⁹. Ro. xi. ca. Vlti
tudo dīna sa. ⁊. s. dei. q̄ i cō. si. i. ⁊ i. u. e⁹

Si eni dicimus q̄ reprobi repellunt gratiam hoc verū est. s̄z si eēnt predestinati nō repellerēt finaliter vñ Aug. li. 6. p̄de. scō. Vñ ingt que occulte humanis cordibus attribuit a nullo duro corde respuīt ideo qppe tribuitur vt duritia cordiū auferat. De p̄scia ⁊ reprobatoe. Ca. 31.

r Eprobatio ē vt ait Aug. p̄scia iniquitatis quorūdam ⁊ p̄paratio dānationis eorūde. vñ nota q̄ i reprobatione tria sūt vñm ē p̄uio iniquitatis ab eterno alterū. obduratio. i. subtractio gr̄e i p̄nti. tertiū ē p̄paratio pene etne in futuro. Si ergo querit̄ vtruz reprobatio hēat cām ex parte hoīs quātū ad p̄mum meritū hominis nō est cā q̄ ad. secundū cā est meritoria ⁊ effectiua. ecōtra in p̄destinatione sūt tria p̄raria. s̄z in hō est differētia. q̄ p̄destinatio p̄parat gloriā ⁊ secundū beneplacitū. sed reprobatio p̄parat penā secundū exigentiā meritoruz De obduratioe sciendū est q̄ trāslatiue dī secundū similitudinē obduratiois i cōporibus. Duritiā at̄ corporū sequitur triplex p̄p̄etas. primū est inhabilitas ad suscipiendū ip̄ressionē. secundū ē stabilitas ad permanendū in se. tertiū ē fortitudo ad resistendū. His mōis dī cor obdurati trip̄l̄r. vñmō p̄ inhabilitatē ad suscipiendā gratiā. secundū mō per firmā adhesionem ad peccatum. tertiū mō per rebellionez diuinatū inspirationuz ⁊ mandatorum dei. vñ querendū ē vtrum p̄sciti a deo possint demereri. ⁊ ecōtrario. ad qd dō q̄ scia dei cōparatur ad res creatas sicut ars ad artificia. vñ sicut ars non solū est cognoscitiua. s̄z ē factiua eorū que secundū artes fiūt. eorū vñ quibus ab artibz regulis deuia ē cognoscitiua tātum ita ut scientia dei ē cognoscitiua ⁊ factiua oīum bonorū. malorū at̄ nō. siue pccōrum que sūt deniatioes quedā ab eterna lege ip̄si. Scia dī ē cognoscitiua tm̄. nō autē cātiua. ⁊ sic pater q̄ boni q̄ per gratiā iustificānt. non solū sunt ab eterno cogniti a deo. sed etiā ad gratiā habebam

Peccatores at̄ neq̄ iustificātur per gratiā. nec sunt electi vel p̄ordinati a deo ad culpā. sed soluz p̄sciti q̄ non sūt gratiam bituri. sed sine nature relinquēdi. ⁊ q̄ nō omne agens pōt in id quod ē supra se natura sibi relicta nō potest in actuz meritorū qui ē supra. facultatē natur. potest at̄ in actū peccati qui est demeritorius. sic ⁊ in aliqd infra naturam humanā existēs homo. n. peccando descendit a dignitate sue nature. ⁊ sic patet q̄ p̄sciti possent demereri facilius q̄ mereri.

De voluntate dei.

Cap. 32.

u Voluntas dei duplex est. i. voluntas signi ⁊ bñplaciti. voluntas beneplaciti est duplex. i. antecedens. De hac vide. supra caplo proximo. que sepe expletur. ⁊ per cōsequens hec nunquā remanet inexplata. Alia est voluntas signi ⁊ hec qñq̄ remanet inexplata. huiusmō ratio est. q̄ voluntas dei pōt sumi dupliciter v̄l proprie. sic accipitur volūtas bñplaciti vel metaphorice. ⁊ sic accipit voluntas signi. Primo mō dī deus aliqd velle. ⁊ hoc velle ipse deus ē. secūdo mō metaphorice ē ad modum volētis se hēre. ⁊ hoc velle nō est deus. hec igit̄ diuī fio nō rei. sed vocis est. sicut ire pōt dici. vel proprie mor⁹ ire. vel metaphorice si gnū ire. volūtas beneplaciti dei p̄ns est recta ⁊ efficac. ⁊ irreprehensibilis. vnde quia est recta. nullus est rectus. nisi conformetur ei. Item quia est efficac. nihil sine illa potest effici. nihil contra illaz potest fieri. per nullum potest impediri. itē quia irreprehensibilis est. nihil precipit. aut permittit. nisi iuste. nihil agit. aut cōsulit nisi bene. Signa beneplaciti sūt qñq̄ scilicet p̄ceptio. prohibitio. consiliuz permissio. ⁊ operatio. quorum numerus sic accipitur. voluntas diuina proprie loquendo. aut presentium. aut futurorum est. Si respu presentū aut id est bonū ⁊ sic ē impletio aut malum. ⁊ sic est permissio. Si respectu futurorū sic ē triplex aut est malū. ⁊ sic ē prohibitio. aut bonū

necessarium. et sic est preceptio. aut bonum
supererogationis. et sic est consilium. Con-
tra tria prima potest aliquid fieri. quod se habent
ut in fieri. sed contra duo ultima. scilicet promissio-
nem et operationem nihil potest fieri quia se
habent ut in facto esse. et quod perfectum est non
potest non fieri. De his signis nota quod pre-
ceptum dicit obligationem ad faciendum bonum
prohibitorium dicit obligationem ad vitan-
dum malum consilium dicit doctrinam per quam sci-
mus quod id quod consiliter si fiat affert premium
si non fiat affert supplicium permissio dicit
privationem cohibitionis. et est signum divine
voluntatis. non respectu mali quod permittit
sed respectu boni. quod ex malo permisso dicitur
Ad. n. permittit deus malum fieri. nisi ex
se ipso aliquid bonum eliciat. ut patet in tenta-
tionibus diaboli que profuerunt multipliciter sa-
ctis. Preterea si non esset malum non esset in
bono pulchritudo. nisi absoluta. Nunc
vero per comparationem ad malum clarum elu-
cescit. Operatio notat factionem in re per
quam refert creatura ad creatorem. De con-
formitate voluntatis nostre ad deum scien-
dum est quod duplex est conformitas. scilicet pro-
portionalis. et proportionalitatis. Primo
modo est conformitas voluntatum in se secundum
rationem essentie. et sic est impossibile. hoc modo
quod finiti ad infinitum nulla est proportio. secundo.
modo est conformitas que est secundum similitudinem
habere quod fieri potest. possibile est. n. id est vo-
luntatem esse. aliter utrobique. ut. scilicet homo velit id
quod deus secundum velle quo vult nos velle
deus. quod si humane attendimus in forma
volendi. tunc si volumus habere mercedem
nostri corporis ideo quod semper conformemur ei
in forma volendi. Si autem querimus utrum
absolute teneamur. dicitur quod conformi-
tas est quedam in actu ad quam non tenemur
nisi habita charitate. et nec tunc nisi per
articulos fidei tenet credere. quando cogitat
dei bonitatem tenet diligere. Est alia con-
formitas in habitu ad quam non tenet quod
nisi quando actu dei bonitatem recogitat.
quod tunc tenet se ad charitatem dei preparare
De conformitate autem in voluto sciendum quod

voluntate sensualitatis non tenemur conformari
voluntati dei nec in volutio nec in forma
volendi. Voluntas sensualitatis in se est
animatis. unde quantum ad hoc nos hac volun-
tate non peccamus. si ratio huic volunta-
ti iuncta non foret. cuius est alteritatem re-
primere. sed voluntate rationis delibera-
tiva tenemur deo conformari in voluto
quod constat nobis deum absolute velle.
ut salutem nostram. vel congruum nobis vel-
le. Si vero non congruit nobis quia bonum
sit in se non vult deus id nos velle. unde hoc
non tenemur velle nisi in quantum est volun-
tas a deo unde si scio deum velle mortem patris
mei. tamen possum vitam velle et laborare ad
hoc. quod non vult deus velle me pro meo con-
trarium. Item voluntate conditionata non
tenemur deo conformari. ut quando pluit vel-
lemus quod non plueret si deus vellet. quia
volendo conditionaliter non discordamus
a voluntate dei. quod hoc non est velle simpliciter
Item id quod deus non vult simpliciter et absolu-
te. ut finem comminationis quam aliqui mutat
quando merita mutant non tenemur velle. Con-
formitas dei voluntatis quadruplur potest
considerari secundum bitudinem quatuor
capitulum. primo. secundum causam materiale. ut quando idem est
voluntatem quod se habet ut materia circa quam est
actus voluntatis. et ideo ista conformitas est se-
cundum quod terminum. et non simpliciter. quia esse simpliciter non est
a materia vel forma. secundo modo accipit confor-
mitas secundum causam efficientem. sicut quando aliquis
vult hoc quod deus vult eum velle. quod de-
us hac voluntate in eo facit. deus. n. unam
quamque voluntatem in bonum ordinauit. et hoc
vult nos velle finem secundum causam finale. ut quando
quod in gloria dei sua facta ordinat proprie
quam et deus facit omnia. et in his duobus
essentialibus conformitas consistit. quarto se-
cundum causam formalem ut. scilicet ex charitate ve-
lit quod quod vult sicut et deus ex charita-
te vult omnia. et in isto consistit perfectio con-
formitatis. ut. scilicet actus voluntatis nostre tan-
to sit voluntati dei conformior quanto est
melior et perfectior. Ex predictis col-
lige quod perfecta seu completa confor-
mitas ad deum comprehendit quatuor. p^o

ut velimus qđ deus vult. secūdo ut velimus qđ vult nos velle. tertio ut velim⁹ pp qđ vult. quarto ut velimus eo modo quo vult. Sed cōformitas nō plena ē tripliciter. pmo si cōformatur qđ deo in volūto tñ. sicut ⁊ iudei conformes erāt deo in morte xpi. secūdo si conformetur qđ in volūto ⁊ in fine. sed nō in modo. ut qñ qđ non sit ex charitate. tertio qñ quis cōformatur in volūto ⁊ in mō. sed non i fine. ut cū ad aliū bonū finem tñ. retroqueat i tentio. *De iustitia dei.* Cap. 33.

Iustitia dī tribus mōis sumit. pmo modo qñ redditur alicui qđ meruit. secūdo modo qñ promissū soluitur. tertio modo qñ iperfectū pficitur. pmo mō remuneratio bonorū ⁊ punitio reproborū ē opus iustitie. secūdo mō incarnatio xpi opus ē iustitie. quia promissū fuit hoc per prophetas. tertio mō dī opus iustitie qñ deus peccatores iustificat cum se ad gratiaz habilitat. faciēdo qđ in se ē. Nota qđ in oib⁹ operibus dī inuenitur iustitia ⁊ misericordia. s; iustitia quādoq; ē occulta. ⁊ misericordia manifesta. ut i iustificatione impij. ⁊ in primo aduentu xpi aliquando ē contrario. s. aperta iustitia. ⁊ occulta misericordia. ut in punitione parvulorū sine baptismo dicentū. ⁊ in secūdo aduentu xpi. Aliūde vtrumq; ē occultū ut in tribulatione quorundā. licet iustorū innocentū. sicut fuit in Job ⁊ i isirmitatibus parvulorum. aliqui vtrumq; ē apertum. ut i remuneratione iustorū. ⁊ damnatione reproborū. qđ illos remunerat supra meritū. ⁊ istos punit citra cōdignū. qđ est misericordie. sed vtrisque retribuit secūdum merita. hoc est bonis bona. ⁊ malis mala. qđ est iustitie. Si vis scire qua iustitia puniat homo p peccato momentaneo eternaliter. vide pmo auctoritates Isai. 66. Verbis eorū nō morietur. ⁊ ignis eorum nō exstinguet. psal. 48. Ibunt in pgenies patrum suorum ⁊ vsp in eternū non videbūt lumē. ⁊ dāth. 5. Ite maledicti in ignem eternū.

Apoca. 8. Ascēdit fumus eorū in secula seculorum. Ite Grego. in quarto dialo-
gorū. Si deus plus nō attenderet cor qđ facta iniusta posset dici talis iustitia. sed qđ deus inuētur cor. iustū est ut sine fine puniantur q nūq; vellēt viuere sine peccato. Rōib⁹ idem ostēditur. q. n. homo peccauit in suo eterno. merito punitur i eterno dei. Ite materia ignis ē eterna. s. macula peccati. ergo ⁊ pena. Ite peccatū est contra illū qui est infinitus. ergo pena debet esse infinita. sed hoc nō potest esse acerbitate. vnde oportet qđ sit diuturnitate. Ite cū homo peccat erat in infinitū quodāmodo rōnalis. irascibilis. ⁊ concupiscibilis qñ finitum pponit infinito illa qdem iudicādo ista adherēdo. ⁊ ultia appetendo. vnde cōgrue debet ēē pena infinita. Ite mala voluntas reproborū eterna ē. ergo ⁊ pena. Item ostenditur exēplis. quia venditio momentanea datus possidendi perpetuū vulneratio momentanea cicatricem infert perpetuam Item casus in foueam tēporalis est diectio perpetua. Ite effusio oculorū tēporalis est. ⁊ cecitate operatur perpetuam Ite crimen lese maiestatis spale est seruit⁹ ppetua. Ite potio veneni momēanea mortem operat perpetuaz. Dicit Aug⁹ qđ reddit deus mala pro malis hoc ē pena p peccatis p iustitia. qđ iustus est. vlt reddit bonū pro malis. hoc est grāz iniustus. qñ bon⁹ ē. vel reddit bona p bonis hoc ē grām. p grā qđ iustus ⁊ bonus ē nūq; reddit mala pro bonis. qñ iniustus nō ē. Aliq; punit in pñti pp seipsū. ut peccatū preteritū in eo purget. Jo. v. Ecce sanus fact⁹ es vadz ā. nō. pec. ⁊c. Ite ut pp peccatū ppetuo cruciet. tā hīc qđ i futuro. Exēplū hēs de Herode ⁊ d Anthioco. Ite ut culpa declinet ut i Paulo q cecar⁹ fuit psecutor ut p⁹ illuminaret mīdicus pdicatoz. ii. ad cor. xi. Ne magnitudo re. ex. me. ⁊c. Ite ut glia in futuro detur. Actū. xiii. Oportet nos p multas trib. ⁊c. In pñtis duab⁹ causis exercet

deus iustitiam. in duabus sequentibus mi
sericordia. quoto punitur quis ppter deu
s. ut glorificetur. 3o. Neq; hic peccauit.
neq; parētes eius 7c. 6o pūitur quis pp
proximū. s. ut edificetur. sic fuit punitus
Thobias. ut alijs daretur exēplū patiē
tie. sic pūitur etiā innocētes pueri. ne
videatur incōueniens peccatorib; qnq;
tribulantur. Iusto dei iudicio pūiuntur
q vel cōcellus abutūtur. ut. Adam vlp
cella rapere conant. ut lucifer.

De misericordia dei.

Cap. 54.
m Misericordia secundū ethimologi
am dī tribus modis. Primo dici
tur misericordia quasi miserā cordis di
uidens sicut dī in auctoritate. Celi nō in
digent misericordia. qz in eis nulla ē mi
seria: secu. dū hunc modū miseria soluz
mō ē i terra. scdo modo dī quasi mītēs
seorsum cordis rigore. sicut accipitur ibi
ad misericordia 7 veritas obuiaerūt sibi
nā veritas p rigore procedit. sed miseri
cordia hūc rigorem tēperat remunerāf
supra meritū. 7 puniens citra condignū
sic est misericordia etiā si inferno. tno mō
dī misericordia quasi mira suauitas ri
gans corda. sic misericordia maxime est i
celo. I3 deus sit iustus. sicut 7 misericors
tamē dī ei propriū esse misereri pot; q;
esse iustū. qz nihil regitur ad complēdū
opus misericordie. nisi voluntas eius. I3
ad complendum opus iustitie regitur ē
aliquid ex pre hoies exigentia. s. merito
ruz. ad misericordia dei pz in effectib; di
uinorū beneficiorū. dat. n. reis veniā di
mittendo tam peccati reatum q; peccati
sequelas. de qbus duobus psal. cii. Qui
propiciat cibis iniquitatibus tuis. quo
ad primū. Qui sanat oēs infirmitates tu
as. quo ad 2. Item largit iustis gratiam
dando. s. virtutis habitū 7 virtutis motuz
ut per primū faciat hoicm deo gratū ac
vita eterna dignū: sed per 2. augeatur el
meritū. De his duobus. psal. cii. Qui co
ronat te i misericordia. quo ad pmū 7 in i

serōnibus. quo ad 2. 7 loqitur de corona
grē. Itē confert sanctis gloriā. 7 hoc du
plr. quia nunc in spe. 7 tadē i re. De his
psal. cii. Qui replet in bonis desiderium
tuū. quo ad pmū. renouabitur vt aqu le
iuuētus tua. quo ad 2. Itē ex misericor
dia deus patienter expectat peccatores
benigne reuocat. vlcisci dissimulat. d mlt
tis periculis liberat. grām liberaliter do
nat. datam multiplicat. multiplicarā con
seruat. conseruarā in celo premit. Itē
ex misericordia deus peccatorem ad se
redeuntem hylariter suscipit. ad penitē
dum cor emolit. offensam cito remittit
iniurie post remissionem non meminit.
Item ex misericordia dat deus aduersa
ut peccm purget. dat pspira. vt ad amo
rem prouocet. dat sacramenta. ut meri
tum cumulet. dat precepta vt premio
di ter. Item ex misericordia errātes ad
se reducit. euntes ad se cōducit. cadētes
erigit stantes tenere non desinit. perue
nientes in gloriam introducit.

Explicit liber primus. Incipiunt.
Capitula secundi.

De ipsa rerum creatione. Cap	i.
De distinctione e creaturaram in generali.	ii.
De distinctione orbium tam celestium q; elementorum.	3
De natura celorum 7 supenorū corporum.	iiii
De natura stellarum incōi.	v
De luce.	vi
De planetis i specie.	7
De natura quattuor elorum.	8
De impressionibus aeris.	viii
De tēpore.	io
De angelis.	li
De distinctione celestium hie rarchiarū.	h
De proprietatibus angelorum i communi.	iz

De proprietatibus 7 officijs angelorum in commun. 7 singulorū ordinū.	14.	De libero arbitrio.	lvi
De cognitiōe 7 motu angelorū.	15.	De natura corporis hūani.	lvii
De prelatione angelorū.	16.	De philosophia.	lviii
De confirmatione angelorū.	17.	De regulis generalis philosophie.	lvi
De custodia angelorum.	18.	De toto homine.	lx
De locutione angelorum.	19.	De proprietatibus hominis.	lxi
De spālibus noib⁹ angelorum.	20.	De pñis parentibus.	lxi
De casu angeli.	21.	De preceptis Ade. datis.	lxiii
De speciali casu.	22.	De paradiso.	lxiiii
De locali casu.	23.	De casu primi hominis.	lxv
De reitauratiōe ruie angelorum.	24.	De ordine tentationis i nobis.	lxvi
Quare peccatum diaboli sit irremissibile.	25.	De ipsa rerum creatōe.	Cap. pñm
De proprietatibus demonū.	26.	Imme bonitatis triplex effluxio est. i. per generationē. per speculationem. 7 per creationem. due priores emanat ones sūt ab eterno. tertia ē ex tpe de qua nūc est agēdum. Inter creare. generare. 7 facere differentia ē. qz res dñi bilo existit in eē p creationē. sed exit i el se de aliquo p factionem. qz facere est operari dñi aliena materia. sed de substantia exit in esse per generationem. Deus ē rerum triplex cā. s. efficiens. exemplaris 7 finalis. sed nullo modo materialis. In ter operari dei. 7 creature differentia ē quia deus operatur in instāti. angelus autem rem repente. sed natura paulatim. Preterea. rerum principia sunt a deo. 7 immediate. effectus vero consequentes sūt ab iplo mediante natura. nihil autē n est a deo immediate tantum. Circa mūdi creationem quattuor erant errores. Quia dicebant mundum eternum. Alij dicebant mundum qdem factum. sed habuisse materiale principium. non esse de nihilo. Alij dicebant deum superiores creaturas p se produxisse. s. inferiores p ministeriū angelorū. Alij ponebāt duo principia sicut manichei. vñ. i. sūme bonū. 7 aliū sūme malum. dicentes incorruptilia esse a bono principio. corruptibilia a malo. Hos omnes errores excludit aristoteles primum cū dicit. In principio secundū ibi	
De proprietatibus demonū.	26.		
De militia diaboli cōtra nos.	27.		
De lucifero spāliter.	28.		
Quid sit anima secundū diffinitionē.	29.		
Quid sit aīa secundum rem.	30.		
Quid sit anima secundum nomē.	31.		
De triplici anima.	32.		
De potētiā aīe vegetatiue.	33.		
De potētijs anime apprehensiuīs.	34.		
De sensibus particularibus.	35.		
De sensu cōmuni.	36.		
De vi imaginatiua.	37.		
De vi extimatiua.	38.		
De fantasia.	39.		
De memoria.	40.		
De vi sensibili motiua.	41.		
De potētijs anime rōnalis.	42.		
De diuisione potētiarum.	43.		
De differentijs potētiarum ipsius anime.	44.		
De modo cognoscendi.	45.		
De intellectu agēte 7 possibili.	46.		
De intellectu speculatiuo 7 paratifico.	47.		
De ratione 7 pñibus eius.	48.		
De voluntate.	49.		
De anime motiuis.	50.		
De synderesi.	51.		
De conscientia.	52.		
De operibus anime.	53.		
De quantitate anime.	54.		
De immortalitate anime.	55.		

Creauit. 3. quando dicit deus. 4. cum sequi
tur. Celū et terrā. Tenendū ē etiā qd de
us oia sunt creauit. nec aliquā nouā spēs
postmodū addidit quō prius nō fecerit.
vel i se. vel in suo sil. vt hoīum animas
vel in ratione seminali sicut patet in his
que naturaliter introducuntur in eē. et hoc
est quod dicitur deum die septima quie
uisse non quidem a labore. vel ab opere
sed a nouarum specierū conditione. De
operibus vero sex dierū dicūt quidam
nunquā in illis debere intelligi ordinem
temporis. sed naturē. qz dicunt omnia si
mul tempore fuisse facta. creata. et dispo
sita. ac in suis speciebus distincta. Alij di
cunt omnia simul creata in materia. sed
non in tali forma sicut in diebus sequen
tibus receperūt. et hec opinio magis seg
tur vltimā litteram. sed prima magis se
quitur rationē. Deus. n. dupliciter op
atur. aliqua naqz facit mediante natura
et hec sunt successiue. aliqua facit per se
immediate. vt creare. peccata dimittere
gratiam infundere et huiusmodi. et talia
sunt ut incontinēti. et perfecte. et complete
Cū ergo deus primordiales res non pro
duxerit mediante natura. sed immediate.
et per se vñ qd in instanti fecerit eas pfect
tas. et cōpletas. tam in materia qz in for
ma. Coene sūt quattuor. he primitiue re
rū creature. Celū empireum. angeli. ma
teria mundi. et tempus.

De distinctione creaturarum
i generali. Cap. 2.

Creatura mūdi triplex ē. scilicet corpo
ralis tm. vt elementa. spūalis tan
tū ut angelus. composita tantum ex his
vt hō. corporalis quoqz natura distingui
tur i corpora lucida. vt sydera. et opaca.
vt terra et meralla. et huiusmodi. atqz pe
spicua siue diaphana. vt aer et aqua. cre
ature quedā secundū. Grego. hnt eē tātū
vt lapides quedā viuere. ut arbores que
dā sentire vt animalia: quedā intelligere
vt homines et angeli. Distinguitur autē
mūdus triplex. scilicet architypus i. deus et di

ab archos quod ē princeps. et typus qd ē
figura. i. principalis figura qz ipse ē exem
plar mūdi sensibilis. Itē est mundus q
d macrocosmus. i. maior mundus. vt ē
iste mūdus sensibilis. Itē est mūdus qui
dicitur microcosmus. i. minor mūdus. ut
ē hō. De his tribus. Job. In mūdo erat
ecce primus. Et mūdus. per ipm factus ē
ecce secundū. Et mūdus eū non cognouit
ecce tertiu. Differentia ē inter elm et
elementatū. et quintam essentia. Elm est
primū cōpōsibilū. et nō compositū. vñ nec
terra nec aqua. nec aer. nec ignis purum
elm est. et simplex apd nos. qz iter se inui
cē ista cōmiscētur. et maxime in ea parte
vbi se contingūt. Elementatū est quod
l3 corpus cōpōsitū ex quattuor elemen
tis. scilicet ēntia est corpus p se differens ab
oibz elementis: et elementatis. tā in ma
teria qz in forma. tam in natura quā in v
tute nō hīs i se contrarietate. vnde nec
cām corruptionis. Opera sex diez put
z hōydes distinxit moraliter sic hntur. Si
gnificant. n. res create de nihilo ipij iust i
ficationē. Firmamenti operatio. boni p
positi confirmationē. Aquaz cōgregatio
cordis adunationē. Syderū pfectō exē
plū bone operationis. p̄disciū et animū
formatio statū actionis et cōtēplationis.
Hōis plasmatio rectitudinē intentionis
Post hoc vero sequitur septia dies et
nitaa. scilicet requies. Est locus sūmus. i. celū
vbi sola letitia. et ē infimus. i. infernū. vbi
sola tristitia. et est medius. i. mūdus i quo
sūt sūma sperāda. et ifima metuēda. Dia
bolus igr a sūmo corrūit. et in infimum d
tursus est. qz repandus non erat. Homo
xō a sūmo non cecidit. et i medio colloca
tus est vt eē ei locus quo ascenderet p
iustitiam vñ descenderet per culpā. Itē
Elgo de scō vic. dicit qd est aliqs locus i
quo solū et summū bonum est. scilicet celus ali
quis in quo solum et summū malū est. sin
fernus aliquis in quo solum malum est
sed non summū s purgatorium. aliquis i
quo bonum et malum est: sed neutrū sum

mum. s. mundus iste.

De distinctione orbium tam celestium quam elementorum. Cap. 3

Corporalis mundi machina tota consistit in duobus. s. i natura celesti et in natura elemental. Celestis autem distinguitur in tres celos principales. s. in celum crystallinum. et empireum. et firmamentum. Intra firmamentum quod est celum stellarum continentur. vii. orbes planetarum qui sunt. Saturnus. Iupiter. Mars. Sol. Venus. Mercurius. Luna. nomine autem celi crystallini. siue aquei intelligit illa pars materie prime que secundum philosophum formata est in duos orbes quorum prior est primum mobile. Istorum orbium natura est quod omnes mouentur excepto empireo quod getu est. Natura vero elementalis in quatuor speras principales distinguit. s. Ignis. Aeris. Terre et aque. Spera ignis tria habet interstitia. s. superum. quod vocat igneum. et medium et inferum quod vocatur olympium. Similiter aer tria habet interstitia. s. supremum quod vocat ethereum. et medium ac inferum quod vocatur aereum. et in supremo est calor lux per se solis propinquitate. Similiter est in infero. s. propter radiorum repercussionem a terra. In medio autem interstitio ad quod non pertingere potest repercussio radiorum est frigiditas et obcuritas in quo diuinitas habitare demones qui detrusi sunt in hunc aerem caliginosum. Ibi et sunt tempestates tonitrua grandis nubes. et filia. Ex his collige septem orbes terram et aquam ambientes qui omnes possunt vocari celi. Istos autem excellit celum trinitatis ipse deus qui est in omnibus et super omnia. Distantia dictorum orbium et planetarum hec est. A terra usque ad lunam sunt miliaria 15625. hec sunt stadia 1260. a luna usque ad Mercurium sunt miliaria 7912. et semisse. a Mercurio usque ad Venerem tantum de a Venere usque ad Solem sunt 24433. A Sole usque ad Martem sunt miliaria 15625. A Marte usque ad Iovem 6812. A Ioue usque ad Saturnum tantumdem. A Saturno usque ad firmamentum 24427.

Ex his colligitur quod a terra usque ad celum stellarum sunt miliaria 19375.

De natura celorum et superiorum corporum.

Cap. 4

Elū est corpus purum natura simplicissimum essentia subtilissimum. incorruptibile litate solidissimum. quantitate maximum qualitate lucidum dyaphanitate simplicissimum. materia purissimum. figura sphericum. situ locali superius. amplitudine creaturarum in se aliquarum contentiuum. Iste proprietates tam celo conueniunt empireo. quam primo mobili. Sed primum hoc est celum empireum a motu est extraneum brorum spirituum habitaculum spualiter se des nuncupatur. Celum autem crystallino conuenit spualiter quod est motu velocissimum. ac inferiora virtutis influxiuum. Eo est modo dicendum de firmamento quod plurime sibi conueniunt de proprietatibus supradictis. et in super est aquarum elementum ac stellis decoratum Corpora celestia diuisiuntur in lucetia. et non lucentia et dyaphana. Nam corpus lucens est sol qui solus inter sidera lucet. sed non lucentia sunt ceterae stelle et planete que lumen suum a sole mutuunt. corpora vero dyaphana sunt omnes sperae celestes. Iteque sperae celestes cum mouent non mutant locum sed mouentur in locis suis. superiora influunt in inferiora virtute motuque uegetatiua. sensitiua. ac omnium generabiliu productiua. Iteque careant qualitatibus elementaribus. non sunt calida vel frigida sicca vel humida. tamen non influunt super libere arbitrium. nec habent virtutem imutandi hominis voluntatem. Iteque bene imutent atque disponant complexionem hominis aliquam que voluntate non habent cogere sed magis et minus in diuersis hominibus inclinare. Pantur quoque corpora superiora distinctiua cognitione dierum secundum lumen solis distinctionem mensium secundum lumen lune. ac distinctionem annorum secundum motum solis in aliquo circulo atque distinctionem temporum secundum variarum cursum planetarum distantiam et cursum ascensum et descensum retrogradationem et statum. Circulus quidem est in se

ra interlequens equinoctium qui inter
secatur ab eodem in duas partes equales
et una medietas declinat versus septem
trionem. alia versus anstrum et dicitur il
le circulus zodiacus. a zoi quod est vita.
nam secundum motum planetarum sub il
la omnis vita sub rebus inferioribus est.
vel dicitur a zodiacus quod est animal. quia
cum diuidatur in. ii. partes equales. que
libet pars appellatur signus. et habet no
men speciale a nomine animalis prop
rietatem alioquam convenientem tam
ipsi quam animali. vel propter dispositionem
stellarum sitam in illis partibus ad modum
animalis. Iste vero circulus dicitur lati
ne signifer. quia fert signa vel quia diui
ditur in ea. ab Aristotele vero in hoc de
generatione dicitur circulus obliquus.
ubi dicitur quod secundum accessum et re
cessum solis in obliquo circulo fiunt genera
tiones et corruptiones in rebus. Nomina
vero signorum. et ordinatio. et numerus in
his versibus notantur. Sunt aries. thau
rus. gemini. cancer. leo. virgo.
Libraque. scorpius. architenens. caper.
amphora. piscis.

De natura stellarum in coeli.

Cap.

v

In Telle supreme in firmamento
figuntur. et cum illo semper mo
uentur. materia sunt purissime. figura spe
rice. quantitate magne. apparentia par
ue. qualitate lucide. radiorum diffusine.
rerum inferiorum generatiue. a sole illu
minationem receptiue. tenebrarum expl
siue. quanto nox obscurior. tanto plus sui
manifestatiue in presentia solis sui lumi
nis occultatiue. tempestatis et serenitatis
conciatiue. viarum nauigantium direc
tiue quanto soli coniunctiores. tanto in co
muni lucidiores. sed singule minus appa
rentes. ut patet in galinaria claritate. quod
tate. differunt ac virtute. Galinaria est
multitudo paruarum stellarum quasi co
tignarum illi loco orbis ubi diffunditur

lumen solis. Sit autem eclipsis cum se
soli luna subiacet. ut tenebras efficiat.

Nota quod omnes stelle eclipsantur. et
hoc vel a seipsis. vel a terra. vel a plane
tis. Planete enim dicuntur quandoque
retrogradi. quandoque progressiui. quan
doque stationarii. prout in eclipsis suis
is diuersi mode mouentur. Planete sunt
sydera inter celum et terram errantia. fir
mamento contrarium cursum agantia.
cursu quem habent ab influxu primi mo
bilis mouentur directe. sed cursu propo
mouentur oblique. non sintilant. singuli
suos colores et circulos. habent. et tamen
circulos aliorum ingrediuntur. et istorum
participant qualiter cum sole micantes
occulantur. quanto terre propinquiores.
toto sunt altiores. tanto cursus eorum na
turalis videtur esse tardior. Corpora eo
rum non sunt lucida. vel perspicua. sed
opaca. Alioquin non eclipsarentur se in
uicem. Adotus primi mobilis scilicet no
ue speret ab oriente in occidentem redi
ens iterum in orientem dicitur rationalis ad
similitudinem motus rationis in microcos
mo quando fit consideratio a creatore per
creaturas rediens in errantem. et ibi sistendo.
Secundus motus firmamenti et planeta
rum est huic contrarius ab occidente in ori
entem rediens in occidentem. qui dicitur
irrationalis. siue sensualis ad similitudi
nem microcosmi qui est a corruptilibus
ad creatorem. et iterum rediens ad corruptilia

De luce.

Cap.

vi.

Aur est autem plus secundum de aia actus
lucidi. secundum quod lucidum. unde sciendum
est quod lux est qualitas actiua corporis lu
minosi. sicut calor ignis. Lux quoque dat
est intentionale corporibus vel coloribus
sicut intellectus agens fantasmatibus dat est
se intellectualem. Ipsa est medium differens omnia
que a celo in nos descendunt ipsa quoque mutu
at corpus non lucens a lucido. Ipsa est secundum
philosophum celi purpura. male
fictorum inimica. nauigantium directo

oculus noctis facies omnium rerum.
Lux ut ait. Aug⁹. rectus habet incessu
ut nullo modo icedat per curvum. hec oculus re
bus et decorum tribuit. et abique illa cuncta
sunt ignota. et abscondita. motus. n. eius
est subitus. quia sine mora replet omnia. Nec
in superficie est corporis umbrati non se. per
fundit nisi in corpore diaphano. unde le
cudum corporis grossitudine vel subtri
litate in gis et minus precipitatur. lux eius
sine sui diminutione ubique se diffundit.
Ipsa proprietates lucis habes supra et
sole que illi conveniunt in quantum lucet. Sci
endum est quod lux vocat in corpore lunoso
lux sed lumen prout est concans alijs.

De planetis in spe. Cap. .vii.

Isternus est a nobis remotissimus
frigidus et siccus. hoc intelligas in
effectu sicut in alijs planetis. Ex vicini
tate eius calor solis reimititur. Ex concu
tione eius cum Jove clarus efficitur. cum
naturaliter sit palidus nocivus est. Ipso
dianter. antea huius virtute ut si influat in ite
riora. fetus nascitur mortificatus aut ob
bilis. Ipsi nocet retrocedendo quod proce
dendo. et horatur in quolibet signo. 30. men
sibus. ex quo sequitur quod cursum suum compler.
et 30. annis. Iuppiter est clarus. et quasi
ad instar lactis candidus in qualitatibus
est bene reperaturus. quia calidus et humi
dus. In superiori parte assidue tepat ma
litiarum Saturni cum ascenderit in circuitum Sa
turni. contrahit palorem. si sit clarus. In
quolibet signo moratur per annum. et ita compler
cursum suum in 12. annis. Martis calidus est
et siccus et ideo nocivus ex proprietatibus
suis homines incitat ad bellandum et inter
positione veneris et Jovis eius nocui
tas reprimitur. Igneus apparet et radio
sus. In quolibet signo moratur. xl. diebus.
Sol dicitur octies maior terra sed secundum
Ptolemeum est. c. lx. vicibus maior terra
calidus et luminosus. eclipsim patitur. com
est obvis. mube celatur solus per se lucet.

quod nulli sideri magis competit. unde
nomen accepit stellas illuminat. et tam
eas per suam preteritiam ab apparentia sui
luminis priuat. medius est planetarum. odio
sus egris oculis. sed amabilis puris. tem
pora distinguit. locis immundis non ingna
tur terrestria consolidat. gelida resoluit.
flores aperit. fructus maturat corpora
diaphana penetrat. non regescit. vitum re
tinet. vapores eleuat. hemispheria vicissim
perlustrat appropinquans nobis estatim
tacit recedens vero hiemem effecit. ocu
lus est mundi in quolibet signo moratur.
30. diebus. et 10. horis cursum per annum fa
cit motu proprio. sed die perficit motu pri
mi mobilis. Tenuis est lucidus calidus et
humidus malitiam Martis reperatur. semp
comitatur sole. sed cum precedit de lucifer
quando sequitur de vesper colore habet
candente et refulgente electro similem.
Inter sidera plus splendet. compler cursum
suum in 348. diebus. Mercurius semper
cum sole graditur. nunquam ab eo plus. 30. gra
dibus distans. colore habet radiante. ra
ro per vicinitatem solis cernitur eloquentia
sub ipso est agens de diari. et prece semini
bus cursum compler. 358. diebus. Luna noc
tem illuminat. lumen mutuat. augmetur
patitur. et detrimentum. Infima est inter
planetas eclipsim patitur. et efficit macu
las habet propter conjunctionem eius
quamcum inferioribus habet. scilicet cum ter
ra. Item corniculata interdum apparet
ex eo quod pars eius non illuminata a no
bis absconditur. Item regina celi appel
latur. quia sol tanquam medius planeta
rum participat proprietates omnium.
et eas ad lunam cum lumine suo transmittit.
Ipsa enim luna quecumque a sole sicut
recipit ita influat. Unde quia per eas ta
li modo virtutes planetarum recipimus
merito. Regina celi vocatur. His visis
patet quod quando luna prima intenditur
optimus est semina iacere. quia tunc vir
tutes planetarum quas in inferioribus influat col
ligit frigida est et humida. sole precedit minus

sed sequens crescit. et ab eo elongat accersit
et recessus maris per eam causatur. Si
gna autem zodiaci quolibet mense percurrit
De natura elementorum **Cap. 8.**

ignis consumit et interminat in
militudinem suam sibi appropinquans
conuertitur. motum facit de centro ad circum
ferentiam. ardet et lucet in materia aliena
sed non in sua sphaera. Inferiora reducit ad
superiora. quia resoluit terrea in aquosa. aqua
in aera. aera in se. et dissolvit dura
et induerat. mollia subtiliat. ut per in resolu
tione glaciei et condensat. lutum depurat
ut rubiginem in auro. et corrumpit sicut ea
que consumit. frigidat. per accidens. ut
per in aceto. est et penetratius. coactius.
et diuisius. Item ignis in sphaera sua non
lucet. quia compactus non est. Nullum. enim.
corpus dyaphanum lucet. sed potius est
illuminabile. Sed etiam ignis in sphaera com
pactus esse eclipsaret omnes stellas que
supra ipsum sunt. Ignis vero hic lucet a
pud nos propter materiam condensatam
in qua est. hoc per. quia una candella alte
ri opposita umbram facit. Aer est subti
lis. mobilis perspicuus per inspirationem
et respirationem. Caloris cordis tempe
ratiuus. decoratur volatilibus. locus im
pressionum. mansio spirituum danatorum
est et alterabilis. levis atque rarus. non lu
cet. sicut nec aliquod corpus dyaphanum
sed est illuminabilis. Aqua super celos
elevator. piscibus decoratur. tempestatibus
subijcitur. omnis fontes et flumina ad ma
re continuantur. ad locum unde venerit
revertuntur. Aeri prebet aqua informa
tionem volatiliu ornamentum et vegeta
libus nutrimentum. et optime est termina
bilis termino alteri non. sed minime termino proprio
Aqua corpus est diaphanum omnibus est
communis in cristallum congelatur. trides
velioni in nubibus causat. sordes purgat
ortos irrigat. febres citates sua frigidita
te et humiditate delectat. naues uehit. lu
men recipit. ad suum principium recurrit
loca vacua subicit. lapides cauat. ignem

extinguit. et olim mundum purgavit. In
mari rubro populo dei cessit de latere chris
ti fluxit. hanc christus in unum mutavit. ac de ip
sa baptismi materiam ordinavit. Terra in
ter alia est infinita. nigra magis dispe
cta. ponderosa. rotunda. elementis aliis
circundata. mater fructuum radix planta
rum. nutritrix animalium edificiorum fundamen
ta. mortuorum receptaculum. machine mun
dialis centrum. concludit in se infernum fri
gidum. sicca opaca. corporis humani mate
ria. Servat metalla centro. motum centum
ex vaporibus suis concutitur. inclusis her
bis et floribus albet. et decoratur. contra
eam motu circulari celum cum sideribus vo
luitur. ab hominibus et inuentis calcatur. ho
rum terre quedam concipiunt secundum eam suum
quedam secundum situm. quedam secundum contem
ptum quedam secundum ornatum. quedam secundum uti
litatem. **De impressionibus aeris.**

Cap. 9. **i**gnis
cometes hinc appareat quasi stel
la. non est tamen aliud quam vapor infla
matus a vicinate ignis. Hic comas luis
fundit. et de signare mutationem regum.
aut bella. aut pestilentias. Corona est alba
circulus. qui quandoque apparet circa solem vel
lunam. aut stellas alias. et capitur ex aliis
nubiis per planetarum radios attractis et
illuminatis. talis est circulus figura est se
renitatis. Albus duplex est ascendens. scilicet.
et descendens. ascendens fit ex vaporibus
inflammati in supremo aeris. et ut ascen
dere sicut si euolarent sintille de fornace
Albus vero descendens est ignis retentus
in nube. qui tamen expellitur obuiat nu
be frigida. et cadit continue. propter quod
re quod stella cadens sit longa. quia reliquit
et vestigia post se. Nubes sunt quando
a virtute solis extrahuntur humore. seu va
pores de aquis ac plaudibus. et locis humi
dis. et ferunt sursum. Nebula est id quod
ex nubibus aqua pluuiis relinquitur. et
ideo nebula secundum Aristotem. signum est sereni
tatis. Caligo est vapor tenebrosus. que
vulgo appellatur nebula. Ille vapore

non eleuat. s; priusq; cōuertatur i nubes
vel i pluuias deprimitur. ⁊ remanet iux
ta terrā. Ros est id quod descendit ex
vapore paruo. ⁊ in descensu suo tardat
in p̄is minucis. pluuiā est aqua descen
dens ex nubibus resolutis. velocitatem
habens sue descensionis. ⁊ hoc guttaniz
⁊ pruina ex vapore rorido que congela
tur anteq; ex ip̄io resoluitur aqua. Nix
generatur in nube calidissima. cuius con
gelatio simul fit cum cōuersione in aquā
⁊ ideo partes eius n̄ inspissant. Grando
generatur ex nube calidissima virtute
solis multū eleuata. que postq; in aquaz
resoluitur. tūc demū in medio interisti
tio congelatur. Tonitruum est sonus
uaporis siccī egredientes de nubes hūi
da vel in nube frigida ⁊ humida ⁊ schiv
dit quiddā inuenit. Iris est lumen solis
receptum in nube concava ⁊ aquosa ac
foli ex aduerso opposita. Glacies ē aqua
congelata. Ventus ē vapor terreus sup
iora transcendens. ⁊ aerem fortiter pcuti
endo ipellens. Venti sūt quattuor prin
cipales. s; Subsolanus ab oriente tēpe
ratus habens a dextris vulturū deficā
tem. ⁊ a sinistris currum nubes generan
tem. Itē meridie. est auster calidus qui
flumina gignit ⁊ pluuias largas. habens
a dextris affricū calidū. ⁊ a sinistris no
tū temperatū quidē. sed pestilentias in
ducētē. Itē a septentrione ē aquilo frigi
dus habens a dextris grecū nives faciē
tem ⁊ grandines a sinistris boreā nubes
constringentē ac pluuias prohibentem.
Item est zephyrus flores producēs ha
bens a dextris circiū tēpestates. ac plu
uias a tonitrua generantem a sinistris fa
uonū in oriente nubila. sed in meridie se
rena facientem. Turbo ē ventus egredi
ens de nube in seipsū. ⁊ egrediēs vl duo
venti lateraliter sibi orientes. seseq; iux
ta terram orbiculū inuolūtes. Terremo
tus est vapor grossissimus extractus de
p̄fundo terre non potens exire propter
superficiē terre ⁊ illius soliditatē sicque

coartatus in interioribus cōcauitatibus
terram concurrit.

De tempore Cap . .x.

Tempus ē mēsurā morū primi mo
bilis. ⁊ hoc p̄z. qz hic est tempus. ⁊
nō in celo secūdū suā subāz. quia hic mu
tatur oia. ⁊ non ibi hic ē. n. nunc hyems
nūc estas. nūc pax nūc discordia. nūc trā
glitas. nūc tempestas. Mutabilitas rez
ostēditur in hoc qz ea que p̄cipue mūdus
āplectitur. s; sapientia ⁊ potentia i orien
tem ceperunt. ⁊ terrā habitabilem pcur
rerunt vsq; ad occidentem in signum qz
omnia tendunt ad occasum. Nam studiū
sapientie cepit in Egypto. postea fuit in
grecia. post hoc i Rome deinde in Fran
cia. ⁊ in Anglia. Sili regna p̄mo fuerūt
in oriente post in Grecia. post apud Ro
manos. nūc potestas imperiū residet in
germania. Propterea. Iacobus cōpat
vitam nostram. ⁊ hec mutabilia vapori
Salamon sōno. Isa. baculo hardineo
⁊ liber regum aque dilabenti. B̄ra est in
ter tēpus. ⁊ enū. ⁊ eternitatem. Nam tē
pus habet principium et finem Eūū ca
ret fine. sed non principio. Eternitas ca
ret vtroq; termino. quia est mēsurā in
terminata. Iste sunt etates mundi. Pri
ma est ab Adam vsq; ad Noe h̄is iuxta
hebreos annos. i 656. sed secundum. 72
interpretes h̄nt. 2242. Secūda ē a Noe
vsq; ad Abraham. h̄is secūdum hebre
os annos. 292. sed secūdus. 72. i 1072. Ter
tia est ab abraham vsq; ad Dauid. h̄is
annos secundū hebreos. 972. s; i 1600.
72. i 130. Quarta est a Dauid vsq; ad trā
smigrationem Babilonis. h̄is ānos
secūdum hebreos. 473. sed secundum
72. 485. Quinta ē a trāsmigratione
Babilonis vsq; ad christum. h̄is annos
secundum hebr. 585. sed secundum. 72.
s; 78. Igitur ab exordio mundi vsque
ad christum secundum hebreos h̄emus
annos. 3952. sed secundum Hieronymus

ē hec computatio. secundum vero. 72. quos greci sequunt. 5508. Eusebius aut quem Theodosius secutus ē inter utrosq; incedens numerat ānos. 5198. quos pene oēs latini sequuntur. Sexta etas ē a xpo vsq; ad finem mūdi. Septima ē quiescētium. 7 cōcurrit cūz sexta. Octaua est resurgentiū. Porro secundum hebreos i prima etate sūt generationes. 10. In scda 10. In tta. 14. In 4. 17. quas tñ. Adā th. grā mysterij. 13. ponit. In 6. 13. Etates hoīs iē iste. s. Prima est infātia a natiuitate vsq; a 1. 7. annos. scda est pueritia vsq; ad. 14. annos. tertia ē adoleſcentia a. 15. ānos vsq; ad. 28. 4. est iuuent⁹ a. 28. vsq; ad. 49. 5. est senect⁹ a. 50. vsq; ad. 78. 6. est decrepitas ab anno. 79 quousq; vita finitur. Dignitas dñici die i notatur in hoc q; fuit pma dierum. Trez vt dicitur erit vltima dies. Itē nox illaz nō precessit. Item nox illi non succedit. Item celum 7 terrā in ea sūt creata. itez angelus in ea cōuersus est ad deum. Itē primo data sunt in ea filijs Israhel mandata. vt dicit. Origines. Itē in ea christ⁹ natus est. Itē christus in ea surrexit. Itē in ea spiritus sanct⁹ datus est aplis. Itē omnes i ea resurgens atq; iudicabimur Item in ea continuandum ē perpetuo in laude dei.

De angelis in cōi.

Lap

xi.

a Angelus est secundum Damascenum substantia intellectualis semper mobilis arbitrio libera incorporea dō ministrans. immortalitatem suscipiens secundum gratiā non naturam. Substantia ponitur in hac diffinitione pro generē 7 ponitur hoc ad differentiā accidentis. Intellegitur etiā substantia qualitercūq; composita ex eo q; est 7 quo ē. Intellectualis dicitur potius q; rationalis. q; ratio est virtus collatiua cause 7 causari 7 ideo composita. vt omis homo animal for. 7c. Sylogismus nihil aliud est q; discursus a causa in causatum. Intellectus

est de ratione sui. nec compositionez habet 7 collocationem. sed est sine inquisitione 7 compositione. 7 ideo competit naturi magis simplici pro dīa. vt est angelus. Hō aut dīa est nature minus simplicis. s. hoīs semper mobilis. non dico de loco ad locum sed mobilitas dicitur hic triplicē mobilitatez in angelo. s. nature. intelligētie. 7 voluntatis. Mobilitatem enim hz nature. q; omne creatum vtile ē i nihilum. nisi manu omnipotentie diuine cōtineatur. 7 mobilitatem intelligentie hē. quia licet in angelo nō sit vicissitudo intelligentie. quo ad scita in verbo. cum de formem habeat intellectum secundū Bio. potest tamen in eo esse vicissitudo intelligentie. quo ad cognitionem rerum in p̄pria natura. 7 quo ad discenda. 7 hoc est quod dicit Aug. q; omne creatum hēns intellectum itelligit vñū post aliud. Itē i voluntate mobilis est angelus. quia nō simul vult hoc 7 illud. Item potest dici mobilis motu dilectionis. Arbitrio libera hoc nō dicitur propter deflexionē ad bonum indifferēter. 7 ad malum. sed ppter liberam electionem eorum que voluerit. vnde bonus āgelus semper eligit libere bonum 7 angelus malus libet 7 si ne coactione elegit malum. Incorporea substantia dicitur. quia angelus habet p̄prietatem corporis. nō naturam scilicet in loco contineri Cum enim corpus sit i loco. circūspectie 7 diffinitie ē āgel⁹ diffinitie i loco. Deo ministrās. 7 dīnistrerū hic pōitur pro quocūq; obsequio. 7 secundum hunc modum tam. assistentes q; ministrantes q; etiam demones ministrāt. Immortalitatem suscipiens secundum gratiam nō naturam. quia rediret in nichilum. nisi per gratiam cōseruationis detineretur. Angelo attribuantur q; autuo. s. essentie subtilitas intellectus per spicacitas. liberi arbitrii facultas. discretio personalis. In primis tribus conuenit anima cum āgelo. In quarto nō. quia anima nō ē persona hē ēt alia tria āgelus

s. vertuositate in operando officiositate
 in ministrando immutabilitatem post elec-
 tionem. siue in bono. siue in malo. Diffe-
 rentie quattuor assignantur inter angelū
 et animā. Prima et principalis est penes
 eē naturale. qz anima est vniuersalis corpi.
 et actu separata. angelus nō. secūda ē penes
 eē logicū. i. diffinitionē. qz anima rōnalis
 ē. sed angelus itellectualis. Aia. ii. appre-
 hendit inquirendo et cōferendo angelis
 vero intiendo. tertia ē penes eē meta-
 phisicum. i. separatū a materia. et a motu
 qz angelus non habet passibilitatē. nisi re-
 spectu superiorū. aia vero respectu infe-
 riorū. qz inuitantur a sensibilibus. quarta
 est penes eē theologicū. qz anima verti-
 bilis ē a bono in malum. et e contrario.
 angelus vero nō quia manet in eo ad qd
 se conuertit. siue bonum sit siue malum.
 Angeli. n. sū oēs filii i eo qz imortales iui-
 sibilis. idissolubiles. simplices. discreti p
 sonis. incōmutabiles. icōcābiles sūt alte-
 ri nature. sed dissimiles sunt in donis grē
 et nature. Preterea dicit. Dio. qz in oi
 natura spiritali. creata. aliud est essentia
 aliud est virtus. aliud est operatio.

De distinctione celestium hierarchia-
 rum Cap. 12
 Hierarchia triplex est. s. superce-
 lestis. celestis. et subcelestis. Super-
 celestis est in tribus personis. ut qdaz di-
 xerunt. et male. qz secūdam. Dio. hierar-
 chia dicit ordinem. et ille absolute nō est
 in tribus personis. sed tñmodo ordo na-
 ture. Celestis est in ordinibus angelicis
 Subcelestis in hoibus scis. Porro hie-
 rarchia celestis diuiditur in superiorem
 mediā. et inferiorem. Superior continet
 tres ordines. s. cherubin. seraphin et thro-
 nos. quorum primi considerant dei boni-
 tatem. secūdi dei veritatem. tertiū dei eq-
 tatem. Itē in primis deus amat vt cha-
 ritas. In secundis nōscit. vt veritas. In
 tertijs. sedet. vt equitas. Media conti-
 net dñationes. principatus. et potestates
 quorum primi regunt officia angelorum

sequentes capitibus presunt ppsorum.
 Altimi prātem coercent demonū. Item
 in primis deus dominat. vt maiestas in
 sequentibus regit. vt principatus. in vl-
 timis tuet vt salus. Inferior hierarchia
 similiter continet tres ordines. scilicet.
 virtutes. archangelos. angelos. ad quoz
 priores pertinet miraculorum operatio
 Ad secundos maiorum negociorū denū-
 ciatio. Ad tertios humane custodie solli-
 citudo. In primis deus opatur vt virtus
 In secundis deus reuelat. vt lux. In tñjs
 mittit vt inspirans. Nec dicta sunt scōz
 beatū. Gre. et secūdam. Ber. sed secūdu
 Dio. Virutes sunt medius ordo secun-
 de hierarchie. et principatus primus or-
 do tertiē hierarchie. Sic attendendū qz
 in qualibet triū hierarchiarū premittit
 notat trinitas diuinā personarū. ut p3
 i celesti hierarchia. tam superiori. qz me-
 dia. qz etiam inferiori.

De proprietatibus angelorum.

Capitulum.

13

a Angeli secūdam Iddorū. sūt spū
 ali subā facti ante omnē creaturaz
 creati natura mutabiles conditi. sed cōtē-
 platione imutabiles facti animo ipassibi-
 les. mente rōnales. felicitate securi. futu-
 roz presciji. iussu mūdū regūt. missi corpo-
 ra aerea sumūt in celestibus cōmorātur
 Ber. de eodem. Inuestigemus inuestiga-
 bilia. et primo spūs esse potentes gloriōs
 beatos distinctos in personis dispositos
 in dignitate ab initio stantes i ordine suo
 pfectos in gñe suo. imortalitates pperu-
 os. mēte puros. affectu benignos religio-
 ne pios. vnanimitate idiuisos. pace secu-
 ros. diuinis laudibus et obsequijs dñitos
 Itē secūdu Ber. In angel ē dignitas
 creatōis grā. cōfirmatōis. amor creatoris
 visio diuinitat. ē et i angelo p oia. sicut
 supradictum ē eēntie subtilitas. itelligē-
 tie perspicacitas. liberi arbitrii facul-
 tas. agilitatis velocitas prompte om-
 nes obediunt. maiores sine elatione
 presunt. minores sine vitio subsunt.

qui ad exteriora exeunt. ab interiori cōte-
platione non recedunt. oēm veritatem i-
feriorum superiores participant. non e-
contra. Qui excellunt i natura precedūt
in gratia ⁊ gloria. In eodē ordine alij eē
alijs digniores duplicem habent visionē
s. matutam ⁊ vespertinam. Illuminatio-
nes quas a superioribus recipiūt alijs tri-
buunt. De proprietatibus ⁊ officiis sin-
gulorum ordinum.

Cap.

14.

Proprium est seraphin in amorē ar-
dere. alios ad incendium diuini a-
moris promouere. ⁊ deum ordinare. for-
mam diligendi tribuere. Isti immediate
deo iunguntur. ⁊ i deo purius ⁊ sanctius i
ipsos operationes theophanie deferunt
ad aliud quoq; extra amatum non diuer-
tunt. Cherubi quoq; primo ⁊ pncipaliter
relucēt diui luminis radio pro eo q; vici-
nius diuine ⁊ prime veritati iunguntur.
Horum officium est promouere homines
ad diuinam cognitionem. ideo dñr. pre ce-
teris lucere. quia plenitudinem luminis
quam suscipiunt alijs inferioribus comu-
nicando transferunt. Throni dicūtur eo
q; in eis dñs sedat. ⁊ iudicia sua p eos de-
terminat. In his ergo precipue relucet
rectitudo diuini iudicii. Hi quoq; veritatem
dei quā supra se accipiunt ad inferio-
res transfundunt. Dominatiōes dñr eo
q; ceteris angelis dominantur ⁊ ab omni
oppressionē sūt liberi. ⁊ nulli inferiori sibi
icuntur. Horum officium cōm Grego.
est in bello spirituali instruere qualis opō
teat prelationis officiū exercere. ⁊ qualis
debeant subditis dominari. Horum offi-
cium ē secundum Dio. timore serui de-
posito in deū moueri. ⁊ incessanter ei fa-
mulari. Principatur subditis āgelis pre-
sunt. ⁊ eos ad ministeriū diuinum explen-
dum disponunt. Ad hos pertinet secun-
dum Dio. vniuersale regimen vnius re-
gni ⁊ gentis ducere ad ei similitudinem.
Ad ministerium quoq; eorum ē secundum
Grego. docere hoies. exhibere reueren-

tiam vnicuiq; secundum gradum suum.
Horum ē officium est promouere homi-
nes. vt non propter vtilitatem propriam
sed propter solius dei amorē ⁊ honorem
faciant iustitiam. Ipsestatibus secundū
Irido. virtutes aduersus subiecte sunt ne
mūdo tantum noceant quantū cupiunt.
Horum officium secundum Grego. ē il-
los qui in spiritali certamine desudant
confortare. ⁊ ne spiritali regnum amit-
tant defendere. Et secundū Dio. ad ip-
sos spectat angelos inferiores quantum
possibile ē diuine potentie cōformare. vir-
tutes sunt infatigabiles ad excutionē fa-
ciendorū ⁊ robusti ad perceptiones mu-
nerum. Horūz officiū est secundū Dio.
docere prelatos vt facile ⁊ perseverāter
ad officiū prelationis p̄tinet exequātur
⁊ spiritalia onera sustineant patienter.
Item per istos fiunt. ⁊ virtutes faciendi
mirabilia perfectis conceduntur. Archā-
geli sūmi nunciū nuncupantur. ⁊ summa
nunciant. Horum officium ē secundum
Greg. de his que pertinent ad promotō-
nem fidei. vt de natiuitate xpi. ⁊ de factis
eius hoies expedire. ⁊ demones ab homi-
nibus remoueri. secundū Dio. prophetias
reuelare. Isti illuminationes quas a sup-
ioribus suscipiunt inferioribus ānu-
ciant ⁊ per eosdem nobis. Angeli sūt in celesti
dispositione ultimi ⁊ hominibus magis p-
pinqui. Angelus nomen ē officiū. non na-
ture. Isti minora nunciant. ⁊ hoies ad di-
uinam cognitionem ducūt. ⁊ vt iuste vi-
uāt instruunt. Hi se sursum extendūt per
dilectionē dei. ⁊ in semetipsis firman-
tur p custodias sui. ac sub se progrediunt ad
auxiliū p̄mi. Nos autē assimilari sbe-
mus seraphin p charitate. cherubin p
cognitionem thronis p egratē. dñatiōi-
bus carnē spiritui subiungendo. pncipari-
bus reuerentiā maioribus exhibendo. po-
testatibus tērationibus diabolicis resistē-
do. Item debemus assimilari virtutibus
p compassionē. archāgelis per instructio-
nem. angelis p obsequij exhibitionem.

De cognitione et motu angelorum.

Cap. xv.

Angeli cognitionem habent matutinam. hoc est cognitionem reperi in vespertinam. i. cognitionem reperi in se. Item meridianam. i. aptam dei visionem. Est et alia cognitio angelica. per ut maiores iudicant minoribus que per diuinas theophenias perceperit. Theophenia vero est ostensio alicuius cognoscibilis de deo per illuminationem de deo venientem. et hoc potest esse. vel in symbolis. vel facie ad faciem. Nota quod angelus in cognitione rerum in propria natura cognoscit plura simul habitu. non actu. Circa incarnationem et passionem christi sciuerunt angeli subacti. sed non omnes circumstantias. ut quare vel quomodo. Preterea quicunque angeli cognoscunt remota sicut propinqua. quia cognitio eorum non per sensum. sed per intellectum est. Statua angeli triplex est. scilicet in occurrentie gratie. et glorie. Distinguitur motus angelorum tripliciter secundum Dionysium. circularis rectus et obliquus. Circularis est ab eodem in idem et contra idem centrum immobilem. hunc motum habent angeli qui immediate recipiunt illuminationes a deo. et per illas reuertuntur ad deum. Istud autem conuenit superioribus hierarchie tantum. Item motu recto mouentur quando procedunt ad prouidentiam subiectorum recte omnia transeuntes. et ibi non reuertuntur ab eodem in deum. sed de vno ad aliud. Item est in angelis motus obliquus qui cognitionem inferiorum quibus prouident reflectunt in deum principium et finem pulchrum et bonum. Nota dram inter assistere et ministrare. quia assistere est faciem contemplari. sic assistunt omnes boni angeli. Item assistere est immediate recipere illuminationes a deo. sic assistunt tamen tres primi ordines. Item assistere est appropinquare deo et extraneum esse ab exteriori missione sic assistunt quattuor primi ordines. Ministrare vero est nunciare pro temporis opportunitate. vel operari secundum officium. est. n. ministrare nuncios

vel officij. Erratum est circa motum angelorum tribus modis. Dicebant. n. quidam philosophi quod angeli nunquam mouentur: sed mouent speras. et per eas uoluntates hominum. Item dixerunt quidam alij quod angelus sit in pluribus locis etiam ubicunque si voluerit. Item dixerunt alij quod angelus sic venit de fine spacij quod non transit media. sed transijt illud quoque pretermittendum non est quod unusquisque ordo ab eo denominatur secundum quod respectu inferiorum ordinum aliquid excellentius accedit in munere.

De prelatione angelorum.

Cap. i6.

Resunt quidam angelus regionibus ut dicitur Daniel. 7. Princeps grecorum et princeps persarum. etc. Quidam homo presuit ecclesie. Apoc. scdo. Angelo ephe si ecclesie scribe. Item alij presunt personis Actuum. 12. Angelus petri credebatur ad hostium stare. quidam etiam spiritus maligni dunt vitis preesse. unde vocatur aliquis spiritus superbie et luxurie. et huiusmodi Quod autem prelationes permaneant. vel cessent post hanc vitam. Sciendum est quod hierarchie semper stabunt quantum ad instantiam beatitudinis. et quantum ad gradum dignitatis. et nobilitatem doni gratuiti ac nature. Cessabunt prelationes angelice ad homines et ad angelos. quo ad actum regiminis secundum gubernationem mundi et electorum secundum viam ad patriam. Prelatio autem in demonibus. quo ad officium insultandi et irridendi. et secundum quod unus prouocat alterum in malitiam et hoc non destruet. psalm. lxviii. Superbia eorum quod te oderunt ascendit semper. nec destruetur quo ad malitiam et naturam. Cessabunt autem eorum prelationes quo ad officium tenendi eos qui sunt in via. In hominibus et prelationes euacuabunt. quia erunt decani centuriones cylarche et huiusmodi. In creaturis similiter cessabunt prelationes. quia superiora non mouebunt tunc inferiora sicut modo De confirmatione angelorum. Cap. xvii.

Confirmationem habent angelus ex tribus. scilicet ex natura. gratia. et gloria. Ex natura. quia

natura spiritualis semel tantum vertibilis est vel in bonum vel in malum nisi ex unione unius cum altero. sicut patet in anima. que dum est in corpore potest mutari sepius de bono in malum. et contra. soluta vero non. Huius autem ratio est. quia natura spiritualis per suam simplicitatem se totam convertit ad id quod elegit. quod non facit natura unita. quia habet corpus retrahens. Ex gratia scilicet habet confirmationem: quia si aliquid connectitur stabili eterno vinculo perpetuo illa connectio semper manet. Sic angeli colligati sunt stabili eterno. scilicet de hoc vinculo indissolubili. scilicet charitatis. Apoc. xiii. Charitas nunquam excidit. Ex gloria quoque habent eam. quia cum habeant per gloriam qui est forma complectiua angelici desiderii non vagantur extra ipsos ut querant quicquam illo melius vel desiderabilius atque iocundius. Nihil enim in creaturis inveniunt quod possit eos a fonte vite dulcedinis auertere. Tenedum est itaque quod angelus boni ex libertate arbitrii ad deum. converti statim fuerunt per gratiam et gloriam in voluntate confirmati fideles ac felices effecti. atque in ratione illustrati. ut non solum cognoscerent res in proprio genere. sed etiam in arte hoc est in verbo. filius enim dei esse ars patris per quam operatur. Acceperunt autem in se perfectionem in virtute operativa. siue exequantur illas assumpto corpore. siue alias. atque perfectionem in virtute contemplativa qua quoque mittuntur intra deum currunt.

De custodia angelorum.

Ca.

is.

Angeli nobis ad custodiam deputati tenent nos stantes ne cadamus. et cadentes nos adiuvant ut surgamus. nec unquam nos deserunt etiam peccatores quin sint semper parati auxiliari si volumus. Hoc tamen falsum est obstinatis a quorum custodia defecit angelus actualiter. paratus est tamen custodire si redire voluerit quia nunquam deseritur homo ex toto ab angelo nota quia christus non habuit deputatum sibi angelum quia anima eius superior fuit omni angelo. sed antichristus

habebit quoniam per nimiam suam obstinationem suam nimiam non sit habitus? scilicet per motum habebit tamen ad accusandum Effectus autem angelice custodie multiplex est. Primus est impedimenta boni et occasiones mali et actiones peccandi removere. Exodi. xlii. Mittam angelum precursorem qui exeat. Jebuseum Secundus est tentationes mitigare. Daniel. tertio. Angelus domini descendit in fornacem. et. Tertius est contra hostes visibiles ad viare. quarto. Regum. Belisens vidit castram angelorum. Quartus est orationes nostras et elemosinas deo presentare. et per nos bis orare. Thobie. ii. Quando orabas cum lachrymis. et. Quintus est viam ostendere Thobie. v. Ego sanum ducam et reducam et. Sextus est in agendis docere. zacharia secundo de angelo qui instruxit eum de fabrica. Septimus est se ipsum et alia secreta revelare. Thobie duodecimo. Ego sum Raphael angelus. Octavus est a peccatis excicare Actuum. iii. Surge velociter. Nonus est ad fervorem excitare. tertio. Regum. i. Surge comede gratias eimi tibi restat via. Decimus est consolari. Thobie. v. Forti animo esto in proximo est ut a deo cureris. Undecimus est de peccatis increpare. Judith. Dixit angelus populo. Israel. Cur contra deum fecistis. Duodecimus est contrarias potestates arcere. ne tantum nocere valeant quantum velint. Thobie. octavo. Qualiter angelus a domino deum ligavit angeli serviunt nobis propter tria. scilicet propter ruine sue reparationem. quia homines salvandi intrabunt in locum cadentium angelorum. Item propter meriti accidentalis cumulationem quod augetur in eis usque ad diem iudicii. Item propter amoris erga nos demonstrationem. Dionysius attribuit angelo tres actus. scilicet purgare illuminare et perficere. Purgant itaque angeli remouendo fantasmatum que impediunt illuminationem quam angelus intendit facere in nobis. Unde tria remouet ab anima scilicet ignorantiam et nobilia fantasmatum ac falsas opiniones phibearum rationum reuelationi contraria. Illuminat

vero animam tripliciter ad sensū. vt p 3
qñ aliquid manifestatur in assumpto cor
pore. 7 hanc pñtem et habet diabolus.
Item ad intellectū. 7 talis illuminatio so
lū perfecta est. Morandū autē q angelus
ñ illuminat intellectū efficiendo nouā co
gnitionē in aīa. qz non pōt intellectū no
uā spēm creare nec hitum noui luminis
creare vel excitare. s; nec eius intētiōē
quo uult cōuētere pōt. qz hoc ē contra
naturā liberi arbitrij. Hec. n. tria requi
runtur vt intellectus nō intelligat aliquid
.s. species qua cognoscatur. 7 lumē in quo
cognoscat 7 itētiō qua uertat se intellect^o
super specie. Illuminat at angelus intel
lectum nūm excitando 7 disponendo 7
lumē diuinum in nobis trāsferendo. s; a
cir. n. ut dictū est in fantasia transmutatō
nem specierum cōponendo 7 diuidendo
secūdum exigentiā rei quā uult reuelare
Item irradiat lumē intellectus sui sup il
las spēs vt moneant intellectus nūz. 7 sic
plura 7 subtiliora uidere pñt in lumie du
plicato. Itēz excitat intētiōem aīe aliq^o
motu vt ipa cōuertat se super illa fantas
mata obstrahendo se ab alijs. pñficiūt
aut. i. promouent ad melius. s; vtrūz an
gelus accēdere possit affectū humanum
tripliciter potest intelligi. s. efficiendo vel
mouendo vel excitādo 7 adiuuando. pñ
mo modo solus dñs potest inflammare affe
ctum. s. per effectū. Secundo mō ipsum
desideratū inflammat. s. excitādo 7 iuuau
do. Tercio mō potest angelus affectū no
strū incēdere p motum. De istis hēmus
exemplū in naturis. qz primo ignis accē
dit ligna. Secundo modo ligna incēdunt
ignem. Et tertio q ligna igni apponit in
cēdit ignem. Differentia ē inter mittere
cogitationē 7 incēdere. 7 mētem illumina
re. qz cogitationem imittere est vt dicit
Beda intus creare 7 facere cognitionē
sed incēdere est cogitationē iam factam
inflamare. Illuminare vero ē dare reue
lationem s; aliquo occulto intelligibili.
De locutione angelorum.

Capitulum.

196

u Erbum: triplex ē. s. mentis oris 7
operis. verbo mentis loquitur deus
āgelo. 7 e contrario. Itē deus anime 7 e
conuerso. Itē deus diabolo 7 e cōuer so
cuius tñ intētiō deum latere nō potest. v
bo aut oris loquitur homo hōi corpore
vinito anime. Angelus vero hōi in corpo
re assumpto. s; verbo operis loquitur de^o
diabolo. 7 āgelus diabolo. De locutiōe
itaq; angelorum. Nota q angelus loquit^r
deo cū ex visis in motū admirationis ex
urgit vel euz effectus suos ei presentat.
quos tñ eū latere minime dubitat. Ange
lus vero loquitur angelo uerbo mētis sue.
species ostendendo mediāte illuminatōe
quedā spiritali irradiāte ad ipso. Itē an
gelus facit coram āgelo. quo facto itelli
git qd non intelligebat. Et sic loquūt^r
omnes omnib⁹. s. maiores inferioribus 7 e
conuerso. Item loquitur angelus angelo
per cōicationem diuini luminis ipsū istru
endo. sic non loquunt oēs omibus nec oīa
s; tñ superiores inferioribus de his que
per diuinas theophonias pceperunt. Lo
quitur aut āgelus hōi dupliciter. primō mō
verbo vocali in assumpto corpore. s; tūc
sicut non profert sonum in organo mas
sialibus secūdū naturā. ita nec circulari
ter imutat mediū quēadmodum in voce
naturali. vñ nō auditur nisi ab illo ad quē
ordinatur. 7 simile est in apparitionibus
angelorum quos quidam vident. 7 alij e
que propinqui nō vident. vt apparet in
Ideliseo 7 puero eius. Dicunt tamen ali
qui q angelus nunquāz apparet vel ap
paruit. aut loquitur homini in subiecta
creatura. sed intētiōem siue similitudi
nem imponit in oculo eius. vel intētiō
nem vocis ponit in aure ei⁹. 7 ita recipit
sensus comuni species illas. ac deide pro
ueniunt ad imaginationem. post hec ad i
tellectum. 7 hoc est q angelus dicitur ap
parere vel loqui homini. Secūdo modo
loquitur āgelus hōi p ipsiōne rex sēfibilitū

moto instrumento imaginis. et sic loquitur
vigilantibus et dormientibus. Item lo-
quitur angelus diabolo. spes sui intellectus
ei sine aliqua illuminatione ostendendo.
Item loquitur diabolus homini dupliciter.
Primo modo sensum inutando et hoc ut
imaginationem alicuius rei imprimendo
instrumento visus vel obijciendo visui
similitudinem alicuius rei. Secundo modo
loquitur diabolus homini per impressio-
nem rerum sensibili in instrumento ima-
ginis. et hoc facit quod loquitur vigilantibus
quod dormientibus. et sic imitatur cogitatio-
nem mali cogitationem malum non potest
imitare que tamen mala sit per consensum.
Est et locutio animarum quod anima loquitur
deo per desiderium cuius affectiones nude
sunt. et apte oculis dei. Anima similiter an-
gelo loquitur. sed hoc per voces corporis
quas beatus precipit angelus sicut et alia sensi-
bilis unde existens in anima in corpore
alia spirituali potestate loquendi ad angelos non
indiget. sed hanc habebit exuta a corpore
Item anima loquitur diabolo. quod similitudi-
nes affectionum imprimuntur sensibus
ubi diabolus legit eas.

De spiritualibus nominibus angelorum
Capitulum. 20.

d **E** Michael et Gabriel et Raphael
nominibus. Sciendum est quod hec
sunt propria nomina archangelorum licet
eorum interpretationes conveniant excel-
lentius. Michael interpretatur quasi ut
us. Hic est de ordine principatum et at-
tribuitur ei quattuor. scilicet esse prepositum
paradisi. ecclesie. sicut et olim fuit prin-
ceps synagoge. Item deferre animas ipso-
radisum sed hoc intellige quod gloriosus
ferat quasi alii. Item pugnare cum dracone
i. diabolo sicut legitur in Apoc. xii. factum
prelium magnum. Michael et angeli eius
preliabantur cum dracone. Item venire in
adiutorium populo dei. Gabriel interpre-
tatur fortitudo dei. Hic est de ordine ar-
changelorum et merito quia magna nun-
ciavit. Raphael interpretatur medicus

dei. et de ordine angelorum est. quia magis
personam custodiunt.

De casu angeli. Cap. 21.

o **A**dnes angelos fecit deus bonos
non tamen sumos. sed medios inter su-
mum bonum et bonum commutabile quod est
creatura. ita quod si conveniret ad amandum
deum qui supra se erat ascenderent ad sta-
tum gradum glorie. Si vere advertarentur
ad bonum commutabile quod fuit infra se
hoc ipso irruerent in malum culpe et pene.
quod non est de decore peccati sine decore in-
sticie. De spirituali casu. Cap. 22.

c **A**lius diaboli duplex fuit. scilicet spiritu-
alis et localis. Spiritualis. quod ceci-
dit de nature puritate. de flexibilitate li-
beri arbitrii ad commutabile bonum de luce
in tenebras de scientia ad ignorantiam. de in-
nocentia ad culpam de felicitate ad penam
de dilectione in odium. Post casum. n. factus
est ipse nitens et obstinatus in malo et exce-
catus a vero et deordinatus in bono. et in-
firmatus in virtute. et exclusus a dei com-
templatione. Preterea voluntas eius im-
pia conversa est ad hominis odium et invidiam.
unde toto conamine nititur ad eius subver-
sionem per tentationem multiplicem.

De locali casu. Cap. 23.

c **A**lius etiam diaboli localis fuit. quod
vel in infernum vel in caliginosum
aerem quod est in medio. i. interstitio aeris corru-
pitur. Demones. n. non sunt in superiori parte aeris
ne lumine gaudeant. nec sunt in parte inferiori
ne nimis contra nos sentiant. Tamen notandum
est quod in demonibus est tria considerare. scilicet natu-
ram officium et peccatum. Et nature quod conve-
nit locus sumus. i. celum in quo tamen in loco
congruo sunt creati. et postmodum in natura
si steterint perficiendi. Quod vero quod habent
exercendi homines convenit locus medius. i.
aer caliginosus ubi et satis propinquus sunt
nobis tamen. et tamen non habent lumen ad gaudendum.
Sed peccatum convenit locus infernus. i. infer-
nus. Tamen et demones post finem mundi quando cess-
savit eorum offensum strudent sicut in infernum. di-
cunt quod angelus cecidit tertia die. scilicet conio-

ē opinio q̄ prima de subito post creatio
nē suā ceciderit. Dicit cōter q̄ dicimus
chorus āgelorum ceciderit. sed hoc non
dī q̄ decem ordines angelorum fuerūt
sed q̄ tot de singulis ordinibus ceciderūt
q̄ poterant facere chorū unum. Mouet
ordines angelorum. s. quilibet ordo ha
bet suas legiones. Legio aut angelorum
hēt. 6666. unitates. Tot at in singulis
ordinibus sunt legiones quot in legiōe
sunt unitates.

De restauratiōe ruine.

Cap. .xxiii.

Angelorum ruina restaurabit sal
uandos. Dicit at Aug. q̄ tot saluabūt
hoies quot angeli ceciderūt. Bre. vero
dicit q̄ tot homines saluabuntur quot ā
geli perstiterunt. Dixerunt et quidā q̄
duo parietes erūt in celo. s. vnus homi
nū et alius angelorū et q̄ ruina āgelica re
staurabitur per vrgines. et de alio parie
te tot sunt saluandi quot in alio pariete
sunt vrgines et angeli. Luz peccatū dia
boli sit irremissibile.

Cap. .xxv.

Quare peccatū diaboli sit remissi
bile assignāt plurime rōes. Pri
ma ē q̄ secundū Aug. nullo suggerente
peccauit. et ideo nullo reparāte redidit. se
cunda est secundū Bama. q̄ contra difor
mem intellectum peccauit. Quanto aut
nobilior ē cognitio tanto peior est error
Jo. xiii. Seruus. n. sciēs uolūtātē dñi et
Tertia secundum eundem Bama. est q̄
angelus non ē susceptibilis penitētie un
de nec venie. Quarta ē quia in diabolo
extincta ē fidei sis quantū ad bonū pro
motionez. Quinta ē quia natura spiritui
alis semel tantū uertibilis est eo q̄ tota
se commerrat. q̄ non facit homo q̄ caro
semper repugnat spiritui. Status aut ā
geli mali triplex ē vt patere potuit ex p̄
dictis. Primus. s. nocentie. Secundus cul
pe. Tertius pene et miserie.

De proprietatibus d. nonū.

Capitulum.

26.

Demonēs aut sunt spiritus impu
ri hūani generis inimici. mente
rōnales. in nequitia subriles. cupidi nocē
di. per superbiam tumidi. semp in fraudē
nouī mutant sensus. inquināt affectus.
vigilantes turbant. dormiētes per som
nia inquietant. morbos inferunt tempe
stas concitant. in lucis āgelos se trāsfor
mant. Semp infernum suū secum por
tant. in idolis diuinū officium sibi vsur
pāt. super bonos dominari appetūt. ma
gice artes p̄ eos fiunt. bonis ad exercitiū
dantur. semper fini hoīs insidiant. Tri
plici acumine vigent demones. Primo
subtilitate nature. et hoc p̄ cognitionem
vel pertinā. Secūdo experientia tēporū
Tertio reuelatione superiorū spirituum.
Primo modo intelligūt naturalia p̄sen
tia. Secūdo mō futura naturalia. Tertio
modo cognoscūt voluntaria. Multipli
citer vero diabolus nominatur per q̄
et proprietates sue cognoscuntur. vocat
enim diabolus. q̄ interpretatur dfluens
q̄ defluit. i. corruit spūaliter et localiter
sicut dictum ē grece interpretatur dia
bolus clausus ergastulo et hoc sibi conue
nit. q̄ non p̄mittitur tantum nocere quā
tū vellet. Preterea secundum etimolo
giam diabolus dicitur a dia quod ē duo
et bolus quod ē morsus. q̄ duo occidit
s. corpus et aīam. Item vocatur demon.
i. sanguineus. et hoc p̄ peccatum. vel sci
ens. q̄ viget triplici scientia sicut dictū
est. Item Bellial q̄ interpretatur absq̄
iugo. vel absq̄ domio q̄ pro posse cō
tra eū pugnat cum deberet eē subiectus
Item Belzebub q̄ interpretatur nīr mus
carū. i. aīarum peccatricū. q̄ relinquūt
verū sponsū xpm. Item Sathanas. i. ad
uersarius vñ. Ipe. ca. v. et. Item Bebe
moth. i. bestia q̄ facit homies bestiales.
Item Leviathan. i. additamentum eorū q̄
peccā peccatis cumulant.

De militia diaboli contra nos. Cap. 27.

D Diabolus nocet homini multi
pliciter. quia p̄ violentiā. et b°

quāq; exterius corpus ledēdo sicut fecit
 Job quādoq; intra mēbra ledendo sicut
 in obliis. et pp hoc datur paruulis an
 gelus bonus ne diabolus in hū ledat eos
 et excedat. Item nocet per iprellionē ia
 ginum mala suggerendo vel p cōmotio
 nem sanguinis ad peccm accedendo. vel
 sen ius exteriores per obiectionez fallā
 rū tormariū decipiendo. De his et simili
 bus dicit. Bre. Aut opprimendo rapit.
 aut insidiando circūuolat. aut suadendo
 blanditur. aut minando terret. aut dipe
 rando transigit. aut permittendo decipit.
 Diabolus decipit homines quattuor mo
 dis. Primo suadendo bonū. et hoc pp
 malū ut cū homini instabili suadet igit
 sū religionis. et hoc ut postmodū apol
 ter. Secundo modo suadendo malum. et
 hoc sub spe boni. ut placare pro reb; al
 terius obseruandis. Tertio modo dissuadē
 do bonū tanq; nociuū ut cū dissuadet bo
 no viro religionis ingressū ne de hoc pe
 niteat et egrediens confundatur. Vel
 quando dissuad. et alicui orationem vel
 elemosinam. ne per hoc incurrat vanam
 gloriam. Quarto dissuadendo malū ut
 ducat ad peius. ut quando dissuadet tē
 perantiam in uictu et iomno. ut p hoc in
 ducat ad indolentia abstinentia quod pe
 ius est. Impeditur diabolus in effectū
 sue malicie multis modis. scilicet quāq; per ter
 minū sue potestati a deo ipositum. Item
 quādoq; per resistentiam bonoru spi
 rituum. Habet. n. quēq; anima duos an
 gelos. vnum bonū ad custodiā. alium ma
 lū ad exercitiū. Item p peccati abo
 minationē. qz quādoq; demones nobili
 oris nature peccata vilia detestantur.
 Item pp cautela omittit facere mala ut
 peius fiat. sicut modo nō vexat excomu
 nicatos ut minus timeant tales tētentias
 Atque virtus temptationis minuantur i
 diabolo quādo vincitur diuerse sunt
 opinionēs. Dicunt enim quidam qz sup
 tus in vno vitio ipsum victorem nō pos

sit amplius tentare de eodem vitio. sed
 alius diabolus potest. Alij dicunt qz su
 peratus de vno vitio nullum de illo vi
 tio possit āplus tētare de cetero. Data ē po
 testas demonibus exercēdi magicas ar
 tes multiplici ratione. Primo ad fallen
 dum fallaces sicut egiptios et ipsos ma
 gos. Unde etiam que ipsi per talem mo
 dum acturi sunt quali communicando
 predicunt ut ibi. Christus perdet alium
 transuēctus maxima regna. Secundo
 ad monendum fideles. ne. i. tale quid pro
 magno deliderent. cum videant etiam
 malos facere huiusmodi. Tertio ad pro
 bandam et exercendam patientiam et fi
 dem iustorum. De lucifero.

Cap.

xxviii

d **E** lucifero sciendum est quod
 fuit de supren. ordine super
 ioris hierarchie. ac in illo ordine super
 num gradum tenuit. cui tanquam prin
 cipi de singulis ordinibus magna multu
 tudo adhehit. quos omnes secum tra
 xit. dictus est lucifer. quia pre ceteris lu
 xit. sueque pulchritudinis consideratio
 eum excecavit. Primum hominem
 tentauit. et uicit. Secundum ten
 tauit. et victus est. Potestatem tunc
 amisit quam vltimis temporibus recu
 perabit nunc religatus est et in fine
 soluetur. Peccatum luciferi fuit qz
 se et suum bonum priuatum dilexit. ex
 cecatus de altitudine habita presump
 sit. ac propriam excellentiam abnu
 it. quasi habiturus fuerit ex se. non ab alio
 et sine meritis habere uoluit stare vel
 sperare cum posset. quoniam gratia ap
 poneretur dei similitudinem concupi
 uit. non quidem cūla imitationis. sed
 potestatis. i. suaditos habet uoluit et nul
 li subiectus esse concupuit. Quid sit
 anima secundum distinctionem.

Cap.

xxviii.

P Est natura corpoream i corporeā
dicendū est de natura ex vtriusque
cōposita Sed primo ex parte mentis. se
cūdo ex parte corporis. tertio ex parte
totius hoīs. De aia igitur videndum est
quid sit scōm diffinitionem. Porro a q/
busdā diffinitur vt spūs. a qbusdā ut
aia. a quibusdā vero vt spiritus et aia. In
quantum igitur aia naturam hēt spiritus
diffinitur ab alexandro in libro de motu
cordis. Ab Aug. sic. Anima ē sūā incōpo
rea intellectualis illuminatiōis capax vl
tima reuelatione perceptiua. vltima di
co qz mediantibus angelis percipit. Ex
hac diffinitione cognoscimus qz spiritus
humanus q est anima inter oēs creatu
ras post angelos immediate illuminatiōis
diuine sit perceptiua. Aia vero inquan
tum aia sic diffinit a Remigio. Anima ē
subā incorporea regens corpus. Ex hac
diffinitione hēmus q anima sit corporis
rector et motor. Item aia inquantū aia
diffinitur a phō i libro scō de aia sic. ani
ma est endelchia. i. actus corporis phici
organici potentialiter usqz habetis. En
delchia formam vel actus signat. et dicit
hic actus primus siue perfectō. Ex hac
diffinitione hēmus q anima vnibilis est
corpori non omni s3 solo organico et phi
co. i. naturali ad susceptionem aie ratio
nalis disposito. Item anima inquantū ē
spiritus. et anima sic diffinitur ab Aug.
anima ē omniū similitudo. Nec diffinitō
data est per cōparationem aie ad creatu
ras. anima enim ex sui naturā ad suscipi
endas omniū rerum tā corporaliū q spi
ritualium similitudines apta ē. Sed sciē
dum ē q quedā intelligi habent p oppo
sita. vt tenebre per presentia lucis. incor
poralia p corporalia. et sic dicitur suscipe
re anima spiritualiter rerū similitudines.
Item anime descriptio talis est Anima
est. deiforme spiraculum vite. Nec descri
ptio datur scōdum q anima compara
tur ad deum prout non ex traduce vel se
minali ratione propagatur. sed a deo cor

pori creando infunditur. et infundendo cre
atur. Item, Seneca. sic diffinit animam.
Anima est spiritus intellectualis ad bea
titudinē in se et in corpore ordinatus. hec
diffinitio est in reuelatiōe anime ad finē
secundū q non solum separata beatifica
tur in se sicut angelus. imo i corpore glo
rificato ipsi beatitudo ampliatur.

Quid sit anima secundum rem.

Cap.

30.

Quid sit anima scōm rez. diuersas
videntur sentētiās philosophi p
tulisse. Plato enim dicit animam nume
rum se ipsū mouentē. Aristoteles endel
chiam. Pitagoras armoniam. Hippocra
tes spiritū tenuem. Rabbanus lucē. De
mocritus spiritum ex athomis. composi
tum. Alconomius hypereus igneum vi
gorem. Parmenides dicit eā de terra et
igne esse. Epicurus autē ex aere et igne
Inter has diuersitates nos sequimur di
cta sanctorum et catholicorum magistro
rum dicētum q anima est subā spiritua
lis et rōnalis ad viuificandum corpus hu
manum de nihilo creata. Creata est inqz
anima perfectibilis. et imperfecta qm
ad sciam et virtutes. perfectissima tñ est
qm ad potētiās naturales. Et quia i
ē se sui non ē subiecta. neque secundum
dimensionem est extēsiua. Quantitatē
enim habet anima vt dicit Aug. nō di
mensiuam. sed potēstatiuam et virtuales
Et quia simplex est anima. ideo nec aug/
menti. nec detrimenti est susceptiua. ga
nec in corpore maiori maior. nec in mi
ori minor reperitur. vt dicit Au. Multitudo
potētiarū in anima non ponit ma
ioritatem in anime natura. sed multiplicē
effectum. anima etiam est vita ppetua.
s. per memoriā. intelligentiam. et volun
tatem. ad imaginem dei sacra capax vir
tus et vini. susceptibilis pene. vel premij
arbitrio libera. potētiis et habitibus et ef
fectionibus decorata. caret pondere. et
figura et calore passibilis et mutabilis
est eo magna est quo capax est

eternitatis. eo recta quo naturaliter ap-
petens ē bonitatis. eo bona quo princeps
est diuinitatis.

Quia sit anima secundum nomen.

Cap.

a Anima dī inquantū corpus aiat ⁊
uinificat. ⁊ dēs i quantū recolit. Animus
dū vult. ⁊ rō dū recte iudicat. Spūs dū
spirat vel qz spūalē naturā hz. Sensus
dū sentit. ⁊ memoria dū recordatur. No
luntas dū consentit. Nec noia diuersa sē
aie non pp eē ne pluralitatē. sed pp ef-
fectus multiplicitatē ⁊ operationē. Bī
anima ab a qd ē sine. ⁊ nemes quod ē sā
guis. eo qz sit sine lāguine. vī dī ab an qd
est tribuere. eo qz anima vitam tribuit.
De triplici anima. Cap. 32.

a Crus aie triplex est. s. vegetare.
scire. ⁊ ratiocinari. ⁊ scd3 hoc disti-
guitur anime potētia triplicit. r. s. vege-
tabilis sensibilis. ⁊ rōnalis. De qbus dicit
Ambro⁹. qz aia vegetabilis appetit eē. sē
sensibilis bñ ē. rōnalis aut optime eē. ⁊ iō
nūqz quiescit donec optimo cōiūgatur. ⁊
pp hoc nī amoris mouetur in deū vt i ip-
so summe delectetur. Nec tres potētie
in diuersis substantijs tres anime dici
pnt. Nam vegetabilis ē anima in plantis
sensibilis in brutis. rōnalis vō in hoibus
In hoie autē predictae tres aie vna sūt ef-
fectia sed differūt in potētis. nec ob-
stat qz in hoie successiue. ac diuersis tem-
poribus manifestantur. hoc. n. est a brute
formatiua que rationali ter prius dispōit
ad vltimū qz ad sēū. ⁊ prius ad sēū qz
ad rōem presertim cū natura nō subitō
sz paulatī ⁊ successiue operef. Cū autē
aia rationalis infūdatur corp⁹ p̄dicte pri-
mo in fūse nō hnt actiōes suas deiceps
a virtute formatiua. sed ab ipsa aia. Ani-
ma quoqz duas primas potētias. s. vege-
tabilē. ⁊ sensibilē exerceat tātū in corpore
Anima vegetabilis ⁊ sensibilis nō dēt
dici anime i hoie sed potētie. nec anima
vegetabilis in animali dicenda ē anima
sed potētia. Anima autē vegetabilis in plā-

ta dicenda est anima. non potētia.

De potētia anime vegetatiue

cap.

33

a Anima vegetabilis tres hz potē-
tias. s. generatiuā. nutritiua. ⁊ au-
gmentatiuā. Prima est ad spēi cōserua-
tionē. Secunda est ad cōseruationē indi-
uidui. Tertia est ad perfectionē subiecti
Virtuti autē nutritiue quattuor deserui-
unt. s. virtus atti actiua que assumit ne-
cessaria in nutrimento. Itē digestiua q
separat conueniens ab inconuenienti in
alimento. Itē retentiua que cibū tā diu
retinet in vno loco. donec de itā reci-
piat alterationē. Itē expulsiva que ex-
pellit quod superflūū ē in nutrimento.
sed ante omnes has est appetitiua.

De potētis aie apprehēsiuis. Ca. 34.

a Anima sensibilis duplicē hz potē-
tiā. s. apprehēsiuā ⁊ mutiua. app-
hensiua diuiditur in apprehēsiuā de fo-
ris. ⁊ apprehēsiuā de intus. Aīres app-
hensiue de foris sunt quinqz sensus par-
ticulares. s. visus. auditus. ⁊c vel potētie
exteriores. Aīres autē apprehēsiue d
intus sunt quinqz potētie interiores sē-
sibiles. que sunt cōis sensus. imaginatio
estimatio. fantasia. ⁊ memoria. Tradūt.
Per hipathetici oēs vires istas orgā-
cas eē. ⁊ qz per instrumenta corporālta
stas operationes perficiūt eo qz sint cir-
ca particularia tantum. Omnis. n. forma
particularis in materia aliena est quoniā
forma sine oī materia accepta vniuersa-
lis est. circa quam operatur intellectus.

Ista facile est videre i sensibus particu-
laribus. quoniā illi nō apprehendūt nisi
per rei sensibilia p̄nam. De virtutibus
autem interioribus que sūt imaginatio.
estimatio. fantasia id ē est. quoniā in illis
omnibus est apprehensio forma singula-
ris secundum situm p̄tium ⁊ lineamēta
⁊ quantitates. Dēs iste potētie passiue
sunt. ⁊ patiuntur a formis et indiuiduis
que sunt principia cognitionis sensibilis
sensibilis dico quia duplex est cognitio

nis sensibilis. sensibilis dicitur quia duplex est cognitio intellectualis que oritur ex eo quod proprie per intellectum habet dignosci. ut forme convenientes et huiusmodi. Sensibilis que puenit ex indiuiduis et obiectis sensum particularium que sunt principia cognitionis sensibilis. Sciendum preterea quod nulla potentia apprehensiva sensibilis retinet id quod apprehendit. imo quod una apprehendit alia retinet. Notandum ergo quod alia virtus est que bene tenet alia que bene recipit. et ista que bene tenet perficitur sicco et frigido. sed illa que bene recipit perficitur humido.

De sensibus particularibus. Cap. 35.

¶ Sensus particularis in quinque diuiditur. scilicet in visum. auditum. gustum. odoratum. et tactum. quoniam in multis conueniunt. et in multis differunt. Conueniunt. nam quinque sensus in hoc quod sunt vires passive. Sentimus enim intra suscipientes. non extra mittentes. Sensibile. nam positum supra sensum non sentitur. secundo de anima. Omnes sensus sunt perceptibiles singularium non vilius. ad quemlibet sensum extenduntur nervi duo. vnde ad sentiendum qui agit contra exteriora. et alius ad motum voluntarium qui agit ut in se anime interior. et ad organum dirigit intentionem. In omni sensu esse proportionem sensibilis ad sensum. quoniam in medio delectatur. et in extremis corrumpuntur. Ad sentiendum aliquid oportet esse obiectum presens et medium deferens. et organum sanum atque conueniens. et anime intentio actualis. Quod sensus vni habent originem secundum sensum communem a quo velut a centro quasi linee quedam exeunt. Differunt etiam sensus particulares in multis. nam quilibet habet speciale instrumentum. Differunt etiam in obiectis. differunt in medio differentie. quoniam tactus et gustus habent medium intrinsecum. et alii extrinsecum. Differunt in velocitate apprehendi. quoniam visus est citissime apprehensionis. et remota apprehendit. Differunt situ. quoniam visus est superius. Post auditus. deinde alii per ordinem. Differunt

utilitate. quoniam gustus et tactus maxime sunt necessarii ad conservationem indiuidui et speciei. Gustus. nam discernit cibum per quem seruatur animal a nocuo. et tactus discernit qualitates sensorum. sicut calide et frigide et huiusmodi ut anima declinet extrema talium qualitatum ne corruptionem incurrat. Differunt generalitate. quoniam tactus est generalior. cum non habeat organum determinatum. sed in omnibus membris sit. Differunt et in impressionum retentione. sensus enim grossiores fortius retinent suas impressiones. sicut patet in tactu. Nota quod videmus visum et oculum. sed differenter. nam visu videmus effectiue. siue formaliter. sed oculo videmus instrumentaliter. Eodem modo dicendum est de ceteris sensibus. Anima alienatur a sensibus tripliciter. Primo in somno. 2. in extasi magis. 3. in morte maxime.

De sensu communi. Cap. 36.

¶ Sensus communis est potentia que omnium sensuum particularium obiecta apprehendit. ut dicit philosophus. 2. de anima. Omnes enim sensus exteriores a sensu communi exteriori velut a centro particulariter exeunt et sensorum suorum similitudines ad sensum communem reducunt quo mediante singulorum proprietatibus iudicant et discernunt. Unde sciendum quod sensus communis est fons ex quo omnes sensus oriuntur ad quem omnis motus sensibilium refertur sicut ad vltimum finem. Hec potentia quedam habet in quantum est sensus. et quedam in quantum communis est. in quantum. nam sensus est habet recipere rem per se sine materia. et tamen presente materia. in quantum communis est habet quorum vnum est iudicium sensibilium per quod nos apprehendimus nos videre quando videmus. et audire quando audimus. et sic de aliis. Si enim hoc iudicium non esset in animalibus. non satis esset videre et audire utile. et secundum alios sensus apprehendere. Secundum est comparare plura sensata dicendo vnum esse dulce. et aliud dulcius esse. et hoc ideo sensus communis habet. quoniam ad ipsum referuntur

d

omnium propriorum sensuum sensata.
Hec virtus in anteriori parte cerebri po-
nitur in loco ubi cōcurrunt nervi sensiti-
ui quinq; sensuum qui locus medulosus
et humidus est. De vi imaginativa.

Cap. xxxvii.

Intus imaginativa ē potentia ap-
prehensiva. in qua imagines res
sensibiliū reservantur. Hec virtus plus
abstrahit q̄ sensus. q̄ sensus nō accipit
formā. nisi p̄ntē re. illa autē reservat for-
mā etiam re absente. In hoc etiā imagi-
natio differt a sensu cōi. q̄ sensus cōis
p̄ntia rei exterioris indiget sicut sensus
particularis. Ista autē virtus. s. imagina-
tio thesaurus formarū vocatur. q̄ in ea
sicut dictū est forme a particularibus sē-
sibus recepte retinētur. hec potētia i an-
teriori parte cerebri seu interiori. sicut et
sensus cōis ponitur. et hic maior. ē duri-
cies ex frigiditate cerebri proveniēs. ubi
et imaginativa retinet impressiones a sē-
su cōi receptas. De vi estimativa.

Cap. xxxviii.

Estimativa virtus que a forma ac-
quisita intētionē elicit que a sēsu
nō percipiūtur. scōz quā ovis fugit lupū
et lupus miseretur filio suo. hoc autē non
posset fieri nisi lupus h̄ret cognitionem
eius individui. et q̄ hoc individuum sit na-
tus eius. sicut et ovis apprehendit lupum
sibi nociuū. Ista vero nō p̄nt fieri per sē-
sum. Estimativa differt ab imaginatiōe
qm̄ imaginatio solū retinet formas app-
benas per sensum cōem. et ad imagina-
tiōē solā non segtur affect⁹ miserie v̄l
tristitie. vel fuga. vel insecutio. Ad esti-
mationē autē statim segtur q̄libet istoz
vñ sicut intellectus practicus se h̄et ad
speculationē. ita se habet estimativa ad
imaginationē. et prop̄ hoc estimativa nō
penitus apprehensiva ē. sed etiā motiva
per hoc q̄ determinat ad quid moveri
debeat aial. et a quo fugere. cū. n. animal
mouetur ad cibū oz imaginē cibi in aiali

esse. Sed estimativa non solum movet. i
mo et apprehendit. Oportet igitur aial
h̄re estimationē qua moveatur. Oficiū
estimative est apprehendere intētionē
nō quidē rōnis. sed nature. Vñ nō appre-
hendit quid sit similis. aut nomē. aut. ver-
bū. vel amicitia. vel inimicitiam. cōmode
vel incōmode. sicut dictū ē. Hec virtus
ponitur i p̄ia parte medie cellule cere-
bri que calida est ex motu multi spūs ad
ipsam. De fantasia. Cap. xxxix.

Fantasia est potētia cōponēs ima-
gines cū imaginibus. et imagines
cū intētionibus. Cōponit inquā fantasia
imagines cū imaginibus. vt ē apprehen-
dere aliquid eē albū vel nigrū. vel diuer-
sas formas cōponere vel fingere chime-
ras. Cōponit et imagines cū intētionib⁹
vt cū apprehendit ovis formā lupinam
esse fugiendā. Componit et intētionē
cū intētionibus. vt pz in oue que appre-
hendit nato suo prebēda eē vbera et alie-
nū eē repellendū. Per fantasiaz maior
h̄t cognitio que pōt h̄ri i aia sēbili que
ē in brutis. per hāc. n. non solū scit p̄ntia
sed et prouidet sibi in futurū. Per hāc
enī quedaz aialia faciunt sibi casas. et de
cibo pudent in longinquū. per hanc de
illo scit q̄ sit. idē et de alio q̄ sit aliud. et
sic de eo oī d̄ quo snia profertur per mo-
dū affirmationis et negatiōis. Per hāc
quoq; videmus aliquid eligere aialia. et
aliquid refutare. Ad electionē et refuta-
tiōēz preexigitur scia et discretio. et iō
multi dixerunt q̄ fantasia ē aliquid rōnis
sed dicim⁹ nō eē veraz electionē aie sen-
sibilis. sed aliquid simile. Hec a vulgo in
hoie vocatur cogitativa. cū tñ cogitare
proprie sit rōnis. fantasia operatur i sō
no sicut in vigilia. Qd autē in sōnis res ui-
dētur eē p̄ntes. hoc est q̄ sit reuersio ad
sentū cōem. Ista potētia qñ iuncta est
rōni sicut ē in hoie. tūc accipit agendi et
operadi regimē a rōne. Sed q̄ rō diuer-
sificatur scōm diuersitatē eoz de quib⁹

ratiocinatio fit. ideo per operationes fan-
 tasie multiplicantur in hoie valde. Ubi
 autem fantasia non est cū rōe. vt est in
 brutis tunc regitur solū secundū instin-
 ctum nature. Et qz natura vno modo ē
 i habētibus speciem vnam. tō conceptio
 fantasie operatur in talibus vno mō. Et
 inde est qz ois hirundo facit vno modo
 nidum suum. Dixerūt quidā philosophi
 qz iste virtutes in brutis potius agūt
 qz agant. sed in hoie potius agūt qz agā-
 tur. qz bruta mouentur scdm impetum
 et impulsū appetitus naturalis. Adot?
 autem hūani regulantur secundū regi-
 men rōnis. Notandū qz melancolici
 et infirmi et amantes multas habent fan-
 tasia. s; hoc nō est ex illustratione que
 fit per imagines rez sensibiliū. s; ex pas-
 sionibus nature et confusione spiritū a/
 scendentū ad cerebrū et caput turbanti-
 um. Tales. n. spūs diuersarū imaginū in-
 uolutiones faciunt et generāt horribiles
 visiones et conceptiones. Preterea sci-
 endum qz bruta citius recipiunt influxū
 primi motoris qz hoies. sicut patet i for-
 mica que qñ cibum colligit infra tres
 dies non pluit. Et gallus cantū suū per
 tempus variat. qz imutationē aure ex in-
 fluxione primi motoris presentiūt. Adui?
 dicti hec est ratio. qm homines multum
 occupantur circa cōceptiones suas cōse-
 rendo et cōponendo et diuidendo. quare i
 fluxiones primi motoris nō percipiūt ita
 cōto sicut bruta que non sic occupant in
 suis cōceptionibus: nec scdm illas opan-
 tur. s; tantū scdm intellectū nature. Ista
 vis. i. fantasia plurimū impedit intellectū
 eo qz minus occupat aīam cōpositione et
 diuisione imaginū: nō solū acceptarū a se
 sibus. sed etiā fictarum. maxime at impe-
 dit intellectū qñ aliquid de celestibus et
 diuinis imprimatur ei. et hoc iō. qz cōcep-
 tiones tales intellectus non potest ferre
 nec sunt similes imaginationibus et ficti-
 onibus fantasie. Fantasia vero ponitur
 in medio medie cellule cerebri tanquam

centrum inter memoratiuā et imaginati-
 uam. qz fantasia conuertit se taz per for-
 mas quas accipit imaginatiua per sensū
 qz super intentiones quas reseruat me-
 moria. et tunc istas formas ac intentiones
 diuidit ac componit.

De memoria.

Cap. 40.

m Memoria autem est repositorium p-
 teritorum. Reseruat enim memo-
 ria intēiones per estimationē a figuris
 rerum elicitas. Anima per memoriā me-
 diantibus rebus sensibilibus in ipsas red-
 dit res sensibiles que sunt extra ipsam.
 et propter hoc oportet actum memorie
 duas precedere operationes. quarū vna
 est hoc ēē receptū. et hec est operatio se-
 lus cōis. et in hoc memoria incipit. secun-
 da est hoc ēē cōseruatū apud nos quod
 fit per imaginationem. Oportet etiam
 qz ante memoriā quedam virtus opere-
 re que ex figuris rerū diuidat rerū inten-
 tiones singulares. Differunt imaginatio
 et memoria. quia ista cōseruat spēs rerū
 hec cōseruat itēōes spēs. Sciendū quo-
 qz qz memoria differt a reminiscencia.
 qz memoria discrete et distincte reuertit
 ad res componendo intentiones distin-
 ctas cum imaginibus. Reminiscencia si-
 ue recordatio ē motus quasi interceptus
 et abscessus per obliuionē. et est cū collati-
 one temporis et loci et huiusmodi. Remi-
 niscencie enim modus nō est vniformis
 sed causatur i pluribus principiis. circū-
 stantibus id cuius pprie est remiscibilitas
 cum sit principū multorū prius memoria-
 torū. Cum eim per memoriā fiat rerum
 apprehensio quod eodem res prius fuerit
 i se vel i sēsis alijs cognita. patet qz si
 quis re totaliter oblitus est nō potest per
 memoriam recordari se ēē oblitū. Sed
 si oblitus est i parte. tūc per id qd remā-
 sit potest reminisci. sed quandoqz sciuit
 se i p collectōes fmiscētie pt et ad id qd
 oblitus est redit cum illius adiutorio qd
 remāsit mēorie. Alia ē dīa iter mēoriaz
 et reminiscencie. quia memoria multa

pant aialia. sed remiscencia est solius
rōnis. qz remiscencia ē quedā inuestiga
tio que sine ordine rōnis nō est. ac sine d
liberatione p que antecede ordinat ad
pns. Sane cū quis remiscisci voluerit ea
que nō eo mō quo per sensū. s3 per intel
lectū apprehendit hoc nō fit per memo
riā. qz memoria talia nō reſeruat. sed itel
lectus cōuertit se super ea que h3 apud
se. et ea reducit ad actum que h3 in bitu.
Iste autē habitus manet actualiter apud
intellectū potentialē qui ē locus spūz
vniuersaliū. vnde et vniuersalia specula
ta remanent apud ipsum tāq3 in loco sue
gñationis etiam actū quando illa nō con
siderat. Intellectus autē potentialis ad
has spēs quas sic habet apud se conuer
tit. vel ab eis auertitur quādo voluerit.

Ultimo notandū qz memoria ponitur
in posteriori parte cerebri qui locus est
siccus propter nervos motiuos qui oriū
tur ex ipso. De vi sensibili et motiua.

Cap.

.xxxvi.

¶ Equitur de vi sensibili motiua.
hec mouet qñq3 spiritualiter. qñ
qz corporaliter. Primo mō dī appetitiua
que mouet dupliciter. aut diligendo. aut
odiendo. et diuiditur in cōcupiscibilem et
irascibilem per quas appetit aia bonū. vel
insurgit contra malū. Ab his vero duo
bus. s. irascibili et cōcupiscibili oriuntur
quatuor affectiones. s. gaudium spes. do
lor. et timor. Nam si pns est qd cōcupisci
mus gaudemus si absens est speramus.
Similiter si pns est de quo irascimur do
lemus. si absens est timemus. Sensuali
tas autē est vis anime sensibilis motiue.
et ad idem mouet ad quod cōcupiscibilis
et irascibilis. Sensualitas enim appetit.
que delectabilia sunt corpori. ac nociua
refugit. Differt autem sensualitas a con
cupiscibili et irascibili. quia sensualitas ma
gis coniungit corpori. et sicut i brutis ira
in homie nulla lege stringitur. quin sem
per in appetitus rerum ad corpus perti
nentium moueatur. Sed cōcupiscibilis

et irascibilis iungitur rōni. et prout sunt in
homine frenant rōni. ac regunt virtuti
bus que fundant in ipsis. Est. n. temperā
tia in cōcupiscibili. et fortitudo in irascibi
li. et sic de aliis scōd. n. qz vis motiua sensi
bilis mouet corporaliter. sic diuidit i vir
tutē naturalē. vitalē. et aialem. quarum
prima sitū suū h3 in epate. vt in proxi
mo principio. cū primū principiu est cor.
Secūda in corde. tertia in capite. vt i p
ximo principio. n. primū principiu ē cor.
Virtus naturalis est motiua humorū. vl
talis motiua pulsuū. aialis est motiua mē
brazum. Dicimus qz virtus naturalis ē
motiua humorū mediantribus artheriis
et venis que radican in epate scōd. Ga
lienū. s3 scōd. Aristotelē radican in cor
de. et hoc per spūm naturalem. Est autē
virtus naturalis substantia subtilis et aerea
vi caloris in corde gñata hec sanguinez
ad singula mēbra impulsat. ex quo corp⁹
vegetatur. Virtus vitalis ē motiua pul
suū mediantribus artheriis que radican
in corde. Spūs autē vitalis est idem qui
et naturalis. Idem dico in substantia. sed
differt in virtute. hic per artherias ad
mēbra corporis se diffundens vīficat
ipsum corpus tāq3 instrū. Virtus aialis
ē motiua mēbrazum mediantribus nervis
qui radican in capite. et hoc per spūm aia
lem. Est autē spūs aialis idē qui et natura
lis. et vitalis. sed aialis dī cuz ad cerebrū
deuenerit. hic ceteris subtilior per ner
uos ad organa sentiendū dirigitur vt tē
sus et motus scōd. locū ex inde generet
in corpore aialis. Circa vires istas de
niq3 sciendū est qz cū virtutes aiales itē
duntur. tūc naturales remittunt. ppter
hoc in hoie dedito studio. vel meditatio
nibus minus operator virtus nutritiua
et generatiua. et augmentatiua. ex quo p3
qz cōcupiscencia carnis domatur i viro
studioſo. Unde ait Hieronymus. Ama
sciam scripturarū. et carnis vitia nō ama
bis. Preterea quādo virtutes aiales re
mittunt. naturales incendunt. sicut patet

in somno q̄ describitur esse quies virtu-
tum animalium cū intētiōe naturaliz.

De potentiis anime rationalis.

Cap. 42.

tria sunt in aia ut ait ph⁹. 3^a. de
aia. s. potētē. hitus. et palliōes. Po-
tentie quidem sūt inate. hitus autē sunt
acquisiti vel infusi. palliōes vero sunt il-
late vel innate. Hitus. n. sunt acquisiti. vt
p³ in scia et virtute pollitica. Nā ex fre-
quenti studio hō acquirat sciētā et ex fre-
quenti bñ agere fit hō bonis bonitate et
tutis pollitice. Sunt et hitus quādoq̄ nō
p̄ acquisitionē s̄ p̄ infusionē. sicut sapia
fuit infusa. Salomoni. et virtutes theolo-
gice auferūt quotidie p̄uulis i baptismo
et et penitentibus i iustificatione et ex ac-
tibus nō gñant tales habitus. sed poti⁹
ecōuerso ex talib⁹ hitib⁹ eliciūt boni ac-
tus ex potentiis. vnde in hitibus acquisit⁹
sequit⁹. quales sūt actus tales sūt hitus.
s̄ in habitibus infusis ē contrariū. s. qua-
les sunt habitus tales sūt actus. Est tñ
neruz q̄ sicut hitus acquisiti gñantur p̄
actus. ita et generant p̄ actiones. sed non
meritorias inquantū tales. Passiones
autē sunt illate ab extrinseco. vocat autē
passiones ph⁹ receptōes obiectoz. Sūi-
tur et aliter passiones ut dicātur affectio-
nes sicut dolor timor. spes et gaudium.

De diuisione potentiā aie. Ca. 43.
nunc ad diuisionē potētiaz aie ac-
cedaz⁹. Ph⁹ 3^a de aia igit diuidit
principalit⁹ aie potentias in cogitatiuam
et motiuā. quas theolog⁹ appellat intellec-
tū et affectū. ipm̄ at affectū intelligit vo-
luntatē. Potentiaz at aie quedā sūt sep-
arate a corpe. vt velle. et intelligere. scdm̄
quas aia non vtit⁹ corpore. sed vtit⁹ utēte
corpe. s. sc̄atīa que sic h̄z se ad intellectū
sicut color ad visū. vt ait ph⁹ scdo d aia
Quedā vero sūt vires inseparabiles a cor-
pore. vt vegetabiles. et sensibiles quātū
ad operationē. et quātū ad essētā. ut i bru-
tis. Sed in hoīe separant⁹ vires iste a cor-
pore quātū ad essētā. licz aia opationes

eor⁹ exercere nō possit extra corpus. In
brutis vero simpliciter pereūt quātū ad
utrūq̄. Itē aia potentias quasdā h̄z con-
ueniētes cū brutis. ut est sensualitas. sen-
sus p̄ticularis. sensus cōis imaginatio e-
stimatio. mēoria. Quasdā h̄z nō cōes cū
illis. vt ē rō. et intellectus. et h⁹ mōi. Item
aia hēt vires quasdā quo ad se. ut est rō.
volūtas. liberū arbitriū. quasdā hēt q̄b⁹
corporei p̄misceat. vt ē vis naturalis. vita-
lis. et aialis. de quibus dictū ē supra cap.
41. Ex iam dictis p³ q̄ potentie quedaz
sūt organice. quedā nō. Itē ex predictis
collige q̄ aia rōalis oēs potētias hēt aie
vegetabilis et sensibiles. sed nō inquantū
rōnalis ē. Verū inquantū rōalis ē addit i
tellectū et liberū arbitrium. et h⁹ mōi. Et
hoc q̄b⁹ dicit. Grego. Quis inquit creatu-
re aliquid cōe hēt hō. Hēt nāq̄ hō cōe ef-
se cū lapidibus. viuere cū arboribus. se-
tire cū aialibus itelligere cū āgel. Quic-
quid. n. virtutis aut nobilitatis h̄re p̄nt
nature inferiores. hñt et superiores. s̄ p̄
fectioni mō et nobilitati p̄ hoc manifesta-
tuū ē q̄ oēs vires q̄bus cōicam⁹ cū brut⁹
differūt specie. prout sūt i nobis et i brut⁹.

**De differentiis potentiarum ipsius ani-
me. Cap. xxxiiii.**
quattuor assignātur differētie vir-
tutis itellective. Prima dat scdm̄
differentiā nature sic intellectus diuidit⁹
in agētē et possibilē. scda. datur scdm̄ dif-
ferentiam obiecti. et sic diuiditur itellec-
tus in speculatiuū et practicuū. etia assigna-
tur scdm̄ differentiā dignitatis. et sic diui-
ditur rō in prem̄ superiorē et inferiorē.
quarta datur scdm̄ cōparationē ad actū
et sic diuiditur itellectus in hitum et i ac-
tum. in hitū quidē cū pōt itelliget qū
uult. In actū vero cū actualiter ad intel-
ligibile se cōuertit. Differentia vero in-
tellectus in effectū et eius qui dī adept⁹
sumitur scdm̄ maiorē et minorē p̄fectio-
nem ipsius intellectus possibilis. Nā cuz
intellectus possibilis recipit spēs cum lu-
mine intellectus agētis tūc dī itellect⁹

i affectu. et etiā in bitu. Intellectus uero cū recipit pfecte lumen scōz formalē con iunctionem. tūc vocatur intellectus ade ptus. Diligenter autē notandū est qd oēs differentie intellectū iā predicte sumunt uel secundū actū. uel scōm habitūz. uel secundū modū intelligēdi. et nulla sumit secundūz dīuisione. potētie cognitive. ni si prima tñ. secundūz quā diuiditur in a gentem et possibilem.

De modo cognoscēdi. Cap. 45

r Es cognoscit aliter dī. aliter ange lus. aliter hō. Ipse quoqz hō alitē cognoscit deū per intellectū. aliter p cre aturas. Intellectus. n. diuinus cognoscit res ex se ipso. Intellectus autē angeli co gnoscit res p species sibi cōcreatas que sūt similitudines rerum. Sed intellectus humanus cognoscit res p species abstra ctas. a rebus particularibus per sensum prius cognitū. Unde sciendum qd sicut sensus cognoscit res presente obiecto. et sicut imaginatio cognoscit absente ob iecto. et tñ cum appenditijs materie ita i tellctūs cognoscit sine appēditis matie sub itentōe vniuersali. Alia igitur per in tellectum aliquāter cognoscit oia et atti git. Cognoscit. n. deum supra se. et seipsū in se. et angelos iuxta se. et quicqd celi ābi tu continet infra se. Quid sit autē modus cognoscēdi deū. nota qd intellectus hu manus nō cognoscit deum p abstractōez sicut alias res. et hoc iō est. qd similitudo abstracta simplicior ē illo a quo fit abstra ctio. deo autē nihil simplicius est. Alia rō est quia in abstractione opz esse particu lare et vniuersale. particulare quidē a qd fit abstractio. vniuersale autē. s. seipsū ab stractum. sed nihil horū cadit in deū. Sci endum preterea qd per sensūz cognosci mus particularia. sed p intellectū vniūe salia. et qdō se intellectus conuertit ad p rictulare ut. ipsū apprehēdat. tūc similitu do abstracta a particulari erit vniuersal et non particularis. Itē nihil venit in itel lectum nisi per sensū. et hoc fit duobz mo

dis. s. vel simpliciter. uel per accidēs. sim pliciter quidē ut quādo itelligimus len sibilia prius per sensū apprehēta. Per accidēs autē. ut qñ itelligimus insensibilia per effectū. Morandū est etiā qd aliud ē rem per cognitionē in intellectu venire et aliud est i re iam intellecta ueritari. qd tē cognitio rerū per sensum. uenit in intel lectum. sicut dictū est. sed cū intellectus iā apprehēdit. tunc delectatur et negocia tur in illa. etiā sine sensus adminiculo. ad cognoscēdum ista plenius nota utrūque uerū ēē. s. qd particularia cognoscūt p. vniuer salia et ecōtra. ūiuerſalia cognoscūt p pri cularia. istud sic p. quia duplex est vniūe sale. vnū. s. prout ē ab abstractū. et aliud cō fusum uidelicet scōm qd est in particulari. Dicimus ergo qd ad cognitionē vniuersa lis abstracti uenim⁹ per particularia. sic p. in pueris in qbus prius operatur sen sitia qz intellectiua. qz prius cognoscunt particularia p sensum. et postea vniuersa lia per intellectū. Sic et philosophi iuene rūt modū argumentandi per inductionē qd ex multis ppositionibus particularibus vnā conclusionē faciunt vniuersalē hoc mō. Socrates ē aial. Plato est aial. Lice ro. est aial. ergo ois homo ē aial. Ecōtra rio est in vniuersali cōfuso. qñ per talem vniuersalem uenimus in cognitionem p ticularium. sicut p. qñ uidemus hoiez a remotis. tūc non cognoscimus. nisi eius subām corporeā. s. postea per motū cer nitur esse aial. dū uero magis appropin quat cernit esse hō. tandē cognoscitur ēē petrus. Nota qd secundū pñm in libro d sensu et sensato plura scire possumus. sed vnū solum itelligere. qñ scire dicit hi tum p quē plura scimus. itelligere āt di cit actū q non potest in intellectu ēē du plicatus. intellectus. n. ad unū solū se po test actualit conuerrere. et hoc p. qd quā dōqs agit duos actus rōis simul vno tē pore vnus ē intellectus et alius memorie siue cōsuetudinis. Abi grā. Aliquis dicit horas et querit in libro cōcordantias. uel

numerat denarios. vñ illorum. s. quereſ
cōcordantiā ē actus intellectus. s. aliud
s. dicere horas ē actus memorię. sicut ē
aial brutū sine regimine intellect⁹ vadit
ad domū ad quā sepe vñit. Itē nota q
ad intelligentiā rei nō requirit pñtia rei
intelligibilis. sed pñtia similitudinis eius tā
tum. q. res nō cognoscitur eēntia. sed p
similitudinē. et inde ē q intellectus app
hendit remota sicut propinqua.

De intellectu agente et possibili.

Cap. xxxvi.

nunc de intellectu agente et possi
bili spāliter ē dō. Intellectus igit
agens ē qui abstrahit spēs ab imagine si
ue fantasia. et sua irradiatione facit vni
uersales. ac ponit res in intellectu possibi
li. nam sicut ad vñū corporālē exigit lux
abstrahēs intentiones colorū. i. similitudi
nes a colorato. et ponit eas in aere. nō q
dē scōm eēntiam. sed secūdū intētionem
i. similitudinē. Sic intellectus agēs qui ē
lux aīe ponit spēs abstractas a fantasia
in intellectu possibili. nō quidē actualiter
sed scōm intētionē. i. similitudinē. Qua
re āt inter imaginationem et intellectum
possibile nō sūt potentie eiusdē spēs hec
est rō qm altera ē potentia aīe sensibilis
altera aīe rōalis intellectus āt possibilis
dī. q. pōt recipere tales spēs. sed nōdū
suscipit eas c⁹ exēplū ē tabula nuda nllā
hñs picturam potēs ē āt hēre quācūq.
Sane cū intellectus possibilis tales spēs
recepit tūc sicut hēs supra ca. xxxiiii
vocat intellectus in effectu vel in habitu
Cū vero illustratur multitudie spērū
sensibilū tūc ē intellectus adeptus. Qua
liter autem iste spēs remaneat in intellec
tu possibile vñ qualiter ad eas fiat p rmi
niscēntiam pueris et reueris hēs supra
in ca. xl. de memoria. Porro intellec
tus agens et possibilis differunt. sicut lux
et illuminatū sicut perfectiō et perfectibi
le quia vt dicit ph⁹ intellectus agens ē
omnia facere. sed intellectus possibilis ē
fieri. Et vt plenius innotescat notandū

q sicut ad hoc per speculum aliquid vi
deatur. tria sunt necessaria. s. speculum
quod aptū natū recipere ipressionē cor
porum obiectōrū. color autē in corpibus
obiectōr. et lux qua moneatur color cor
porū obiectōrum que sine luminis influ
xu quātūcūq. obiciantur nō sūt recepti
biles a speculo. sic filiter ad hoc vt aliqd
in intellectu videāus o3 q fit intellectus
possibilis qui aptus natus ē recipere spēs
quemadmodū dictū est de speculo o3 ē
q sint spēs spectare apud intellectū pos
sibilem qui hēt ipsas habitu. cū sit locus
spērū vniuersalium. Sed sicut color i
corpore non mouetur nec species nisi
mediante lumine imprimatur in specu
lo. sic nec fantasinata erunt actu intelli
gibilia. nisi intellectus agens irradiet et
diffundat super eū lumen suū sicut lux
super colores ut sic secundum actum in
telligibilia efficiantur. **De intellectu
speculativo et practico. Cap. xxxvii.**

sequitur de intellectu speculativo et
practico qui ābō in cognitione cōfi
stūt. Sed in hoc differūt q intellectus
speculatiuus cognoscit verū in ratiōe ve
ri practicus āt cognoscit verū i rōe bōi
Itē intellectus speculatiuus vocat co
gnitio speculatiua. s. practicus dī cog
nitio affectiua. itē finis speculatiui est ve
rū finis āt practici est opus. itē p specu
latiū itelligimus recte. s. p practici re
cte viuimus. intellectus practicus vocat
opatiuus. q. dī a praxi q est opatio. itē
intellectus practicus diuidit i rōes. et syn
derez. Rō āt diuidit i ptem superiores
et inferiores de quib⁹ p ordiez dō est.

De rōe et partibus eius. Cap. xxxviii.

ratio āt est vis anime. nō solū co
gnitiua. sed etiam motiua. Ideo
āt cū iudicat aliquid esse bonū vel malū:
et ibi sistit tūc dī cognitiua. Si āt pcedit
āplius et iudicat bonū vt fiat sic dī moti
ua. si xō ad hoc vñmū pcedit vt si solū
iudicet eē bonū ut fiat. sed ē id appetit.
sic dicitur liberum arbitrium. qm libez

arbitrū apprehēdit rōem ⁊ voluntatē.
 Rō. prout se h3 ad bonū particulare di-
 uiditur in partē superiorem ⁊ inferiorem
 Superior pars diuinis ⁊ eternis intrēdit
 Inferior autē de transitorijs indicat. ⁊ ea
 disponit. Itē superior pars accipit rōes
 per leges diuinas. vt hoc est faciendum
 qđ deus precepit. Pars atē inferior acci-
 pit rōes per leges humanas. vt hoc est
 faciendū qđ honestū est vel qđ expedit
 reipub. Itē superior pars rōis dī uis. ga-
 lz usq; ad contemplationē eternorū. se ex-
 tendat difert tñ ab intellectu. qz intelli-
 gētia negociatur in eternis per modum
 rōis vel intentionis. Rō autē non sic.
 s3 conferendo ⁊ rōcinando. Bñt autem
 rō alio modo ab intellectu qm intellect⁹
 apprehēdit esse rei absolute. rō autē cu3
 collone vnius ad alterū. inferior vō ps
 rōis dicitur. multiplici que circa res cō-
 porales uersat coniuncta ē sensualitati. ⁊
 sepe allicitur ab ea. videt enīz semp por-
 rigi pomū sibi. i. illecebrā vicinā. Rō
 tñ inferior ⁊ superior idē sunt in eētia.
 sed differunt in officiū. Exemplum in o-
 culo sursum ⁊ deorsum aspiciēte.

De aīe motiuis. Cap. 49

Trum motiuarū anime rōnalis est
 diuisio. Diuiditur enī vis motiua
 in impatiuar ⁊ cōsiliatricē. ⁊ effectiuā.
 ⁊ cōsiliatricem simul ⁊ effectiuā. Vis i-
 peratiua ē liberū arbitriū ⁊ synderesis.
 Cōsiliatrix est ipsa vero que diuidit in
 partē superiorem ⁊ inferiorem. Vis affe-
 ctiva est volūtas que diuiditur in thele-
 syn. ⁊ bulysim. Vis que siml cōsiliatrix ē
 ⁊ affectiva est ipse intellectus practicus.

De voluntate. Cap. 50.

Alter dictas potētias prio dō est
 de volūate que inter ceteras mo-
 tiuas est pcpuatū fit generalis motor oī
 amvritū. Cū. n. intellectus apprehēdit ali-
 quid vt bonū. voluntas imperat viribus
 affixis ipsis organis. sicut visui ad viden-
 dum. auditui ad audiendū. ⁊ sic de alijs sē-
 sibua. Similr in motu locali volūtas im-

perat virtuti animali que est in neruis ⁊
 in muscalis. ⁊ ita mouet ad ambulādum
 vel currendū. ⁊ ad huiusmodi similia. s3
 fallit istud in potētis anime vegetabilis
 in quibus voluntas suū imperiū non ex-
 ercet. Nutritiua ⁊ generatiua. ⁊ augmē-
 tatiua. non secundū nostrum arbitriū. s3
 naturaliter operantur. Volūtas autēz in
 duas diuiditur partes. s in thelesiz. ⁊ bu-
 lissim. i. volūtatē naturalē. ⁊ deliberati-
 uam. quarum prima. s. volūtas naturalis
 dirigitur p findere sim. secda vero. s. deli-
 beratiua per rationē. Nota qz voluntas
 proprie ⁊ stricte est tñmodo rationabilis
 um. sed large dicitur etiam brutorū esse.
 imprope vero quasi methaphorice. dicit
 etiā esse uegetabilū. vnde volūtas pri-
 mo mō sūpta. s. prout est rōnabilium pro-
 prie volūtas dicitur. 2º modo prout est
 brutorū vocat proprie desiderū. 3º mō
 prout est uegetabilium vocat appetitus
 inter potētias nulla ē liberior qz volun-
 tas. quia nec obligat organo sicut imagi-
 natio ⁊ estimatio. ⁊ huiusmōi nec cogit
 a bono. sicut intellectus cogitur a vero.
 Vires autē affixe organis i mutāt neces-
 sario imutato organo. qbus omnibus vo-
 luntas caret. vnde ait Aug. Nihil adeo
 in nostra pātē est sicut voluntas. Si autē
 scire volueris quare voluntas non cogi-
 tur a bono sicut intellectus a vero. hec
 est ratio. qz citra primū. nihil ita bonum
 qđ non aliqd imperfectionis hēat. sed ali-
 quid ita verū est. qz nihil falsitatis h3. ut
 in hac propositiōe qđlibet totum maius
 est in sua parte. vñ tali vero cogitur intel-
 lectus assentire. sed voluntas nulli bono
 creato cogitur adherere. itē voluntas ul-
 detur interdū cogi per iordinatū appe-
 titum. prout voluntas quādoq; trahit ho-
 minem. ⁊ allicit vt bonū spernat et incō-
 mutabile. ⁊ rebus mutabilibus adhereat.
 sed huiusmōi coactione libertas quedam
 est. vnde Aug⁹. Omne peccatū adeo est
 voluntarium. quod si nō est. voluntarius
 non est peccatum.

De synderesi. Cap. Si.

Sinderesis vis est motiua que semper nata est figi in iuperiorib⁹ naturaliter mouens ⁊ stimulans ad bonū ⁊ ad horrens malū. ⁊ in istis nūq̃ est errās neque secundū sinderesim ē peccat. Sciendum q̃ oīs sinderesis nūq̃ extinguit totaliter etiā in abolo ⁊ in dānatis remanet in illis aliq̃ actus. Sinderesis inquantū ad instintum boni. ⁊ q̃tum ad displicentiā mali culpe absolute cōydeza te extincta est in diabolo ⁊ in dānatis. secundū uero q̃ culpa cōparatur ad penā sic nō est extincta in illis sinderesis etiā in hunc modū remanet in pena. Isa. ca. 66. Uermis eorū non moriet. Hñt igitur displicentiā mali in cōperatōne ⁊ collone ad penam.

De conscientia. Cap. Si.

Hoc nomē conscientia cōponitur ab hac propositiōe. cū. ⁊ hoc noīe scientia. vnde conscientia dicitur duo. s. sciētiam. ⁊ secundum hoc sciētia est habitus naturalis. non solū cognitiuus. sed et moriuius. inclinatus. n. aīam ad prosecutionē boni. ⁊ fugam mali. alio modo dicitur cōscientia acceptionem ex parte rōnis. qd̃ notatur in hac p̃positione cū. Primo igitur mō prout p̃scientia includit scientiā in se h̃z se sicut superius. ⁊ coniungit syndere si. ⁊ semper ē recta. 2.º mō coniungit magis rōni. ⁊ sic se h̃z sicut inferius. hoc mō recipit errorem ⁊ conturbationē. in cōscientia. n. ex parte inferiori bene pōt accidere error. Nā ratio cum conscientia parti inferiori iungit. et h̃z versari circa particularia in quibus sepe contingit errare. si cut p̃z in sigillo conscientie in quo findre sis p̃ponit maiores sic. nullū malū esse faciendum. 2.º assumit minore. s. hoc ē malū conscientia concludit. ergo nō est faciendū. Circa p̃mam nō est error. Circa secundam q̃nq̃ est error. ⁊ ex hoc falsitas in cōclusionē quādoq̃ oritur. Cauenda ē conscientia nimis larga ⁊ nimis stricta. Nam prima generat p̃sūptiones. sc̃ba

desperationē. itē prima dicit sepe malū bonū. sc̃ba econtra bonū malū. itē p̃ia sepe saluat damnadū. sc̃ba econtra dānat saluandū. nota q̃ aliud est conscientia. aliud est tior conscientie. tūc. n. est cōscientia q̃i quis sententialiter iudicat aliqd̃ ē faciendū vel vitandū. ⁊ cōtra talem conscientia facere. etiā si sit erronea peccatū est. Sed cōtra timore ⁊ conscientie facere non sepe est peccatū. q̃ talis timor non ē semper ex diffinitua snia rōis per quā iudicet se teneri ad aliqd̃. s̃z ex eo q̃ uacillat inter dubia sciens qd̃ sit melius. vel ad qd̃ teneatur potius. cū tñ non omittet qd̃ qd̃ sciret esse placitū diuine uolūtati. De conscientia quoq̃ faciendū q̃ q̃nq̃ respicit p̃teritū q̃nq̃ p̃ns. quādoq̃ futurū. nā cōscientia aculat de p̃terito. remunerat de p̃nter. precatur futuro. P̃terita nāq̃ respicit vt quādo p̃scientia mentē reprehendit de malo cōmisso. ṽl de bono omisso presentia aut respicit contradicēdo ei cuius p̃ conscientiam hūmus oppositum. Futura quoq̃ respicit. vt quādo instruit ⁊ mulat mentē ad ea faciēda. vel vitāda ad que conscientia ipsa iudicat nos teneri. qd̃ autem cōscia se extendat vt dictū est tā ad facta q̃ ad faciēda pōt colligi ex diffinitionib⁹ conscientie que tales sūt. Joānes Dama. Conscia est lex intellectus nostri. Basilus. Conscia est rōnale iudicatoriū. Diffinitiones magistrales s̃z iste. conscientia est cognitio sui ipsius. itē conscientia ē habitus animi agendorū. ⁊ non agendorū. itē conscientia est habitus mēis boni ⁊ mali discretiui. itē conscientia est credulitas intentionē ad aliquid faciendum. ñl non faciendū animi deliberatione firmata. Error conscientie octo modis causat. Primo ex ignorantia quando scilicet nescit quicquid sit eligendum vel declinandū. De tali errore dicitur secundo paralipo. 20. cum ignoramus quid agere debeamus hoc solum residui habemus ut oculi nostri ad te diligantur. secūdo ex negligentia vt cum quis negligit conscientiam dī

scutere. vel si nescit se expedire negligit
tamen ab alijs querere. 3° ex supbia vt
qñ quis humiliat intellectū suū vt meliori
bus et sapientioribus se velit credere. Cō
tra qđ Ap^l scđe corinth. io. Captiuantes
oēs intellectū vestrū in obsequiū christi
hoc ē qđ glibet in credendis plus dē cōse
tire fidei qđ sibi. et in agendis plus dē ali
is credere qđ sibi. quarto ex singularitate
qua hō sequens sensū propriū nō cōfor
mat se alijs nec sequit vias cōes bonorū
De his numeri caplo. x. Extrema castro
rū cōsumpsit ignis. 50. ex affectu in ordi
nato q sepe inclinat cōsciam ad id qđ hō
tūc appetit. et sic facit eā a sua rectitudine
deuiare. Seneca. Perit omne iudicium
cū res transit in affectū. 6° ex pusilani
mitate qua quis timet nō timenda scđm
rectū iudicium rationis. Isa. ca. xxx. Di
cite pusilanimes cōfortamini et nolite tie
re. 7. et pplexitate qua hō se. credit esse
positus inter duo peccata. quorū alterū
fit ipossibile declinare. Sed sciendum qđ
pplexitas nihil ē simpliciter. pōt tamen
quis eē perplexus scđm quid. i. scđm er
roneā cōsciam qua deposita erit libera
tus. 8. ex humilitate. et cordis puritate.
Gregorius bonaz mētium ē ibi culpas a
gnosceret vbi culpa non ē. Error primis
septē modis acceptus reprehensibilis ē
nono vero mō laudabilis est imo nec er
ror dici debet. sed humilis suorū defectu
um recognitio dūmodo nō sit nimia.

De operibus anime.

Cap.

53.

a Anima scđm diuersas potentias
multas. et diuersas hz opationes.
Ipsa. n. cognoscit verū p intellectū spe
clatū affectat bonā p intellectum prac
ticū. Discernit at conferēdo inter bonū
et malū verum et falsū p rōem. Discer
nit sil et elegit p libez arbitriū. Cōscrit
p volūtatem. Inuenit medium p igeniū
stimulat ad bonū p synderesim. Anima etiā
in actibus suis ordinē hz. nam qđ sēsus
pcepit imaginatio repñtat. cognitio for

mat ingeniū inuestigat. rō iudicat. memo
ria seruat. intelligentia apprehēdit. et ad
contemplationē adducit. Anima pretereā
cognoscit res pñtes p sensū. absentes ve
ro per imaginationem res at in materia
p pñtiam sui. In semetipsa autem seipm
per reflexionē sui supra se. Anima alios
hz actus pñtentes ad corpus. sicut ē ve
getare p virtutem naturalem sentire per
virtutem aialem. et viuificare p virtutē
vitalem. de qbus oibus dictū est supra.
De quantitate anime.

Cap.

liiil.

a Anima cū sit simplex nō hz quāti
tatem dimensiuā sed virtualē. vñd
p3 qđ aia scđz essentiā nō ē in toto corpe
s3 in pre corpis determinata. et tñ virtutē in
fluit toto cōpi et ad hoc pōt. Calcidius exē
plū de aranea que i medio telle sue resi
dens sentit quemlibet motū. siue interi
us siue exterius in tella factū. Eodē modo
aia in centro cordis posita sine sui disten
tione totū corpus sibi vñtū sensificat vi
uificat. atq3 mouet nec contra simplicita
tē anime ē qđ dñr tres aie esse. s. vegeta
bilis. sensibilis. et rōalis cuius intelligētia
supius ē expssa. Anima quoq3 s3 sit simplex
tam scđm Boetiiū dñt in eo qđ est. et quo
ē sicut et āgelus et oē creatū. que oia diste
rūt scđm rōem vniuersalis et pñcularis
De immortalitate anime.

Cap.

lv.

a animā eē immortalē ostēdit auctorita
te et rōe. Sapie 3°. Iustorū aie in
ma. dei sūt. et ifra. Et spes i lorū immortali
tatem plena ē. Itē i euāgelio. Querent
hoies mortē et non inueniēt. Itē. Vlogē
de malis itermi. Ibi mors semp viuūt fi
nis semper incipit. et defectus deficere
nescit. Item iōānis. vi. Qui manducat
me. car. et bi. m. san. hz vitā eternā. Item
p rōnes. Prima talis ē. Quis corruptio
ex cōtrarietate cāt nihil autē ē qđ sub ē
anime contrarietur. Itē aia capax beati
tudinis ē s3 es ut ait Aug. igēti liberali
tate replet oēs creaturas p captu earū

ergo confert aie beatitudinē. sed ad beatitudinem spectat vita eterna ⁊ ppetua gloria. ppter ea si aia moreret cum corpore hō nō timeret mortuus. sicut nec lupus. nec canis mortuus. ergo relinquitur aliquid uiuens post mortē hoīs quod timeat ⁊ hoc est aia. item cū deus iustus sit hēbunt iusti premiū. ⁊ mali penas. s; hoc nō fit i hoc mūdo. Lū mali videāt florere ⁊ ducentes in bōis dies suos. vt dicit Job. Boni ergo vbi florebunt? sicut ep⁹. ergo fiet alibi. s; hoc non. pōt esse nisi aia sit i mortalis. Aug. Transeūt in pñti tri. ⁊ prospera cū tempore. sed cācellariis manibus more iacob eadē redeunt sine fine manibus. vt hic tribulati ⁊ afflictī sine fine gaudeant. iocundi vero ⁊ ditati penas eternas sustineāt. iacobus ca. i. Dē gaudiū existimate fratres. cū in varias tēta tiones inciditis. Beda super isto xbo. Ne indignemini frēs mei si mali in mūdo florēt. ⁊ vos patimini. q; non ē christi ane dignitas i tpalibus exaltari. s; dñi m. Mali nihil hnt in celo. uos nihil i mūdo. Sed spe illius bonitatis qd tendit. q; quid in via ptingat gaudē debetis. Hieronymus. Difficile imo impossibile ē vt pñtibus quis fruatur ⁊ futuris. vt hīc trem illic mētez reficiat. vt de delictis ad delicias trāseat. vñm celo ⁊ i terra appareat gloriosus. itē deus fecit aiaz ad imaginem et similitudinē suam. sed dñs est immortalis ergo ⁊ aia.

De libero arbitrio. Cap. 56
Iberum arbitriū est vt ait Aug⁹. facultas rōis ⁊ voluntatis qua eligitur bonū gratia assistente. malū vero gfa desistente. in hac diffinitione simul ponitur rō. ⁊ voluntas. Rō quidē vt cōsiliarius. voluntas autē imperator. nam rō dicit aliquid esse bonū vel malū. Voluntas dicit fiat fiat. nota libertas liberi arbitrii est libera a coactione sufficienti. sed nō libera a coactione efficiēti. nulla. n. coactio exterior ē cā sufficiēs vt aliquid fiat. s; quandoq; sit efficiēs. vt p; in mul

tis qui coacti sunt negare xp̄s per tormenta. qm̄ in huiusmodi coacta volūtas. Volūtas est vt ait Aug. Qui peccōr retrahitur a gfa tunc nō destruitur libertas liberi arbitrii. q; cecus. uel fessus. uel claudus. in foneā cadens quādo extrahitur nō fit eo inuito. Libertas liberi arbitrii triplex est. s. a necessitate a peccato a miseria. p̄ima libertas est nature. scda gfe. t̄tia glorie. item p̄ima est bonorū ⁊ malorū. secunda t̄mō est bonorū. tertia est in celo regnantium. Ex hīs patet q; libertas malorum est uelle peccare. s; libertas in paradiso fuit posse nō peccare. nec posse turbari. p; ergo q; liberum arbitriū ē tā i bonis q; in malis. q; in bonis est t̄mōdo seruitus miserie i malis autē est seruitus miserie ⁊ pccī. s; i p̄ma est liberrimū. qm̄ oīs talis seruitus destruit. Nō q; s; dñs nō possit male facere. ⁊ similr angelus ⁊ aie bone. uel beate. tñ est i eis liberū arbitriū. q; bonū eligunt ⁊ malū declinant. nō ex infirma necessitate. s; libera voluntate. Eodē mō dñs est de diabolo. q; hēt liberū arbitriū. bonū tñ sp̄ respuit. ⁊ malū eligit. s; hoc non facit in eo inuenta coactio. sed uolūtaria obstinatio. Liberū arbitrium h; se in gbulda idifferēt ad bonū et ad malū. ut in p̄mis pentibus an la psū. In gbulda plus se h; ad malū q; ad bonū. ut i generbtis post baptismum. In quibusdam se habet ad bonum: q; ad malum scificatis in utero. In gbuldaz se hēt necessario ad malum. ut in infidelib⁹ non regeneratis. In quibusdā se habet necessario ad bonum. vt in confirmatis. sicut fuit beata uirgo post conceptionē filij.

De natura corporis hūani.

Capitulum.

57

Mo grece ātropos dicitur. i. arbor euerfa. habet enim caput cū capillis ad modū radicia. brachia uero cum cruribus sunt quasi rami. Solus hō est lōgi ⁊ lani corporis. solus ē hō ē

erecti corporis. et huiusmodi ratio duplex
 est. scilicet naturalis et moralis. Naturalis ratio est
 quia in aliis animalibus abundat in capite ma-
 teria terrea deprimens. et deficit calor eri-
 gens quod non est in homine. Est et ratio mora-
 lis. ut. l. rectitudo stature corporis attestet
 rectitudinem mentis sursum ad celestia tendē-
 tis. Accidentia autem transmutant corpus. quia
 forma delectabilis imaginata mouet cor-
 pus sicut tristabilis. et ideo. Auic. ait. quod mul-
 tius tristis ac leprosus timens. erit aliquis lepro-
 lus. sicut e converso quod corporis passiones
 redundat in anime turbationem. sicut patet in so-
 no. Item partes corporis humani habent similitu-
 dinem totius mundi. quia tanta est distantia in-
 ter extremitatis duorum logarithmorum digitorum
 utriusque manus quanta est auertice capitis
 usque ad plantam pedis. sicut tanta est distan-
 tia a cenith capitis ad oppositum tropicum
 in celo quanta est ab oriente in occidentem.
 Corpus humanum ex quattuor elementis
 compositum est. sed apparet terra in ossibus.
 et in carne. Aqua vero in humoribus. scilicet san-
 guine. humore. collera. melancholia. Aer
 continetur in pulmone. et hoc patet. quia semper in
 motu est. nam pulmo uentilabrum cordis est ne
 nimio calore dissoluatur. Sed ignis conti-
 netur in corde et ideo inferius est latum. et su-
 pus acutum quam formam ab igne retinet. Mem-
 bra corporis triplicia sunt. Sunt. n. quedam
 redicaria. ut cerebrum. epa. cor. genitalia
 inter que tria prima sunt de eodem individuo
 in quibus ut supradictum est sedem habet spiritus
 naturalis vitalis. et animalis. sed membra ge-
 nitalia sunt ad conseruationem spiritus. alia sunt me-
 bra deseruiencia. ut vene arterie. et ner-
 ui per que uehitur ille triplex spiritus. ut ha-
 tur supra alia sunt membra officialia ut ma-
 nus et pedes et huiusmodi. Sunt et mem-
 bra tam artificialiter ordinata. ut mutuo
 deseruiant. nam superiora inferioribus ami-
 nistrant subuentionem. ut patet in oculis. Item
 inferiora prebent superioribus suppo-
 rtationem. ut patet in pedibus et cruribus que to-
 tum pedus aliorum membrorum sustinet. Item
 media intertrahuntur utriusque defensionem et ne-

cessariorum acquisitionem. ut patet in manibus
 et brachiis. Item sic sunt ordinata ut mutuo
 sibi condoleant. Ita si unum membrum dolet
 condolent ei omnia membra. et hoc per conexi-
 onem et colligationem. Item sic ordinata sunt ut
 quando membrum deficit alia membra eius defe-
 ctum supplent. unde videmus aliquos caren-
 tes manibus comedere cum pedibus et alios
 carentes pedibus cum manibus ambulare. Item sic
 ordinata sunt ut unum membrum periculis se
 exponat pro alio ut patet in capite pro cuius
 defensione alia membra periculis se expo-
 nunt. Item magnus dolor in uno mem-
 bro facit minorem in alio non sentire. Item
 membra quorum motus subest libero arbitrio
 tam promptam obedientiam seruunt. ut iter im-
 perium voluntatis et executionem operis qua-
 si nulla mora videatur. et hanc obedientiam
 videmus seruare oculum in uidendo. linguam
 in loquendo. os in comedendo. manus in
 operando et huiusmodi.

De physonomia hominis.

Cap.

18.

d. Inuerse membrorum dispositiones se-
 cundum artem physonomie diuersos
 affectus ac mores indicant in homine. non quod
 ista signa necessitate imponant moribus ho-
 minum. sed ostendant inclinationem nature que
 tamen retineri potest freno rationis. Se-
 quamur igitur in hoc tractatu huius ar-
 tis magistros auctores. scilicet Aristotelem. auic-
 enam Constantium. Philomenem. Loxium
 Palemotium incipientes a comple-
 xionibus. et melancholicis tristes et graues
 esse dicimus sanguineos vero opposita
 habere videmus. Colericis faciles sunt
 ad iras et fleumatici pigri sunt. et somno-
 lenti. Physonomie textus dicit quod ma-
 sculinus vehemens est ad impetus sto-
 diosus et animosus. Semine autem mise-
 ricordes sunt et timide. Capilli molles et
 rari habes ingenium proloquuntur. Item
 capilli crispi pronuntiant tumidum. et lucrum cu-
 pidum. Item capilli depressi nimum et fronti
 imminetes serum declarant animum. et his

cōcordat capitis vrsini capilatura. Item capilli flauī et grossi et albi indicāt indociles. Capilli vero subnigri si sunt moderate tenues mores indicant bonos. et bonā hoīs indicant cōplexionē. Caput nimis magnum stolidū indicat. Caput autē globosū et breue est sine sapia et memoria. Item caput humile superius et quasi planū insolētie et dissolutionis dat indicium. Item caput oblongū aliquātulum et maleo simile hominē circūspectū ac prouidū indicat. Fronis angusta nimis indocilem et voracem declarat. lata vero paruitatem signat discretionis. Sed rotunda designat iracundiam. Item humilis et demissa signat verecundiam: et non admittentem turpia. Item quadrata et moderate magnitudinis magne sapientie et magnanimitatis est indicium. Supercilia arcuata que coniunguntur vsq; ad cornu nasi signant subtilē et studiolum in omnibus operibus suis. Si autem ibidem coeunt tristē hominē et parum sapientē demonstrant. Si autē arcuositas declinat ad tempora. et ad gibositatem genarum signant negligentē. Item supercilia si sunt longiora et multorum pilorum signant ferū et magna meditantē. Oculi qui tanq; guttule nitore relucēt mores cōpositos indicāt quando varie moventur vt mō currant. modo quiescant. signant mala reuolū iam in aīo. sed nōdū esse perpetrata signāt. Oculi glauci splēdor tū micātes signāt audacē et peruigilē ad maliciā. Oculi nigri tremētes. et obscuri designāt potatores vini. et intēpantiam veneris. Oculi pure nigri signant imbecilē. et sine virtute animū et lucri auidū. qñ āt guttule rubentes aliquātulū ibi sunt. et tamen nigre apparent animū iustum probū et ingenuum ostendunt. Abi autē in nigris oculis guttule vehemēter rubent. et aliquē tendunt ad quadraturā. et quedam sunt palide. quedam glauce. et circuli qui fori fecus ambiunt pupillas sunt sanguino

lenti. et sunt magni oculi et nitor pupilli moueatur vt mouetur palpebra tales i quā: um oculi signant animū qui omnīū excedit more ferarū. quicqd n. nefandum cogitari pōt talibus oculis ppetrabile est. nec etiā a domestico cessabūt tāguine. Oculi nimīū prominētes rucicūdi. et parui linguam declarāt effrenataz et corpus instabile. Oculi acute intueres si sunt humidi indicant hoīem veridicū ac inagendis velocē prouidūq;. Oculi gfrequēter claudunt. et frequēter referāt timidū ac imbecilē declarant. Oculi mīte aprionis signant stultū et inuerecūdū. Si autē multe clausure sunt signant mobiles et incōstantē i oibus factis suis. Aures prominentes et valde magne signāt stoliditatē et garulitatem. et ipudentiaz. sed valde parue malignitatis sunt indicia. Aures nimīū rotunde indocilem signant. Aures oblonge et anguste inuidie signa sunt. Aures iacētēs et supra caput applicate pigritiā designāt. Vēne grasse signant ignauiaz et sōnolentiā. nimīū autē tenues malignitatem. Vēne rotunde inuidie arguunt. Nares patule alacritatis et fortitudinis dāt indicium. lōge vero tenues mobilitatis signū hñt. Nasium autē pars que iuxta frōtem ē. si nec alta nec hūili. s; equali linea descēdat virile signū est. et pstantiam demonstrat siue prudentiā. Nares minores debito furibus assignantur. Nis vultus cū plenus ē et crassius ignauum et volupatib; deditum signat. vultus dependēs cogitatorez subdolum indicat. Labia tenua in ore maiori si superius labiū aliquātulum exuperet super iferi; magnanimum indicat et fortem. Tenua vero et parui oris imbecilem animū et versutum indicant. Labia vero soluta aliquātulum ab ore dependētia inertem omōstrant. Nam in asinis et equis antiquis hoc signum inuenitur. Os paruum conuenit tam vultibus mulierum q; hoib; effeminatis. Os quod vltra modum di

latatur voracem indicat. et imite. et ipiū
Talis. n. oris ritus marinis monstris con
venit. Mentū prolixum aliquantulum d
monstrat minus iracundū et minus prur
batū. Qui parvū et breve mentū habet
imites sunt et invidi. Hoc. n. plato ad ser
pentes pertinere referebat. Utilius est
mentū cōmensuratum: scōm aliquid ad
quadraturā accedens. Mentū si iproli
zum distendatur dolis assuetū ostendit.
Vox exis similis voci ouīū aut caprarū
stultitiae huiusmodi. Quod aut in modū aviū
de facili fiunt leues. Vox tenuis quasi lu
gubris tristitiae indicat et suspiciosū. quorū
vox in nares incurrit. ita ut nares conso
nent mendaces sunt et maliuoli. ac malis
alienis gaudentes. Cervix longa et tenu
is eum signat qui maligna meditatatur.
Cervix rotunda probat virtutem animi et
corporis humilitatē. Cervix brevis indi
cium ē eius qui cū temeritate audax est.
Cervix nimis erecta insolentē et contūa
cē dicit. Pectus quidē multis carnibus
congestum indociles et ignaros indicat.
Pectus quod longius ē quam venter pruden
tem indicat. Pectus si nimietate pilloz
cū ventre tegat signat hominem instabilem
et animū sine religione et pietate. Cuius aut
solū pectus capillos praefert aninosū de
signat. Humeri tenuēs et qui in acumine
acumine erecti sunt insidiosum indicant
hominem. Brachia quā in tanta prolixi
tate extenduntur ut erecto corpore ex
tremitas mediū digiti appropinquat ad
genu. licet forte mensura quattuor digi
torum deficiat humiles dicit homines
et fortes: cum autem prolixitas. hec ad
semur definit. vel parā ultra declarat
homines malinolos et malis alienis gau
dentes. Manus nimīū breues et exigue
fortes designat et sagaces. Crasse manus
si digitos breues et ultra modū habent d
clarant tergiverforē insidiosum et furem
Manus indomite: id est intorte et tenues
loquaces signant et voraces. Angue s a
bi et plant et molles ac tenues ac obr u b

tes et bene perlucidi optimum ingenium
inducant. Angues influxi et curvi im
prudentes inducant et rapaces. An
gues breues nimīū declarant malignos
Digiti collecti et globati avarū dicitur et
malignū. Digiti parvi et tenues stultum
demonstrant. Digiti vero parvi et grossi
invidum inducant et audacem. Latere te
nua et angusta et depressa rimiditatem in
dicant. Latere refecta carnibus et dura
ostendunt hominem indocilem. hec enī
ad ranas secundum platonem referun
tur. Pars cruris que sub genu est que
vocatur fura quando plena ē et quasi gra
vida intemperatum hominem signat et
imprudentem. molles fure effeminatis
assignantur. Pedes grossi et breues val
de infirmū hominem inducant. Pedes
nimium prolixi pertinent ad hominem
dolosum. Pedes pertenuēs et breues p
dunt hominem malignum. Qui longis
passibus incedunt magnanimi esse solēt
et efficaces. qui celeriter incedendo se cō
primunt et vultu deducit atque totum corp⁹
implicat signat timidum parvum et ver
sutum. Qui breues passus habet eūdoque
accelerat malignus eē dicitur et imbecis
Color cutis niger versutū indicat. Color
albus rubensque fortes animosusque ostendit.
Color vehementer albus cum palore d
fectum virtutis signat ex nimia victoria
fleumatis. Color ignitus lucentibus ocn
lis ad insaniam vergit. Color medius in
ter nigrum et album qui declinat in bru
num si clarus est ostendit virum bonum
ingenii et bonorum morum.

De regulis generalis physionomie.
Capitulum.

§ 9.
g Generaliter igitur tenendum est quod
membra que in proportionē natu
rali sunt quo ad figuram. colorem. quan
titatem. situm. et motum inducant mentis
bonam habitum inem naturalem. Mem
bra vero que non habent proportionē
debitam i figura. quantitate. situ. et motu
qualitatem perversam mentis indicant.

Propterea plato dicebat. q̄ quecuq; si
 milirudo aializ aliorū in hominibus
 est tales homines etiā taliz imitātur mo
 res. Nota isuper q̄ licet per signa mē
 bꝝ naturalū mores hominū cognoscā
 tur. nō tamē iponunt necessitatē. sed tm̄
 ostendunt inclinationē nature. nec sēper
 denunciāt affectus hominū. sed frequē
 tant probabiliter. Itē propter signa p
 ferenda exteriora. de quibus dictū ē nō
 statim proferendū est iudiciū. q̄ forte si
 gnū ē per accidēs. et nō per naturā. et
 forte victū est per p̄trariam p̄suetudinē
 et freno rōnis tenetur. vii narrat Ari. q̄
 discipuli hippocratis detulerunt p̄hi
 lomeni excellētī physionomo figurā hip
 pocratis. qui pronunciauit de ipso q̄ eēt
 vir luxuriosus. Illis autē indignantibus
 et culpātibz p̄hilomenē. q̄ de optimo
 viro taliter iudicasset retulerūt hoc hip
 pocrati q̄ confessus ē philomenē hoc re
 cte iudicasse. sed ex amore philosophiē
 et honestatē sui cordis cōcupiscētiā dixit
 se viciis et accepit per studium q̄ na
 ture fuerat denegatum. Deniq; sciē
 dum est q̄ signa exteriora nō referuntur
 nisi ad eas passiones que naturaliter in
 sunt hōi. sicut ē ira. cōcupiscētiā. et huius
 modi. nō autē ad eas que sunt aīe solius
 sicut ē musica. geometria. et similia. Sci
 endum quoq; q̄ in oculis p̄ncipaliter cō
 sistit oīs perfectio physionomie. et si ocu
 lorum iudiciū cōfirmat ceteroz men
 bꝝ iudiciū. tunc ratum dixit Ari.
 esse iudiciū. vt in leprosis. Si autē con
 trariantur. tūc p̄ualent iudicia oculoz
 propter q̄ omnes physionomi affirma
 uerūt oculum esse verum cordis nunciū

De toto homine. Cap. lx.

Postq̄ expeditum est de homine
 ex parte mentis. et ex parte cor
 poris. nunc dō est de ipso prout est cōpo
 situs ex utroq; ubi spāliter ostēdit dei po
 tentia. q̄ naturas tā distātes cōiungit in
 vnā personā. scilicet naturā corpoream et incor

porēam que maxime distant in predica
 mento substantie. Preterea cū eēt vna
 solā creatura que hēbat intus cognitio
 nem p̄ intellectū. vt angelus. et alia que
 habebat cognitionem foris per sensum
 vt q̄libet aial brutū fieri debuit cōiun
 ra ad cōpletionem et decorem vniuersi
 p̄p̄ perfectionē vniuersitatis que hac
 duplici cognitione esset p̄dita. vt possz
 legere i libro scripto itus et foris. hoc ē
 in creatore et in opere suo. Anita est
 aīa corpori multiplici rōne. licet sepezata
 dignior videret. Prima rō est vt per cō
 iunctionē tam dispartū naturarū erige
 retur mens ad sperandā illam vniōnem
 que erit iter aīam et spūm increatum.
 Alia rō est. vt aīa seruēdo deo in corpo
 re. hēat maius meritū. q̄ vbi maior pu
 gna. ibi maior victoria. et per p̄ns maior
 corona. Difficultas. n. operis multū va
 let ad efficaciam merēdi. Tertia rō ē p̄
 cōplementū vniuersi. Cū. n. sicut dictū
 est quedam eēt creatura pure spūalis.
 quedam pure corporalis. cōueniens fuit
 fieri creaturam mixtam. scilicet parti spūalez
 et parti corporale. Quarta ē q̄ sicut cō
 pus vnū valet ad fructum p̄nie. sic post
 mortem resuscitatum valebit ad confir
 mationem f̄stole duplicate. q̄ non solum
 aīa. sed etiam corpus premiabitur dote
 sua. Quinta rō est q̄ hō ex d̄fectu corpo
 ris multaz hēt materiā humiliationis
 iuxta id. Humiliatio tua i medio tui. Si
 cut aīa ex cōiunctione ad corpus pla cō
 segtur bona. sic et multa. contrahit incō
 moda. Primo peccati originalis iquinatio
 nem. Job. 13. Quis potest facere mun
 dum de imundo scie cōceptum. 2.º peccati
 pronitatem. Gen. viii. P̄roni sunt sēsus
 hoīs ad malū ab adolescētiā sua. 3.º ope
 rādi bene difficultatē. puer. xliiii. P̄per
 agrū hoīs pigri trāsui et ecce totū suffo
 cauerāt spine. 4.º intellect⁹ hebetudinē.
 Sapie. 9.º. Corp⁹ q̄ corruptū agguat aī
 mā. 5.º p̄tinuā ipuḡtōez. gal. 5.º. caro p̄cupi

scit aduersus spm 7c. sexto curarū sol/
licitudinē. Math. sexto. Bi. vo. ne sollici
ti sitis aie v're 7c. septio passionū multi/
plicitatem. Job. 13. Hō natus ē mulieris
breni viuens tempore repletus multis
miserijs. octauo glorie retardationē glo
riā. n. percipere non possum⁹ q̄diu i cor
pore detinemur pp hoc Ap⁹. cupiebat
dissolui 7 eē cum xpo.

De proprietatibus hoīs. Cap. 61.

p Proprietates hoīs sunt discerne
re inter honestum 7 turpe. vñ 7
solius hominis 7 honestū prosequi cum
oia bruta nisi vilia 7 delectabilia pleq̄
tur. Itē passionē ordinare ad inuicē ra
tione. Supra mūdum per intellectū ele
uari. 7 ideo qñ aliquis per adhesionem
in terrenis se mūdo inferiorē facit iam
quasi honore humanitatis exutus prop
riatez accipit bestie ita ut dicatur fieri p
cōcupiscentia porcus. p iram canis. per
rapinā leo: 7 sic de alijs. qd plato uocauit
secbā aiarum incorruptionez qd qui/
dā male itelligentes crediderūt platonē
dixisse q anime exeuntes de corpore intra
bant bestias qd falsum est. Amicitiam
hīe secūdūz oē genus aicitie 7 i hoc dif
fert a brutis que non hñt aicitie speciez
nisi que delectationis ē vel cum nutriti
ua: 7 huiusmōi. Intellectibus theoricis
eminentibus speculari 7 delectari in ta
libus. verecundari in turpi perpetrato
pp quod inemēdabiles dñr inuerecūdi
qz in aliquo mutari sunt a rōis honore
peccorinā naturaz assumētes. Per fec
te esse cōingale aial eo q legibus ordia
tas faciant honestates nuptias. Civile
aial esse. quia distributiōes 7 cohabitā
tiones 7 federa pugnas pfectas hz vba
nitatibus ordinat. Discipline esse pce
ptibile pp rationis vsum. Esse aial mā
suetuz. Nam propter cilitatem hz esse
aial risibile. Esse animal gloriolū prop
perfectat gaudendi rōes que soli conti
gunt. hōi. Esse microcosmūz. i. minores
mundam eo q de oibus creaturis aliqd

habeat hō. v3 esse cum lapidibue. vege
tari cum arboribus. sentire cūz animāli
bus itelligere cum āgelis. ex duplici na
tura composituz esse. i. corporali a spī
tuali creaturaz esse dignissimā. Esse
animal ratiōale 7 mortale. Humana fra
gilitas i hoc consistit q in homie est af
fiduitas deficiendi. impossibilitas standi.
facilitas cadendi. difficultas resurgendi
vil. tas nascendi incertitudo moriēdi. De
fectus humanus ē qz quicqd habemus
aliunde habemus impfecte habemus i
super amittere possumus. In hoie. quo
qz est moriēdi necessitas. 7 hec vel illa
ta necessitas. sicut fuit in adā. uel innata
sicut est i nobis. vel assumpta sicut fuit
in christo.

De primis parentibus. Cap. 62.

f Anima bonitas volens cōicari bo
num suū cum alijs fecit creaturā
rōalez que sumū bōum itelligeret itelli
gendo amaret. amēdo possideret. possi
dendo beata eē. Fecit autem deus ho
minem formādo corpus ei⁹ per ministe
rium angelozum de limo terre i agro da
ma'ceno. 7 inspirauit in faciem ei⁹ spira
culū vite. i. animā creauit quam corpori
facto vniuit. factus ē autem hō ad ima
ginē 7 similitudinē dei potius sū angel⁹
conueniētiā habet hō cum deo intus
7 extra. qd non habet angelus. Intus. n.
habet cōueniētiā secundū memoriaz
intelligentiam. 7 voluntatem. sicut ange
lus. Nam sicut a patre ē filius. sic ab ho
mine homo eiusdem nature. Ideterea
sicut deus platus est omni creature sim
plicif. sic hō in suo vniuerso. ps 6. Dia
subiecisti sub pe. 7c. Itē sicut deus vbz
est sic anima vbz est i suo habitabili.
idest i corpore. nō quidem per essentiaz
sed per potētiam. Dignitas humana ē
in hec q deus fecit hoīem ratione sapi
entem. vita innocētē dño potentē: pri
mum notatur in hec q homo factus est
ad imaginē dei. secundū q ad dei simi
litudinē. tertiū qz propositus ē homo

effectis animantibus. et alijs creaturis que omnia sibi seruiunt. Et nota q. voluntati bonorum hominum n. solum subditur creatura. s. et ipse d. ps. cxxxiii. Voluntate timendum se faciet. et. Item angeli qui deputantur ad custodienda. Item demones qui dantur ad exercitum bonorum. Item homines boni qui sunt socii tribulatione. Item homines mali qui bonos magis promouent persequendo q. possent facere seruiendo. Corpus tale dedit deus primo homini q. anime subiectum esset ut esset obtemperans sine rebellionem esset propagabile sine libidine. esset vegetabile sine mortalitate. esset proportionabile quo ad complexione equalem esset quoque anime coniforme ut sicut anima erat innocens. et tamen poterat peccare sic corpus esset impassibile. ut tamen posset immortalitatem incurrere. et ideo poterat mori. et non mori. poterat habere sufficientiam et indigentiam. poterat obtemperare et rebellare. et hoc fuit ratione nature et fectiue ex nihilo create nec per gloriarum confirmate. fuit tamen corpus ita conditum ut in eo esset nulla pugna rebellionis nisi la pronitas libidinis. nulla diminutio vigoris. nulla corruptio mortis. Nec antequam immortalitas corporis. Ade principaliter fuit ab anima. sicut ab influente a corpore pro equali compositione sicut a disponente a ligno vite. sicut a vegetate. a regimine vero diuine potentie. sicut ab interius seruante. et exterius protegente. factus est itaque homo absque culpa et miseria. nec ad culpam habuit fomitis incitamentum. Insuper datum est ei quadruplex adiutorium. Primum ad recte volendum. quod est conscientia. secundum fuit ad murmurandum contra malum. et ad stimulandum ad bonum quod est synderesis. tertium fuit scientia illuminans intellectum ad cognoscendum deum suum seipsum. et mundum istum qui factus fuerat per ipsum. quartum fuit charitas accendens affectum ad diligendum deum super omnia et proximum suum sicut seipso. Primum duo pertinent ad perfectionem naturalem. alia duo ad per-

fectionem gratulorum quorum vnum fuit gratie gratis dare. scilicet scientia reliquum gratie gratis facientes. scilicet charitas. Accepit homo triplicem oculum. scilicet carnis quo videret mundum rationis quo videret animum. et contemplationis quo videret deum. Et sic oculo carnis videt homo que extra se sunt oculo rationis que sunt intra se. oculo contemplationis que sunt supra se. Notitiam dei habuit cuius presentiam quadam interiori aspiratione. contemplabatur non ita excellenter ut in patria nec in enigmate ut in via. Res etiam factas nouit quibus omnibus noia imposuit. Notitia quoque sui habuit quia qualis factus erat sciebat. et quid agere quid cauere deberet intellexit. fuit quoque sine penalitatibus quia nec esuriuit nec sitiuit. Item frigus vel estus. labor vel infirmitas eum non leuit nec mortem expectauit. quia viuus erat ad gloriam transferendus. Vestibus non eguisset et nudus verecundiam non sensisset. natura in eo quoad deformitatem membrorum non errasset. Conceptus fuisset sine pudore. et partus sine dolore fuisset. et motus membrorum etiam subiecti voluntati fuissent.

De preceptis Ade datis.

Cap.

63.

Item factum deus transtulit in paradysum. et ibi de costa dormientis. Etiam sibi sociam formauit. Hanc non fecit de capite ne viro dominaretur nec de pedibus ne contineretur: sed de latere ut amoris vinculum probaretur. Duplex bonum illis deus preparauit. vnum temporale. aliud eternum. primum dedit. secundum promisit. Ideo duplex preceptum primitis homo habuit. vnum nature ad custodiendum bonum datum. Aliud discipline ad promerendum bonum promissum. et hoc non poterat mereri melius quam per meram obedientiam. que tunc mera est quando preceptum ex se solo obligat. et non ex alia causa. et tale dicitur preceptum discipline. quia per ipsum discitur quanta sit virtus obedientie. Unde et discipline preceptum dicitur.

qz vitare lignū scientie nō suadebat natura. s; disciplina. Preceptū vero nature duplex fuit. vñ de conseruatione in diuidui. vt ibi gene. 3. De omni ligno paradisi comede. Inter que ligna in medio paradisi fuit spāl ter nominatū lignum vite. 7 sic dictū est ab effectu. quia corpora primorū parentum debebat cōtinue vegetare. Aliud fuit preceptum nature per conseruationem speciei vt illud. Crescite 7 multiplicamini. Circa primū i. preceptū discipline. nota qd aliqd prohibetur quia malū. Exodi. 20. Non fur tum facies. Aliquid qz occasio mali. Mat. 23. v. Non iurare omnino. sic prelat⁹ mltā prohibere potest que tñ non sunt expressa in sua regula. Aliquid ad probatōnem obedientie 7 tale fuit preceptum d ligno vite. De paradiso. Cap. 64.

b **Q**mo predicti fultus auxilijs accepit locū paradisi fressis i habitationem tranquillam fuit autem locus ille vtrā Damascenos exaltationis vniuerse promptuariū qui terra excelsior ē positus 7 teporato ac purissimo aere circūfulget. plantis semper 7 floribus ornatus est. bono odore plenus. nullūqz irrōnabilisuz ai. alim ibi bitat precipue hñe in gene. ii. qd a dño paradisu plantatur fonte qui diuisi situr i quattuor capita irrigat ligno vite ac scientie. boni 7 mali decoretur. Per cherubin 7 flāmeum gladium custoditur. Notandum insuper qd ibi nulle sunt tempestates. Due quoqz hyemes sūt ibi 7 due estates. 7 bis fructificant ibi arbores. In vtroqz solstitio hñt hyemes temperatissimā. 7 in vtroqz equinoctio estatē. huiusmodi ratio ē. quia paradisu sub circulo equinoctiali situs ē 7 semper habet equinoctium.

De casu primi hois. Cap. lxx.

i **A**uidens ergo diabolus felicitati hominis i specie serpētis: p̄saz mulierem tñqz fragiliorē aggreditur tentandam quā cum in responsione dubitā

lam tandem virū illa mediante deiecit. Processit ergo sic. Primo. s. querendo cur precepit vobis dñs 2c. 2° asserendo falsum. nequaquā moriemini. 3° promittendo eritis sicut dii scientes bonū 7 malū. Processus iste fuit magne virsūtie. quia process⁹ i experiendo ipellendo 7 alliciēdo. Exientiam enim accepit in interrogatione. ipulit in mēdacijs assertionē. allexit in falsa promissione. allexit xō diabolus mulierem p̄ triplex appetibile. s. p̄ scientiam que ē appetibilis rōalis per excellentiā ad modū dei que est appetibilis irascibilis. p̄ suauitatez que est appetibilis cōcupiscibilis. Iḡitur vir peccauit. qz lignum vetitum gustauit. vñ ad penā accepit vt in se sudore vultus sui pane suo vesceretur. Mulier at in duobus peccauit. Nā superbiuit 7 vetitū comedit. vñ 7 duplicem maledictionem habuit. s. sub viri prāte eris. 7 hoc p̄ primū. Item i dolore paries. 7 hoc p̄pter scōz. Diabolus xō in serpente inuidit mentitus ē de cepit. vnde p̄ primū dictum ē ei gen. iii. Sup̄a pectus tuū gradiens. propter secundū terram comedes. p̄. tertiu ipa conteret caput tuum. Si scire volueris qd eorū plus peccauit. s. vir vel mulier. dicendum est qd plus peccauit mulier q̄ tum ad aliqua. 7 quātum ad aliqua ipse vir. Nā mulier plus peccauit quo ad peioris finis intētionē. voluit. n. fieri sicut dñs. sed vir itendebat nō contristare dñs suas. item mulier peccauit in plēs. qz i se in deum 7 in proximū. item mulier dānosius peccauit. quia plēs maledictiones fcepit. Vir at peccauit plus q̄tū ad originē qz ex certa scia. itez vir peccauit maiori igrat tudie. Querūt multi cur dñs hoīem fecerit qd posset peccare. 7 ad hoc assignantur plūe rōes. Prima ē vt offi datur dina potētia qui solus imutabilis ē oīs aut creatura mutabilis ē. scōda vt de claretur dei sapia que de malo fit elices bonū. qd non potuit fieri nisi dñs creaturā fecisset vertibile in malū tertia vt mani

testetur de clementia qua xps per mortem suam hominem perditum liberauit. quare ut ostendatur dei iustitia que non solum reddit bonis premia. sed etiam malis supplicia. quinta ut homo non sit peioris conditionis quam alie creature quas oes dei sic am ministravit. ut eas propriis motibus agere sinat. vii et hominem in proprio arbitrio relinquere debuit. sexta est laus humana. Laus est enim viri iusti qui potuit transgredi. et non est transgressus. si prima est dei universi. quia opposita iuxta se posita magis elucescunt. ita mali bonos commendat ad invicem comparati. octava ratio est quia boni exercitantur et probantur per malos. Adam et Eva post peccatum de paradiso expulsi sunt sic lucifer de celo. et in hac valle miserie habitantes facti sunt mortales. Non sicut in celo est non posse mori. sic in inferno est semper mori. In mundo medio potest vivere et posse mori. Et his per quod per status hominis fuit innocentie. secundus gratie tertiis culpe quartus penitentie quintus glorie. Secundus. in ordine dinare erexit se supra se cecidit miserabiliter infra se. scilicet a statu innocentie et gratie in statu culpe et miserie. Item quod factus est inobediens suo superiori iusto dei iudicio factum est ut sibi fieret inobediens suum inferius. scilicet caro. et maxime circa membra virtuti gratie obsequientia. De ordine tentationis in nobis. Ca. lxvi. o. Ad tentationis quod fuit in primis per tentibus est in nobis completur. Non sicut serpens ubi suggestit. mulier delectata est vir comedit. sic in nobis secundum Gregorium. diabolus gregi serpentis officium sensualitas vero que in carne est officium mulieris et ratio tenet locum viri per consensum. vel dicas secundum Augustinum. suggestio serpentis est primus motus ex fomite. comestio vero mulieris est delectatio cogitationis. scilicet per inferiorem partem rationis. scilicet comestio viri est consensus rationis. scilicet superioris partis. Per hec. n. tria. scilicet suggestionem delectationem. et consensum homo in tentatione ducitur quod tentatio per suggestionem inchoatur. scilicet per

delectationem progreditur. per consensum autem consumatur sunt autem alia tria per que quis in tentationem detinetur. scilicet opus parvum consuetudo. et desperatio. Sciendum est quod tentatio est triplex. scilicet prima est a diabolo. vel per modum suggestionis. vel per modum afflictionis. scilicet a mundo qui voluptate ac vanitate allicit. vel persecutione frangit. tertia est carnis que per sensualitatem ac fomitem ad peccatum impulit quibus rationis consensum perficit peccatum. Due sunt species tentationis. prima. scilicet diaboli scilicet mundi. et sunt extra nos. et non habent peccatum. vii Augustinus. Tentatio cui non consentitur non est peccatum sed materia exercebat virtutem. secundus mundus tentandi est intra nos. et est peccatum veniale quoniam primus motus est timor. sed mortale est si consensus adveniat. Contra predictos tentatores dedit nobis dominus tria remedia. quod contra diabolum habemus spiritus angelicos qui ad bonum nos stimulant. et contra insulsum diaboli defendunt. Item contra mundum habemus exemplum sanctorum. quos non alliciebant mundi blandimenta. nec terrebant supplicia. Item contra carnem habemus bona naturalia. scilicet indere sim et nimis irascibile que naturaliter nos docent non agere carnem. sed spiritum. Habemus et gratuita. scilicet charitatem. temperantiam. et habemus quibus carnis vitia mortificamus. Est autem differentia inter tentationes que sunt a diabolo. et que sunt a carne. Tentationes. n. que a diabolo sunt sepe oriuntur propter rationem. ut cum nupersit famem patitur et per longam dormitionem sono gravatur. tentationes vero que sunt a carne frequenter surgunt propter necessitatem. sed interdum excrecunt in superfluitatem. ut si cibum post ieiunium immoderate appetit vel in comedendo mensura et modus non tenetur. Tentatio multiplex est quedam est probatio hec est adeo secundum quod dominus tentavit Abraham quedam exhortatio. hec est ab homine. que datur precipitatio. hec est a diabolo qui per motus tentavit quedam delectatio. hec est a carne quedam consensus. hec est ratio. Tentatio namque quattuor sunt species. prima est aspera. hec fit

de laboribus inconſuetis in principio conuerſioſis. Secūda eſt nana ⁊ oritur de ſpi ritualibus proſperitatibus. vt cū qula d virtutum ſucceſſibus gloriā. Tertia eſt dubia. vt qñ quis ambigit quid certus d aliqua re tenere debeat. vnde accidit q ſenior qu: ſq; ad bonum reddit qñ id qd agit bonum eē dubitatur. ⁊ pñor ſit ad malū quando malum eſſe nescit. Quar ta eſt fraudolētia. vt qñ diabolus i ange lum lucis ſe tranſfiguratur ſub ſpecie vir tutum inducēs vitium. hec ſit qñ ſuadē do honeſtatē inducit ſuperbiam. vel diſ ſuadendo diſcretū. obſequium iducit ni mium carnis commodū. vel ſuadendo iu ſtum iudiciū inducit crudelitātē. vel ſua dendo miſericordiā inducit remiſſionez ⁊ negligētiā. vel ſuadendo largitatez in ducit prodigalitatez. ⁊ ſic de alijs. In ta libus aut periculoliſſimus eſt. periculuz non videre. Primam ps. appellat timo rem nocturnū. per noctem. n. aduerſitat designatur. Scdam appellat ſagittā vo lantez i die. quia p diez proſperitas defi gnatur. Tertiā appellat negociū per ambulans i tenebris. ⁊ hec propter du biū perplexitatis. Quartā vocat demo nium meridianū. vnde dicit. Nō timebis a ti. nō. a. ſa. uo. i. di. a nego. perā. i. te. ab i cur. ⁊ demo. mere. De his quattuor ge neribus tentationuz idem ait. Sup aspi dem quo ad primum. ⁊ baſiliſcu. quo ad ſecundū. ⁊ conculpabis leonem. quo ad tertiu. ⁊ draconem quo ad quartū. Pro pter predictas tentationes vel deceptio nes diaboli nō ſunt etiam licita faciēda ⁊ hec in quinq; caſibus. Primus ē ſi ſua det hominī aliqd bonum nō faciendū ne videamur ſuis cōſilijs conſentire. vnde xps ipſo ſuadente voluit facere panem d lapidibus. qd tamen opus bonum fuiſ ſet. Secūdu ſi proponatur aliqd bonuz contra legem dei. Vnde zachabei no lebant comedere carnes quas tpe neceſ ſitatis comedere licuiſſet. Tertius quan do bonum ſit cum ſcandalo aliorū pñia

Cohinth. viii. Peccantes in frēs ⁊c. loquitur de idolatricis. Qu artus eſt quā do bonū ſit p oſtētatōne Job. ca. xxxvi. Si osculatus ſum manū meam que ē ini qtas maxima. ſuper qd dicit Bre. Ma num ſuā osculatur qui laudat qd facit. ⁊ hec eſt iniquitas maxima. Quintus cum ipedit obedientiā ſuperioris. quia l3 pro pter mandatum prelati nūq; maluz obe at fieri. pōt tamen bonū aliquando pñ obiam remitti. Remedia cōtra tentatio nes memoria dñice paſſionis. mortifica tio carnis. utile exercitium. declinatio oc caſionum. conculcatio principij tentatio num.

Explicit liber ſecundus. Incipiunt ca pitula libri tertij.

De malo in genere.	Cap. i.
De peccati diſſinitione.	2
Quid ſit peccatū ſcđm rem.	3
Quid ſit peccatū ſcđm nomē.	iiii
De origine peccati.	v
De viſione peccati.	6
De effectu peccati.	vii
De peccato originali ſcđm rem.	viii
De peccato originali. ſecundum no men.	viii.
De primis motibus.	io
De moroſa delectatione. ⁊ conſenſu pec cati.	xi
De peccato veniali.	iz
De effectu peccati venialis.	iz
De ſeptem vitijs capitalibus in ſpē. xiiij	
De ſuperbia.	xv
De inuidia.	xvi
De ira.	xvii
De accidia.	xviii.
De auaritia.	xviii
De gula.	20.
De luxuria.	21
Quomodo ſeptē vitia ſunt venialia vel mortalia. ⁊ primo de ſuperbia. ſiue uana gloria.	22
De inuidia quō ſit mortale vel vēiale.	23
De ira quō ſit mortale vel vēiale.	xxiii
De accidia quomodo ſit mortale vel ue	

niale.	25
De auaritia quomodo sit mortale vel ue niale.	xxvi.
De gula quomodo sit mortale vel ue niale.	xxvii.
De luxuria quomodo sit mortale vel ue niale.	xxviii.
De peccato in spūm scūm.	xxviii.
De peccato cordis.	30
De peccato oris.	31
De peccato operis.	32
De peccato omissionis.	33

Expliciūt capitula. Incipit liber terti⁹
De malo in genere. Cap. i.

Alum triplex ē. scilicet culpe
pene. ⁊ dāni. quod oppo
nitur triplici bono. scilicet ho
nesto. delectabili. ⁊ utili.
Hā culpe opponitur ho
nestū. pene opponitur delectabile. dāno
opponitur utile. Adāū ē vtile multis
mōis. Primo pp suā ordinationē. qz per
vilificationē ponitur i loco iteriori i vni
uersitate rerū. vñ ⁊ bene ordinatur. ⁊ si
cui ⁊ ordinate ponitur diabolus in infer
no. ⁊ fur in patibulo. scdo modo vtile est
pp suā coactionē. Amaritudo. n. cōsciē
tie cogit hoīem a peccato recedere. ⁊e
re. scdo. Arguet te malitia tua. ⁊ auerſio
tua increpabit te. item in eodē. Vide qz
malū ⁊ amarū ē te dereliquisse dñm de
um tuū. tertio ē vtile per ipsius mali con
siderationē. ex eo. n. qz hō malū videt na
turaliter pficit. qz sicut hō naturaliter
bonum appetit. ita naturaliter horret
malum ⁊ fugit.

De peccati diffinitione. Cap. 2.
p Est malū in genere sequitur de ma
lo culpe i specie. Diffinitur autez
peccatū multz modis. Pri⁹ sic ab Aug.
Peccatū est volūtas retinēdi vel conle
quendi qd iustitia uetat. Itē ab eodem.
Peccatū ē dictū vel factū. vñ cōcupitū
contra legē dei. Itē Ambro. peccatū est

puaricatio legis diuine ⁊ celestiu inobe
dientia preceptorū. Itē Aug. pccm ē sp
to icōmutabili bono rebus mutabilibus
adherere. prima diffinitio datur secūdu
cām efficientē. secūda scōz cām materia
lē. t t t scōz cāz fōmale. quarta scōz cāz fi
nale. In quarta diffinitōe nota qz i pccō
duo inuit. scilicet auerſio a creatore. ⁊ puerſio
ad creaturā. quoz primū ē quasi forma
le scōm quasi materiale. Et i actione nō
ē peccatū rōe cōuerſiois si nō sistat i crea
tura. sed rōe auerſionis i qua ē deformi
tas ⁊ cōrēptus. Quod at rōe cōuerſionis
nō sit peccatū principalr. p3 qz pōt fieri
venialr qñqz vt qñ quis delectatur i cre
atura plus debito. sed tñ circa deū. qñqz
ēt potest quis delectari i creatura sine oī
peccato vt cū delectatio naturalis ē tñ
secūdu qz vīsus delectatur in viridi. ⁊
gustus in dulci. ⁊ sic de aliis. Interdū pōt
ēt quis delectari meritorie. i. qñ ad deū
refertur vnde ps. 91. Delectasti me dñe
in factura tua. ⁊c. Sed tñc sumitur dele
ctatio pro mutū. nō pro passione

Quid sit peccatum secundū rē.

Cap.

Enendū ē de peccato qz nō ē sbā
vel res aliqua s3 defectus ⁊ corru
ptela. Et dicitur pccm nihil pp tria. Pri
mo pp dñm. qz pccm nō ē aliqua res na
turalis. sed corruptio boni. Secundo pp
effectū. qz peccatū ānihilat hoīem. ⁊ de
fice re facit a vero eē. Tertio pp despec
tū. qz vilē facit hoīem ⁊ indignū pmo.
Circa predicta tñ sciendū ē qz aliud est
peccati actus. ⁊ aliud habitus ⁊ aliud ma
cula peccati actus aliquid est. sed nō h3
amplius esse adueniēte grā. sed pccū hī
tus qui relinquitur ex malis actibus ali
quid est ⁊ remanet interdū ē cellantib⁹
actibus. ⁊ post infusā grām ⁊ peccati re
missionem. peccati vero macula nihil est
secūdu rē. ⁊ tñ deformat animā nō p mo
dum passionis sed puationis sicut irūca
tio membri deformat corpus ⁊ maculat
Dicit autez Aug. qz abstinentia nulla soā

ē. ⁊ tñ ex ea corpus laquet. Ita peccatus
non ē res aliqua vel s. ā aliqua. ex eo tñ
natura corrumpit. sed deletur p gratiaz
Notandū p̄terea q̄ peccatū qñq̄ transit
actu. ⁊ remāet reatu. sicut p̄ter in pccō
originali post baptisimū qñq̄ transit ac
tu simul ⁊ reatu. sicut peccatū actuale
post p̄niam perfectā. qñq̄ remanet actu
⁊ reatu sicut pccm origiale an̄ baptisimū

Quid sit peccatū scd̄z nomē. Ca. 4.
p Ecceatū enī habet multa noīa. vo
catur macula. ⁊ hoc q̄ imaginem
anime deformat. Itē reatus. qm̄ ad penā
eteruā obligat. Itē pollutio. ⁊ hoc q̄ruz
ad contagionē contractā ex terrena ole
ctatione. Itē vocatur pena. inq̄tum res
picit peccatū p̄m̄i hoīs. in quo natura
n̄ra fuit corrupta. Itē delictū. scd̄m q̄ ē
recessus a dignitate gr̄e habite. Itē vo
catur culpa p̄out respicit penā. Itē offē
sa. ⁊ hoc quia cōtra diuinā legem. ⁊ boni
tatem. Itē preuaticatio. ⁊ hoc inquan
tū mandatū dei respicitur. Itē vitium. i.
defectus bonorum naturalium. Itē pec
catum p̄out ē conuersio ad bonum com
mutabile. Itē vocatur scelus. p̄p̄ iniuriā
dei magnā. Itē nefas p̄out ē illicitum p
sone. perpetrātū. Itē vocatur crimē. put
ē dignū accusatione ⁊ pena.

De origine peccati. Cap. v.
q Elamuis peccatū sit cōtrariūz ipi
bono. nō tñ habet esse nisi in bono
quod qdem bonum est liberū arbitrium.
ac uoluntas. a qua peccatū sicut a prima
origine. ⁊ in qua ē sicut in proprio subiec
to. Volūtas igitur est causa peccati. cā di
co non efficiens sed deficiens. Voluntas
enim secundum q̄ habet respectum ad
suū principium a quo ē. s. ad deum nō est
nata elicere ex se nisi bonū sed secundūz
respectum ad p̄ncipium ex quo ē quod ē
nihilū. inclinatur ad malū. cū ipsa uolū
tas sit ex nihilo tēdit ad defectum. Si ez
go uolumus scire vnde sit malum culpe
materialiter. dicemus q̄ ex absentia d̄bi
ti boni. i. sp̄ci. modi ⁊ ordinis. Sed si vo

lumus scire vnde sit originaliter. dicem⁹
q̄ a voluntate siue libero arbitrio. De
progressu peccati. nota q̄ pccm̄ initiat
primo i cogitatioe. procedit ⁊ crescit i de
lectatione. perficit in consensu. Circa p̄
gressum pcc̄i sciendum q̄ quedam an̄ce
dunt ipsū peccatūz quedaz sequuntur q̄
dam circūstant. peccatum an̄cedunt ali
qua ex parte euerfionis. aliqua ex p̄te cō
uerfionis. Ex parte auerfionis an̄cedūt
ipsum peccatū ista. s. Contempt⁹. Qm̄
fio. Ingratitudo. In obedientia. Preua
ricatio. Illa vero que pccm̄ an̄cedunt
ex parte cōuerfionis sunt hec. s. Cogita
tio. Libido. Cōcupia. Delectatio. Per
uersa intentio. ⁊ cōsensu. Alia sunt que
sequūtur peccatū. sicut ē macula. i. d̄for
matio imaginis dei. ⁊ reatus. i. obligatio
ad penam eternā. Sunt adhuc alia que
pccm̄ comitantur. vt sunt peccatoz cir
cūstantie que peccatū aggrauant. ⁊ di
minuunt que notant in hoc versu. Quis
quid vbi per quos. quoties cur quō quā
do. Actio enim deprauatur etiam p pec
catum. etiam illa que de genere bonorū
est quandoq̄ in principio. quandoq̄ i me
dio. qñq̄ in fine. ⁊ hoc p malā itentionē
vel p negligētā vel p vanā gloriā. U
num peccatum dicitur maius altero. m̄
tis modis scilicet causalitate. vt peccatū
luciferi. vel generalitate. vt peccatum.
Ade. vel deformitate. vt peccatum. Ju
de. vel difficultate vt peccatum in spiri
tum sanctum. uel periculositate. sic pec
catum ignorantie. vel inseparabilitate
vt peccatum cupiditatis. vel pronitate
vt peccatū carnis. vel offensione. vt pec
catum idolatrie. vel expugnandi diffi
cultate. vt peccatum superbie. vel men
tis cicitate. vt peccatum ire. Circa pec
cati grauitatem nota q̄ nihil est peccatū
viro perfecto q̄ non sit peccatum in im
perfecto. nisi in his que nouit. Nam per
fectio nō mutat genus peccati. sed quat
tatem auget.

De diuisione peccati.

d **D**iuisio peccatorum multiplex est. Alia est enim. secundum causam efficientem secundum se ut hec. peccatorum aliud est ex ignorantia. aliud ex malitia. Alia sunt secundum causam efficientem ratione anime secundum quam sumitur hec diuisio. peccatorum aliud est ex amore male accedente. aliud ex timore male humiliante. hoc est quod homo potius vult peccatum committere. quam amare carere. aut malum pene quod timeri icurrere. Sumuntur peccatorum et diuisiones secundum causam materiale circa quam et secundum causam formale circa quam primo sumitur hec diuisio peccatorum. aliud est cordis. aliud oris aliud operis. Item hec. Peccatorum aliud locutionis aliud cogitationis aliud operationis. Secundo modo sumitur sic. Peccatorum aliud est in deum. aliud in se ipsum aliud in proximum. In deum diuiditur sic. aliud in patrem. aliud in filium. aliud in spiritum sanctum. Aliis tribus modis peccatur. finale per infidelitatem de deo sentiendo. Item blasphemando. Item sacramenta dei indigne tractando. Alio. peccat quis in deum. si ipsum tentando. et hoc fit tripliciter. Nam quandoque tentat quis dei potentiam ut cum signa petit quoniam dei iustitiam ut cum per cadens ferrum vel per duellum vel filia quis iudicium querit quoniam dei misericordiam. ut cum quis dei bonitatem examinans committit se stultis periculis. In seipsum peccat quis tribus modis scilicet si necessaria sibi subtrahendo. Item superflua sumendo. item ultra vires quicquam aggrediendo in proximum peccat et quis tripliciter. proximo sua auferendo. Item sibi in necessitate non coicando sua. Item malo exemplo illum ad peccatum trahendo. Sumuntur preterea diuisiones peccatorum secundum causam formalem. et hoc tribus modis. quoniam naturaliter secundum qualitatem secundum quantitatem vel secundum relationem. Secundum qualitatem sumit hec

diuisio peccatorum aliud est commissi. aliud est delicti. quorum primum est preuicatio preceptorum negatiuorum secundum preuicatio preceptorum affirmatiuorum. Item predictum peccatum est duplex contra duas prescriptas que sunt declinare a malo. et facere bonum. item alia diuisio sumitur secundum qualitatem sic peccatorum quedam sunt carnalia quedam spiritualia. sed carnalia sunt maiores infamie spiritualia vero maioris culpe. Secundum quantitatem sumitur hec diuisio peccatorum aliud est mortale aliud est veniale. quorum primum dicitur peruersio. secundum vero modum. quoniam peccatum mortale est auersio totalis a bono. commutabile et conuersio totalis ad bonum incommutabile. Sed peccatum veniale est amor uoluptatum in creatura contra deum. tamen secundum relationem sumitur hec diuisio peccatorum. aliud est originale. aliud actuale. Ultima diuisio est secundum causam finalem. et hoc dupliciter. quia vel secundum ipsius appetibile. vel secundum actum hominis appetentis. Secundum ipsum appetibile sumitur hec diuisio. Omne quod in mundo est aut est concupiscentia carnis aut concupiscentia oculorum. aut superbia uite quorum primum est appetitus deliciarum. secundum appetitus diuitiarum. tertium est appetitus honorum. Secundum actum hominis appetentis diuiditur peccatum in septem vitia capitalia. Superbiam. Inuidiam. Iram. Accidiam. Auaritiam. Gula et Luxuriam. Nota quod quinq; sunt genera operum. Nam quedam sunt mala in se. ut illa que secundum suam naturam mala sunt possunt tamen per aliquam circumstantiam fieri bona ut homicidium. Quedam sunt mala secundum se ut illa que per nullam circumstantiam possunt fieri bona sicut est odire deum fornicari. et huiusmodi. Quedam sunt bona in se ut que sunt bona ex genere tamen possunt fieri mala ex circumstantia sicut est dare

elemosynā. Quedam sūt bōa scōz se. vt que p nullam circūstantiam possunt fieri mala. sicut ē diligere deum ex charitate. Quedā sunt in dñi. ut que nec bōa nec mala sunt pñt tamē fieri vel bōa vel mala. sic est mouere pedē sine liberatione. I quandoq; comedere.

De effectu peccati.

Cap. vii.

M Ultra mala facit hōi peccatum. et ante mortē et in mortem et post mortem. ante mortē peccatū hec mala operatur. Naturalia vulnerat. vt significatur in illo q incidit in latrones. Item intellectus obscuratur i cognitione veri. et affectus tepescit i operatione bōi. Gra tuitis spoliatur. Tre. quarto dispersi sūt lapides factuarij. Et ne aliquod bonuz pareat illa bona opa que quis peccando mortificat alijs saluandis dabitur. sicut qñ c opozali morte quis moritur frēs et propinqui in bōis eius succedūt. aiam maculat. Tre. quarto. Benigrata ē super cābonē facies eoz. ad penā eternā obligat. Gen. secūdo. Quacūq; die comedis. itē conscientia amaricat. Jere. cap. 20. Vide q; malum et amarū est te derelisse deū tuum. Cor idurat prouer. ca. xviii. Peccator cū in profundū peccatorū venerit contēnit. Insensibilem reddit. Gen. ca. 19. Elusus est ei quasi ludens loqui. Simile hēs in cane submergēdo qui non sentit. lapidem i collo. donec in aquā extra nauē projiciatur aiam occidit. q; vera uita. i. deo priuat. p. Reg. 31. Saul irruit i gladium suū. Sed nora q peccatū vicia le disponit ad mortem. Mortale xō dat infert mortem. sed obstinatio detinet in morte. au alia peccata trahit. Tre. Peccatū quod per pñiam nō diuiditur mor suo pondere ad aliud trahit. Exempluz bēmus in Chaym. qui egressus i agruz occidit frēm suum. abel. Exemplū hēs i figura. Lozus egressus de archa inter cepus est aquis. Et dina egressa vt uidret. Agnitatē amisit. Et iudas egressus xpm tradidit. Et p adulteriu. Ba-

uit secutum ē hōicidium. et sic p q peccatum ē pena peccati. Peccatū. n. secūdu q in se ē culpa precedentis peccati dñi pēa et ita dñi aliquid simul culpa et pena. s; rōne actionis culpa dicitur vero pena rōe passionis. q; culpa ē quod facimus. pēa vero qd patimur. Licet igit ois culpa sit a nobis. non tñ ois pena est a nobis. imo quedam ē a nobis acta. quedā a deo inflicta quedā a pñmis parentibus contracta. Et q; cū quis facit qd non dñi iustum est peti qd dñi. Ideo ois pena ē iusta et a diuina prouidentia ordinata. Qd aut vnuz peccatū nascit ex alio sic apparet. Supbia que uult oēs excellere dolet si alijs ei equatur. et sic ex ea nascitur inuidia. Inuidia vero q; de facili irascit ei cui inuidet ideo ex ea nascitur ira. s; ira cū non pōt se uindicare tristat. et ideo ex ea nascitur accidia. accidia vero cōsolationē que rens in exteriorib; facit auarum. auaritia aut quia in tpalibus abundat pōt magis exercere gulā. Gula vero pp vētris repletionē de facili spumat in libidinem et ita generat luxuriā. itē bona que fiūt i fructuosa reddit. et q; ad meritum et q; tum ad premiū. sicut ramus precisus ab arboze nō profert fructū. s; arefcit et habilitat ad icendū. De talibus dñi deuter. cap. xxviii. Maledict; eris igrediens et egrediens. scēlefiāz materialē ad orādum. q; taliū oīo nō ē meritoria. imo dicit Aug. q; si tales crucē se signant potius includit in se diabolū q; excludat. q; iam in eis p effectum habitat. Ex hoie in infernū facit q; in peccōre ē ignis auaritie. fetoz luxurie. tenebre ignoratie. vermis cōscie. sitis cōcupiscentie. demones p effectū. et huiusmōi. Itē tandem hoīem relinquit uacuum. Gen. cap. i. Terra erat inanis et uacua et merito. quia mūdo adherentes suggūt vbera azida eo q; reliquerunt fontē vite et venā aquarum viuētium et palludibus turbidis se satiāt. item fallendo decipit sic lignū putridum dñi nocte lucens. et sic esca i hammo letans p-

scem decipit. Stultū hominē demonstrat. quia peccādo quis sibi onus ad se depri-
mendum iponit. et ligna sup dorsum suum
cremāda colligit. et illi seruit qui eū p se
uitio torquet. Aug. Stultum est in tali
statu viuere in quo quis nō audet mori.
Sciendū qd peccatū grauat hoīem i mō-
te. qz in morte priuatur hō solatio visibi-
liū que dilexit. scilicet cibo. potu. amicis. rebus
lumine. require. et pprio corpore. qd nū-
quā in tali forma suscipiet imo velz hōe
sic. qn pro dimidia pte corosus est a xmi
bus. qz stupebit aia peccatoris qn corpus
resumendū vidbit. Turbabitur peccatō
in morte qn videbit concursū demonū
ad animā parētū ad res. Tren. ca. i. Dēs
inimici eius apprehēderunt eā inter āgu-
stias. Postremo uidendum est qualiter
peccm premat hoīem p mortem. Consu-
tionem hēbit ex malorū operū denuda-
tione. ppheta. Naū. ca. 3. Reuelabo pu-
denda tua in facie tua. Exprobationem
xpi audiet in iudicio. Mathei. 25. E sur-
ui enim et nō dedistis mihi māducare et c
Requir et luce priuabit. Mathei. 22. Li-
gatis manibus et pedibz mittite eū tene-
bras exteriores. Uā nō valebit ei ille cā-
tus. Requiem eternā et. Suffragiis ec-
clesie nō gaudebit Isa. 66. Aerimis eoz
non morietur et ignis eorū nō extingue-
tur in infernū precipitabit. Exēplum de
lapide molari quē angelas in apoc. proie-
cit i mare dicēs hoc impetu mittet babi-
lon in inferno. Adeo et electi et omnibz
bonis superabit. Mathei. 25. ite maledic-
ti in ignē eternum. A statu penitendi ca-
det Jere. ca. vii. Transijt estas finita est
messis. Omis spes mie precipiet. Isa. c.
30. Non remanebit testa vt portetur
igniculus. scilicet charitatis de icēdio aut hau-
riatur parū aque de fouea. scilicet diuine mie.
Sicut ita p peccatus nocet i peccato exi-
stenti hac in peccato morienti sic quoqz
multipliciter nocet peccatū ipsū delerē-
ti et de illo penitenti. qz gloriā prime ino-
centie nūqz recuperabit sicut. n. corrup-

ta de cetero virgo nō erit. Ita semel pec-
cās nūqz se non peccasse gaudebit. Istō
multis oīditur exēplis. Nā post senatio-
nem uulneris semp manet cicatrix. Itē
qui semel furatur lemper dī fur. Item
domus eius domus discalciati dici pōt.
Itē symon quem dñs a lepra mandauit
p mundationē semper vocat symon le-
prosus. item tēplum quod reedificatū fu-
it p destructionem pmi. nullo mō fuit si-
mile in pulchritudine tēplo pōri. Id tpa-
lem penā obligat. Unde nō erit inde
donec reddat nouissimū quadrantē Itē
regnū celozum nō intrabit donec lignū
fenū stipulā. i. pena peccatorū tam mor-
taliū quā uenialium que in pñti soluta si-
est super ipm cremetur. a gloria retādat
qd figuratum ē in absalon q postqz patri
reconciliatus fuit. tm manit duobus an-
nis q faciem eius nō vidit. quia tamdiu
differtur quis a gloria quousqz fiat sine
omni macula sicut erat in baptismo. Tē-
pus amillum et meritū quod sibi conqui-
rere potuit cum premio nūqz recupera-
bit. Jere. ca. xvi. Qui vedit ad id quod
uendit non reuertet. Obscurat oculū
cognitionis et hoc propter trabē que in-
tulerat propter stercoza hīrundinū que
ipsū excecauerāt. vt signatur in Thobia
ca. 2. Unde Aug. Oculis egris odiosa
est lux sicut noctuis et vespertilionibus.
Et nota qd ad hoc de quodā ceco quē l3
dñs illuminauerit nō tñ statim pfecte vi-
dit. s3 vidit hoīes quasi arbores ābulan-
tes. affectū reddit trepidum. sicut in pēb
vulneratus. etiā sanatus claudicat. et ar-
bor de loco sua ammota. aliquid virtutis
amittit. Unde dcū est hōi post pecca-
tum. gen. iii. Spinas et tribulos germina-
bit tibi dictum est serpenti Gen. tertio.
Supra pectus tuum gradieris. Fastidi-
um homini generat. Numeri. xxi. Ani-
ma nostra nauseat super cibo isto leuissi-
mo. Aug. Palato nō sano pena est pa-
nis. qui sano est suauis. Idem de se dixit
postquam conuersus fuit. plus ualebis

malū innotitū q̄ bonum insolitū. Ad bñ
operandū impedit. **Ben. 19.** **Azor.** Lo
th respiciens retro versa ē in statuā sa
lis quod sterilē facit terram. Itē in dolo
re paries filios. s. bonorū operū 7 scōp
Ad resistendū tentationibus debilitat.
Judic. 16. **Sanson** post criniū abscissioz
amisit vires 7 arbor lesa per securim ci
to a vento deijatur. Feruorē minuit cha
ritatis. sicut eclipsis solis diu postmodū
nocet terre. eo q̄ modico tpe sibi virtus
radioz solis subtrahitur. **3° R. 1.** Rex da
uid sennerat 7 cū operiret vestibus n̄ ca
lesiebat. Et aqua calorem ignis inuuit vl
extinguit. Dolorem 7 timorē semp isli
git. dolorem quidē q̄ certus de ppetra
ta culpa timorē at̄ quia incertus ē de ve
nia. **Aug.** Penitens semper doleat. 7 de
dolore gaudeat. 7 nō semp doliūse dole
at. p̄ peccatum corūpitur puritas li
beri arbitrij dupl̄. s. in agēdo 7 suscipiē
do. In agendo quidē q̄ nō potest semp
facere quod d̄z vel vitare qd̄ nocet. In
suscipiendo at̄. q̄ grām stabilem nō pōt
suscipere i hac vita. Itē corūpitur ratō
i hac vita dupl̄. s. quātū ad discretionē
iudiciū inter bonū 7 malū. 7 quātū ad deli
berationē consilii inter expediēs 7 inex
pediēs. Itē corūpiter affectus dupli
citer. s. in ordine 7 in mō. q̄ nec semper ē
ordinatus nec semper moderatus. p̄ pec
catū multis nocet. s. ipsi facienti. **ps. 50.**
Peccatū meū contra me ē semp. **Idis** q̄
sūt in purgatorio quos nō pūt pccōres
tā efficaciter iuuare. sicut si essēt in grā.
Ipsis dānatis 7 hoc p modū cōiunctōis
quāto. n. plures sūt in inferno tāto maior
horroz 7 maior pena. fallit. n. in inferno
regula illa. Solatiū est miseris socios hē
re p̄eaz. Saluatis 7 hoc p modū abstr a
ctionis. Nam ex consortio 7 societate glo
rificatorum augetur donū accidentale.
Deniq̄ ipsis viatoribus nocet. tam pro
eo q̄ acies eorū cōtra demones minui
in illo qui peccatū ppetrat tū pro eo q̄
alio malo exemplo corūpit 7 scandali

zat. Multa mala siml̄r eueniunt hōi ex
eo q̄ in peccatū a quo per pñiam surre
xerat recidiuat. p̄imum est. q̄ hō fit i
potentior ad resurgēdū. **Heb. vi.** Impo
sibile ē eos qui semel illuminati sūt 7 gu
stauerunt 7c. 7 prolapsi sunt nerū reno
uari. Secundū est q̄ vitium fortificatur
ad impugnandum. **Aug.** de se loquitur.
Plus inquit valebat malū innotitū q̄ bo
nū insolitum. Tertium ē q̄ culpa fit dif
ficilior ad remittendū. **Jere.** Quamuis
facata es nimis iterans vias tuas. ita ē
n̄ q̄ vulnus iteratū tardī sanat. Quar
tum ē q̄ deus fit difficilior ad placandū.
3° R. de semei qui ad primā petitionem
inuenit misericordiā eo tñ pacto q̄ stare t
i hierusalem sed quādo secundo pec
cavit sine vlla misericordia occisus est.
Quintū est q̄ diabolus difficilior est ad
expellēdum. **Luce ca. xi.** Tunc assumpsit
septē spūs nequiores se. 7 ingressus ha
bitat ibi. 7 si. no. ho. il. pe. p̄o. Sequitur de
corruptione sp̄ei 7 mōi 7 ordinis. An̄ no
ta q̄ bonitas naturalī cōparata ad aīaz
quā speciosā facit dī sp̄es. sed cōparata
ad opus qd̄ mōdificat dī modus compa
rata vero ad finē. s. deum ad quem ordi
atur dicitur ordo. Aliomō. corruptō sp̄ē ē
dissimilitudo aīe ad deū. Nam sp̄es aī
me ē similitudo dei. Corruptio vero mo
di est diminutio extensionis virtualis si
ue infirmitas potentie que ex hoc est
q̄ anime nō sustentatur cibo spiritali
gustando quā suavis est dominus. Corru
ptio autē ordinis ē in anima cū aspectus
7 affectus deorsū ē ad creaturas extra
naturalē sitū. Cū. n. hec duo que sūt qua
si caput anime sursum sunt ad deum in na
turali situ 7 ordine sunt. alioquin hō erit
quasi euersus. Alii priuatio sp̄ei ē defor
mitas siue carentia debite rectitudinis
voluntatis. Rectitudo autem volūtatis
ē vt nō declinet a suis extremis. s. a deo
principio. 7 a deo fine. s. omnia que h̄z a
deo principio referat ad deū. Cum enim
quis quod habet sibi attribuit aut ponit

alium finem q̄ deum. hō iste curuus est
Item priuatio modi est excessus proprie
voluntatis. sc̄. cū vult aliquid diuine volū
tati contrarium. Itē priuatio ordinis est
auersio voluntatis adeo ⁊ conuersio ad
creaturā. Itē alī creatura rōnalis a sū
mo bono ē secundū triplicem habitudi
nem. sc̄. efficientis formalis ac finalis et
iō nata ē agere opera sua a dō ⁊ secundū
deum propter deū. ⁊ hoc sc̄dm modum
spēm ⁊ ordinem sibi insitum. S; qm̄ ea
dē rōnalis creatura. de nihilo facta fuit
q̄tū ad cā ⁊ materialē potuit deficere in
suis actōibus vt. sc̄. operatōes sue nō eēt
a deo ac per hoc nec secundū deum nec
propt̄ deum. hoc autē est pcc̄m ipsius spe
ciei mōis ⁊ ordinis corruptiuū.
De pccō originali sc̄d; rem.

Capitulum

viii.

Exposito de pccō i genere. dicēdū
est de pccō i specie. ⁊ primo de ori
ginali ⁊ p̄ hoc de actuali. licet igitur ani
ma non sit ex traduce. tñ originalis cul
pa ab aīa ade transit ad aīas posterorū
mediante carne per cōcupiam generata
Ita q̄ sic ab aīa peccāte infecta fuit caro
ade. ⁊ prona effecta ad libidinē. ita semi
nata caro secū trahit infectionē ⁊ vitiat
aīam. Ex quo p̄ q̄ peccatū originale est
in carne ⁊ est i aīa. In carne ē materialiter
⁊ originaliter. ⁊ in aīa formaliter tāquā
in subō. Sola enī aīa est susceptibilis
tutis ⁊ vitij. ⁊ tamē sic dictū est ex conū
ctione ad corpus corruptiuum trahit ad
vitij. sic quādo cadit q̄s in lutū sedatur
⁊ maculatur. Talis autē infectio aīe nō tā
men ē pena. s; etiā culpa. Ipsa vero cul
pa que macula ē delet in baptismo. Pe
na autē que fomies appellatur siue peccan
di pronitas remanet. post batismū. Licet
enī curetur in baptismo culpa q̄tum ad
reatum dānationis eterne. tñ remanet
ipsa pena quantū ad actum ⁊ motū pec
pie. cū qua nos op̄s quādiu viuimus
pugnare. nisi exinguat cōcupiscentia p
grām. q̄d tamen raro cōtingit in aliquo

hoīe. q̄d dico propter beatā mariam vir
ginem in qua fuit extincta in cōceptione
filij p grām singularē. Ex predictis p̄ q̄
persona corrumpit naturā. econtra natu
ra corrupta corrumpit personā. Nā per
peccatum primi hoīs corrupta est hūa
na natura. sed natura sic corrupta corū
pit alias personas. Notādū autē q̄ corū
ptio persone ē reatus mētis. corruptio
vero nature ē infectio carnis prout est
p̄ncipium ad carnem alterā. Demq; nul
lo modo d̄z imputari deo infectio aīe. s;
eam creando ifundat ⁊ vniat cū carne i
secta qm̄ ordinatissimū fuit vt humana
natura cōdiretur. ita q̄ condita propaga
retur ⁊ p pccō paniret. vñ sic in cōditio
ne seruatus ē ordo nature. sic i punitōe
d̄buit seruari ordo iustitie. Et ita p̄ q̄ nō
est cōtra diuinam eḡtatē. si ad posteros
culpa transmittitur. Si. ēdum igitur q̄
originalis culpe transfusio vel transmi
sio non ē a deo nec a natura condita. sed
a vito primi hoīs perpetrato. Et hoc ē
quod ait Aug⁹. q̄ peccatū originale nō
transmittit ad posteros. ppagatio sed li
bido. Sic enī conditus ē homo vt spirit⁹
preesset corpori. ⁊ corp⁹ subeēt spiritui
scilicet quādiu ille obediret suo cōdito
ri. Et econtra si spiritus nō obediret dō
iusto dei iudicio corus inciperet rebella
re spiritui. Sic ut ergo si adā stetit cor
pus suū obediēs ei fuisset ⁊ tale ad po
steros transmississet. sic adam ex quo pec
cavit ⁊ caro eius facta est rebellis o; q̄
talem ad posteros trāsmittat. ⁊ q̄ deus
secundum institutionem primariā animā
infundat corpori. Ex hoc patet q̄ pater
est causa originalis peccati in filio. s; can
sam hic intellige in genere cause efficiē
tis. Omnes per cōcupiscentiā nati na
scuntur filij ire propter q̄d incurrimus
multiplicem defectum tam corporis q̄
anime ad quos subsequimur. penā mor
tis. ⁊ penam carentie visionis diuine. ⁊
amissionis glorie celestis. non solum in
adultis. v; ē i p̄nulis n̄ baptisatis qui

pena mitissima inter ceteros puniuntur
qz sola penam dāni hnt finz pena sensus
Originalē peccatū sic curatur p baptis
mū i pente qz nichilominus ab eo qui cu
ratus est transmittitur in plē. sic vide
vms qz circūcisus gñat filiū cū preputō
z granū nudū seminātū gñat granū cuz
palea. Et hec ē rō. qz hō gñat filiū nō le
cundū quod creatus ē i mente. I3 scdm
qđ corruptus ē in carne nō secūdū quod
spiritualis. sed secundum quod carnalis.

De pccō originali scdm nomē

Ca vi.

Originalē peccatū h3 multa noia
z hoc multiplici de cā. Scđ3. n. qz
originalē pccm cōpatur ad aiam vocat
infirmitas. qz reddit aiam ipotētē ad re
sistendū motibus. Itē feditas. qz p ipsuz
aia maculat. Itē pronitas pp cōtinuā in
clinationē appetitus ad malū. Itē corru
ptio. qz ducit ad nihilū. I ad pccm. Itē vi
tiū. qz diminutio ē bonoz naturalū. Itē
lāgor nature qz durat i natura corrupta
S3 secūdū qz cōpatur ad coruz vocatur
lex carnis eo qz lege diuina carni fit iflic
tū. Itē lex mēbroz. qz mouet organa ad
opā cōcupie. Itē tyrānus pp dānatōem
quā h3 quasi violētā i ipsa carne cōcupis
cibili. Itē fomes. qz sic cinis fouet ignē
ita per ipm fouet pccm i carne secūdum
actū nutritiue z gñatiue. Itē stimul⁹ car
nis. qz stimulat carnē ad primos motus.
z aiuz ad cōsēfū. S3 pur cōpatur ad ac
tus delectabiles vocatur cōcupia que so
nat vitiū in actu. put ē i adultis. Itē con
cupiscibilitas que sonat vitiū ipotētia. p
ut ē in puulis. Scdm vero qđ ppatur ad
pmū hoim a quo cōtrahit uocat pccm
origiale qđ ē carētia debite iustitie hois.

De primis motibus. Cap. io.

Am pccōrū aliud sit actū aliud cō
tractū ip3 pccm actuale frequēter
a primis motibus h3 ortū. Un sciendū qz i
statu inocētie nō mouebat sēfualitas ni
si scđ3 motū rōnis. Itē stāte pmo hoie in
eodē statu nō potat i eo eē pccm et veni

ale. Primi motus z si pticulariter z si
gillatim pnt declinari. tñ nullo mō omēs
possunt cauēri: quia tot sunt peccata:
quot sut et pene pccī. z iō nō rito dñr vēl
alia. qz hoc ipō sūt digna venia. Prim⁹
motus sic describit. qz ē motus sēfualita
tis scdm ipulū fomitis ipetuose rēdētis
ad fruitionē creature delectabilis. Dupl⁹
primus motus. diffinguitur qz tū spectat
ad pntez materiā. I. primo. pms qz ē natu
ralis z scdo primus qz ē sensualitas. Cuz
ergo loquimur de primis motibus qz sūt
pccā itelligendū ē de scdo primis que sē
sensualitatis. qz primo pmi nō sunt pccā
cū sint naturales z extra genus mortis
qđ p3 p hoc qz tales nō sequūtur imagi
nationez sed solummō naturaliū qualita
tū actionem. z p motus aut secundo primi
sūt peccata quia sunt actus iordinati. in
gñe mortis qđ p3 per hoc qz tales motus
sūt sensualitytis ga subiacent aliquo mo
do dñio volūtatis. Volūtas at ē principi
um moralitū sicut habetur. vii. et bicoruz
Dinc ē qz genus mortis i principio icipit
vbi inuenitur dominū volūtatis. hoc at
ē in sensualityte. Quāuis autē per rōem
predictam sit in sensualityte peccatū. nō
tam erit mortale sed tātūmō veniale. qz
voluntas non h3 plenū dominū sup pri
mos motus qui sūt sensualitytis. sic est i
illis actibus qui ex imperio voluntatis.
procedunt. sed h3 in eis dominū incōple
tum sicut in illis actibus qui non per im
perium rationis procedunt. z tamen vo
luntas tales motus. sensualitytis impedi
re poterat z ideo sunt peccata venialia.
propter hoc dic. Aug. qz peccatū adeo ē
voluntarium. qz nih fit voluntariū nō est
peccatum. Primi quoqz motus ideo sē
sualityti ascribuntur. quia talium motu
um principū z subm. Dicenduz ergo
qz primi motus secundum predicta sūt
peccata venialia triplici rōne. Primo
quia mouent ad illicitum. Secundo ga
sunt quodammodo volūt arii nō secūdū
sē. I3 qz sic dictū ē nō ipediūtur a volūta

vel et pp precedentem apprehensionem
Tertio pp delectationē anērā. Luz enī
anima p delectationēz cōiungitur crea-
ture obreuebratur et peiorat. sicut quan-
do coniunguntur deo illuminatur. et melio-
ratur. Nota q homo promor est ad ma-
lū q ad bonum. et hoc multis de causis.
Primo q sicut dī Sap. i. Corpus qd cō-
rumpitur aggravat aīam trahens illam
ad malū. et non sic erigēs ad bonum. Se-
cūdo. quia sicut dicit Aug. plus valet ma-
lū inuolūtū q bonum isolūtū. Tertio q
naturaliter facilius ē descendere q ascē-
dere. et vīus magis trahit deorsūz decē-
sursum. Quarto q incitans ad malū de-
lectatio pīs est semper. s. finis virtutū
incitās ad bonūz abscēs est. Delectabile
antez apprehēsum per sensum vel ima-
ginationem quasi de necessitate mouet
concupiam. Quinto q plures circumstā-
tie requirūtur ad bonū q ad malū. Sex-
to q tendimus ad nūz principium. s. ad
nihilum. Septimo q fomes qui mouet
ad malum semp intra nos ē. gloriā dō
quā querimus extra nos est. Octauo ga-
vires aīe sunt actiue ad diligendum tpa-
lia. sed passiue et materiales ad ea que sūt
gratie et glie. vnde versas. Quicqd ha-
bet meriti preuentus gratia donat. Nil
dus in nobis preter sua dona coronat. qz
non possunt haberi virtutes p modum
acquisitionis sed per modū receptionis.
Unde malū possumus facere p nos. sed
non possumus facere bonū sine grā ad-
iutrice.

De morosa delectatiōe. Cap. ii.
d Electatio carnalis morosa pecca-
tum ē mortale. sed nulla dī moro-
sa nisi quando ex consensum ratōnis est.
Unde nō intelligitur hic mora tps s. cō-
sensu. Sciendum ē ergo quia delectatō
si sūbit citra cōsensum veniale peccatum
ē. si vero procedit vltierus ita q homo
vult interius delectatione noliptari. nec
tamen vult in opus procedere. talis con-
sensus est intra mortalia cōputādus. qd

maxime sbet intelligi in carnalibus pec-
catis verumtū iste cōsensus in illecebrā
duplex ē. quia consensus i illecebra aliq
est subitus nō per prehabita deliberatō-
nem. sed ex sola corruptione carnis quā
precedit appetitus sensualitatis in prio
motu. Talis aut consensus dicitur subre-
prio. et est peccatum veniale. alius cōsen-
sus ē in delectatione motuū carnis qui ē
cum deliberatione rōis. et iste est peccatū
mortale vt dcm est. Si autē ratio. consē-
tit. cū deliberatione que sit per rōnes di-
uinas hoc mō. quia omne lege dei. phibi-
tum ē vitandum. tūc dicitur peccatūz ef-
se in superiori pte rationis. sed si delibe-
ratio sit per rōnes humanas vel natura-
les hoc mō omne in quo transgreditur
mediū virtutis ē vitandum. tūc dicitur
peccatum eē in inferiori parte rōis. Et si
adhuc procedit consensus vltierus. quā-
do. s. proponit opus cōsummare. tunc volū-
tas pro facto reputatur. et si facultas de-
sit perficiendi ipsum op. si vero cōsequi-
tur cōsensus et opus i his que diuina lege
sunt prohibita peccatū est mortale cōsu-
matum. Ex predictis collige distinctiōez
qz delectatio duplex est. s. naturalis. et vo-
lūtaria. In delectatione pure naturali.
nec est meritum nec demeritū. Volunta-
ria duplex ē quia alia est i creatore. alia
in creatura. Delectatio que i creatore ē
bona est. de qua ps. 77. Admor fui dei et
delectatus sū et. Que aut in creatura ē
duplex ē quedam enī est pp deum. et hec
bona est. s. hic sumitur delectatio pro o-
peratione rationis. nō p passiue. de qua
ps. 91. Delectasti me dñe in factura tua
quedam ē contra deū. et hec sū duplex
est quia quedam non ē contra deum. sed
preter deum. et hec peccatū veniale. que
dī vero ē contra deum simplr que fran-
gitur dei preceptū. et hec ē peccatūz nō
tale. De peccato veniali. Cap. 2.

p Ecceatūz veniale minoris ē culpe
Nā in parvulis post baptisū pri-
mo surgūt venialia. postea mortalia. Et

Veniale aut peccatū est vt ait. Aug. qđ
hoiem vsq; ad reatū perpetue mortis
non grauat. sed penā meretur. 7 sic faci
le indulgetur. Peccatū veniale sp est a
volūtate. ad hoc mouēte vñ pmitte nte l
non prohibente. Peccatū aliqđ ē venia
le tribus modis. Primo mō ex gñe. sic
verbum ociosum ē veniale. Se cūdo ex
euentu. secundū qđ per pñiam d mortali
fit veniale. Tertio ex cā ut qñ fiunt que
dam ex ifirmitate vel ignorantia. que lz
qñq; sint mortalia. tñ dñr venialia. siue re
missibilia ex cōpatione ad peccatū quod
fit ex certa malitia. qđ est irremissibile :
7 hoc verū ē nisi aliqđ sit mortale ex
suo gñe. sicut est fornicari. quia tale ē si
fiat ex ifirmitate mortale est. Sciendū
qđ peccatū veniale. nūq; potest fieri mor
tale. Ita. s. si intelligatur idē. Secūdu sub
stantiā. qđ prius veniale mortale. fie iñū
qđ pōt. 7 hoc nec quātū ad actū. nec quan
tū ad maculam. Et rō huiusmodi est. ga
nulla res pōt mutare suam spēm. Pec
catū autem. veniale 7 mortale sunt diuer
se spēs peccati. Vterūq; actus qui ex
se est de genere venialis pōt fieri morta
lis quattuor modis. Primo ex cōscētia
quia quicqđ sit. contra conscientiā edi
ficat ad gehennā. ē t si sit contra cōscien
tiam erroneam. 7 hec est ratio qđ cum in
peccato duo sunt. s. auersio 7 conuersio.
penes primū indicatur peccatū. qm auer
sio a deo ē quasi formale. 7 conuersio ad
creaturam quasi materiale. Quamuis
ergo leuare festucam vel calamū d ter
ra leue 7 idifferens. tamē quādo fit con
tra conscientiam i peccatū est. qđ sperni
tur bonū incōmutabile. 7 ita fit auersio
a creatore. Secundo ex cōplacētia. 7 n
Aug. Nullū peccatum adeo est veniale
quod non fiat mortale dū multū placet.
Tertio ex dispositione. qđ frequenter p
lapse in venialia disponit hō ad morta
lia. 7 hoc secūdu illud. Grego. Vitasti
saxa grandia vide ne obruaris arena. 7
h. c. ideo dicit. quia sepe de minimis pec

catis venit ad magna. sicut de modica
fintilla qñq; surgit magnus ignis. Ecc.
19. Qui modica spernit paulatim decidit
Quarto ex progressu. qđ quādo surgit
veniale si non prohiberetur posset. pgre
di vsq; ad mortale. non qđ ipsū veniale i
subā posset fieri mortale. sed qđ ex ipso
occasionaliter pōt fieri progrediēdo vs
qđ ad mortale. Et stud p3 in pr mis mo
tibus qui inter venialia cōputantur. sed
quando delectatio cōualefcit in tñ qđ cō
sensus accedat iam peccatum mortale ē
Differentia est inter peccatum mortale
7 veniale quia peccatū veniale ē libido
siue voluptas i creatura circa deū. Mor
tale autem est libido siue voluptas i cre
atura supra deum vel eque deo. Rect
ordo est ut bonū incōmutabile preerat
bono cōmutabili. 7 honestum vtili 7 vo
luntas dei voluntati nre 7 ratio sensuali
tati quādo iste ordo peruertitur. tñ pec
catum cōmittitur. Vterū aliquis possit ef
se vel viuere sine peccato veniali deuz
est in hac vita pñti. Dicendū est quod si
loquimur de tota vita hominis q perue
nit iam ad etatem adultam de excellenti
7 speciali grā est quod talis sine veniali
peccato sit sicut beatus. Aug. dic de bea
ta virgine. Si aut loquimur de aliqua p
ticipula vñ e pñtis sic pōt esse aliquis sine
peccato veniali. Istud p3 per e rempluz
quia nauta potest singula forania nauis
ad horam obstruere ne aqua intret. sed
non potest fil omnia obstruere ut aqua
nusq; intret. vnde charitas etiam perfe
ta non facit qđ peccatum veniale non ad
ueniat. sed facit qđ nō durz. Quemadmo
dum caminus ignis nō facit. vt gutta a
que sibi non apponatur. sed facit vt ap
posita citius exstingantur. Perfecta eiz
charitas statim inflāmat hominē vt de
peccato veniali doleat 7 peniteat quod
non facit charitas imperfecta. vnde i imp
fectis aggregantur multa venialia. per
que fit ad prostrationem maior dispositio
De effectu peccati venialis.

Effectus peccati veniales multiplex
 est. primus quod ad penam obligat: non
 autem determinate neque precise obligat ad
 penam eternam vel purgatoriam vel penam
 satisfactionis. sed ad aliquam illarum pena-
 rum quam secundum forum ecclesie penitus satis-
 faciat homo leuiter secundum forum purgatorij pu-
 niatur grauius. secundum vero forum inferni
 punietur homini grauiissime pro veniali. quia
 eternaliter si cum veniali et mortali delin-
 serit. Exemplum habemus de hoc. quod men-
 sura vini que in vno loco valet. vi. dena-
 rios si ducatur ulterius valet. xvi. et si du-
 catur adhuc ulterius valet duos solidos
 pena tamen illata pro veniali in inferno in co-
 parabiliter minor est quam illata pro mortali
 Unde solet dici quod pena illata in inferno
 pro mortali est sicut soliditas. illata vero
 pro veniali ibidem est sicut superficialitas.
 Illata pro veniali in purgatorio est sicut li-
 nea. illata pro veniali in penitus est sicut pun-
 ctus. Unde sic ista quattuor sunt impropo-
 tionabilia. ita iter predictas penas magna
 est differentia. Secundus effectus est quod peccatus
 veniale animam maculat. et ponitur tale ex-
 emplum. aliquando enim deuigratur aliqua
 imago depicta in tunc ut uideri non posset
 aliquando uero sic obscuratur ut uideri
 quidem possit. sed non plene discerni. et ideo
 propter tale defectum dicit gregorius quod ueni-
 ale obscurat. mortale obtenebrat. De
 macula uero ista dicitur quod in saluandis omne
 peccatum veniale deletur a gratia fina-
 li. et hoc quantum ad culpam et non quantum ad pe-
 nam imo illa soluetur in purgatorio. De-
 let autem peccatus veniale gratia finalis
 in ipsa dissolutione corporis et anime ex virtu-
 te comprehensionis et sui status quous non fit mo-
 tus contritionis ad illud directus. secundum
 hoc intelligitur uerbum Augustini. dicitur quod in
 purgatorio potest esse absolutio a pena. non a
 culpa. hoc ab antiquis dictum est. sed nunc
 contra tenetur quod peccatum veniale hic
 deferatur a multis. et quantum ad cul-
 pam in purgatorio est purgatur quia do-
 minus dicit de quibusdam peccatis quod non

remittuntur neque in hoc seculo. neque in fu-
 turo. Exponit gregorius quod uenialia dimittun-
 tur. in futuro quod si intelligatur quantum
 ad penam tantum tunc expositio Gregorij
 nulla est. quia etiam mortalia a quo ad pe-
 nam purgantur. que hic soluta non est. Ter-
 tius est. quia minuit feruorem charitatis
 sicut aqua in igne proiecta. licet ignem non
 extinguat. feruorem tamen illius temperat
 Quartus est. quod potentias anime in bonis o-
 peribus lassat. sicut quando puniatur poudus
 super equum minus erit promptus ad am-
 bulandum. Quintus est. quod retardat a glo-
 ria. quod homo qui deberet et posse statim e-
 uolare ad celum propter mortem. cogitur propter
 uenialia ad tempus in purgatorio expec-
 tare Nunquam enim ab aliquo facius di-
 uidebitur. donec leuat minimam quadra-
 tem uenialium peccatorum. scilicet per penam. Por-
 tetur. nam quolibet ita mundum esse ante
 introitum paradisi. sicut fuerat in innocen-
 tia baptismali. Sextus est quod bona glorie
 celestis diminuit. non quidem illa que iam
 debent et que iam habemus ibi per meritum
 reposita. sed que deberentur si uenialia
 non fierent. quod medio tempore possent ali-
 qua bona fieri quoniam illa fiunt. propterea propter
 perpetrationem uenialium operum nos opera
 quedam pertere ad solutionem huiusmodi obli-
 torum. propter que nobis deberet crescere cumu-
 lus eterni premij. Septimus effectus est. quod
 uenialia sepe sunt occasio mortalium peccatorum
 et hoc quattuor modis. sicut habetur a causa pro-
 ximo. ubi dicitur quod actus qui ex se uenialis est.
 potest fieri mortalis quattuor modis. Hoc est
 etiam fingi aliter aduertendum quod sic ad re-
 missionem peccati mortalis exigitur desertio ac-
 tus peccati cum uoluntate in posterum absti-
 nendi. sic quoque peccatum veniale in penitus non di-
 mittitur nisi actum proposito deseratur. De
 septem uitij capitalibus in spe. Ca. xiiii.
 p. **E**ccatorum actualium. unum est ini-
 tium. duplex radix. triplex fomes
 tum. septiforme caput unum ini-
 tium dicitur superbia iuxta illud ecci ca-
 pi. uo. x. Initium. nimis peccati superbia

Duplex radix est timor male hūilitas. et amor male accendēs tamē oīs timor or-
tū hz ab amore. nullus. n. timet aliquid
perdere nisi q amar illud habet. Triplex
fomentū. sūt tria que sūt i mūdo. s. cōcu-
pia carnis. cōcupiscia oculorū et supbia
vite. Septiforme caput sunt. Supbia.
Inuidia. Ira. Accidia. Auaritia. Gula. et
Luxuria. Inē que sūt qnqz spūalia. duo
vero carnalia. Sufficētia horū vitiorū
sic pōt colligi. Volūtas nra deordinatur
aut qz appetit nō appetendū. aut qz refu-
git nō refugendū. Si pmo mō aut ē interi-
us. et sic ē vana glia. aut exterius. et sic est
auaritia aut iferius. et sic ē delectabile.
Sed illud delectabile aut est ad cōserua-
tionē indiuidui. et sic ē alimentū qd appe-
titur in ordinate a gula. aut est ad cōser-
uationem spūi. et sic ē coit⁹ qz appetit a lu-
xuria. Si at volūtas nra deordinat quia
refugit q nō est refugendū. hoc pōt eē
triplex. aut. n. refugit qd nō esse refugēdū
scdm peruersū instinctū rōalls. et sic est i-
nuidia. aut scdm instinctū puerū irascibi-
lis. et sic est ira. aut scdm peruersū instin-
ctū cōcupiscibilis. et sic ē accidia. Ex hys
p3 qz quattuor sūt appetibilia et tres sūt
vires secūdū quarū instinctū est fuga. et
ideo tm sūt. vii. peccā capitalia. Pecca-
ta que dicta sūt qnqz se publice oñdunt
vt qn directe fiunt. qnqz vero sub quadā
spe paliata decipiunt. Unde supbia qnqz
dic ad hoc volo pcedē vt possim pdesse
Ira dic nō debent illata mala tollerari
ne cōsuecant inferri. Inuidia dicit alijs.
bona nō cupio. ne in successibus eleuent
Accidia dic ad hoc in laboribus mihi p-
co ne temeritate indiscretionis arguar.
Auaritia dic. Ad hoc sunt multa cōgre-
ganda ne pp iopiā cōmittatur furtū vel
rapina. Gula dic ad hoc est corpus cibis
et potibus delicatoribus nutriendū vt sit
forti⁹ ad dō seruiedū. luxuria dic ad tēp⁹
dz quisqz ad libitū viuere. vt possit post
ea fortiter penitere. Septē vitia compā-
tur septem bestijs. Superbia cōparatur

leoni. Inuidia cani. Ira lupi. Accidia a-
fīno. Auaritia ericio. Gula. vño Luxuria
porco. Alio cōparatur. vii. infirmitatibus.
Supbia compatur inflatōi. Inuidia lep-
Ira frenesi. Accidia litargie. Auaritia
hidropisi. Gula epileptia. Luxuria febri
Septem vitia christi passione curantur
Capitis inclinatio in cruce curat supbiā
Oratio pro inimicis irā. Apertio laterū
inuidiā. Portatio crucis accidiā. Tradi-
tio spūs patri corporis cruci. mīs disci-
pulo. vestiū crucifixoribus. hec curant a-
uaritiam. Flagellatio luxuriā. Portatio
fellis gulam.

De superbia.

Cap. i.

nunc dicendum est de vit. vitii ca-
pitalibus in spe. et primo de supbia
que ē regina oīum vitiorum et mater. Et
autem supbia vt ait Aug⁹. puer se cel-
situtinis appetitus. Unde sicut idē Aug
ait. Supbia oībus inuidet. s. maioribus.
qz eis non equatur. Inferioribus qz ei
quari timet paribus qz ei equatur. Sup-
bia dī initium oīs peccati triplici rōne.
Primo pp cām que inuenit in omni peccō
quia in oī peccato inuenitur cōtemptus
dei qui ē quedam cā peccati. Idem autē
cōtemptus ē auersio a creatore que i oī
peccato ē vbi preponitur bonū cōmuta-
bile bono incōmutabili. quia sic sine cha-
ritate alie virtutes nihil sunt. ita sine su-
perbia alia vitia nihil. abstrahē superbi-
am et habebis grām. qz superbis deus re-
sistit hūilibus autem dat gratiā. Cōnexū
n. inquantū hūilis nō ē receptiuū. sed
cōcauū. Secūdo qz pmo peccū fuit. hoc
enim gñe peccauit diabolus in celo. Isa.
ca. ix. Pponam sedē meā in aglone et ero
si al. Et pmo. hō in paradiso Gn. ca. 3.
Eritis sic dii. scientes bonum et malū. 3.
quia ex ea nascūtur alia vitia scdm pus
et postertus. hoc ē mediate vel imediate
sic hētur. s. c. de effectū vitiorū. Est at
inter superbiam et vanam gloriā dīa. ga-
lz vtrobiz sit appetitus proprie excel-
lentie. tm superbus sibi appet magnus i

tus. sed vanagloriosus appetit apparere
in ore aliorum per laudem exteriorem. Diver
sa peccata dñi radices et initia siue cause
aliorum peccatorum s; diuersis respectibus
Supbia dñi mltiū ois peccati pp tres cās su
perius enarratas. libido ē dñi cā ois pec
cati sic ait Aug. et hoc pp delectationem cre
ature que in ordinate trahit aiaz et auer
tit a summo bono. Est. n. libido iproba vo
luptas qua mouetur aia rōnalis ad hoc
qd delectetur i creatura. Cupiditas etiā
dñi radix oīz malorū sic dic apł. i. ad thi
vi. et hoc propter eandē rōem sicut libido
Est. n. cupiditas ex amore inordinato ad
creaturā. Luxuria ē scdm Cassianū dñi
radix ois peccati. qz carnales delectationes
nobis sunt naturales ad naturalia at. pin
pti sumus et diffculter resistimus. In an
nis gle septē sūt filie scdm Bre. Prima
ē iobedientia. qz vanagloriosus in nullo
vult videri inferio quod fieret si faceret
mandatū. secūda ē cōtentio qz vult vin
cere cū clamore. et hoc propter apparere
Tertia est iactantia qua quis enarrat bo
na sua. vt laudabilis appareat. Quarta ē
hypocrisis que querit in exterioribus
boibus apparere. Quinta ē pertinacia
que factū suū vel dictū malū defendit.
ne errasse videatur. sexta ē discordia que
cōtra oē dictū sustinet vel assūitur cōtra
riū propter vanā glām. septima ē noui
tātū pñptō qua quis noua vel dic vel in
uenit ut laudetur. Quattuor sūt spēs su
perbie quas assūgnat. Greg. 32. mora is.
Prima est cū hō ase ipso estimat hñe bo
nū qd hñ. scda si desuper datū credit p
suis tñ meritis accepisse se putat. Tertia
cū iactat se hñe bonū qd nō hñ. Quarta
qñ ceteris dñspectis singulariter vult vi
deri. Per primā et secūdā spēm iniuriat
hō deo in se. qz per pñmā ponit se hō totā
cām sui boni. sed i secūda pōit se cāz pñ
capalē. In tertia vero spē iniuriatur hō
deo in proximo. In quarta at iuriatur
hō deo in eo qd nō hñ. Gradus superbie
secūdū ber. s. i. z. qui sūt. Curiositas. adē

tis leuitas. Inepta letitia. Iactantia singu
laritas. Arrogantia presūptio peccatorum
defensio filata cōfessio. Rebellio. Liber
tas peccandi cōsuetudo. Muerus istorū
sic accipitur. Hō p superbiā iuriatur dō
et hōi deo cui dñ eē inferior hōi cui dñ eē
par. sex primi gradus accipiūtur secūdū
iuriā que fit hōi cui dñ est par. Quattu
or alii secūdū iniuriā que fit hōi supiori.
vt plato. Duo vltimi determinātur pro
prie qñtū ad iniuriā que deo imediate fit
hoc iō dicimus. qz et superiores gradus i
deū redūdāt sed mediante pñio. Grad⁹
at vocatur. qz fit a minori pgressus ad
ius. Prius. n. malus ē. secundus peior
et sic scandendo iuenitur qvltimus est
pessimus. An iuriā que ē respectu parit
ē minor. Illa vero que ē respectu supio
res ē maior. sed illa que est respectu dei
ē maxia propñ qz isti gñus talr ordiman
tur. Supbia facit mltā mala. Primo id
qd dei ē usurpat. s. gloriā. Is. 42. gloriā
meā alteri nō dabo. In bōis. n. opib⁹ que
facimus duo sūt. s. honoz et vtilitas. sed p
mū dñs sibi reseruāt. aliud nobis tribuit
Unde debemus deo suā partē relinque
re si nra parte nolumus spoliari. Scdo
perfectos viros ipugnat. Superbia ē. n.
quasi turris babilonis que vsq; ad celos
i. vsq; ad viros celestes debebat ptinge
re. superbia ēt bōis operib⁹ ifidiatur ut
pereat. Unde superbia inerpugnabilis ē
sic castrū in alto mōte sitū. tertio gratia
dei hoiem denudat Jaco. iiii. superbis d
ns resistit. rē. 2. Reg. i. adōtes gelboe
nec ros nec pluuia veniat super uos. An
scdm naturā cōnexū nō ē receptiū sed
cōcauū. quarto at hoiem dō priuat. Ego
de scō Victore superbia aufert mihi de
um. Inuidia proximū. Ira me ipm. supe
bia ēt deo odibilis. Ecc. io. et pñ. Tria sūt
que odit deus pauperē superbū. rē. De
um ipugnat. qz vexillū iimici sui. i. diabo
li pōit icastro suo et dñt vexillū christi
s. crucem quā debet seper hō portare
iuxta illud. cap. ie. Qui vult vñre post

me diabolo hoies assimilatur Ipse ē. n. rex
sup oēs filios supbie. Ut sicut dñs ait de
charitate luc. xii. In hoc cognoscet oēs
q̄ discipuli mei eritis si dilectionē hūeri
tis ad inuicē. Ita pōt diabolus dicere de
superbia. In hoc cognoscet rē. Moiem
stultū demonstrat. q̄ acillā ornat ⁊ dñaz
nudā relinqt. Item q̄ magna pro modi
co vēdit. i. pro laude hūana. Itē q̄ credit
se posse cū supbia illuc attingere. vbi dia
bolus existēs non potuit cū supbia rema
nere. Moiem deicit. q̄ scandētes i altum
de facili cadūt. ⁊ qui se eleuāt sub hostio
humili de facili caput ledunt.

De inuidia.

Cap.

16.

Inuidia ē ut ait Aug. odiū facilitat
aliene. vel secūdu Joānem damas.
Inuidia ē tristitia de alijs bonis. Dñs at
inuidia a nō videndo. q̄ nō pōt uidere bo
na alioz. Unde displicētia boni que ē iui
dia pōt notari per uisionē interiorē ⁊ ex
teriorē sicut vult Seneca dicēs. Quicq̄
mente fugimus igestum oculis vix uide
mus. Inuidia hēt qnqz filias scdm Gre.
Pria est odiū qd est velle malū alicui ⁊
nolle bonū. Scda ē exultatio i aduersus
proximi. ticia ē afflictio i prospis proximi
quarta ē sussurra^o que ē detractio latens.
quinta ē detractio. hec aut fit in operato
quā intendit melior apparere illo cui de
trahit. Inuidia multa mala facit. De lu
mine facit tenebras. de vidente cecū. q̄
proximi bōa videre nō pōt. Ut inuidus
cōparatur noctue ⁊ vespertilioni. Aug.
Egris oculis odiosa ē lux que puris est a
mabilis. De uita morit. S. Panis uitam
fortiū roborat ⁊ paruuloz necat. Ut iui
dus cōparat fabricatā cui ē bōi cibi sē
cōtrarii. Deo cōtrariatur. q̄ tā bonus est
deus vt ait Aug. vt ē de mal' bonū elici
at. s. e contra tā mali sūt isti. vt de bonis
malū eliciāt. Itē diuina bonitas oia sua
cōicat. isti xō nō. Item deo placet bonuz
hois. ac malū displicet. isti at ecōtra bo

nū grē ⁊ nature peruertūt. Ut sicut oia
mūda munda. sic istis oia sūt imunda. Et
sicut bonis mala cooperant in bonū. ita i
uidis bona cooperāt in malū. Unde tales
aurū conuertūt in cuprū gēmas in lutū
granū in paleā. vinum in aquā. mel in fel.
diem in noctē. gaudiū in merorē. rosam i
palirum balsamū in sterquilinum. electua
riū in venenū. Moiem maledict. Isa. 5.
Abe q. dicit. bonū malū ⁊c. Stultū effi
cit. Amis errat q̄ idcirco sibi vult vnuz
oculum erui. vt alii ē vnus eruat. sicut
facit inuidus ⁊ diabolusq̄ per hoc q̄ aliis
inuidēt sibi magis nocet. Auctore suum
torquēdo ledit. Sene. Utinā inuidi in oī
bus ciuitatibus oculos ⁊ aures hērent.
Proximū fraudulēt decipit. Unde inui
dus cōparatur canē q̄ blanditur i facie ⁊
mordeat a tergo. Itē qui osculo xpm tra
didit. itē bōi perfido q̄ ledit hominē qui
eū nunq̄ molestauit.

De ira.

Cap.

17

Ira est vt ait Aug. ulciscendi libi
do. ⁊ Lat. Ira est motus aī cōcitatus ad
penam. hec ē diffinitio ire per vitium non
per zelū de qua ē hic agendū. Ira igitur
duplex ē h3 s. nature et mortis prout ē
q̄o deordinat ab optimo habet ēē mortu
le qd vitium ē quia ira non ē peccatus ra
tione pure passionis. imo pena. sed cū hō
dicat quandam actionē per quam de ordi
nat hominē. ⁊ q̄tum ad deum. ⁊ quan
tum ad proximū. Vult enī se expetere
vel a iudice a deo constituto ⁊ sub deo.
Utrū teneatur quis remittere iniuriā ini
mico petenti. Nota distinctionem. q̄ ex i
uria solent oriri tria. Prīmū ē rancor in
affectu. Secundū est rancoris signum in
effectu. Tertiū est actio contra iniuriātē
Prīmū tenetur quis statim remittere. ⁊
si non rogetur. Secundū tenet remittere
venīū veraciter petenti. i. parato emēda
re secundū facultatem suā. Tertiū nō te

netur remittere. Si vero volueris scire
vtrū ille cui facta est iniuria debeat ami-
citiam querere sciendum qd duplex ē de-
bitum. primum est necessitatis sine quo
non est salus. Secundum ē perfectionis.
Quātū ad prīmū debitū non tenetur qd
recōciliationem querere siue amicitiam
Sed de scōdo dic Chrīso⁹ qd debz quere-
re recōciliationēz vt duplicē coronā con-
sequatur. vnā qd iniuriā passus ē. Aliam
qd prioz rogauit. His autem ponit tres
gradus circa fatū re cū dic *Ma. s. Om-*
nīs qui irascitur fratri suo reus erit iudi-
cio. Qui aut dixerit rachareus erit cōci-
lio. Qui autem dixerit fature reus erit
gehenne ignis. De his dicendum est qd
vbi creuit gradus culpe creuit et ordo pe-
ne. Unde recte ira sine voce puniēda ē
iudicio ira cū voce concilio ira cū sermo-
ne cōtumelie gehenne igni mancipatur
Secundū Augu. In primo est ira tātūz
In secundo ira et uox. In tertio ira est et
sermo et certa expressio irrationis. Sicut
autem Grego. qd iudicium ē cause discus-
sio. concilium sententie diffinitio gehēna
ignis siue executio. Notandum qd redde-
re malum pro malo est fragilitatis. sicut
fecit Joab quando interfecit. Abner. s.
interfectorem fratris sui asael. Sz red-
dere malum pro bono est pueritatis. s.
sicut fecit iuda tradendo xpm. Redderē
bonum pro bono est equitatis sicut fecit
assuerus quando *Abardocheū* honora-
uit. Reddere bonū pro malo ē perfectō-
nis sic fecit brūs. *Stephāns* qñ p iūmicis
suis orauit. Filie ire secundū Greg. sūt
sex. prima est rixa. hec est audax volun-
tas vindicandi iuriā factā p se. Secūda ē
tumor mētis. hec est volūtas vindicādi
causa fugiens aduersantem ne cū eo col-
loquiū habeatur pp extimatas inimicitias.
Tertia ē contumelia que est volūtas
se vindicans per exprobatōē malorū.
Quarta ē clamor que est volūtas se vin-
dicans in exaltando vocem per vituperi-

um exprobratum et ad aliorum perueni-
ens aures. Quinta est indignatio que
ē uoluntas se vindicans per signum mo-
lestie exterius declaratum. sexta ē blas-
phemia que est uoluntas se vindicans
per opprobrium deo vel sanctis illatūz.
Ex ira veniunt multa mala. Hospiti-
um spiritus sancti turbat. Gregorium
Hum ira animum pulsatur spiritui san-
cto hospitium suum turbat. Nam si
cut in pace factus est locus dei. sic in
discordia locus diaboli. Tales sunt e-
tiam incendiarij domus dei psal. 73.
Incenderunt igni sanctuarium tuum
domine etcetera. Unde isti sunt similes
draconi qui emittit ex ore ignēz. Quod
dei est sibi usurpat scilicet vindictam.
proverbi. xii. *Adhibi vindictam et ego*
retribuam. Talis se fecit iudicem. et
deum vult esse tortorem sicut dic Au-
gustinus. Dic enim maius in orationibz
suis. Domine occide malum inimicum
meum. Respondet ei dominus. quez
vestruz? Ambo estis mali imortalis vult
esse actor et iudex in eadem causa. Stul-
tum se demonstrat. quia per cor suum
immittit gladium vt ledat tunicam inimi-
ci. immo si sapienter faceret prius se de
se ipso vindicare deberet. iram. s. per ce-
lum aduersus iram suam per vitium as-
sumendo. Viam purgationis cōuer-
tit in rubiginem deprauationis. aduersi-
tates enim que ipsum deberent a pecca-
to purgare per impatientiam magis in-
quinant et foras probationis mutat ei
aurum in cuprum. et flagellum ex gra-
no facit paleam. Duram sententiam tal'
in iudicio expectabit. Cum enim domi-
nus improperebit quibusdam. Audus
fui et non cooperuistis me. *Math. 23.*
Quid dicturi sunt illi qui non solum nu-
dos non vestiunt. sed etiam vestitos spo-
liant. Bellum mundi carnis et diaboli
contra se instaurant. sed sapientes sedāt
miores guerras pp maiores que imminēt

Malam faciunt cōmutationez. qz aufere
do pallū bone fame dāt tunicā innocen
tie. Remedia ire sūt. puer. 26. Solentij
obseruatio. prouer. Cū defecerit ligna
extinguet ignis. qz sicut ex collisiōe duoz
corporū elicitur ignis. ita ex amaris ver
bis aliquoz ira concitatur. puer. 15. Ire
sponso mollis frāgit iram. 7 sermo dur⁹
excitat furorē. Ibi dē. Quasi q canez au
ribus 7c. Dūce passionis p̄sideratio. 6.
Si passio dñi ad memoriāz reuocatur ni
hil a deo durū est qd non equanimiter
tolleret. Hoc figuratū est nūeri. 21. Abi
spicientes serpentē eneeum sanabat. Itē
premiū tollerantie aiaduērio. Un cōside
ratio p̄miū minuit vim flagellī.

De accidia. Cap. 18.
a Accidia ē de virtutū laudabili exer
citio vtriusqz hoī lāguida delectō
Item accidia ē diffidentia de propis vi
ribus 7 de mādato dei implendo ardua tri
stitia. Duo noia sunt huius vitii. s. Tristi
tia 7 Accidia. Porū aut noium hec est. rō
qz in isto pccō ē eversio a spūali bono qd
estimatur greue. sicut ē ieiunare 7 huius
modi. 7 rōe huius dī tristitia. Est ēt ibi cō
uersio ad creaturā. s. ad quietē q̄ estimat
leuis 7 ratione huius dī accidia. Pz er
go ex his q hoc vitii prout vocatur tri
stitia opponitur letitie spūali que est i ex
ercitio spūali. Sed prout vocatur accidia
opponitur fortitudini que cōsistit i aggre
diēdis arduis. 7 sustinēdis aduersis. Ac
cidia denominatur ab accēdme. qz p eaz
aia rediunt hz de oi spūali difficill. Acci
dia secundū. 6. habet sex filias. Prima
vocatur malitia que scōz Aug. est volun
tas machinandi malū alicui. Cū enim qs
iuriatur alii tūc irascitur 7 postea trista
tur. scōa desperatio qz diffidentia merito
rum mī ē diffidentie premioz ex qua ite
rum oritur tristitia. tertia pusillanimitas
que nascitur ex diffidentia proueniēte ex
consideratione prope infirmitatis. vel o
peris arduitatis. quarta ē rācor qui ē in
eteratū odiū. Sic enim ex charitate sū

opera bona ex quibus ē cōfirmatio chari
tatis. ita ex ira ē accidia 7 ex accidia uetu
stas ire. quinta torpor circa p̄cepta. i. que
dā insensibilitas pp quā hō non pōt indu
ci ad executionem mādatorum dī. sexta
ē euagatio mentis circa illicita. hec aut ē
uagatio quādoqz ē particularis 7 certaz
hēt materiā. 7 sic conuēit oibus vitiis.
qnqz ē generalis 7 incerta. 7 hec ē proprie
euagatio accidie. Qui. n. ē absortus tristi
tia. non hñs i se vñ delectetur euaga
ad omnia querēs delectationē. Ex accidia e
ueniunt multa mala. P̄ceptū domini
negligitur. Gen. 3. In sudore vultus tui
vesceris pane tuo 7c. Maldictio dei in
currit. Exempum de ficu cui dñs male
dixit. qz folia tm̄ habuit. Math. 21. Bis
screpat a ceteris creaturis. Exempluz i
corporib⁹ inaiatis. sicut in sole 7 luna qui
quotidie surgunt 7 perficiūt cursū suum
Idē pz in corporib⁹ aiatis. sicut sūt arbo
res 7 herbe que lz in hyeme nude sint. tm̄
virtutem seruāt. 7 in tpe suo redeūt ad p
sueta. Idē oñ. Iur in sensibilibus. prouer.
6. Uade ad formicā o piger 7 confidera
vias eius. Pz cōfū tps perditur. qz eo
nihil preciosius ē quo breui hora posset
obtinere ventam grām 7 glām. Et m̄ ut
ait Ber. Nihil vilius iputatur. qz dicūt
hoies ociosi. eccl. vi. Venite 7 fruamur.
Spūale lucrū negligitur. qz qui nō mer
catur i nūdinis postea n̄ hēbit. prouer. 21.
Propter frigus piger arere noluit. men
dicabit ergo estate 7 nō dabit ei. Incita
mēta vitiōzū colligit. prouer. 24. Per a
grū hois p̄grī trāsiui 7 ecce totū spleue
rāt vrtice 7 cooperuerāt superficiem ei⁹
spine. Ad q aqua corripit quietē. 7 serp
cōtrahibit rubiginē. 7 porcus mactāduz
permittit inquietē pinguescere. Locum
diabolo prepat. qz hō ociosus ē quasi pul
uinar diaboli. 7 in ollā tepidam libenter
misce insidiant que seruēt fugiunt. Te
tationib⁹ pz. Un legit in collatiōibus pa
trū q monachū opantē demō vnus pul
sat. octosū in nūeri. demones tētāt. Est. n.

hō accidiosus quasi vrbis absq; murorū
 ābitu ⁊ quasi signū positū ad sagittā. mo
 res pervertit. q; vult metere ⁊ nō semi
 nare. sicut gattus q libet pisces comedit
 sed nō eos libetē capit. Seneca. Incer
 tū est in quo loco quomō mors te excipi
 at. ⁊ ideo tu illā in oī loco ⁊ tēpore expec
 ta. furem fodientē parientē nō repellit.
 q; mors fur ē. ⁊ quotidie tollit vnū alle
 rem. i. vnū diem. Mathei. 24. Si sciret
 vitis pater familias qua hō. f. ve. vi. vitiz
 zc. Receptaculū sordiu se facit. Ber.
 Quid tentationū sentina ē oculum. Jpm.
 n. est occasio luxurie. ii. R. xi. Factū ē eo
 tpre quo solēt reges ad balnea procede
 re. Item occasio nugarum. Actus. 6. A
 thenienses ad nihil aliud vocabant zc.
 Item occasio curiositatis. i. thi. i. Discūt
 circuite domos. stultitiam ostendit. q; to
 nitrua audiens non surgit. Tonuit autē
 christus i predicatione tonabit etiam in
 die iudicii. Item stultus est qui inmunditi
 as de oculo non eiicit. Mathei. 7. Hypo
 crita eijce primū trabē d oculo tuo: Ad
 celestia venire negligit quia vix ad locū
 quis venit qui vnum pedem hodie mo
 net ⁊ post annum aliū. sic ⁊ illi quoz mo
 tus est pes intellectus. ⁊ nō pes affectus
 cum tamē sit affectibus ambulandum:

De auaritia.

Ca. 19.

Auaritia vt ait. Tullius ē imodera
 tus amor hōdi. Item scdm Ber.
 Auaritia ē quarūlibet rerū insatiabilis
 ⁊ inhonesta cupido. scdm aplm Eph. v.
 Auaritia ē idolorū seruitus quia hō aua
 rus exhibet creature qd debet creatori
 s. fidem spem ⁊ charitatem. hec. n. auari
 exhibent pecunie. In hoc ergo specialit
 reprehendūtur isti qui rei vilissime amo
 rem suū exhibēt. s. pecunie que de terra
 tollitur quam natura infimaz ordinauit.
 Eccl. x. Dicitur in ecc. q auaro nihil ē
 scelestius ⁊ hoc pp quattuor causas. pri
 ma quia sere omnia scelera perpetrāt
 pro auaritia. ut furta. pūria. homicidia ⁊

huiusmodi. scda q; ē contra le gem natu
 re. Luce. 6. Quicūq; multis vt. faciant
 nobis hō. hec eadem facite illis. zc. Ter
 tia q; est contra legem scriptā. Luce. vi.
 Estote misericordes. sicut ⁊ p. vester. ⁊
 cetera. Quarta q; est contra legē vtilem
 que est in oibus rebus que cōpellūt se
 dare. Auarus. n. quasi captas detinet res
 ne se cōicare possint. vtrū autem cuiq; li
 ceat thesauros cōdere. notandū q; ē the
 saurizare vno ex affectu auaritie absq;
 intentiōe necessitatis proprie vel aliene
 ⁊ hoc modo thesaurizare oibus est phi
 bitum. alio modo ē thesaurizare ex pul
 dentia. ⁊ hoc vel consideratio necessita
 tis ⁊ sic cōceditur pentibus secularibus
 ob necessitatem filiorum educandorum
 vel filiarū coniugio tardandarū nō autē
 dicandarū. sed seruato modo vel statu p
 sone alio modo ē thesaurizare ex conside
 ratio publice vtilitatis. s. regni defenden
 di vel cultus dei ampliandi. ⁊ sic cōcessū
 est regibus thesaurizare personis autē
 ecclesiasticis prope nūquā thesaurizare
 licet nec pecunia etiā tenere intentione
 seruandi. Ambrosius. Aurum habet ec
 clesia non vt seruet sed vt erogat. Exp
 dictis patet q; duplex potest esse amor
 pecunie vel temporalium. siue respectu
 necessarij. siue respectu superflui. cōtra
 primum prohibet dominus prefocantē
 solitudinem. Cōtra scdm prohibet the
 saurizationem. Ex auaritia sequūtur mlt
 ta mala. Primo quia a deo maledicitur
 Aug. Matheus. maledictus dispēsator auarus cu
 ius largus est dominus. Semper eget.
 Hieronymus. auaro tam deest quod hēt
 quā quod non habet. Stultus mercator
 est qui regnum celorum immo ipsū chri
 stum vendit pro paucis denarijs. ⁊ i hoc
 sepe peior est auarus homo quā ipse. Ju
 das qui vendidit christum triginta dena
 rijs. Iste autem interdum pro vno dēna
 rio. Corpus euiscerat quia diuitie acqui
 runtur cum labore possidentur cum ti
 more. amittuntur cum dolore. vnde ipsi

f 3

laborant et alij in labores eorum sepe intrant
scilicet fures vel latrones vel certe filij
mali. Isti similes sunt araneae que faciendo
telam pro capiendo muscas seipsam eu-
sccrat. Adhuc suffocat. Aug. Manfragi-
um fugis et plumbum amplecteris. unde
Soc. massam argenti proiciens in mare
dixit. Adhuc tene mergas me. Inqui-
nat. Exo. xlii. filij israel serviebant in luto
et latere. Excecat. Exemplum in Thob. q
excecatus fuit stercore hyrundinum. Cor.
dilacerat. unde divitiae comparantur spinis
ad thesaurum. Insatiabilem facit. unde co-
parantur sacco pertuso et inferno quod nunquam
dicit sufficit. Et mari cui omnia flumina influ-
unt. et tamen non redundat. Et hydropico
quod quanto plus bibit tanto plus sitit. filie
avaritiae sunt sex secundum Greg. Prima est
obduratio cordis que fit omittendo ele-
mosynam. ista filiam vocat Isidorus in huius
nitatem. secunda est violentia hec fit nocere
aliqui palam affecta mala quas vocat
Isidorus rapacitatem. tertia est inquietudo
hec est appetitus lucris. quarta est periurium
quod sepe incidit in emptionem et venditionem
quia est fallacia que fit per verba decipi-
entis in occulto. sexta est fraus hec est de-
ceptio perfecta et hoc in parte a illius qui
deceptus. septima proditio que est idem quod
deceptio que fit in absentia decepti.

De gula.

Cap.

20

Gula ut ait Aug. est imoderata cibi
aviditas. Item Gula est vorax eda-
citas nature finibus non contenta. Quin-
que modis peccatur circa gulam. ut dicit.
B. Primo cum quis horam comedendi pre-
venit. et hoc fit per impatientiam expectandi re-
pus debitum. secundo cum quis querit ciba-
ria preciosa et delicata de quibus Quidi-
us. Est virtus placitis abstinuisse cibis. et
contra hoc fecit dives ille qui epulabatur
quotidie splendide. tertio quando quis mensuram
excedit. scilicet nimis comedendo. Sciendum

tamen quod quod uni nocivum est alteri est re-
medium. sic et quod uni est mensura debita
alteri est excessus. Unum non consistit men-
sura in cibi quantitate. sed in comedendis
qualitate. verumtamen quidam ieiunium su-
um recopulant postmodum nimietate su-
perflua. sed hoc quid aliud quam dare duos
obolos pro uno denario. Quarto quan-
do nimis ardentem ac festinem quod comedit
Non enim usus ciborum sed concupiscen-
tia in vitio. Quinto quando quis cibaria
sua nimis studiose preparat. unde Ber.
Non saporis. sed famis excitet appeti-
tum. In omnibus his sumenda sunt non que
voluptas. sed que requirit necessitas. Con-
tingit etiam peccatum esse circa diminutionem
cibi. sicut circa superfluitatem. filie
gule sunt quinque secundum Greg. prima est
scurritas. quia gula movet ad verba scur-
rilia. secunda multiloquium. scilicet detractio. vitu-
peria. et alia verba inania. Tertia inepta
letitia. id est lascivia carnis sive gestus corporis
inordinatus. lascivia mentis demonstras
Quarta imunditia que solet provenire
ex gula ut est vomitus et eructationes fetide
et luxuria. quia est ebrietas mentis. id est subver-
sio rationis. Gula duo complectitur. scilicet com-
mestationem et ebrietatem. et proprie loquen-
do per simoniam opponitur commestationi. et
ebrietati sobrietas. Gula nocet multipli-
ter De paradiso eiecit hominem. exemplum
in Adam. Spiritualia bona perdit exemplum
in Esau. qui pro cibo vendidit primoge-
nituram. diabolo domum preparat. Ad-
the. viii. si eiecis nos hinc mitte nos in por-
cos. Servum suum per se animat. puer. 29
Qui delicate nutrit servum suum postea
sentiet illum contumacem. Luxuriam
inducit. exemplum de Loth. Domus
dam perficit. exemplum de Joanne bapti-
sta. qui convivio perit. Inducit mortem
nature. Eccl. 37. Propter crapulam
multi perierunt Veni. secundo. Quicum-
que die comederis ex eo morte morieris.
Inducit mortem culpe prima tibi. quar-
ta. vidua in deliciis vivens mortua est.

Inducit mortem gehenne. Zuce. i6. **B**ies epulo sepultus est in inferno. Remedia gule sunt quatuor. primum est spiritus ualium ciborum frequens sumptio. Barth. 4. nō in solo pa. nī. scdm futura carnis nre cōsidera. Hiero. faci le cōtēnit oia qui le temp cogitat moriturū. tñū ē eterne cene pñdratio. Lu. i4. Nō qdā fecē ce ma. quartū ē famis xpi ⁊ suorū pensatio Tre. Recordare paupertatis mee absce thij ⁊ fellis.

De luxuria.

Cap.

21.

Luxuria est ex inmodis desideris veniens lubrica mentis ⁊ carnis pñstitutio. Itē luxuria est libidiose voluptatis appetitus. ⁊ intelligas hic appetitū q est ex consensu rōnis: qz talis ē pccm mortale. ⁊ dī pccm mortale qñ rō n pñbet hui⁹ appetitum cū possz. Brie luxurie sunt 8. prima est fornicatio que ē solutū solum. scda meretriciū. quod fit dupl. s. per vagam libidinē cū diuersis secundo vel cū publice vēali cōcubendo. scia ē adulteriū quo cōiugal thoz⁹ vitiat⁹ quarta ē stuprū quo vīgalis itegritas corrūpitur. quinta sacrilegiū quo contētia deo dicata leditur ut in clericis ⁊ religiosis sacris ordinibus sublimatis ⁊ in his. qui emiserunt votū continentie. sexta est incestus quo vīculū pñguinitatis l'affinitatis vī cōpaternitatis corrūpit. septima ē pccm cōtra naturā sine sordiniā quo natalis vī pueritū notādum āt qz aliquid ē cōtra naturā spēi. ⁊ aliqd ē cōtra naturā gñis. pmo mō oē pccm mōtale ē cōtra naturā. qz i rōnali creatura remurmurat syndresia cōtra omne pccm sz scdo mō pccm sodoie ē p naturā gñis qz nī solū in hoie sed ēt in brut⁹ diuersi sexus i coitu cōueniūt. vñ si aliquo mō fit cōtra naturā gñis ē. Octaua ē libidiosus coit⁹ cōiugalīs q multiplex ē. coit⁹. n. coniugal⁹ ali⁹ licitus ali⁹ fragil⁹ ali⁹ ipetuos⁹ licitus triplicē fit. ut qñ cā pñsa. l'ad amplādū cultū dei l'cā reddēdi debitū l'cā

uitande fornicatōis nī i se sed in coniuge primus ē pietat⁹. Scds iustitie. Tertiū s cautele. In his nullū dī pccm ēē. fragilis est qñ fit cā delectationis. ⁊ tūc distīguitur: qz si amor illius delectat oīs ppo nīt deo mortale pccm est. si nō post pñt veniale. Impetuosus ē qui ex sola libidine pueniēs metas honestatis ⁊ rōis trāscendit. qz fit qñqz modis. primo cā satia di libidis p meretricias blāditiā. scdo cū fit cōtra naturā modū. tertio cū fit tpe pñhibitionis. quarto qñ fit i loco pñhibitionis. qñto qñ accedit ad mulierē pñgnatē vicinā partui l'que ē i fluxu mēstruo. si lie luxurie sunt. s. secūdū Greg. pria est cecitas mētis. qz scdm. Aug. in ope luxurie tota rō absorbet. secūda est icōsideratio mort⁹. s. inferni. tertia icōstātia. s. a dī cogitādū desiderādūqz nūc istud nūc illud. quarta aōz sui. s. quo aliqz cōsiderat lōgā vitā ad hoc ut expleat uoluptatē suā qñta pñcipit⁹ qua qz currit precipitāt ad peccādū exponēs se piculo mort⁹ pp luxuriā faciēdā. sexta ē odiū dei qz fit. qz dīus abstrahit ⁊ punit eos q sequūt carnis delicias ad quas iclinat luxuria. septima affect⁹ pñtis seculi. s. appetit⁹ honoz diuitiaz sātāt. hui⁹ i p que luxurios⁹ finē suū cōsegtur. octaua ē despatio futuri seculi que est diffidentia glorie vel venie consequende. ⁊ hec est filia luxurie consumat. Luxuria nocet multipliciter. deo est contumeliosa quia templum ei⁹ inquinat. Demonibus placita. Job. i6. behemat. dormit in locis humentibus. subiecto proprio nocua. prima corzin: vi. Qui fornicatur in corpus suum peccat. Proximum scandalizat. s. see quito. Facti estis laqueus speculationi. ⁊ rethe expansum super montem thabor. Animam propriam damnatur. secundo s. iz. non recedet gladius de domo tua hoc dictū fuit ad dō pp pccm versabee vīlissimo domino se subicit. scilz carni ⁊ sensualitati. Genesio. 3. Quia obedisti voci vxoris tue: maledicta terra in

in opere tuo. **Ad**ventē infatuat. **De** sec. 4.
Unū & mulieres auferūt cor. **R**emedia
luxurie sūt. **O**ccasionis fugere. **J**ob. 13.
Pep̄gi sedus cū oculis meis vt nec co-
gitare de h̄gine. prouē. 13. **Q**ui tetigerit
picem coingnabitur ab ea. **M**ortis exre-
ma cogitare. prouer. vii. **N**emozare no-
uissima tua & in eternū nō peccabis. **D**e
se nō presumere. qz cecidit **D**avid sacrif-
simus. **S**alamon sapiētissimus. **S**anson
fortissimus. **F**requēt se occupare. **I**die.
Semper aliqd boni facito. vt te diabol⁹
inueniat occupatū. **T**entationi in p̄ncipio
resistere. **G**en. 3. **I**psa cōteret caput tuū
Carnē domare. **M**arci. 9. **H**oc genus o-
monij non eijcitur nisi in orōne & ieiunio.
Quomodo supbia sit mortale v̄l veniale.

Capitulum.

Omnia p̄dicta quīs semp sint pec-
cata. nō tñ semp sunt mortalia. **U**nd vi-
dendum est quādo vnūqz mortale sit.
& quando veniale. **V**ana gloria igitur ex
suo genere est veniale. qz genus operis
sumitur ex obiecto **V**anū autem scōz se
non est obiectū peccati mortalis. sed v̄i-
alis. **U**nde cū vana laus sit huius pecca-
ti obiectum. paret q non semp ē peccatū
mortale. **E**rit tamen. vana gloria mortal
dupliciter. sc̄one finis propter quē laus
appetitur. **O**pus namqz tale est quale ē
id propter qd appetitur. **I**tē ratione ope-
ris in quo laus queritur. **C**irca primū di-
cendum est q quadruplici fine laus que-
rit. **P**rimo ad vitandum malū infamie si-
cut **S**emel se laudauit. i. 82. **S**ecūdo pro-
pter aliquam utilitatem spirituale. vt est
gloria dei vel edificatio proximi. sic pau-
lus se commendauit. 2. **C**or. 11. **T**ertio pp
lucrum auaritie sicut **p**harisei qui deuor-
rant domos viduarum lōgas orationes si-
mulantes. **M**athei. 23. **Q**uarto propter
aliquem actum venialis peccati. sicut q
do qz laudari vult eo q venialiter in lau-
de delectetur. **P**rimū est prudentie. **S**e-
cundū est charitatis. **T**ertium est morta-
le. & idem intelligendum est quando cū

q laus ponitur finis alicuius operis. quā-
tum est veniale. **S**equitur secunda causa
quare vana gloria sit peccatum mortale
scilicet ratione operis per quod laus que-
ritur. **H**oc at. pōt fieri tripliciter. qz laus
quādoqz per opa illicita. quādoqz per o-
pera ex se iudra. quādoqz opera virtutum.
Si primo mō. sic tale est pccm quale ē id
illicitum. i. mortale vel veniale. **S**i scōdo
modo. sic ē peccatū veniale. vt h̄re diuiti-
as vel vestes preciosas cū ab vsu talium
in laude. **V**erumtñ si talia sūt de se ior-
dinata vt sint occasio peccati mortalis. secū-
dum q mulier cuz ornatu meretricio ad
alias capiendas pparatur. vel si sc̄m illud
est illicitū ex prohibitione supioris. vt tō-
neamentuz & huiusmōi. cum excederet p̄-
ceptum ecclie sic sunt peccata mortalia.
Si tertio mō. i. si laus queratur per opa v̄-
tutum. hoc ē dupliciter. vel qz appetitus
laudis adiungit operi virtutis tamqz inci-
dens. sic contingit in cātū vel in predica-
tione qzqz. & tunc est veniale. vel laus est
finis p̄cipaliter prestitutus opi virtutis
& operanti. ita q ibi cōstituit finem vlti-
mū. & sic est mortale. qz tunc iheret ei ut
fini ultro. **N**ota q maius est peccatū glo-
riazi de bonis sp̄ualibus q de tp̄alibus. qz
minus h̄nt motiuum eo q minus appare-
ant extra qz temporalia.

Quomodo inuidia sit mortale v̄l veniale.

Capitulum.

Inuidia ex suo genere est peccatū
mortale. qz cū inuidia scōz **R**emi-
giuz sit dolor de alieno bono cōtrariatur
directe charitati que nō emulatur. s̄ con-
gandet veritati. **P**rima **C**or. 13. **C**haritati
vero nihil est contrarium nisi peccatum
mortale. **T**amen illud qd ex genere ē mō-
tale potest esse veniale uel prout in suo
p̄mo motu consistit vel extra suam ratio-
nem trahitur. **D**olor ergo de alieno bo-
no est quadrupliciter. uel quia est primo
primus motus extra ventens. sic quidam
naturaliter inuidi sūt. & hoc nullū pecca-
tum est cum nullo sit in potestate nostra.

uel ē. secundo primus motus quando appetitus sine cōplera deliberatiōe tali passio ne afficitur. et sic est veniale peccatum vel est actus voluntarius deliberatiōe. et sic ē mortale uel trahitur per intentionem extra suā ratiōem ut quā dolor de alieno bono surgit cuius ex causa bona. sic quando dolor aliquis de bono tēpali alterius. quia uidet illud redeū dare in detrimentū aīe illius. uel etiā in detrimentū cōstatis et talis dolor bonus ē. quia maius bonū semper est appetendum. Motus ergo quod pro dolore boni comprehenditur gaudiū de malo quod ex ipso causatur.

Quo ira sit mortale uel ueniale.

Capitulum. 24.

Ira ex suo genere est peccatum mortale. quod secundū Iñsidium. Ira est animus concitatus ad penam prouocari inferendam. Talis autem motus contrariatur charitati que non irritatur nec cogitat malū. I. corinth. 13. Ira igitur uel dicit irā ze li que ē detestato uitij. et hoc non ē peccatum. sed est perfectiōis. Potest et quis sibi per hūc modum irasci. sicut dicit glossa super illud ps. Irascimini et nolite peccare. Quid ē inquit hō penitēs nisi irascēs sibi uel dicit remissionē affectus circa proximum per quam hō non dolet de malo proxi. nec gaudet de bono eius sed si doleat de bono. nec gaudeat de malo ei. sed est idifferens ei. et sic nō est mortale. sed i perfectiō charitatis. uel dicit actuale i patientiā absq̃ appetitu uidete. talis motus etiā deliberatus ē peccatum ueniale. quod habet incōpletam rōnez irē. sicut ex supradicta per diffinitionē. uel dicit. i patientiā cū appetitu uidete. et hoc ē tripliciter quādoq̃ hoc est a natura. sicut est in melanconicis in quib⁹ scdm phm. quarto. et h. cōtinue mordet natura per quod semper sunt turbulēti. et sic nullū est peccm cū sit motus naturalis. quāq̃ ē ab appetitu indeliberato. et sic ē ueniale. sicut alij pmi motus. quāq̃ est a uolūrate deliberatiua. et tūc ē peccatum mortale.

Quomodo accidia sit mortale uel ueniale. Capitulum. 25.

a Accidia ex suo genere ē peccm ueniale. quod scdm Aug. accidia ē tediū interni boni. hic autem nō opponit charitati. sed dicit diminutionem feruoris charitatis in quo consistit oī ueniale. Istud ergo tediū. uel est motus naturalis. et sic nullū ē peccatū. uel est motus appetitus cōstrikti de ope spūali laborioso. et sic ē ueniale. quāq̃ etiam illa appetitus naturalis sit deliberatus. quod cōfessus in ueniale nō est nisi ueniale. accidia uero ex genere et per se ueniale ē. uel hoc tediū reducat i omissionem eorū quā sunt necessaria saluti. ut frangere pcepta dei uel ecclesie sine causa roabili. et tūc est mortale. si autem tediū illud ex omissione boni et difficultate aggrediendi bonū ducit in desperationē. tunc iā accedit ad peccatū in spū scdm. Et si tediū illud crescit quod etiā ducit in tediū uite in tantū quod iniiciat sibi manus. tūc iā similis ē Iude qui laqueo se suspēdit.

Quo auaritia sit mortale uel ueniale.

Capitulum. 26.

a Auaritia scdm Tullium est imoderatus amor hūdi. hec igitur autem consistit i appetendo. uel i acquirēdo. uel i retinendo. si pmo mō hoc ē quāq̃ mōis. pmo quod appetit aliena appetitū cōpleto quod procederet in op⁹ si adesset facultas. et sic est peccm mortale. secundo quod appetit illicita uolūrate cōpleta ut si aliquis indignus conatur bñficiū ecclesiasticū adipsū. sic iterum ē mortale. 3o. si appetit talia. siue sint illicita. siue aliena cū uolūrate cōditō nata. si. si posset hēre siue offēsa dei ac iniuria pxi. et tūc uel nullū. uel ueniale est siue talē cōditionem actualiter addat siue habitualiter eā intēdāt. quarto si simpliciter appetit hēre supflua et hoc appetitū suffocante mentē. scilicet cura sui et cōsideratiōe diuinorū. et hoc ē peccatū mortale. quinto si superfluo amore iheret tēpali bus. tñ in fra dei amorē hoc est ueniale. si autem auaritia cōsistit in acqrendo hoc ē triplix. quod uel ac

quirit iniuste quocūq; mō tūc est mortale. vel acquirit per tale opus aut artē aut officiū. qđ per se ē peccm mortale. si etiam esset sine lucro vt procurare aliqd fornicari. tūc est mortale. ve acquirit talia p opera illicita que sūt veniale peccatū. vt cū aliquis verba iocosa cōponit ad lucrū salua tñ honestate. t hoc ē veniale. nisi pp delectationem dissolutionis totaliter se det talibus tūc. n. mortale est. Dico aut pp delectationē. qz si aliquis ppter necessitatē p talia sibi sustentationē cōquireret cū aliā artes lucrosā nesciret non reputarē eū i statu dānatorū. Si aut avaritia consistit in retinēdo hoc pōt ēē quinque modis. p̄mo qz retinet scienter ea que restituere tenetur. t aio retinendi. est peccatum mortale. scđo qz retinet ea que ad necessitatem suā t suorū pertinet vel ad cōseruationē status sūt. t suorū scđm decetia suā. t hoc nō ē peccatū. tertio qz retinet superflua respectu vtriusq; iam dictorū. t hoc tēpore extreme necessitatis alicuius sic ē peccatum mortale. quarto qz retinet superflua etiā citra extremā necessitatē ex insatiabili cupiditate. sic ē peccatū mortale. Precipuu autē signū talis affectus est qz quis res potius finit putrescere penes se quā vtiliter alijs dispenset. quinto qz retinet superflua quedā ex inordinato amore tēporaliū p quē modicū deficit a medio largitatis saluo tamē statu virtutis. t sic est veniale. Nota qz avaritia ex suo gñe est mortale. quā Apl̄s idolatrie cōpat. non qz sit de spē illius peccati. cū nō hēat actus eius. sed qz facit aliquid simile idolatrie seruiēdo creatur potius qz creatori.

Quo gula sit mortale vel veniale.

Cap.

27.

Gula ex gñe suo ē peccatū veniale. qz appetitus comedendi ex sua rōe non subiaceret dño volūtatis. Gula ē imoderatus appetit⁹ cōcedēdi. qđ pōt ēē quinque modus. p̄mo si est ibi solus appetitus cibi. t hoc nūquā ē peccm. nec ē

delectatio cibū consequēs est peccatum iquantū ordinat cōtra defectū cibi p̄trariū hec. n. sunt pure naturalia i quibus nec est meritū nec demeritū. scđo si appetitui necessitatis adiungit appetit⁹ delectatōis t voluptatis i cibo. t hoc ē peccatū veniale. tūo si ē ibi transgressio precepti ut cū aliquis sine necessitate soluit ieiunium ecclesie. vel qñ religiosus comedit carnes. cū hoc in suo ordine sit prohibitum. s. sub p̄cepto sic ē mortale. quarto si appetitus edendi ē cum libidine. ut qñ nimio. t finali affectu in heret delectatōi cibi. t hoc est peccm mortale. quinto si dicitur i consuetudine talē que facit totā vitam hoīs delectationi. us huiusmodi deputari hec tñ sum vicina peccō mortali eo qz ebrietas ab aplo inter peccā mortalia cōputatur. Ebrietas tamen qñq; est peccatum veniale. ut qñ vltra necessitatē quis accipit secundum mensurā tamē perceptibile. Quādo vero quis egredit a mensura perceptibili scđm rōnem beñ ordinatā ad discernēduz t hoc in tali mēsurā in qua evertitur status mentis effrenata libidine qñ hoc deo preponit tunc peccat mortaliter. si aliquis aut inebriat aliū ita scilicet inuitans eū ad potū vt i tendat statū mentis eius evertere. t hoc facit eius nocumentū peccat mortaliter qz aufert ei plus quā si auferret aliquod bonū tēporale. quia vsū ratiōis aufert ei

Quo luxuria sit mortale vel veniale.

Cap.

28.

Luxuria ē ex suo genere peccatum mortale. qz ē contra illud. Ad me caberis. Cōcupiscentia luxurie distinguitur in sex modis. prius ē cū cōcupiscentia cōsistit in pmo motu tantū. t sic est peccm veniale. secūduus ē cū segitur consensus vsq; in delectationē. licet nō i opus t sic ē mortale tertius ē cū cōsentitur ēt in opus. t sic ē iterum mortale. quartus ē cū cōcupia nou solū tenetur corde. sed etiā pascitur visu. t sic iterum est mortale. z bath. quinto. qui viderit mulierē ad p

cu. eam iam mechatuſt eam in corde ſuo. id eſt ſi animo ⁊ fine attendat mulierē ut concupiſcat eam. quia ſecundum Auguſt. hoc non eſt iam titillari. ſed plene conſentire libidini. bene autem dicitur ad concupiſcendam eam. quia ſi aliquis uideret mulierem ut rem pulchrā. ⁊ ulterius non procederet. tunc nullum peccatum eſſet uel ſolum peccatum curioſitatis. quintus modus eſt in ſtultiloquio. ut cum qd mulierem precatur. uel propter libidinē habet ſecum familiaria colloquia ⁊ eſt mortale. ſextus modus uocat ab aplo. turpitudō. Glo. ut i oſculis ⁊ i āplexibus hoc ē peccatum mortale. ⁊ tanto grauius peccatur. quanto magis libido per talia acceditur propter nimiam approximationem ad ignem. Notandum uero qd tangere mulierem preter intentionem non eſt peccatum. ſimiliter cum intentione tangere. ſed ex neceſſitate non eſt peccatum. ſed tangere ex libidine uel oſculari ad non pertinentē peccatum mortale eſt ſeptimus modus eſt concupiſcentia procedit in opus ⁊ hoc conſtat eſſe mortale. Nota qd differentia ē inter primos mortus in generatiua ⁊ nutritiua. quia primus mortus in generatiua ſemper eſt peccatum. niſi per ſacramentū matrimonii excuſetur. ſed non ſemper in nutritiua. qm potētia concupiſcibilis non tantum corrupta eſt in nutritiua ſic in generatiua. De hac materia require ſupra titulo proxio. ubi agitur de ſpeciebus luxurie.

De peccato in ſpū ſcū. Cap. 29.

vaniſ omne peccatum generaliter ſit contra deū trinum ⁊ unū appropare. tñ dñ aliqd peccm in patrem aliqd i filiū aliqd in ſpū ſcū. In patrē enim peccatur ex impotentia. In filiū ex ignorantia. In ſpū ſanctum ex malitia certa hoc eſt quādo uoluntas poteſt ⁊ ſcit reſiſtere alicui malo. ⁊ tñ ex ſola malitia illd eligit. peccatū in ſpū ſanctum mere procedit ex libera uoluntate ⁊ improba ⁊ directe impugnat gra-

tiam ſpū ſancti. ⁊ ideo non habet colorem excuſationis. quia quantum eſt de ſe directe eſt impugnatium medici ⁊ re medii. per quod fieri habet remiſſio peccati. peccatum in ſpū ſanctum dicitur irremiſſibile in hoc ſeculo ⁊ in futuro. nō quia dimitti non poſſit ſed quia nix dimittitur. aut in hoc ſeculo quantum ad culpā aut in futuro quantum ad penam. Item quia non legitur dimiſſum propter quod dicitur irremiſſibile. ſicut ad elchiſe dch dicitur ſine patre quia non legitur de ei uſ patre. Item quia aduerſatur ſonti remiſſionis ſcilicet ſpū ſancto. Item propter impotentiam hominis: quia uix ſe poteſt preparare ad gratiam quem tāta moles peccati premit. ſciendum eſt qd accipitur hoc nomen irremiſſibile tripliciter ſcilicet negatiue. ut quia nullo modo poteſt remitti. hoc modo peccatū angel i ⁊ damnatorū eſt irremiſſibile. Grē pua tiue. ut qd nō hz cōgruentiā de ſe ut finit ti debeat lz ex cōgrua uolūrate dei poſſit oē peccm d mitti. hoc mō oē peccm mortale ē irremiſſibile. Grē cōtrarie ſcōz qd hz aliqua culpa cōtrariā d ſpoſitionez ad remittendū. hoc mō peccm in ſpū ſcū ē irremiſſibile. qd cōtrariat grē remittēdi peccm. ⁊ hoc p diſpoſitionē. uel pſumptio nē uel alias ſpēs h⁹ pecc. ſex ſi ſpēs pecc in ſpū ſcū. v3. deſperatio. pſumptio. ipu gnatio uiratis agniti. Inuidētia charitatis fraterne. obſinatio. final ipenitētia horz numerus ſic accipit. In remiſſione tria ſi. ſi. ipſe remittēs ⁊ ille cui remittitur ac diſpoſitio remittēdi i eo cui remittit. In ipſo remittēte duo ſi. ſi. miſericordia ⁊ iuſtitia. ptra pmiū ē deſperatio. ptra. ſe cūdū ē pſumptio. In eo cui remittit duo ſi. ſi. dolor de pmiſſio. ⁊ ppoſitū de n pmit tēdo. cōtra pmiū ē obſtinatio ſcōz ē final ipenitētia. ptea diſpo remittēdi i eo cui remittit duplex ē. ſi. cognitio ueri. ⁊ amor bōi ptra pmiū ē ipu gnatio uiratis agniti. ptra ſcōz inuidētia. ch. ritat. fraſne. d final pſia nō qd ſi diē ptiuatorz pecc ulz i finē

sic in omni peccato in quis decedat est si
nalis pnia prout autē est vna spēs pecca
ti in spiritum sanctum secundum qd hic
sumitur sic propositum nō penitendi.

De peccatis cordis. Cap. 30.

P Eccata cordis sunt hec cogitatio
delectatio consensus. desiderium
mali. volūtas perversa. infidelitas. inde
uotio. presūptio. desperatio timor male
humilians amor male accedens. suspitio
ira. invidia. odiū. tūmē seruiler exultatō
In aduersis proximi. cōtēptus pauperū
vel peccatorū personarum acceptio. pfi
dia. affectus pentum carnaliū inepta leti
tia. seculi tristitia. impatientia. auaritia.
superbia perplexitas. obstinatio mali. te
dium boni. accidia inconstātia pena pnie
dolor qd non facit āpius malū. hypocri
sis amor placendi timor displicendi vere
cūdia de bono opere amor priuatus. sen
sus singularis ambitio dignitatum vana
gloria de bonis nature. vel gratie. vñ for
tune. verecundia de pauperibus amicis
cōtēptus amonitiōnū. inmisericordia.

De peccatis oris. Ca. 31.

P Eccata oris sūt hec. Crebra iura
tio. Periurium. Blasphemia. no
men domini irreuerenter assumere. Ele
ritatem ipugnare. De mendacio et vāis
alios instruere. Cōtra deū murmurare.
Irreuerent er horas dicere. Detractio.
Adulatio. Mēdaciū. Vituperiū. Mā
ledictio. Infamatio. Cōminatio. Impu
gnatio vitatis agnate. Impugnatio cha
ritatis fraterne. Seisatio discordie. Pro
ditio. falsum testimonium. Māla cōsilia
Deisio. Contradictio obedientie. Inuer
tere facta bōa. In ecclesijs placitare Ad
iram hoīem. puocare. Reprehēdere. p
ximum in aliquo qd ipse facit. Vaniloqui
um. Stultiloquiū. Proferre verba oci
osa. vel superflua. uel curiosa. Factantia
Verborum politio. Peccatorum defen
sio. Clamor. Risus. Chachinus. Turpi
loquium. Lenocinium. Cantare cantile
nas seculares. In cātn diuino magis stu

dere vocem trāgere qd deuote psallere
Murmurare. Verba scurilia proferre.
In iusta cā aduocare. Mālu cōmēdare.
De peccatis operis.

Cap. 32.

P Eccata operis sunt hec. Gula. Lu
xuria. Ebrietas. Symonia. Sorti
legium. Violatō dierū solenniū. Sacri
gium. Indigne cōicare. Votorum frac
tio. Apostasia. Dissolutio in diuino offi
cio. Scandalizare suo malo exēplo. pri
mum et corrumpere. Ledere hoīez in re
bus vel in persona. vel in fama. Furtum
Rapina vsura. Deceptio. Ludus. viden
do iustitie. Exactio indebita. Thelones
iniusta. Auscultatio mala. Jocularioribus
dare. Necessaria subtrahere. Superflua
sumere vltra vires proprias qdam ag
gredi. Consuetudo peccandi. Recidua
tio. Simulatio. Tenere officium ad quod
non sufficit vel quod sine peccato nō agi
tur. Correizare. nouitatem inuenire. Mā
ioribus rebellare. Minores opprimere.
Delinquere visu. auditu odoratu gustu.
et tactu. Lucta. osculis. Muneribus. Tri
neribus. Nutibus. Mandatis scripturis
Circūstātijs aggrauantes omittere que
sunt tempus modus numerus. persona
mora scientias etas. Tentationem prene
ntre se ipsum ad peccatum cogere.

De peccatis omissioni.

Cap.

33.

P Eccata omissionis sūt he. De do
non cogitare ipsum nō timere vñ
amare. Gratias de beneficiis non agere
Opera que quis facit ad ipsum referre.
De peccatis sicut debet non dolore. Ad
gratiam percipiendaz se non preparare
gratia accepta non vti nec eam serua
re ad inspirationem diuinam se non con
uertere voluntatem suam voluntati diui
ne non conformare. Ad orationes dicen
das si attendere. Difones debitas omit
tere. Ea que tenet ex uoto. vel pcepto nñ
officio negligere. Ecclesias et pdicatiōes

fugere. Tentationi nō resistere. Penitē-
tias iunctas negligere. ⁊ negligēter face-
re. ⁊ que statim faciēda sunt differri. Bo-
nis proximis non gaudere. iudalis nō con-
dolere. Iniurias non remittere. fidē pro-
ximo non seruare. ⁊ beneficijs eius non re-
spondere. Delinquētes nō corripere. Li-
res non sedare. Ignorātes nō instruere.
Afflictos non consolari. Animonitionibus
non acquiescere.

**Explicit liber tertius. Incipiunt capitula
quarti libri.**

De incarnatione xpi.	1.
De salutatione angelica.	2.
De responsione virginis	3.
De sanctificatione matris.	4.
De conceptione diuina.	5.
De rōnibus incarnationis xpi.	vi.
De modo incarnationis.	7.
De vnione ⁊ natura assumpta.	8.
De vtilitate incarnationis.	9.
De mirabilibus circa incarna- tionez.	10.
De natiuitate xpi.	ii.
De circuncisione domini.	12.
De baptismo domini.	13.
De plenitudine grē christi.	xiiii.
De plenitudine sapie xpi.	xv.
De merito christi.	xvi.
De voluntate christi.	xvii.
De defectibus quos xps assumpsit.	xviii.
De passiōe christi.	20.
De effectu passiōis christi.	21.
De cruce christi.	22.
De descēsu xpi ad inferos.	23.
De resurrectione christi.	xxiiii.
De ascensione christi.	25.
De ascensu christi ad dextram.	

**Explicit capitula. Incipit liber quartus.
De incarnatione christi.**

Ca. i.
Icut deus ē rerum p-
cipium effectiuū in cre-
atione. sic ⁊ refectionum
i redemptione. ⁊ perfe-

ctiuum in retributione. qm̄ sicut p- omnia
creauit per verbū increatū. sic oia recre-
auit ⁊ renouauit per verbū incarnatum.
Porro circa incarnationē xpi talis fuit
ordo. Salutatio angelica. responsio vir-
ginis sanctificatio matris. conceptio di-
uina. de quibus nūc per ordinē ē agendū
De salutatione angelica.

Capitulum.

m Iesus est angelus gabriel q fuit d-
ordine archangeloz ad beatam v-
ginem. cui apparuit visione corporali. q-
uis loqueretur locutione spūali. Ad illud
notabilitate sacri nuncijs debuit ēē
angelus pp tria. Primo ppter cognitio-
nem v-
ginitatis ad angelicā naturam. se-
cūdo pp ordinem perditionis hūane. qz si
cut ibi uenit diabolus in serpente ad mu-
lierē. ita hic deus venit p angelum ad v-
ginem. vt sic ex opposito medicina respō-
deat morbo. ⁊ reparatō lapsui. ⁊ remedi-
us nocumēto. tertio quia sicut illa gratia
fuit reparatio nature humane sic fuit ⁊
ruine angelice. vnde cōi beneficio vtriusq-
nature cōiter debuit ministrare angelica
s. ⁊ humana. Diuiditur at salutatio b-
e virginis tres partes. primā partem ice-
pit angelus dicēs. Ave gratia plena. d. t.
b. t. in. m. Scōdam subiunxit helisabetb.
cum ait. Et bndictus. f. v. tui. Tertiā ap-
posuit ecclesia vt in reuerētia nom-
i Mariae hēretur. nam Maria nō est de textu
Ista salutatio cōmendabilis est i quattu-
or. primo pp auctore. quia missus ē ange-
lus a deo. secōdo ppter nūcium. nō. n. hō
fuit dignus nūciare. sed angelus. nec qui
libet angelus. sed gabriel. tertio ab ea q
salutatur. quia virgo. nec quelibet virgo
sed Maria. quarto ab ipso modo salutan-
di qui indicat innocentiam virginis. cum
dicitur gratia plena. Item excellentiam
conceptionis. cū dicitur dominus tecum
Item priuilegium prerogative singula-
ris. cum dicitur benedicta tu in mulierib-
us. Salutationes quedam inueniuntur
optatiue salutis. secundo Regū. 16. Sal-

ne rex. quedā gratie. Ap⁹ in plūbus locis
grā vobis ⁊ pax quedam gaudii. Thobie
s. Gaudiū tibi semp fir. que dā benedic
tionis. Ruth. scdo. Benedicat tibi dñs.
Hec autez saluatio āgeli ex oībus predi
ctis cōflata vñ. Corinet. n. salutē cū dicit
Aue. Item gratiā cū dicit gratia plena.
Item gaudiū cū dicit dñs tecū. Itē beñ
dictionē cum dicit. benedicta tu in. m.
Preterea i hac saluatione notatur tri
plex prerogatiua beate virginis. s. natu
re cū dñ Ave gratie. cū dñ gratia plena.
glorie cū dñ benedicta tu in. m. Nota de
niq. sex in angelica legatione. Primo q.
reuerentur beatā vginem salutauit cum
dixit. Ave. g. p. scdo q. excellēter cōmū
uit ibi. Benedicta tu ⁊ c. 3°. q. dulciter p
fortauit ibi. Ne timeas. m. 4° q. elegan
tur modū exposuit ibi. Spūs scūs super
ueniet in te ⁊ c. s. 9° q. diligenter suā lega
tionē cōplenit ibi. Ecce cōcipies ⁊ paries
vi. q. cōueniē. plē nasciturā descripsit
ibi. Ideo q. nascetur ex te sanctus ⁊ vo
cabitur filius dei.

De responsione virginis.

Cap.

3
d. Nos legimus i scriptura dialogos
vñū iter Eua ⁊ diabolū quo mors
cōcludebatur. Alterū iter Maria ⁊ āge
lū quo vita oriebat. Elide aut tria que re
cit beata virgo in saluatione angeli. s. co
gitationē seu deliberationē. q. cogitabat
qualis esset ista saluatio. Interrogationē
q. querit quō fiet istud. Consensū. q. res
pondit. Ecce ancilla domini. ⁊ c. Hec in
deliberatione fuit subita sicut Eua. nec
i interrogādo dubia sicut zacharias. nec
i consuetudo tarda sicut Serra. In res
pensione cōsensūs beate virginis quattu
or verba inuenies. que quattuor virtuti
bus maxime redolēt. Alit. n. Ecce quod
ē obedientie p̄mpte. Ancilla dñi quod ē
humilitatis p̄fecte. Fiat mihi quod ē cha
ritatis inflāmate. Scdm verbū tuū. qd

ē fidel deuote. Septē verba hec loquū
t est beata virgo i euāgelio. Primū fuit.
Quinū nō habēt scdm sibi qd fecisti nobis
sic tertū. Quodcūq. dixerit nobis facite
quarrū qñ salutauit Elisabeth. quintū
Quomō fiet istud. ⁊ c. sextū. Ecce ancilla
dñi. septimū Magnificat aia mea domi
nū. Verbū primū fuit pietatis. scdō cha
ritatis. tertū instructionis. quartū cōso
lationis. quintū di'cret. oīs. sextū hūilita
tis. septimū orationis ⁊ gratiarū actiōis
Et nota q. verba predicta fuerunt bre
uia preter vltimum.

De sanctificatione materia.

Cap.

4.

f. Sanctificatio triplex ē. quedā cōis
que sit p sacramēta. quedā spiritu
alis que sit per gratiā spūs scī. quedam
specialissima que sit p gratiā singulārē
Primā remouet culpā ⁊ confert gratiā
remanet tamē fomes idest pñitas ad pec
candū. ⁊ talis est baptismatis. scda remo
uet culpā ⁊ pronitatē peccādi mortaliter
⁊ talis fuit sanctificatio. Joānis baptiste
⁊ Jere. in vtero tertia remouet culpam
originalem ⁊ pronitatem ad peccandum
tā venialiter quā mortaliter. ⁊ talis fuit
in beata virgine. Et sciendū q. licet gra
tia sanctificationis in vtero sit maior q.
tum ad essentiā quā gratia sacramētalis
tamē quantū ad aliquos affectus maior
est gratia sacramentalis. q. baptismus i
primit caracterem. ⁊ apti ianuā celi. ⁊ hī
litat hoīem ad alia sacramēta quorūz ni
hil facit sanctificatio in vtero ex se. Ve
rumtamen gratia sanctificationis in ute
ro precellit in hoc gratiam baptismalē.
quia taliter sanctificatus non potest mor
taliter peccare. ⁊ ad venialia minus icli
nat eum fomes. Preterea minora ⁊ pa
uciora venialia cōmittit. ⁊ talis gratia fu
it in Joanne baptista. ⁊ ideo ne in vanū
gratiā dei reciperet fugit hominū socie
tatē ⁊ artificimā i se pēitētiā tenuit ne le
uis saltez maculare vitam famie posset.
patet igitur q. in sanctificatione i vtero

cōfert gratia media inter gratiā sacram
talē. 7 grāz plene pfirmatiōis i p̄ia que
habet coniunctū sibi finem vltimū. Ad
confirmatiōem enim perfectam tria per
tinēt. p̄mū ē inseparabilis adhesio ra
tionis ad deū. secundū est inflexibilis
subiectio infirmarū potentiārū aīe sub i
perio rōnis. tertiū est indiscōtinualis con
uersio actualis totius hoīs in deum quan
do hō diuina dulcedine affectus ex toto
corde 7 ex tota aīa. 7 ex hoibus viribus
semper actu tendit in deū. 7 in q̄dūq;
aliud in quo relucet deus. p̄mū horum
hēt gratia sanctificatiōis simplr. vt si mul
lus qui particeps ei⁹ fuerit nō possit pec
care mortaliter. scdm hūit beata virgo.
7 iō nec venialiter unq; peccauit. sicut di
cit Aug. tertiū āt non potest cōuenīr gra
tie vie eo q̄ illud ex fruitione dei causēt
que tantum est in p̄ia. Tres fuerunt sā
ctificatiōes m̄is dei. p̄ma fuit sc̄ifica
tiō in vtero. 7 hec tres habuit effectus.
sc̄. originalis culpe expiationem. 7 gratie
infusiōē. 7 somitis tantam restrictiōez
vt non posset in mortale peccatū duci li
cet fomes maneret secundū essentiaz. se
cunda sanctificatiō fuit in spūs sancti ob
umbratiōe. 7 filiū dei conceptiōe qua tri
bus p̄missis duo semper addidit. somni
modā somitis extinctionem. 7 cōfirmatiō
nem i bono. ita q̄ que prius poterat tm̄ n̄
peccare iam nō posset peccar. Idos duos
effectus expressit angelus. Luce. i. Spūs
sc̄us superuenit in te quo ad p̄mū. Et x̄
rus altissimi obūbrabit tibi. quo ad sc̄s
Ita cōfirmatiō nō fuit liberi arbitrii ab
latiō. s̄ eius per grām cōpletio. preterea
spūs sc̄us superuenit in eā. non soluz ad
sc̄ificandū. s̄ ēt ad secundandū. cui⁹ x̄
tute virgo concepit. virgo peperit. 7 post
partum virgo permāsit. tertia sc̄ificatiō
fuit in filiū dei imbitatiōe qui nouē men
sibus in vtero eius māsit. Ex his oībus p̄
dictis duos effectus addidit. Unus fuit
q̄ oēs dispositiones somitis sublata fue
runt. sicut q̄n morbus curatus adhuc. nē

dum remanent reliquie curande. Secun
dus fuit dedicatiō ad diuinitatē. q̄ etiam
licitis v̄sibus mūdānis. s̄ naturalibus ap
rare eam ēt impossibile. q̄ tunc non so
lum mens. sed etiā corpus luce diuinitatē
resplenduit. vt signatum ē Ezechi. 43.
Ex predictis collige q̄ fomes 7 personā
infecit 7 naturā. personā q̄dem q̄ ad ma
lum pronam facit. 7 stimulat ad peccatū.
Naturā. vero q̄ carnes inficit. p̄nt ē p̄n
cipium ad alterā carnem. S̄z beata vir
go in p̄ma sanctificatione que fuit i vtero
mundata fuit ab originali peccato. in quā
tum fomes respicit personā iūā. q̄ nihil
i persona sua pargādum remanēt. In se
cūda vero sc̄ificatione que fuit q̄n spūs
superuenit i eam purgata fuit a fomite
prout ipse fomes respicit naturā in cōpa
ratione ad prole propagādā. nō opere
nature. s̄ opere spūs sc̄i. Remotus. n. fu
it eēntialiter propter q̄ pars ab ea sepa
rāda in corpus x̄pi de fomite nihil. hūit
sicut nec mater. Nota similiter ex pre
dictis 7 ex sequentib⁹ q̄ beata virgo ex
prima sanctificatiōe excellebat puritate
omnes baptizatos ex sanctificatione. se
cunda excellebat puritatem. ade quam
habuit ante pecm̄ per confirmationem
excellebat angelos. q̄m nec illi crescere
possunt in premio suōstāriali siue essentia
li. sicut nec decrefcere. sed beata virgo p
ficere potuit in merito 7 non deficere. pu
ritas matris dei fuit quadruplex in qua
nulla creatura sibi poterit comparari. p̄
ma puritas sanctificatiōis in vtero. Q̄m
nis enim rationalis creature puritas. vel
est nature. vt an̄ elus. vel est gratie gra
tis dare ut fuit innocentia primī status
hominis. vel est gratie gratum facientis
7 ista est maior aliis duabus. vnde cum
in illa specie gratie sanctificatiō matris
dei fuerit suprema. patet q̄ vincit purita
tem omnis pure creature. secunda ē pu
ritas innocentie in vita in qua similiter
oēs excellit. q̄ brā vgo vixit sine oī peccō
7 hoc oportuit eē maxie grē q̄ n̄ solū ip̄i⁹

naturam perficeret. sed ea supra legem nature corrupte extolleret. tertia est puritas virginis castitatis in qua excellit. et angelos. et homines. Angelos quidem quia sanctus Hieronymus. hec retinuit per virtutem castitatis quod fuit in angelis necessitatis nature. Item excellit homines in hoc. quia primum exemplar fuit huius integritatis. psalmus xxxiii. Adducetur regi virginis post eam. Preterea ostenditur illud alia ratione. quia si ma est hec puritas. que potius potest suum contrarium secum pati quam possit violari. et talis fuit virginitas domine nostre. que gaudium matris habet cum virginitatis honore. id est nec prima simile visa est. nec habere sequentes quarta est puritas sacrificacionis ex superatione spiritus sancti et presentie dei in qua excellit omnis creatura. Cum enim esse matrem dei sit dignitas superior que pure creature concipere possit necesse est gratiam ad hoc disponentem esse maiorem omni gratia pure creature. Porro ego privilegium sanctificationis sue in hac parte omnem sanctificationem excedere aliorum.

De conceptione divina. Cap. v.
m. **O**x ut virgo beatissima assensum angelo prebuit dicens. Tu. i. fiat mihi secundum verbum tuum. Spiritus sanctus super eam venit. ac filium dei concepit. Hec autem tria simul fuerunt tempore non natura. tunc impleta sunt preambula figurarum. et documenta scripturarum. et desideria prophetarum propter quod est aduentus christi dei plenitudo temporis. Quare autem christus nec prius nec posterius venerit. nonnulli sunt rationes. Prima est ut ordinem universi deus non turbaret. Singula namque sunt tempora bus quanto magis in maximo dei opere. scilicet in incarnatione. scilicet ne fides et spes deperderetur in incarnatione. et nimis tardata perirent. Si enim tardasset venire quotidie decessissent homines in fide et tepuissent. sed prius venire non fuit necesse. quia non prodest medicina spiritualis sine affectu recipientis. tertia. est ut supreme infirmitatis culpe immediate succederet melioratio

sicut summum dolorem acute febris sanat. Quarta ut homo lege naturali et scripta vinceretur sicut ait. Aug. quia si statim venisset diceret homo. quia per legem naturalis saluari poterat. et superfluum crederet adventum christi. Similiter dicere poterat de lege scripta sed coperto quia nec sic nec sic saluari poterat tunc venit ipse. quia tunc erat tempus miserendi. quinta ut sicut primus homo conditus fuit. sexta die ad totum mundi completum sic sanctus homo fieret in sexta etate ad totius creature perfectionem sexta. enim etas apta est ad exercitium sapientie. ad remissionem culpe ad meritum vite eterne. et ad transitum de statu miserie ad statum glorie. et ista notantur in sexta etate ratione perfectionis senarii. Scilicet quia christus non debuit venire in principio temporis. quia adventus eius nimis fuisset festinus. nec in fine ultimo. quia tunc nimis fuisset tardus. sed debebat saluatorem inter tempus morbi. et tempus iudicii introducere tempus remedii septima quia debebat ducem perfectum tunc se ostendere. cum esset opportunitas currendi ad brachium hoc est in fine temporis et tam ante terminum ut primo. enim iudicii stimulari per spem promissionis attracti. et per exemplum perfectionis animati sequi possemus efficaciter ducem nostrum. octava quia debebat meditare quosdam membrorum suorum ipsum precedere quosdam ipsum sequi. Incarnatores christi multe figure precesserunt et prophetie de quibus aliquas assignemus. Abraham descendit in Egyptum ut peregrinaret ibi. Lapis precus est de more sine manibus. Fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum. Sapia edificavit sibi domum excidit columnas septem. Thronum fecit sibi Salomō de ebore gradē. Nouum faciet dominus super terram seica circumdabit virum. Jonas in mare proicitur. et mare sedatur. Strilabunt montes dulcedinem. Bescendi ostium meum ut videre poma conallium. Bellus gedeonis roficat. Abana servat in urna aurea. Virga Aaron floret. Flos de radice eius ascendit. Emititur coluba de ar

cha noe additur lignū i aquas marath
Paradisus plantat. ad opies ponitur in
pylcellam cypreā. Israel iduit. Joseph.
tunica polimita. In sole posuit taberna-
culum suū. Duo viri serut in vite. botz
d terra. pmissionis. ad. tit. Joseph in ci-
sternam. Urbs fortitudinis nostre syon sal-
uator ponetur in ea murus. Emitte agnū
dñe. Rorate celi de super. et nu. plu. iu.
Ascendet dñs super nubē leuē. Adlieri
cordia et viri. ob. si. Sēma carbūculi i or-
namento auri. Simul in vñū diues et pa-
uper. Ego primus et nouissim⁹. In chari-
tate perpetua dilexi te. additur. Dani-
el in lacu leonū. Apparet i camino. quaz
tus similis filio hoīs. Umbra descendit i
horologiu. i. gradibus. Ignis apparet i
ruo nō cōpūrens. Eze. 32. Solem nube
tegā. Quid lucidius sole? et hic deficiet
psal. 18. A summo celo egressio eius.

De rationibus incarnationis. Ca. 6.
p Et verbū igr incarnatiū facta ē
humani gñis reparatio. nō qz aliter
saluari nō poterat. sed qz nullus ali⁹ mo-
dus fuit ita cōgruus ipsi reparatori et repa-
bili ac reparationi. Congruēbat inqz iste
modus reparatori quem decebat suā potē-
tiam sapiam et bonitatē oñdere. Quid āt
potentius quā cōiungere extrema lūme
distantia. hoc ē creatorē et creaturā. ada-
gna. n. potentia fuit in cōiunctōe dispari-
um elementoz. maior in cōiunctōe illo-
rum ad spm creatū. adaxia i cōiunctōe
istorū oīum ad spm increatū. vbi et mari-
ma disparitas ē. Quid vero sapientius
quā qz ad perfectionē totius vniuersi fie-
ret cōiunctio primi et vltimi. hoc ē verbi
dei. qd oīum principiū et humane creatu-
re que in operibus sex dierū fuit vltima
oīum creaturarum. Quid ēt beniuolen-
tius quā qz creator rerū cōicare se volu-
it rebus creatis. et hec benignitas magna
fuit in cōicatione sui oībus rebus p pñti-
am maior qz cōicauit se bonis per gram
maxima qz cōicauit se hōi per vñonem
et per cōsequens gñibus singulorū i vni

tate persone. fuit ēt iste modus cōgruē-
tissimus ipsi reparabili. qz hō per peccatū
corruit in infirmitatem et ignorantia et ma-
linam per que ineptus factus est ad vir-
tutem diuinā imitand. et ad veritatē co-
gnoscendam. et ad bonitatez diligendam
qz dñs factus est hō per qd se reddidit
hōi imitabilem. cognoscibilem. et amabilem.
fuit ēt iste modus cōgruentissimus nre
reparationi. qz dñs in forma serui procura-
uit salutē serui. Sūt et alia rōnes quare
fuit cōueniens deū incarnari. Prima est
qz preuicator abstulit nobis deū. vnde
cōueniens fuit ut reparator reddere no-
bis deū. scōa qz humilitas decuit deum.
sed non potuit hūiliari vltz ad penas in
natura diuina. opo. tuit ergo qz i alia ter-
tia vt prophetas implet. Isa. 52. Ego q
loquebar ecce adsum. Abacuch. ii. Ap-
parebit in finem et nō mentiet. si moram
tulerit expecta eū. qz ueniens veniet. vt
si doceret potius vincere per iustitiā quā
p potentia. quarta pp virandū incōueni-
ens qz si deus incarnari non potuit vel
nesciuit. vel noluit videtur in eo eē ipo-
tentia uel ignorantia vel inuidia qd ab-
sit. quinta ut tanta esset humilitas in re-
demptore. quāta fuit superbia in preua-
ricatore. quia superbia tanta fuit vt ho-
mo veller esse vt deus. vnde humili-
tas tanta debuit eē. ut. dñs fieret hō. sexta
vt nostrū amorē excitaret. et nostrā spez
erigeret. septia ut exemplū imitāde vir-
tutis nobis daret in forma visibili et hu-
mana. Quamuis opera trinitatis sint in-
diuisa ita qz quicquid operatur vna per-
sona operetur et alia tamen solus fili⁹ ac-
cepit carnē et non pñ vel ip. ritus sanct⁹
Et habemus exemplum in tribus domi-
celis induentibus. tertiam ipsaz d qui-
bus potest dici quicquid facit vna. facit
alia vna tamen sola induitur. Eodez mo-
do dicendum qz incarnationis opus quā-
doz attribuitur patri. ut ibi. At vbi ve-
nit plenitudo tpsis mī. deus si. suum quā-
doz. attribuitur filio ut ibi. Exibi a pñe

meo. et veni in mundum. quandoque spiritui
scō. ut in simbolo. Qui conceptus est de
spū scō. Sed hec iō dīr. qz opus incarna
tionis fuit maxime potētie. sapie. et boni
tatis que tribus personis attribuit. Sūt
autem multe rōnes quare filius incarna
tus sit. et nō pater uel spūitus scūs. Pri
ma ut per eandē sapientiam qua mundū
condiderat fieret reparatio. scōda ut qz fili
us ē in deitate eēt filius in hūanitate. ter
tia ne idē esset et pater et filius si pater de
homine nasceretur. quarta qz congruen
tius mittebatur qui est ab alio qz qui ē a
nullo. quinta pp confirmationem heredi
tatis promisse. ne s. possemus dicere pa
tri. Domine tu habes filiū cui competit
hereditas quā homini pmisisti. Sexta ut
pātis ergo nos oīderetur charitas. 7o. ter
tio. Sic deus dile. m. ut fil. su. vnigenitus
daret. Septima ut ostendatur qz deus
pater nihil. habet quod non sit nobis pa
ratus dare cum filium suum vnigenitum
dderet. Octaua ut sicut dei filius factus
est homo. sic homo fieret filius dei. apo
stolus ad gal. ca. 4. Adist deus filium su
um ut adoptionem filiorū reciperemus.
Nonā ut eēt occasio salutis qui dī occa
sio ruine. Decima qz imago debuit p ima
ginem reparari. Undecia qz sicut verbū
mentis mediante grossiori natura emitti
tur per vocē. sic verbū eternū per assū
ptionem nre nature. 12. quia medius inter
psonas debuit esse mediator dei. s. et ho
minum. 13. qz sapientia pātis repare dbuit
appetitorē sapientie. Den. 2°. Eritis sicut
dij scientes bonū et malum. xiii. qz decen
tissime cōiungitur humilitas et sapia. pro
uer. xvi. vbi humilitas ibi et sapia. vñ fili
um dei pāpue decuit incarnatio. 15. quia
idee nō sunt nisi sapientia dei que filio ap
propriatur. vñ cū singule idee singulorū
sint cause. tūc demum oīa perfecta sūt et
cōpleta cū perunionem ad suum pncipiū
rdierit. xvi. quia si pater fuisset incarnat⁹
tunc nulla persona sine pncipio fuisset. 17
qz oportuit incarnatā personā tanqz facē

dotem supplicare p natura assumpta. 13
magis decuit filium supplicare pti qz e
cōtra. 18. qz si spūitus scūs fuisset icarna
tus. tūc duo essent filij. 19. qz nullū decet
magis reducere ad diuinā cognitionē qz
verbū quo pater se declarat. qd est vni
bile carni. sicut et verbū voci. 20. quia nul
lum decet magis reducere hominem ad
filiationem adoptiuā qz filium naturalē
De modo incarnationis.

Capitulum.

vii.

i
In cōi reparationē omnīz decēt
erat ut fieret cōcursus triū dī tri
plici hyerarchia. s. diuina āgelica. et hūana
vnde in ministerio incarnationis fuit con
cursus angeli nunciantis et virgil concipi
entis. ac verbi dei carnē assumptis. Cū
filius dei mittitur in mundū non sit loci
mutatio. sed nature hūane assumptio. ga
ipsum mitti est esse vbi prius fuit. sed al
ibi esse qz prius fuit. et hec alteritas non
est ex parte eius qui ē cum sit imutabilis
sed ex parte eius in quo ē qz vnitur nre
carni ut non sit imutatio ex parte sui. sed
ex parte nri. Preterea in mutatione loci
exigitur non esse ubi qz prius erat. 13. nec
hoc est in filij missione. qz post incarnatō
nem fuit in pte sicut semper. Christus as
sumpsit naturā nostram gnqz mōis. s. mi
sericorditer. Ap⁹ ad Titum 3°. Secundū
suā misericordiā saluos nos fecit. vtiliter
s. pro salute nostra ps. Operatus est salu
tē in medio terre. Sapient qz assumpsit
bonū nature sprobādo malū culpe. 3sa.
vii. Butirum et mel co. ut sci. re. ma. et e.
bonum. Fortiter qz sic suscepit naturam
hūanā qz nunqz dposuit eam. qz post mor
tē vnita fuit diuinitas carni in sepulchro
et aie in inferno. Adirabile qz cōiuncta sūt
in carne sūmum et immum. hoc est deus
et limus. Verbum caro factum ē gnqz mōis
s. secundū veritatē carnis. 3sa. 3. Vere
lāgores nros ipse tulit. Preter carnē. ga
priet carnis opationē Math 1. Qd in ea
natum ē de spū scō est. Supra carnē. ga
meritis nris non exigentibus. Ap⁹ ad Ti

tū 3°. Ad ex opibus lu. que. fetu. pp car
ne. qz ad saluandā carnē. 7 hoc q̄tū ad fid
les efficacit. I3 quātū ad oēs sufficienter
Math. i. Vocabis nom. Iesū ipse. n. salu
um facit populū suū. Cōtra carnē. qz ad
maiorē dānationē infidelitū. Jo. 15°. Si n̄
venisse. 7 locutus eis non fuisset pccm̄ n̄
hērent. Opus assumptionis hūane natur
nō aiatio s3 incarnatio noiatur. cū tam a
digniori rei p̄sueuerit noiari. hoc at ē pp
quattuor rōes. s. ut fiat expressior noiatio
7 vt profundior explicetur dignatio mīse
rētis. 7 qz nobis magis nota ē ps carnīs
7 vt maior hūilitatio exprimat eo qz ma
gis a deo distat caro q̄ aia 7 qz caro ē a
parētibus. p̄pagata anima a deo creata.

De vnione 7 natura assumpta.

Cap. viii.

Icut in diuitate vna ē essentia. 7
tres persōe ita in xpo ē ecōtra vna
persona. 7 tres eēntie. s. deitas aia. 7 caro
hoc ē eternū nouū 7 ātūquū. qz ditas ē ef
na. s3 aia est noua q̄m assumptione carnīs
creata caro xpo antiqua. q̄ ab Adā. p̄pa
gata. 7 xps scdm naturā deitatis ē genit⁹
scdm aiaz xpo creatus: s3 scd3 carnem na
tus potius scūs. Unio fuit triplex i xpo:
s. deitatis ad aiam 7 ecōtra. 7 deitatis ad
carnē. 7 ecōtra. 7 aie ad carnē 7 econtra.
Due prime uniones sepe māsērūt. itia
sepata fuit in morte. Unio ergo deitatis
ad hūanā naturā n̄ est i vnitate nature.
s3 p̄sone nō dico p̄sone hūane: s3 diuine
hoc ē nō assūpte. s3 assumptis. nec persōe
cui libet. s3 solius xbi. qm̄ ipossibile ē qz
natura diua cōcurrat cū alia. sic ps ad p
stitutionē tertii. vl qz ipsa trāseat i aliam
vl alia i ipsa pp simplicitatē 7 vnitatem
ipsius p̄fectissimaz p̄pterea diuinitas 7
humanitas non vniūt in vnitate natu
re. sed persone. Et sic intelligitur illud in
symbolo Aetnashi. Nam sicut aia ratioā
lis 7 caro vnus est hō ita deus. 7 hō vn⁹
est christus. Ibi nāqz ponitur similitudo
q̄tū ad vnitatem p̄sone nō nature. qz ca
ro 7 anima dicūt in hoīe q̄tū ad essen

tiam 7 constituūt tantū vnā personā. ea
dē inter diuinitatē 7 humanitatem chri
sti ē differentia. 7 tū ē ibi vnitas in p̄sōa
Et qz diuina natura i nullo supposito pōt
subsistere preter q̄ in p̄pria hipostasi.
ideo vno illa nō pōt ēē in p̄pria p̄sōa
hoīs sed dei. 7 p̄pterea d̄s in vna perso
narū suarū fecit se ipsū suppositū huma
ne nature. vnde tātū ē ibi vna p̄sonalis.
7 vnitas p̄sonalis. s. ex p̄te assumptis Ad
ēē nāqz p̄sone triplex erigitur distinctio
s. singularitatis. 7 naturalis icōicabilitas
ac excellentia dignitatis pp primū nullū
vniūbile ē p̄sone p̄pter. scdm aia nō ē p
sona. S3 pp tertiu xps secūdū qz ē hō n̄
ē persona. Ex his p3 que sint vera vel
falsa iter has quattuor propōnes. prima
persona assumpsit p̄sona. secūda natura
assūpsit personā. tertia natura assumpsit
naturā. quarta p̄sone assūpsit naturam
prime due simplr s̄ false. tertia vno mō
ē falsa. alio modo ē vera. Si. n. sumatur
natura prout est cōis tribus personis sic
est falsa. Si uero sumatur natura prout
est in persona filii sic est vera. quarta aut
prepositio simpliciter est vera. Ad in
telligentiā horum nota qz tres fuerunt
opiniones de incarnatione christi pri
ma opio dicebat qz filius dei assumpsit
hoīem. Secūda dicebat qz assumpsit hu
manā naturā. Tertia dicebat qz assūpsit
hoīem vt vestem. prima opinio non te
netur: qz ponit qz in chriso sunt due per
sone quod est falsum. Scd3 cōis est 7 ve
ra. qz ponit qz christus est vnū solū. licz
sit aliquid scdm qz hō. Itē ponit qz assu
mens nō ē assūptū. Itē qz ille homo diui
na ē eēntia. 7 econtra. Itē qz oīs proprie
tas filii dei inest ei 7 ecōtra. Tertia opio
tāqz heretica reprobatur qz ponit n̄ ēē i
vna p̄sone xpi duas naturas 7 qz due s̄
stātie hūane nature. s. 7 diuine n̄ p̄tinet ad
pluralitatē filii dei. Dicimus ergo qz tā
ta ē ibi vnio. ut quicquid dicitur de filio
dei dicatur de filio hominis 7 ecōtra. Ibis
tam exceptis in qbus exprimit vnio ve

clauditur negatio. s. vt fiat uocabulum in quo aliqua repugnantia includitur. sicut est vniri. incarnari. assumi. assumere in quibus includitur respectus vnionis vnus nature ad alterā. et tunc non tenetur pre dicta regula. Similiter nō tenet si in vocabulo includitur negatio alicuius cuius oppositum alteri nō competit. sicut icipere esse creati etc. Nota qd proprie loquendo cōpositio est corporū coniunctio ē corporis et aīe. vñko est diuine nature ad humanam. tñ. ponitur vñm qñq; pro reliquo. Quinq; fuerūt status pmi hominis et de quolibet statu recepit xps aliqd. pimus innocētie de quo xps accepit pccī imunitatem. secūds grē de quo accepit plenitudinem gratie: tertius culpe d quo accepit recompensationem pene. quart⁹ penitentie de quo accepit passionē doloris et tristitie. gñtus glorie de quo accepit plenam fructiōē. Corpus christi secūdu Damascē. formatum fuit ex sanguine beate virginis. non ex carne. Nā vere matris est scōm phos mater. am tantum nō ministrare. s; dare virtutē formatiuam que actiue naturam seu materiā format est patris et non matris. Cum igit beata vgo proprietatē vere matris habeat oportet qd materiā contulerit que secūdu naturam sit materia conueniēs humano cōpō. et tamen integritatem virginale nō polluat. Talis at materiā non est caro. qz dicit philosophus pmo de ge. et cor. qd id qd est pars actu non est materia generationis cū non sit in potentia totum. Caro autem est pars actu. vnde nō est materia generationis. Talis quoq; materiā nō fuit semen femineum. quia hoc puritati virginis non conueniebat. nec etiam secūdu philosophū est necessariū ad generationem quia alique mulieres cūcipiunt sine seminationē. Talis ergo materiā fuit sanguis. quia ipse secūdu philosophum est in nobis materiā generatiōis. Quod aut dicit Ap⁹ ad ro. pmo. Qui factus ē et ex semine Dauid intelligendum est origināter non materialiter. Virtus aut forma

tua in beata virgine nō fuit ex pre carnali. sed ex virtute altissimi.

De utilitate incarnationis.

Capitulum.

9.

a. Adimus per peccatum propriam excellentiam. mentis innocentiam. ac dei amicitiam. Nec autem recuperare oportuit per beneficiū saluatoris. Excellentiam. n. recuperare non potuimus nisi per excellentissimū recuperatorem. quia si per aliquam merā creaturam spīrati essemus. tūc oporteret nos esse subiectos illi creature. Innocētia enim reparari non poterat. nisi per satisfactorem sufficientissimū q esset deus et homo. de⁹ quidem qui p hoīe satisfacere posset. hō vero de genere ade qui peccauerat. Ille namq; congrue satisfacit qui p̄t et d; sed non pōt nisi deus. nec d; nisi homo. aicitia filii non poterat reformari nisi per mediatorem conuenientissimū. q. s. vtriq; parti cōformis esset. et vtriq; parti aicus hoc vero xpo conuenit q est deo p̄t filius per diuinitatē. et hōi lapsō per humanitatē. Venit ergo deus in incarnatione tanq; dñs ad seruos vt eos corzigeret. tanq; magister ad discipulos. vt eos instrueret tanq; medicus ad egrotos vt eos sanaret. p primū ondit deus potētā. p scōm sapientiā p tertiu bonitatē. Quattuor fruct⁹ in carnatiōis pōit. Ber. dīcēs. Adāna d celo descendit vt gaudeat esurientes. Vinea celi botrus erūpit ut gaudeat sitiētes. Oleum effusū ē vt gaudeant egrotātes. lapidē sine māibus de monte p̄ciosus ē vt tī meāt negligentes. xpo homini ples act⁹ conueniūt nobis multū salutiferi pp qd diuersis rbus naturalibus et artificialib⁹ cōparat. Ipse namq; xps dī caput nrūm pp sensū et motū spūalē quē suis mēbris influit. Mediator qz p̄cipat p̄petates diuine et hūane nature. et iō in⁹ deus et nos efficaciter pōt mediare. Fundamentuz pp fidē qua in nobis illuminat itellectū. Adōstū pp charitatē. qz p̄ficiat affectum. Pastor inq̄tū incorporat nos ecclie p sacramento p̄ticipationē. Hostia qz soluit obli

gationem contractam per peccatū origi-
nale et actuale. Sacerdos. qz ipse se rogat
ipse se exaudit. ipse seruus se rogat dñs
et ipse deus exaudit se hoīem. via exem-
plo vita in premio. Itē Ber. enumerat
quattuor utilitates ad ventus dñi dicēs.
Venit medicus egrotos. Redēptor ad
venditos via ad errantes. vita ad mortu-
os. Adhendūtur adhuc multe utilitates
incarnationis christi. qz deus factus est
hō vt fieret hō deus dñs factus ē seruus
vt fieret seruus dñs. dñs d celo ad terras
descendit vt hō de terris ad celos ascen-
deret dñs scūs ē filius hoīs. vt hō fieret
filius dei. Immortalis factus est mortal'
vt mortales fierent imortales. diues in-
nocens factus ē pauper. vt pauperes fie-
rent diuites. Obscurata est lux. vt nos il-
luminaret. Esurivit panis. vt nos refice-
ret. Sitiuit fons. vt nos inebriaret. Tri-
stia ē letitia. vt nos letificaret. pauebat
fiducia. vt nos confortaret. Laxata ē via
vt iter nostrum ad celestia dirigeret.

De mirabilibus circa incarnationē dñi.

Capitulum. io.

Excellebat incarnatio christi nostrā
cōceptionez in pluribus p que ap-
paret qz ibi natum a sua perdidit iura. In-
ueniūtut. n. multa tam ex parte mris qz
ex parte proles. et quā ex parte modi. que
nō sunt scdm viā nature. sed scdm potē-
tiam virtutis infinite que solius dei est.
Adra igit fuerant in matre que secūdū
Ber. sine pudore secūda. sine grauiamie
granida. sine dolore puerpera. Ibi porta
uit stella solē. palmes vitē. riuus fontem
filia p̄m creatura creatorē fuit in quā
mater patris. ac filia nati. fuit quoqz ple-
posterior cōrēto minor mī et virgo fuit et
cū deo filium cōem hūit maledictionem
legis euasit ubi maledicte fuerunt virgi-
nes et coniugate. Virgines quidē qz non
genuerūt cōiugate vero qz i dolore pep-
erūt. sed vtrūqz beata virgo euasit qz v-
go genuit. et dolorē nō sensit Aug. specu-
lū nō rūpit radius solis. et ita integritatē

virginis ingressus. aut egressus dei vltra
re nō potuit. Mirabilia quoqz fuerunt i
prole. qz in ināti fuit ibi sāguinis separatio
cōsolidatio. figuratio. aiatio deificatio. et
qz ista nō fuerunt successiua p̄ ex scrip-
tura. Jere. 31. Scia circūdavit uirū. p̄ et
ex virtute agēte spūs sancti cuius est su-
bito opari quāuis at mēbra corporis chri-
sti fuerunt incōceptione cōpleta atqz p̄fe-
cta vsqz ad aīe susceptionē ipsorū tamē
membrorū distinctio secūdū Aug. tā par-
ua et tenuis fuit qz humano visui vix pos-
set subiici. qz in tanto fuit minus corpus
illō quā aliis cōceptus cū formatur quā-
tum augeri posset in utero ifra. 4. 6. dies
Unde miraculosū fuit qz in tam puo cor-
pore recepta fuit aīa. sed hoc ideo factū
fuit in conceptio christi q̄tum ad temp⁹
manendi in vtero nō esset nostre concep-
tionis dissimilis. preterea ab instāti cōcep-
tionis sciuit oīa ēt scdm qz hō. Itē i frui-
tione fuit perfecta aīa eius. vnde q̄tum
ad hoc non solū fuit viator. sed ēt cōpre-
hensor item mundus fuit ab omni pecca-
to et plenus oī gratia et virtute. Hūit quo-
qz patrē in celis. et matrem in terris. sed
patrē sine matre. et matrem sine p̄e. Itē
p incarnationē ipse dñs scūs est seruus.
Eternus scūs est t̄pālis imensus scūs est
puulus fit summus imus incōprehēibil'
fit localis simplex fuit cōpositus. Dicit
Aug. Videtur invisibilis palpatur impal-
pabilis immortalis occiditur item Aug.
Quis vnquam extimare posset vt por-
taretur manibus femineis portabor oīs
panis angelorū māducaretur seu alaret
virtus celorū infirmaretur. vita diūm
moreretur. Dic quoqz norandum est qz
sicut in diuinis est trinitas personarum
in vnitare essentie ita in christo est trini-
tas essentiarum seu naturarum in vni-
tate persone quia sicut in diuinis per diuer-
sas personas non distinguitur esse sic in
christo per diueras naturas nō distigui-
tur persona Deniqz christi incarnatio fu-
it mirabilis ex modo. quia eum tres mo-

di pro lucēdi hominē. Primus v3 nec d viro. nec de muliere. sicut. Adā scōs d vi ro sine muliere. sicut in Euan. tertius de viro 7 muliere. sicut in oibus cōcupiscibi liter natis. Ad cōplemētū decuit vniuer si quartū modū introduci. vt. s. hō de mu liere fieret sine viro p virtutes opatoris In cōceptione ergo filij dei simul cōcur runt virtus innata. infusa. 7 increata. Vir tus in nata misericordiā ministravit. Vir tus in fusa purificādo ad vniōnem verbi adaptauit adoptione dico cōgrue nature Virtus increata subito perfecit qd natu ra non potuit nisi successine.

De natiuitate domini. Capitulum. .ii.
n Natiuitas xpi duplex est. s. diuina. hūana. 7 gratuita. Prima ē ex pa tre. scōs ex matre. tertia fuit in mēte. De patre nascitur etnal ter. de matre tēpora liter. In mēte spūaliter. Et iste tres nati uitates sumunt secundū tres substantias que sunt in xpo. s. ipsius diuinitas. caro 7 spūs. Mā ex patre nascitur deus. ex ma tre caro. ex mēte nascitur spūs. s. p grām Ex patre nascit semper ex matre nascit semel. In mente nascitur sepe. Scōs na tiuitatem diuinā xps habet pēz sine ma tre. scōm humanā bēt matrem sine pēz scōm gratuitā habet patrē 7 matrē. scōs illud. Qui fecerit voluntatē patris mei. ipse. p. m. 7 mī mea est 7c. Matb. 12. Adas tres natiuitates rēpēntat ecclesia i die natiuitates ei. primā. s. diuinam in missa que cantatur i nocte. Est. n. nobis hec na tiuitas occulta. s. 3. Generationē eius qd enarrabit. Secūdam in missa que can ta tur in auroa. quia natiuitas humana per tim fuit occulta. parti manifesta. Occul ta qdem quantū ad modū. qz natus ē de virgine. s. manifesta quantū ad fēm. ter tiam. s. gra uitā in missa que cantat in die qz natiuitas gratuita est manifesta in qua xps per affectū cōcipit. per effectū. nasci tur. per pfectū nutritur. Isa. 26. A timo re tuo cōcepimus. 7 perperimus. spūs sa lutis. De diuina itaqz generatione habe tur primo lē. sed nūc de hūana prosequē

dum ē. Nota itaqz qz scōs verba apli ubi ait. ad titū. 3. Apparuit gratia d. sal. n. o. ho. eru. nos 7c. Natiuitas xpi fuit gratio sa. gloriofa. copiofa fructuofa. Gratiofa qz apparuit gratia. Gloriofa qz saluatori nostri dei. Copiofa qz oibus hoibus. fru ctuofa qz erudiens nos. Iste fructus nati uitatis xpi duplex est. s. respectu tps pti tis 7 futuri. Itē respēcū tps ptiis duplex est fructus. Primus ē declinatō mali. ibi vt abnegantes impietate quo ad malū qd est cōtra fidē 7 secularia dōideria quo ad malū qd est contra bonos mores. 2o fruc tus ē operatio boni ibi. sobrie quo ad nos iuste quo ad proximū. 7 pie quo ad deum Itē respectu futuri tēporis duplex ē fru ctus. primus ē spēi i resurrectione ibi. ex pectantes brām spem. 2o gaudij i gloriifi catione ibi. 7 aduētum magni dei. appuit nīm natiuitate xpi benignitas 7 hūanitas de triplici latidulo. s. de sinu patris in quo celatur d vmbra legis i quo figuraba tur. d vētre matris i quo formabat. Iste nā 7 agnus soluit signacula libri signati. Natiuitas xpi fuit honesta. vtilis 7 iocū dia. Quid ē vtilius salute hois? Vocabis ingt Luc. 2. nomē ei. Iesū q saluū faciet pplz suū. certe a formidie tioris. ab imani tate lāgoris. a detēione carceris. a subiu gatōe hostis. Quid hōesti? pū xgis: ubi xgo ē que gñat. dō ē q gñatur. spūs scūs q operat i generatōe qd iocūdi? ortu dei 7 hois. Gaui si qd ē qui pcesserūt. ut abra hā g exultauit ut videre diē dñi. Joā. 8o Itē q sequit. ga. i d. sēp. ad phili. 8. itē q pntes erāt vt āgeli dēcāntes. 7 pastores vidētes. Joā. i vīo sētiēs. 7 Symō āple xās. s. marie xgo ipsū gñans luce. s. Et exultauit sp. m. i. d. fa. m. pūlit in natira te nobis brā xgo fructū q fuit seiatu in pceptiōe germiauit i natirite. collect? in pānoy iolutiōe. ad domū illat? i purifi catione. flagellat? i stipite. vtilatus i sal soz testiū accusatōe. imolatus i passione. purgatus i resurrectōe. comedet i quoti dianā eucharistie suscepiōe 7 i celesti fru itione. brā itaqz virgo ē celū que xpm 2o

rauit. Ipsa nubes que xpm pluuit. Ipsa f
ra que xps germiauit. In natiuitate dñi
fuit beata virgo terra de c^o limo forma
tua ē uetus adā terra de qua orta ē veri
tas terra de qua ortus ē fructus tre subi
limis. terra bona i qua semen cecidit. ter
ra fluēs lacte ⁊ melle tra germinans ber
bā uirentē terra de qua oriebatur fons
irrigans uniuersam superficiem terre .

De circuncisione domini. Cap. i.

Circuncisionē accepit christus mul
tiplici rōe. primo ut legē quā dedit
aliis ⁊ ipse cōpleret. Secūdo ut humili
tatē oñderet. qz enim ceremonialibus ad
que nō tenebatur se subiecit ipse namqz
dñs legis fuit. tertio ut sanguinē suū pro
nobis nō solū i etate virilī. sed et i infātia
fūderet. quarto ut nos circūcidendos fo
re spūaliter oñderet. quito ut hereticos
cōfūderet q dixerunt eū nō vēr corpus
sed fantastiū hūisse. sexto ut iudeis sa
tisfaceret qui scādalizati fuisset si circun
cisiōem nō accepisset. septimo legē vete
rem approbaret que vīqz ad ipsū obser
uanda fuit. Regalia. n. scōm Aug. fuerūt
aū passionē viua. ⁊ post passionem domi
ni mortua. sed postquā per mūdū claru
it euāgeliū sepulta. Circūciditur iesus nō
solū circūcisiōe legali. sed et circūcisiōe
spūali. Unde possum⁹ circūcisiōē qua
druplicē assignare. prio circūcidit eū p^r
cultello paupertatⁱ i natiuitate. secūdo
circūciderūt eū parētes eius octauo die
cultello penalitatis. tertio circūcidit i oi
vira sua cultello hūilitatis. quarto circū
ciderūt eū iudei in passiōe cultello. cru
cis ⁊ hoc per milites pilati circūcidit ē.
Iesus in suis quadrupl^r. prio p detrac
tores q auferūt dīcos ⁊ famā. 2° p rap
tores q auferūt bona tpalia. tertio p he
reticos q auferūt aīaz. quarto p tyrānos
q auferūt corpus circūcisiō nostra spū
alis duplex ē. p^ria mētis i pñi a culpa. se
cūda corporis in futuro a pena. prima si
gnificata ē per circūcisiōē solēne que
facta ē in Egypto ⁊ hec triplex. s. ē icipi

entiū a vitiis cultello iustitiae. Itē psciē
tiū a supfluis cultello misericordie. Itē
pfectoz a mūdialib⁹ crucis cultello cha
ritatⁱ perfecte scōa significata ē per cir
cūcisiōē factā i galgalis i terra pmissio
nis. qz in octaua resurrectōis per petrā
xpm circūcidimur ab oibus misertis. Ex
quo p^r qz efficacior ē nostra circūcisiō spū
alis qz iudeoz carnalis. qz illoz circūcisiō
licet pccm originale tulerit tñ ianuā pa
disi nō apuit. s. nostra vtrumqz facit. In
hac materia duo tīgunt. primū ē xpi hu
militas i circūcisiōe. scōm eius sublimi
tas i nois ipositōe. Vocatū ē iquit nomē
eius iesus. Dignitas aut huius nois mul
tiplex ē. Est. n. ab eterno cōsecratū. vt
dicit Ber. Ab antiquis prefiguratū. s. in
Ioue. a. x. phetis desideratū. Isa. Nomē
tuum in desiderio aīe. a scis patribus. p
phetatum. Salomonis oraculo. a deo no
minatū. Ap⁹ ad philip. tertio. Dedit illi
nomē ⁊ cetera ab āgelo prenunciatū. Lu
ce primo. Sanctus nomen eius. ab Apo
stolis magnificatū Actus quinto. Itāt
apostoli gaudentes ⁊ cetera. a martyri
bus testificatum qz pro nomie passi sunt
a confessoribus collaudatū. ps. iis. Lau
date pueri dñm ⁊ cetera. a sanctis virgini
bus pregestatū. Cant. i. Oleū effusū no
mē tuū Iesus ē mel in ore melos in aure
iubilus in corde ab oibus scis exaltatū.
psal. 33. magnificate dñm mecū. et ex. n
e. in id ipm. Petrus actū quarto. Non
ē aliū nomē sub celo in quo oporteat nos
saluos fieri in hoc noie iesus sunt quinqz
littere que possūt eē initia istaz dictōū ⁊
iocūditas meritiū. Eūitas viuētū. sani
tas lāguētū. Abertas egentiū satietas
esuriētū. Et hec nomē Ies⁹ xpo. puenit
triplicif. prio rōne nature ut q ex diuina
nata erat saluator auctoritate ex hūana
natura fieret saluator misterio ut vendi
caret sibi nomē saluatoris. scōdo rōne de
centie. qz decuit ut ex re nomē hēret. vñ
quia saluat a pccō a diabolo ⁊ ab infer
no merito nomē habet illi bñficio pgru
ens. tertio rōne efficacie qz xps nos sua

passione saluauit.

De baptismo domini.

Capitulum.

13.

In baptismo dñi notatur ipius huius
litas. et nostra utilitas. Ipse huius
litas notat i quattuor. Primo qd uer Je
sus. s. dator salutis. et no idiges salute. 2º.
qd ad iordanem ubi creator elementoru
subiecit se huili elemento aque. 3º. qd ad
hominem. i. Joannem. s. dñs ad seruum. rex
ad scutiferum. sol ad luciferu. 4º. ut bap
tizaretur ab eo. s. fons a riuo. plenitudo a
flila. auctor baptisimi a baptisimi ministro
Utilitas nostra notat i quattuor que ch
ca christum baptizatu euenerunt. Primo
qd cu christus baptizatus fuit confestim
ascendit de aqua per qd notatur in nobis
gratie infusio. ho enim per batismu libe
ratus a culpa ad virtute statim ascendit.
2º. apertum est celu per quod notat per
baptismu ascendens euolatio. 3º. descē
dit spiritus sanctus corporali specie sicut
columba in ipsu. per quod notat qd bap
tismus facit hominem templu spūs sancti
4º. vox patris facta ē. Hic est filius meus
dilectus in quo notatur qd per baptismu
de filio ire fit filius gratie. In baptismo
xpi notatur substātia baptismi nostri. s.
baptizans et baptizandus. materia. forma.
et intentio. Baptizans fuit Joānes i quo
ministri sanctitas designatur. Baptizā
dus fuit christus. nostru baptismus conse
crans. quia tactu sue mundissime carnis
vim regeneratiuam cōtulit aquis. mdate
ria fuit aqua magis pueniens et cōmunis
ceteris liquoribus ad baptismu exis for
ma vero notatur p testimonium trinita
tis. fuit eni ibi pater in voce. filius in car
ne. spūs sanctus in colūbe specie. Inten
tio consequit formam. Voces eniz ut air
phus. primo p ierminas signa sunt earū
que sunt in aia passionum. Per uocē pa
tris q audita ē in baptismo xpi notantur
gnq dignitates et excellētie xpi. Luz. n.
dñs hic est cōmendatur xps a vera eēntia
qd solus deus hēt verū esse. Qd enim eē

a forma est. deus at forma est sine matēia
ut dicit Boecius. Cū dñs filius cōmenda
tur xps a similitudinis paterne cōuenien
tia. ex eo namq dñs filius. quia fit ut ille. p
pter quod filius dñs imago pñs potius ē
qd spiritus scūs pp rōnem quā habes liº
primo. Cum dñs meus cōmendatur a sub
stantie indifferentia. dñs enim meus. i. mī
hi subālis. Cum dicit dilectus cōmendat
ab amoris benignolemtia. Ideo pater dili
git filiū. et oia que hēt dedit in manu eius
Cum dñs in quo mibi cōplacui cōmendat
a spāli complacentia. S; nota qd placituz
est quēta uoluntas. vñ complacui. i. cum
spū sancto in filio secundū naturam assū
ptam quēui

De plenitudine gratie xpi.

Capitulum.

xiiii.

Est hoc cōsiderandum ē verbum
incarnatum q̄tum ad plenitudinē
charismatū spūalium que sūt plenitudo
grē in effectuz. plenitudo sapie in intelle
ctu. ac plenitudo meriti in ope et effectuz.
Circa primū notandum ē qd in xpo a sui
conceptione fuit plenitudo gratie q̄tuz
ad grām persone singularis. et quantū ad
grām capitis. et quantū ad grātiā vñio
nis. et hec triplex grā. est eadē in essentia
sed. differunt in effectuz. Grā. n. persone
singularis ē gratia hūialis quā habuit p
plerissime et plenissime xps. excepta fide
et spe quas virtutes nō hūit. sed id qd eis
succedit i patria. qd fidei succedit cognitō
spei. vero succedit comprehensio rei. sci
endum at qd predicta grā persone singu
laris exuberat in xpo ita qd influit in mē
bra corporis sui mystici sensum et motum
spūalem scdm fontalem plenitudinē oīs
gratie in ipo habitāris dicit grā capitis.
vñ nota qd xps scdm vtrāq naturā dñs ca
put ecclie. qd nō solū inq̄tū deus. s; ē in
quātū hō influit sensū et motū spūs et gra
tie in oēs q adherent ei. vel p fidei mē
tā. vel per fidei sacramētum. Sed inquā
tum hō influit eā per motū meriti. et illud
meritū qd non solū ex cōgruo. sed ē con

digno meriti influit mēbris grām. 7 hoc
huit ex vniōe ad verbum. Ex predictis
collige qd xps in quātum hō dī caput ec/
clesie triplici rōne. 1° pmo pp influentiā
gratie sicut dictū est. 2° pp conformitatē
nature quā h3 caput ad mēbra qz licet
xps excellēt mēbra sua quātum ad natu/
ram diuinitatis. tñ conformis est illis i na/
tura humanitatis. 3° dicitur caput meta/
phorice. qz sicut corpus xpi uerū constat
ex purissimis mēbris. ita corpus eius mi/
sticum ex puris fidelibus. Alia de plenu/
dine eius oēs accipiūt beneficiū gratie 7
spiritus q ad eum accedūt. uel p fidem 7e/
ctā. uel per fidei sacm. Alia rōe secūdū
qd hō dī caput. s. pp nature cōfirmitez
quam caput hēt ad totū corpus ut supra
dictum ē. preterea secūdū qd eadem grā
singularis p sōe habilitauit humanā natu/
ram xpi ad vniōem xbi. ut v3 digna ef/
set vniū tante celsitudini. vocatur gratia
vniōis per quā xps non tantū felicitate
glorie. verum ē adoratiōe latrē dignus
fuit. Attamen in quātū est cōstructio trā/
situa. cū dicitur grā vniōis est unio hūa/
ne nature ad diuinā naturā que gratis 7
sine meritis data ē humanitati xpi. Sic
enim differt grā hitualis a grā personali
7 a grā capitis sic unio differt a grā hitua/
li. pp quod dicitur in Joāne. 20. qd spūs sā/
ctus datus ē ei non ad mēsurā qd dupli/
citer exponitur. primo sic nō ad mēsurā
i. totaliter 7 non p ticulariter. ut qcqd po/
tuit dā ei de spiritu scō dare dedit ei. Se/
cūdo sic non ad mēsurā. id est super oēs
portionem respectu aliorū hoīum. De
hoc qd dicit Joānes. plenū gratie 7 ve/
ritatis. nota qd multiplū distinguitur ple/
nitude. prima ē sufficiētie que i quolibet
iusto reperitur. scda est copie que fuit in
aplis 7 i Stephāo. Actū. 7°. Strepba/
nus at ple. grā 7 for. tertia ē vniuersital/
que ē in ecclīa cui nullū donū deest. quā/
ta est excellentia que fuit in brā virgine
q oēs scōs excedbat i grā. Eccl. 24°. In
me oīs grā. Luce. j. Ave grā ple. qnta su

perfluentie que fuit in xpo. Joan. p^o. ple/
nū gratie 7 veri. circa inocentiā xpi hoc
sciēdum ē qd habuit inuitatē oīs culpe.
7 quātū ad actū. 7 quātū ad posse. qd
nō peccauit nec peccare potuit. nec pccm
originale a patre traxit. qz patrem nō ha/
buit carnalē. nec a matre hūit pccm quā
spūs sanctus totaliter a fomite libauit.
De plenitudine sapientie christi.

Capitulum.

is.

Icut in xpo fuit oīs plenitudo grē
ita 7 oīs plenitudo sapie. non solū
quātū ad cognitionē. verū etiam quan/
tū ad modos 7 differentias cognoscēdi q
sūt quinqz. primus ē cognitio sempitnalil
ex parte diuitat. 7 hoc mō cognoscit oīa
filis. s. finita 7 ifinita. qz apō deū oīs ifini/
tas ē finita. Be^o. n. videt mltā i vno. i. i se/
ipso. vñ non differt qd videt. 7 per qd ui/
det. qz uidet se p se. 7 in se videt oīa. non
solū que sectr. s3 que facere pōt que sunt
infinita. scōs. modus est cognitio sensuali/
taris ex pte carnis. iste modus ē cognitō
p experientia qua xps non sensit oīa simul
qz sensus non ē piceps rex nisi ad pūtiā
obieci. 3° modus est spūalis ex pte men/
tis. 7 iste triplex fuit. s. per naturam. per
grām. 7 per gloriā. p naturā est igit^o terti/
modus cognoscēdi quo xps cognouit oīa
que spectāt ad vniuersi cōstitutōe. s3 lon/
ge excellētius quā adā ē existēs in natu/
ra istituta. quartus modus ē p grām hoc
mō xps cognouit oīa que spectāt ad hūa/
ni generis redēptionē. longe tñ excellen/
tius qz aliqz pphāz. uel ē angeloz. Alō
solū enim hūit xps sciam p hitūz. ut adā
7 angeli. sed ē p hitū infusū velut sci/
p grāz illūinati. cognitioez nō hūit p ha/
bitū agitū q ppter ipfectionē in xpo nō
fuit. 5° mōs ē per gloriāz hoc mō cogno/
uit oīa xps finita qdem cognitione actua/
li infinita non nisi cognitione hituali vel
excessiua. anima enim christi per gloriāz
cōprehensionil capiebat quecumqz cape/
re potest natura finita vnita infinito. sci/
endum ergo qd res dupliciter hēt cogno

sci in arte. scilicet ab ipso artifice vel ab alio
 arte cōtēplante. vtroq; mō cognouit xps
 res. Primo modo p naturā diuinitatis.
 scōdo modo p naturā cōprehēsonis. Pra
 tēt igitur ex premillis quib; dīe cogni
 tionis que erant i christo. Per primū. n.
 modū hūit cognitionē. vt deus. p scōm
 vt hō per teriū vt viator. p quartū ut il
 luminator per quintū ut cōprehēsor. xps
 scōm vtrāq; naturā dī lux. qz scōm diui
 nitate ē illuminat intus aiam. scōm hūa
 nitate i format exteriū. vīā. et hoc triplr
 i. miraculis predicationibus. et exemplis
 Primū est potēcie. scōm sapiente. terti
 um bonitatis. Nota preterea qz scientia
 christi hōis lipatissima ē inter scias crea
 tas. qz nihil hēt amixtum de suo contra
 rio vel actu. vel potentia pletim cū non
 possit aliqd ignorare pp sui vnionē ad x
 bum. tū qz aia christi creatura est nō est
 scia eius ita lipda sicut dei qz scit oia
 sicut deus. Quod dī Iesus. p ficebat ta
 pia et etate corā deo et hōibus. nō ē intel
 ligendū qz in se profecerit. qz ab instan
 ti cōceptionis sapia plenus fuit. Sed po
 tius in alijs q doctrina sua et exēplo pro
 fecerūt et hoc corā deo. ad gloriā dei et
 hōibus. i. ad vtilitatem hominū. proficie
 bat tū Iesus ē in se cognitione experi
 mentali et sensualī qz scōz Apostolū ad
 hebreos. Didicit ex his que passus est
 obedientiam.

De merito christi. Cap. 16.

I Imul fuit xps viator et cōprehen
 sor ab instan cōceptionis sine. Ex
 tunc. n. cepit mereri et frui. Meruit autē
 in quātū viator nō in quantum cōprehen
 sor. perfectio et plenitudo meriti christi
 notat in istis. primo quātum ad eū q me
 rebatur. qz nō tū hō. sed ē deus. scōdo quā
 tū ad tēpus quo merebat. qz ab instanti
 cōceptionis sue vsq; ad horā mortis. ter
 tio quātū ad id p quod merebat. qz p hi
 rum perfectissime cbazitatis. et per exer
 citius perfecissime virtutis. quarto quā
 tū ad eū cui merebat qz nō tū sibi. sed ē

nobis. Quibus. n. operibus que procedebat
 ex libero arbitrio meruit sibi vitam
 eternā iā habitā et nobis hōidā. qnto quā
 tū ad id qd merebat nobis. qz veniā gra
 tiā et gloriam stolā quoq; carnis et aper
 tione ianne celestis. Ante incarnationē
 enim xpi diabolus hūit manū attrahētē
 et manū impellētē. attrahētē dico potē
 ter in culpa. Impellētē aut sine obstacu
 lo ad limbū i penā. Sz xps primā manū
 suo merito debilitauit. scōdam vero peni
 tus aputauit. Igit i merito christi radica
 ta sūt merita nostra siue satisfactoria pe
 ne siue meritoria vite eterne. qz nec ob
 offensa creatoris digni sumus absolui.
 nec inēstare premij que deo ē digni su
 mus assequi nisi p meritū hominis dei. 6°
 quātum ad id qd merebatur sibi. qz lz nō
 mereret glorificationē mētis quā iam hē
 bat meruit tū sibi per humilitatē passio
 nis accelerationē resurrectionis glorifi
 cationē sui nois et dignitatē iudiciarie po
 testatis sicut ait Ap^o ad philip. scōdo. Chri
 stus scūs est pro nobis obe. u. ad mor. et se
 quitur propter quod et deus exal. il. quo
 ad primū et dedit illi nomē. et. quo ad secū
 dū ut in noie. Iesu oē. g. f. et. quo ad ter
 tiū. 7° quātum ad modū quo merebat.
 Dicitur. n. mereri qz triplr. i. de indebi
 to faciendo debitū vl de debito magis d
 bitū vel de debito vno mō faciēdo orbi
 tu alio mō premissis duobus modis me
 ruit nobis et nō sibi. qz nō poterat facere
 sibi de indebito debitū vel de debito ma
 gis debitū cū a principio fuerit sanctis
 simus. nec in scitate potuerit perficere.
 tertio vero mō meruit sibi. qz bonū glie
 quod sibi fuit debitū per gratiā vnionis
 fecit sibi debitū alio mō. i. per virtutē bo
 ne operationis meruit. n. sibi vitāz eter
 nā iam habitam sicut nobis habendam.
 De voluntate christi.

Capitulum.

xvii.

u Voluntas in xpo duplex fuit. scilicet cre
 ata et in creata de qua supra dictū
 est sed creata voluntas eius duplex fuit

frōis ⁊ sensualitatis adhuc volūtas rōis
duplex ē. s. rōis. ut rō est. ⁊ rōis ut natura
ē. voluntate rōis ut rō est conformauit se
in oibus voluntati icreate. s. uolūtate rō
nis ut natura est ⁊ uolūtate sensualitatis
voluit aliquid ppiū. qd noluit uolūtate
rōis ut rō est. s. nō mori. ⁊ in hoc iste vo
luntates nō fuerunt sibi contrarie. s. uoli
ta contraria fuerūt. qm scdm voluntate
diuinā qd iustum erat voluit. s. uolun
tate rōis iuste cōsensit. secundū uero uo
luntatē carnis penam recusauit. ⁊ sic una
queq volūtas qd suū erat tenuit. s. vo
luntas diuinā iustitiam. uolūtas rōis obe
dientiā. voluntas carnis naturā. i. pene re
cusationem. An p qd aliquid uelle est illi
cūt sensualitati. sic fuit in xpo uelle nō mo
ri. quāuis volūtas nō moriendi fuerit: cālī
ter a sensualitate. fuit tamē occasionali
ter a rōe. qz xps sicut uoluit fecit illud hō
ribile uenire in imaginē ⁊ estimationē hō
facto nataliter mortē refugit. hoc at uo
luit pp nram instructionē. ⁊ sic rō. p se sua
litate aduocauit dicēs. pat si fieri pōt trā
seat a me calix iste. ⁊ hec petitio fuit tā se
sualitatis quā rōis. s. sensualitatis fuit tā
quā affectantis. rōis at tāquā pponētis.
⁊ hoc xps fieri uoluit ad triplicē instruc
tionē nostrā. priā ē ut scimus nō esse pec
catū aliqd uelle ex sensualitate. qd est cō
trariū uoluntati dīe. scdā est ut martyris
xpi nō se desperent si mortē horreāt. cuz
illā ē filius dei horruit. ita ē ut dīcam⁹
discrete patere. s. supponēdo uolūtatem
nrāz uoluntatis dīe. ⁊ hoc notat in pdi
tione appositā si fieri potest. ⁊ ibi. uerūtā
en nō sicut ego uolo.

De defectibus quos xps assūpsit.

Capitulum.

n On solū xps assūpsit humanā na
turā. s. ⁊ ē de fec⁹ circa naturam
quos v3 ipsū decuit assūere. vñ pene sint
excitatiue ⁊ tritil pfecte ⁊ reificatione hu
mane nature nō simulate assūpsit penalita
tes tā corpales quā spūales que recipiūt
nostrā naturā i cōi. sicut famē. sitiz ex ab

scētia alimēti: tristitiā ⁊ dolorē i pntia nō
cumentī: ⁊ huiusmōi. ut ē calor. frigus. las
situdō ⁊c. Nec oēs defectus corpales assū
psit. sicut sūt defectus egritudinū multi
formiū. nec oēs spūales. sicut sūt peccatū
ignorātia. rebellio carnis ad spūz. pretea
qz nullus inocens d3 inuitus penā sustie
re. cū hoc essz ptra ordinē diuine iustitiē
xps sic penalitates suscepit. ut tñ pati nō
posset inuitē. qz passio sua nec fuit cōtra
ordinem diuine uolūtatis. nec contra or
dinem rōis. licet cōtra uolūtatem sensua
litis ⁊ carnis. Dicimus etiā qz xps uere
rimuit. ⁊ uere doluit. ⁊ uere tristis fuit. p
ut ista norant propassionē. Differt at pro
passio a passione qz tunc affectio dicitur
passio quādo aia afficitur qz tamē oculuz
mēris nequaquā turbat. s. passio dī qñ af
fectio ē ita fortis qz mentē turbat. ⁊ facit
a rectitudine. uel a cōtemplatōe dei deri
are. ⁊ tūc rō leditur ⁊ patitur. vñ differt
ista duo sicut dispositio ⁊ hitus.

De passione xpi.

Capitulum.

19.
c Irca passionē dñi cōmendemus i
ope patiētiaz isuperabile. i. mō hūi
litem admirabile. in cā charitatē inesti
mabile. Circa corpus nota qz xps sustinu
it clauozū asperitatē in tactu. In auditu
opprobriozū purationem. In gustu ace
ri ⁊ fellis amaritudinē. In oculis lachry
marū effusionem. i. corde timorē. De nō
patiendi tenendū ē qz xps passus est pas
sione gñali. qz scd3 oia mēbra corpis. 3. sa.
53. Vidimus cuz non hñtez speciem ne
qz decorem: Item passione acerba. Tre.
1. Vos omnes qui transitis per viam.
Fuit chzisti. passio maxima. tū ratione in
tentionis propter optimā dispositionē ip
sius patientis. tum propter innocentiam
eius: tū propter honoris eius excellentiā
Inonorabilis enim si confunditur plus le
ditur precipue inter suos. Item grauis
fuit eius passio propter ipsius virtuosita
tem quia hō vilis d morte sua dolere nō
debet. cū turpitudine sua tūc finem capiat

Itē pp ignominiosā passionē que attēdit
in patibulo crucis que fuit supplicium
pessimorum. 7 in cōsortio iniquorū. i. la /
tronū cū qbus erat dānatus. Curat autē
xps passione gñali infectionē ymuerſalē
passione acerba libidinē passiōe ignomio
sa superbie presūpſione. In cā passionis
attenditur cbaritas maxia qua nos libe
rauit ab inferno veniā dādo qua mundū
renouauit grām largiēdo qua celū apuit
grām cōferendo. Hec tria notant in titu
lo crucis. Hā pp primū dī. Iesus pp se /
cū dū dī nazareus q interpretatur candi
dus. pp tertiū rer iudeorū. xps sanguine
suū sudit qnqz vicib⁹ viuus 7 sel mortu⁹
i. in circūciōe. in ofone. i. coronatōe. i. fla
gellatione 7 i crucifixōe i laceatōe. Per
primū docemur peccā abūcere. p secūduz
mētis angustia p salute nostra tenere p
tertiū aiam nostrā virtutibus ornare per
quartū carnē nrāz dōare. Per quitū mē
bra mandatis dei ligare per sextū vulne
ratū cor amore dei hēre. Postremo qz
iste passiones nō attingebāt diuinā natu
rā. i. hūanā. iō i morte xpi facta ē diuisio
nie a carne vt tñ salua eēt vnio tā carnis
qz aie ad diuinā ē. Hoc ē sciendū est qz
christus si passus fuisset tñ senio defecis
set qstū pertinebat ad cōditionē hūmāe
nature in se cōsiderate sine vnione. sed i
potestate nature vnite fuit vel sic defice
re. vel non deficere.

De effectu passionis christi.

Capitulum. 20.

e ffectus passiois christi multiplex
est sicut pz in his quinqz versibus
Passio debilitat spoliāt informat hono
rat. Exirat inflāmat repat pacē dat 7 ar
mat Ganat viuificat ducit dulcorat obū
brat. Ad culpa reuocat reſerat illuminat
ornat passio debilitat virtutē demonuz.
Job. 4. o. Quasi i hamo. capiet. Leuitā
Spoliāt infernū. Iſa. viii. Toca nom ei⁹
spolia detrahe. Informat p exēplū pria
Petri. 4. Christus passus est p nobis
notis re. exēplū. pñ christus ē quasi libe

positus in pulpito crucis vt discam⁹ obe
dientia patientiam. humilitatē 7 charita
tē. Disce at quō se hūit ipāluter in caplo
qz sibi tenebatur. vnde Ber. Stetit. Je
sus corā pñde iclinato capite. vultu placi
do. sermone raro voce submissa. defliris
in terraz aspectibus. patus ad opprobria
7 ad verbera promptus. Honorat imita
tores suos. Defter. viii. Sic honorabitur
quē rex voluerit honorare. Excitat ad
puguā spūales. i. adacha. 6. Ostendit
elephātib⁹ sāguinem. Inflāmat ad di
ligendū Ber. Super omnia te mihi red
dit amabilem bone. Iesu calix quez bibi
sti. opus redemptionis nostre. Repat na
turam āgelicam. Ipse enim christus est
lapis āgularis qui fecit vtraqz vnū. Pa
cem dat inter deum 7 hoīem. 7 inter āge
lum 7 hominē. 7 inter hoīez 7 hominez.
Eccl. xlii. In tēpore iracūdie factus est
reconciliatio. Armat contra mūdum car
nē 7 diabolum. vnde signatur per clype
um quem leuauit. Josue cōtra haym. Sa
nat mentis vulnera. Numeri. xi. Aspicia
tes in serpentem eneam sanat ātur. Vi
uificat spiritualiter. Ap⁹ ad ro. Luz esse
mus mortui peccatis conui. 7c. Augusti.
2. Mortuus est unicuius ne maneret vni
cuius. Ducit per mare huiusmodi. Exo.
quarto. De xga 2do. si Dulcorat exodi
De ligno misso in aquis 2. Barath. Obū
brat. Cant. scdo. Sub vmbra illius quem
defi. sadi. A clpa reuocat. Iſa. 53. Aruit⁹
est propter scelera nostra. Reſerat celū
Iſa. Babis clauem dauid. i. crucem sup
humerum eius illuminat. vnde crux est
quasi candelabrū tabernaculi. Itē. Tho
bie iz. Illuminatus est per sel piscis. Or
nat vnde dixit beata Agnes 7 sanguis
eius ornavit genas meas. Christus pas
sione sua vicit diabolum quē ligauit iser
nū quē spoliāuit mortem quā superauit
mundū quē cōtempnit. suppliciu quod p
tulit celum quod aperuit. Passio chri
sti tollit. 7. vitia capitalia. Tollit enim
superbiam capitis inclinatio per quam

videbat fugere titulum crucis. in quo scri-
ptum erat rex iudeorum. Inuidia brachiorum
extensio quasi ad aplexum inuitas avari-
tia multorum erogatio que i passione tra-
didit. Ber. Visce homo inquit debes dilige-
re deus qui nobis carnem suam in cibum. si qui-
nem in potum. aiam in precium. ueste crucifigi-
bus. corpus discipulis. matrem Joanni. ac-
cidia festinatio ad passionem. Gram mollis
responsio. Gula fellis et aceti potatio. Lu-
xuria lateris vulneratio. In redemptione
nostra fuit gratia mirabilis. Propter ex parte mo-
tuum. quia charitas dei vidit quod nec per aicos.
nec per pecuniam poteramus nos redimere.
propterea fratrem nostrum se fecit nostram naturam
assumendo. unde psalmus 24. Redime me domine
et miserere mei. quia vnicuique. in non habens ai-
cos. et pauper. in non habens pecuniam sum ego.
secundo ex parte redimendis qui cum liberare
posset ex potentia fecit hoc potius ex mi-
sericordia ut ad amorem nos constringeret
suum. et iustitie ipsius satisficeret. tertio ex
parte redemptionis qui opprimebat criminum ser-
uitute. et dennebat in carcere. Sed contra
primum magnus erat quod filius servus fieret. ut
servus fieret liber. contra secundum magnus fuit quod
dominus ad carcerem limbi descendere. ut servus
celo ascenderet. 4. ex parte iustitie. quia nul-
la iustitia dictabat ut innocens puniret. per
reus. 5. ex parte excellentie divine. quia meru-
erat quod impetabile ponebat sub pretio nullis
creature. sexto ex parte precij dati. Si. n.
redimisset nos sole adhuc ad gratias tenere
mus. nunc autem redemit nos anima corpore et vi-
ta. ut nihil horum sibi subtraheremus. cir-
ca passionem domini nota septem suavitates.
1. Inclinationem capitis ad osculum in signum
nostre reconciliationis. Brachiorum exten-
sionem ad aplexum in signum receptionis
in gratiam de peccato. Lateris apertioem
per effusionem precij nostre redemptionis et
abutionis. Eruiit. n. sanguis et aqua. La-
uorum in manibus et pedibus infusione per
memoria nostre recordationis. Isa. 49. Au-
gd obliuisci potest mulier infantem suum. Cor-
poris denudationem in exemplum nostre co-

fectionis que debet esse nuda. Crucis porta-
tionem in exemplum nostre imitationis. Coro-
ne spinee impositionem in figuram nostre glo-
rificationis. De effectu passionis domini Au-
gustinus. Per redemptionis nostri mortem de tenebris
ad lucem. de morte ad vitam. de corruptioe
ad incorruptionem. de exilio ad patriam. de lu-
ctu ad gaudium. de terribili ad celeste regnum
uocati sumus. Item dicit quod christus fuit sacer-
dos per quem reconciliati sumus. fuit templum
in quo reconciliati sumus. fuit deus cui re-
conciliati sumus. christus fuit mediator populi iu-
daici et gentilis. et secundum hoc de lapis angu-
laris. Item hominum angelorum. et secundum hoc
dicitur pacificus. Item dei et hominum. et secun-
dum hoc dicitur redemptor. Ber. Quid
ultra debuit facere et non fecit? Absoluit
vinctum. Illuminavit cecum. Reduxit er-
roneum. Reconciliauit reum. Item Augustinus.
Ecce pro impio pietas flagellat. pro stul-
to sapiens illuditur. pro mendace veritas
negatur. pro iniquo datur iustitia. pro
crudeli misericordia affligitur. pro misero
sinceritas repletur aceto. Dulcedo felle
imbuitur. pro mortuo vita moritur. Christus
pro nostra infirmitate medicinas accepit
in se. curauit enim nos per dietam quando
ieiunauit quadraginta diebus et noctibus. per sudo-
rem qui factus est sudor eius sicut gutte
sanguinis. per minutionem quando fuit
clavis et lancea vulneratus per portionem
quando gustauit acetum cum felle mixtum
per emplastrum quando eius facies fuit
suptis illita. per electuarium quando cor-
pus et sanguinem dedit in cena discipulis
De cruce domini.

Capitulum.

21.
i In cruce christi notatur hec sup-
plicium quo nullum maius. Tre-
primo. Vos omnes qui transitis per viam
et. Nullum maius dico ex eo quod passus est
ipse iustus pro iniustus ex iniustus causis. In
iniustus iudiciis et iniustus penis. Pro
brium quo nullum vilius. Sapientie. tertio
Propter turpissimum condemnemus eum.
Precium quo nullum convenientius. quia

sicut per lignū vēlt culpa. sic ⁊ per lignū redēptio. Mysteriū quo nullū pfūdus. Eph 3°. Et possitis cōprehendere cum oibus sanctis ⁊c. quod exposuit Augu. de cruce. Exemplū quo nullū perfectus. i. Petri. iiii. xps passus ē pro nobis ⁊c. Crux multis rebus cōpatur. Ipsa est. n. clauis celi. Electis arche. Nauis maris. Arbor daniel. Palma fructū. Salomonis. Baculus Jacob quo transiuit iordane. Speculū imitationis. Scala ascēsis. Namus quo Leuiathā capitur. Torcular quo xpi sūguis exprimitur. Cythara qua demon saulis cōpescitur. Palus quo serpens eneas suspenditur. Thau quo frontes fidelū signantur. Candela brū quo tabernaculū illuminatur. Lignū aquas marath dulcorās. Virga Moysi p mare rubrū pplm dei ducēs. Gladius ipsum. Soliū decapitans. Cereclū ad pugnā spirituale colligēs. Cathedra discipulos christi erudiens. Equus dei āicos honorās. Clypeus Josue hain ipugnās. Liber mysteria profunda cōtinens. Alta re acceptissimā oblationē recipiens. Septē verba xps in cruce protulit. primum p ignosce illis scōz. Hodie mecū eris in paradiso tertiū. Mulier ecce filius tuus quartū. Siro quintū. Mely. Mely lamaza batani sextū. P in manus tuas cōmendo spiritū meū septimū. Cōsumatū est. Per primū docemur iniurias dimittere per scōm petētes exaudire. Per tertiū penes honorare. Per quartū salutē nostram desiderare. p qntū ad deū i necessitatibus clamare. p sextū auxiliū nostrum in deo ponere. per septimū vitā nrām sine debito cōsumare. Quattuor brachia crucis signant quattuor virtutes quibus extendi debz hō noster interior. Signat. n. p superior charitatē. Inferior humilitatem. A dextris obedientiā. A sinistris patientiā. Itē i quattuor brachijs crucis notantur beneficia crucis. Signat. n. ps superior: Ianue celestis aptionē. Inferior: inferni destructionem. A dextris gratie

collationem. A sinistris peccatorum remissionē. Quattuor ligna fuerūt i cruce sicut oīe magister i historia. pes nāqz crucis de cedro. Stipes de cypresso. Transuersale de palma. Tabula de oliua. Signat. n. cedrus altitudinē cōtēplationis. Cipressus famā bone opinionis. palma fructū iustitie. Oliua lenitatem miseri cordie.

De descensu christi ad inferos.

Cap.

22

a Alma christi post mortē descendit ad infernum. siue ad limbū ad liberationē eorū qui christi mēbra existentes de hoc seculo transierunt. Diabolus enim dū manna i eū extēdit in quo nihil uris habebat merito amittit in alijs potestatem. Alia cō quare christus ad inferos descendit ē vt tantus esset descensus qz tus eēt liberandorū casus. primus. n. hō sic in statera liberi arbitrii positus erat vt posset ad vitam eternā ascendere vel ad mortē descendere. pur veller. Sed pccō pacto sic alterū brachiū statere per onus culpe depressū est. vt esset in imo i feni. alterū vero in sūmū celi. Nō autē ascendere depressum. nisi descenderet brachiū aliud. Descendit ergo domus vsqz ad infernū vt hominē captiuū eleuaret vsqz ad celum. Tertia rō est quare christus descendit ad infernū. s. vt sicut viuus fuerat lumē mūdi per presentiaz corpale. ita mortuus esset inferni lumē p diuinitatis maiestatem. quarta rō ē vt idē christus hoc exequeret per efficaciam qd passione sua meruerat secundum sufficientiam. Duo quippe meruit per suam passionem. s. satisfactionem. ⁊ ianue apertōnez. ⁊ ideo hec duo efficit in descēsu suo ad inferos. qz per satisfactionem soluta sū iam vincula captiuitatis per apertionē autem: Ianue facta est illustratio ipsius carceris ē secundum lucem exteriorē. Liberavit autem christus omnes illos q meriti sui capaces esse poterāt. sicut fuerant sancti patres qui non propter rea

tū persone. s; pp reatum nature tū deti
nebantur. Dñati at hulas meriti capa
ces non sūt. neq; pūli in limbo detēti q;
de corpore xpi non sūt. nec per fidē nec
per fidei sacramētum. Dicendū est ergo
q; aia xpi per triduum mortis sue cū sū
ctis patribus in limbo fuit. Ibi dē fuit et
latro cui dñs dixit. Hodie mecū eris i pa
radiso. q; nomine paradisi intelligitur di
fructio. q; peracta dei passione. tū ipse la
tro q; alij qui erāt in limbo viderunt deū
per essentiam. Ad quē at infernum descē
derit si scire uolueris. nota q; infernus su
mitur dupliciter scilicet pro pēa. et pro lo
co pene. secundum primum dicitur q; de
mones infernum secum portant semper
Item prout sumitur pro loco pene infer
nus quadrupliciter distinguitur. Unus
est infernus damnatorum in quo est pe
na sensus. et damni ac tenebre interiores
et exteriores idest abscentia gratie. Iste
semper habet luctum. Super hunc locū
est purgatorius in quo est pena sensus et
damni. et ad tempus. et sunt ibi tenebre ex
teriores. et non interiores. quia habet gra
tiam lucem interiorem quia vident se es
se saluandos. Supremus locus inf hec ē
limbus sanctorū patruz ubi fuit pena dā
ni et non sensus. et fuerunt ibi tenebre ex
teriores. et nō tenebre pūtiōis gratie. ad
hunc locum xps descendit. ac suos inde li
berauit. et sic infernū momordit. q; partē
abstulit. et partē reliquit. mortē vero quo
ad electos penitus destruxit. sic dicitur.
Ecce. s; q; mors ero mors tua. ero mor
sus tuus. o inferne in. hic quoq; locus fi
nis Abrahæ dicebat. q; Abrahā ibi fuit
Sed nūc celus empireū ē sinus abrahæ
q; iam est ibi abrahā. A nullo predictorū
locoq; est trāsitus ad aliū. nisi q; olim a se
cūdo fuit trāsitus ad quartum. hoc ē a
purgatorio ad limbū scōrum patruz. Ex
eā predictis p; quas cātamus libera aias
omniū fidelū defunctorum de penis in
ferni. et de profundo lacu. q; infernus ibi
sumitur pro purgatorio. sicut et ibi sumit

pro limbo qñ dicitur xps ad inferos descē
disse. Ex predictis collige q; xps mortu⁹
corpore descendit ad inferos in aia. et sur
rexit in ytroq;. Dicendū est q; xps illo
triduo rotus fuit i sepulchro. s; non totū
et totus fuit in inferno. s; nō totum. q; to
tū. q; totus dicit personā. totū vero dicit
naturam. Similit dicendum q; cuz vnio
aie cum corpore faciat hoium. xps in illo
triduo nō fuit hō s; aia et caro vnita cēt
cū vbo. De resurrectione ch:isti.

Capitulum.

23.
c Ritus resurrexit tertia die a mō
tuis resumēdo corpus nō tale qua
le prius hāt. sed impassibile et immorta
le. Caro enim xpi que in natiuitate floru
it in passione aruit. p gloriā resurrectionis
reslozuit. et renouata est vt aquile iu
uentus. tūc leo catulum suū suscitauit. et
vt fenix reuixit. tunc sicut dicitur Jere.
xviii. figulus ex eodē luto fracti vasis se
cit uas aliud sic placuit i oculis eius. Tūc
Jonas d vetre ceti ille sus exiuit. tūc ve
stitū ē cādelab; auro. tūc suscitātū est ta
bernaculū dō qd cecidit. tūc resulsit sol
q; prius erat i nubilo. tūc viuificatum est
granū frumenti qd cadēs in terrā mortu
us fuerat. tūc ceruus resulsit cornua tūc
Sansō tulit portas cū postibus. tūc Jo
seph. ductus d carcere tondet et cōstitui
tur dñs Egypti. tūc cōscissus sacc⁹ circū
datur letitia. Dñs probauit resurrectionis
suam eē verā p angelos q nō mentiūtur
z Bath. 28. Rndens at āgelus dixit mlie
ribus. Itē p inimicos quoz validissimuz
ē testimoniū z Bath. 27. ecce qdā d-custo
dibus uenerūt i ciuitatē et nūciauerunt
pncipibus sacerdotū tē. Itē pbauit eam
nō arte magica factā. et hoc p comestiom
Itē non eē fātalisci corporis. et hoc p tac
tū. Itē probauit in eodē corpe quo pall⁹
est factam. et hoc p ostensionem circatri
cum. Item probauit eam fuisse in corpo
re glorificato vnito deitati. et hoc per in
gressum in domum ianuis clausis. Itē
Probauit eam multis apparitionibus.

Apparuit. n. Ipsa die resurrectionis 'qui
 quies. Primo. Mariae magdalene. Jo.
 21. Mulier quid ploras. Secundo mulieribus
 redeuntibus a monumento. Math. ultio
 tertio Petro. sed non inuenitur modus.
 quarto duobus discipulis euntibus iema.
 Luce ultio. quinto discipulis congregatis pp
 metum Iudeorum quoniam Thomas non fuit cum
 eis. Jo. 20. Item apparuit iter resurrectionis
 nem et ascensionem quingentes. Primo Tho
 me cum alijs. Jo. 20. secundo discipulis piscanti
 bus ad mare thiberiadis. Jo. 21. tertio
 discipulis in monte thabor. Math. ultio
 quarto in Hierusalem. quinto quoniam comedit
 cum discipulis. Math. 26. et luce ultimo. et ac
 tuum. i. Multis de causis surrexit dominus. s. vt
 scripturas impleat. quoniam n. dominus dixit.
 Ecce ascendemus hierusalem etc. Luce. 13.
 subiunxit in die tertia resurget. vt nos
 ad surgendum spiritualiter puocaret. quoniam
 turpe est ut sedeat seruus quoniam coram eo sur
 git dominus vt futura resurrectione in
 se probaret. vt potentiam sue diuinitatis
 ostenderet. quoniam mortuos suscitare non est opus
 nature. sed diuine potentie. Non est. n. re
 gressus a puacione ad habitum. vt nos ad
 contemnenda terrena pro adipiscenda gloria
 animaret. Surrexit christus velociter. quoniam ter
 tia die. Nam sicut ianuis clausus ad dis
 cipulos intrauit. et sicut salua virginitate
 de utero matris exiit. sic eum mortuum
 nec petra. in aqua iacuit. nec militum custo
 dia potuit retinere. Integraliter. quoniam in cor
 pore et anima socialiter quoniam multa corpora san
 ctorum qui dormierant surrexerunt. Et ez
 naliter. Ap. ad Ro. 6. Christus. resur
 gens ex mortuis iam non moritur etc.
 Similiter surgendum est nobis spiritualiter
 sicut eis modis resurgemus in die iudicii
 corporaliter. Resurrectio christi est causa et
 figura nostre resurrectionis spiritualis
 causa dico motiua. et hoc dicitur quia causa moti
 ua est in copatione nostri. Sum. n. consi
 deramus gloriam resurrectionis christi mo
 uemur ad surgendum in nouitate vite. Item
 motiua est in consideratione dei patris

quoniam pater deus resurrectionem filio mo
 uet ad dandam eandem gloriam fratribus
 suis sicut rex quoniam facit filium suum militem
 mouetur amore filij vt cum eo faciat mul
 tos milites. Figura vero fuit quoniam sicut christus
 surrexit in nouitate vite. ita et nos in no
 uitate vite ambulemus. Item sicut die re
 surrectionis christi precessit dies mortis in
 pasce. et dies quietis in sabbato sequen
 ti ita et nostram gloriosam resurrectionem
 precedit in nobis mortificatio vitiorum
 et quies contemplationis eternorum. nota quoniam
 sicut duplex est mors. scilicet anime per culpam.
 et corporis per extinctionem. ita duplex
 est resurrectio. scilicet anime per gratiam et corporis
 per gloriam. Et sicut anime mors causa
 fuit mortis corporis sicut habetur Gen.
 tertio. Ita econtra resurrectio anime causa
 bit resurrectionem corporis gloriosam. Sci
 endum quoniam quidam resuscitantur sicut sicut. Sa
 muel qui licet vere. Saul apparuerit.
 vt habetur primo Regum 17. non tamen
 vere resuscitatus fuit quidam imperfecte
 sicut Lazarus iterum moriturus. quidam
 perfecte sicut christus semper victurus
 Prima resuscitatio significat conuersio
 nem siue penitentiam hypocritarum. Se
 cunda recidiuantium. Tertia perseveran
 tium.

De ascensione christi. Cap. 24.
 d. Differentia est inter ascensionem et as
 sumptionem. et euolutionem quo
 niam ascensio pertinet ad christum. As
 sumptio ad beatam virginem. Euolutio
 autem ad alios sanctos. Et ratio huiusmodi
 est quoniam ascensio fit propria virtute
 ascendentis. Assumptio autem virtute
 christi assumptis quia filius obsequitur
 matri. Euolutio vero fit ministerio ange
 lorum. Alia est ratio quoniam locus euolantium
 est secundum distinctionem chorum. Lo
 cus vero assumpre virginis est super cho
 ros angelorum. Locus christi ascendentis
 est supra vel ultra locum assumpre vir
 ginis. Circa ascensionem christi octo sunt
 consideranda que circumstant ascensionem

7 colliguntur ex officio de ascensione. pri-
 mu e q eleuatus e videntibus discipulis
 vt desideriu veniendi ad ipsu excitaret
 in eis secundum est q nubes suscepit euz
 ab oculis eoru. p ymbraz nubis signatur
 q in hoc mortali corpe. Iesum in altum
 videre n possumus. 3. e q eleuatis mani-
 bus ferebat in celu. Eleuauit manus pp
 duo. s. ut suos patri offerret 7 vt inimi-
 cos manu alte retracta pcuteret. quartu
 est q bn dixit eis vt eos contra hostem
 muniret 7 bonis celestibus augeret. qu-
 tum e q ascendit in iubilacione q refert
 ad vocē iocunditatis redemptoru ascēde-
 ntuz cū ipso qui prius voce lachrymabili
 in portis inferni clamauerunt. Aduenisti
 desiderabilis quē expectabamus. sextuz
 e q ascendit i voce tube. qd refertur ad
 sonū p̄dicatōis apostolorū qui sonus fu-
 it eis iniunctus dicente dño. Luce. ix. Eū-
 tes in mūdum vnūersū predicate euan-
 geliū oi creature. Math. ultimo. Ex tūc
 enim i omnem terrā exiit sonus eorum
 septimū e q ascendens in altū captiuaz
 duxit captiuitatē idest captiuos i captiui-
 tate inferni quos secum victor eduxit. oc-
 tauū e q dedit dona hoibus. qz omia bo-
 na nostra desursum sū quo christus ascē-
 dit. Hōrū prima duo habētur ex episto-
 la. sed trīum 7 quartum ex fine euāgelij.
 Luce ultimo. quintum 7 sextum ex psal-
 septimū 7 octauum ex epistola pauli ad
 ephē. quarto. Ascēdit christus egressus
 ad celum multipliciter. s. tanquam verus
 obediens completa obediētia quo ad pa-
 trem tāq bonus mediator facta pace 7
 concordia quo ad homines tāq strenuus
 ppugnator contra demones. Ascendit
 christus pluribus de causis. scilicet. qd. gescen-
 dum post labores quibus fatigatus fuit
 triginta tribus ānis nobis seruicis. Ad in-
 tercedendū p amicis. p qbus vtilis labo-
 rauerat. Ber. Securū accessū habes o hō
 ad deū vbi habes filium mediatorem. 7
 matrem mediatricē. Filius ostendit patri
 latus 7 vulnera. Mater ostendit filio

pectus 7 vbera sibi nulla potest eē repul-
 sa vbi tot occurrūt amoris insignia. Chri-
 stus ergo optim⁹ aduocatus e qui tot ha-
 bet linguas. p nobis loquens. et quod pro
 nobis vulnera accepit. ad cōquerēdum
 de inimicis pro quibus vires suas in vti-
 liter expēdit. Isa. xlix. In vacuum labo-
 raueram item ascendit christus vt nobis locū
 prepararet. Jo. i. 6. Vado vobis parare lo-
 cū vt fiduciā hoc ipsū sperādi nobis tri-
 bueret vt in corporālē possessionē etne-
 hereditatis nos mitteret. Jo. i. 3. Si enī
 nō ablero pacytus nō ue. ad vos. Et de
 fideriū nostrū post se traheret. Cant. i.
 Trahe me post te. Et viā nobis ad celu
 ostēderet. qz sicut dixit Lucas. 24. Edu-
 xit dñs prius discipulos suos foras cini-
 tatē in Bethaniā vt ipsa eductōe cogno-
 scerent hic nō habere manētem ciuita-
 tem. Quod autē in Bethania eduxit
 eos prius que interpretat⁹ domus obedi-
 entie signat q per bonū obediētie trā-
 situri essent ad celestia. post hoc transire
 fecit eos in montē oliuarū vt p mōrem
 intelligat eminētia spūs i cōtēplatiōe. p
 oliuas aut pinguisimi pectoris deuotio.
 Alterius vero post ista n restat nisi salu-
 aie in celu. Exaltatus fuit xps tripl. s. i
 terra p vite meritū. sup terrā p crucis su-
 spendiū. sup celos p ascēsiōis iubilū. As-
 cēsiō christi fuit agēlis mirabilis. Isa.
 63. Quis est iste qui venit de edon tictis
 vestibus de bosra. demonibus terribilis
 i. 84. g. Non fuit tantū gaudiū heri et
 nudius tertius. Abe nobis. Nec sūt ver-
 ba philistinorū qñ vociferabant filii Is-
 rael. dū aduceretur archa federis de sy-
 lo in castra ut per eam haberent diuinū
 adiutoriū i prelio. Hōib⁹ salutaris sicut
 apparet supra ex multiplici ascensione
 christi. Ascendit christus multipliciter.
 s. potēter. qz eleuatis māibus ferebatur
 in celum patenter qz videntibus illis ele-
 uatus est. Gaudenter quia ascendit in iu-
 bilacione. Dicenter quia cū duabus tur-
 mis regrediebatur. s. hominum. 7 angelis

b

rum. Non aut dico qd ibi fuerit angeli i ad
iutorius necessitate. sz in obsequiu digni
tatis. Moies quoq illos dico quos de ife
ris liberauit. 7 q post resurrectione mor
tui sut de numero saluadozu. nec purga
torio ulterius indignetes. Clementer ga
bndixit eis. xps no statiz p resurrectione
celu ascendit triplici rone. Prima qz dif
ferenda erat ascensio vt multiplici pba
retur resurrectio. vt dr Act. u. j. In mul
tis argumentis apparet eis per dies. 40
scda e ut patientiam nrām informaret
qua mercede debemus equanimiter expec
tare. sicut agricola no statim p seiatione
metit. sz fructuu maturitatem expectat.
tertia e pp discipuloy cosolatione. vt di
cit glosa. Act. j. sicut. 40. fuerut hore mo
tis xpi. ita. 40. diebus cu eis couersatus
est post resurrectione. qz cosolatio diuina
excedit tristitia humanā. Nota q xpo co
uenit descendere de celo in modo scdm
diuinā naturā. qz deus illuc uenit dicitur
vbi spali effectu apparet. sz ascendere p
prie ei couenit scdm humanā naturā. qz
secdm illam solūmodo mutat locū. no se
cundū diuinā naturā.

De ascensu xpi ad dexteram. Ca. 25.

a Scendēs xps in celū sedet ad dex
terā dei pris oipotentis. Duo itel
liguntur p dexterā. Primū est equalitas
maiestatis ad quā xps sedet scdm diuini
tatē. De hac dextera loquitur Ap⁹ ad he.
8. dicens. Talem hēmus pontificē q cose
det in dextera maiestatis in excelsis. scōz
ē q per dexterā intelligūtur potiora bo
na glorie in qbus xps sedet secundū hūa
nitatem. qm collatum ē ei a deo qcad'con
ferri potuit. 7 licet ab instāti cōceptionis
xps acceperit bōa grē 7 glorie in aia ea
dē tamen bona fuerūt in ascensione mani
festa. 7 in loci cōgruentia cōpleta. De hac
dextera dr ad colo. 3°. Que surū sūt que
rite vbi xps est i dextera dei sedēs. vbi di
cit glo. que surū ubi sedet xps sunt potō
ra bona grē 7 glorie. Dicimus ergo q a
scensio xpi fuit tā ad locum q ad dignita

tē Inquantū quidē fuit ad locū sic ascen
dit sup oēs celos vsq ad dignissimū locū
celi ēpirei. siue ad altissimā eius partē eo
q nobilissimo eius corpi xpi congruit lo
cus talis. Non ē tñ dicendū q corpus su
ū sit obligatū ad locū illum. sz qz locus
ille sit ibi scdm cōgruentiā deputatus. In
quantū autem ascensio fuit ad dignitatem
sic sedet ad dexterā pris. non tñ quo ad fi
tum q patri nō cōuenit. sed quo ad excel
lentiam duplicē sicut dictū est qz p dexte
raz intelligit equalitas maiestatis que cō
petit xpo secundū diuinitatem. vel pfec
tio premij q sibi cōpetit scdm humanita
tē. Pretereūdū quoq nō est q credim⁹
xpm ad dexterā dei pris sedē. Stephanus
at vidit eū stantē a dexteris dei quia
nos credimus eū regnantē 7 quiescentē
qō notatur i sessione. sz Stephanus i tri
bulatōne positus hūit propugnatorē 7 su
sceptorē. vñ vidit eū stantē. Merito xps
dr sedere ad dexterā dei. Sedere quidē
qz laborauit. ps. 87. In labo. fui a iu. mea
ad dexterā aut. qz diu fuit i sinistra aduer
sitatis. ps. 3. vñ. afflictus sum 7 hu. sum nī.
Dei quia post abiectionē merito d3 cose
qui gloriā. quia q se humiliat exaltabit

Explicit liber quartus. Incipiunt Ca
pitula libri quinti.

De virtutibus 7 origine grē.	i
De bono.	2
De distinctiōe grarum.	3
De effectu grē.	iiii
De virtutibus. 7 primo quid sit virtus.	v
De perfectione virtutū.	vi
De equalitate virtutum.	vii
De cōnexionē virtutum.	viii
De cōmendatione virtutū.	ix
De effectiōne virtutum.	x
De merito virtutum.	xi
De hilitatione virtutū.	xii
De operibus meritorijs.	xiii
De fine actionis.	xiiii
Quid mereamur.	xv

De definitionibus et differentiis virtu-
tum. 16
De differentia virtutum cardinalium et
theologicarum. xvii
De virtutibus theologicis in genere. 18
De fidei utilitate. xviii
De effectu fidei. 20
De articulis fidei. 21
De spe. 22. De charitate. 23
De differentia inter charitatem et alios
mores. 24
De effectu charitatis. xxv
Quibus rebus charitas assimilatur. xxvi
De excellētia charitatis. xvii
De signis dilectionis. 28
De gradibus amoris. 29
De ordine charitatis. 30
De dilectione proximi. 31
De dilectione inimicorum. 32
De virtutibus cardinalibus in genere. 33
De prudentia. 34
De temperantia. 35
De fortitudine. 36
De iustitia politica. 37
De donis in communi. 38
De timore in communi. 3viii
De timore servili. xl
De timore initiali. xli
De timore filiali. xlii
De dono pietatis. xliii
De dono scientie. xliiii
De dono consilij. xlv
De sapientia et intellectu. xlv
De similitudinibus in genere. xlvii
De prima beatitudine. xlviii
De secunda. xlviii
De tertia. l
De quarta. li
De quinta. lii
De sexta. liii
De septima. liii
De octava. lvi
De sensibus spiritualibus. lvi
De fructibus spiritualibus. lvii
De dulcia et latria. lviii
De preceptis in genere. lviii

De primo precepto. lx
De secundo. lxi
De tertio. lxii
De quarto. lxiii
De quinto. lxiii
De sexto. lxv
De septimo. lxvi
De octavo. lxvii
De nono et decimo. lxviii
De consiliis in genere. lxviii
De consiliis evangelicis. lxx
Expliciunt capitula. Incipit liber qu-
tus.

De virtutibus et origine gratie.
Capitulum. .i.
Uemadmodum de celis
deus non descendit per esse
tiam suam incommutabilem
sed per influentiam ab ipso
manente. ita nec spiritus rationalis eleuatur su-
pra se per situm localem. sed per habitum dei for-
me. unde necesse est spiritui rationali si deus est di-
gnus eterne beatitudinis quod princeps fiat
influentie bonitatis diuine.

De bono Cap. .i.
a Bonum gratie non potest quis per se
venire cum hoc non sit secundum limites nature.
sed secundum influentiam largientis diuine. Sicut
natura creatura per suam defectibilitatem suo pri-
ncipio semper eget. ut sit in esse nature. sic
idem principium pro sua bonitate influere non
cessat creature rationali vitam spirituales. ut bene
sit ei in gratie quam non potest habere sine deo lar-
gitore. Verumtamen inexcusabilis est homo si gra-
tiam gratum facientem non recipit. quia gratia gratum
data semper presto est liberum arbitrium ex-
citare et mouere cuius est huic ammonitio
consentire et hoc est quod in se est facere. quo
facto potest homo ad gratiam gratum facientem se
preparare. Quamuis enim gratia habeat de dono
efficiente non tamen sine libero arbitrio consen-
tiente. quia sicut ait Augustinus. Qui creauit te si-
ne te non saluabit te sine te. Item gratia
gratum facientes a tribus est. sed aliter et aliter.
Est. nam a deo efficiente a gratia gratis da-
ta liberum arbitrium excitare et mouere et a

libero arbitrio cōsentiente. Quis .n. cui li
berū arbitriū nō possit gratiā efficere in
hoīe pōt tñ se ad hoc abilitare ⁊ pparaf
vt hēat. Sicut alijs non pōt illuminare
domum. potest tñ aperire fenestram quo
facto sol intrat ⁊ domū illuminat. Qd āt
dico de libero arbitrio cōsentiente itel
ligo de adultis. qz in puillis fides parētū
⁊ sacramentū ecclesie. ⁊ meritū xpi suffi
cit. ⁊ excusat eos in potētia sui. Sciendū
ē qz habitatio siue preparatio ad grām
triplex est. scilicet efficiēs formalis. ⁊ material
Prima est a deo. scōa a grā gratis data.
tertia a nobis. Alia namqz hēt facultatez
⁊ instinctū cognoscēdi ⁊ diligendi deum
ex natura. sed non hz cognitionē verita
tis ⁊ ordinē dilectionis nisi ex gratia. Ad
opera bona tria nos incitāt. scilicet lex nature
que scripta ē in corde hoīs dicens. Que
uultis vt faciāt vobis hoīes tē. Rō que
dicit ea esse delectabilia. vtilia ⁊ honesta
Gratia que dicit seruendum esse deo. qz
sūme bonus. subueniendū proximo. qz dī
filius. quia imago dei. qz in bñtūdine soci
⁊. Grā non datur ei qui se nō habilitat
ad grām. ⁊ de hoc multa hēs exempla. scilicet
in illo qui ad largientem manū non extē
dit. qz deus quātū in se ē dat omnibz. af
fluent. In illo qz contra lumē oculos clau
dit cum deus facit oriri solē suū sup bo
nos ⁊ malos. In illo qui fontē reperiēs sū
dum vasis sursum erigit. qz deus sicut ait.
Aug. ingēti liberalitate. ac libertatis ubē
tate repleuit cēs creaturas pro captu ca
rū. In illo qz domum suā cingit spinis ne
ingredietur alicui. Ipse vero dñs semp
stat ad hostiū ⁊ pullat. In illo qz cātabruz
⁊ zizaniā non exirpat de agro suo pp qd
fructus proficere non pñt. In illo qz ligna
igni subtrahit. qz tñc ignis dñficat. In illo
qui ad sumendū cibū negligit os aperire
qz talis dz merito fame mori. In illo qui
tpe pugne arma proijcit. qz talis sepe ca
pitur ⁊ vulneratur. In illo qz mouere ne
gligit remos tpe tempestatis. qz talis sub
mergitur. In illo qui exis in egritudine

medico cōtradicit. Gratia nobis procedit
a deo sicut radius a sole. sicut germē a ra
dice. sicut mel a flore. sicut riuus a fōte. si
cut imago ab artifice. scōm exēplar inte
rius ⁊ facturam exterius.

De distinctione grāz.

Cap. 3.

g Ratia dī triplex. Prio generali
ter. ⁊ sic grā ē adiutoriū diuinum
creature gratis ipenluz ⁊ inderēt ad quē
cūqz actū qz sine huiusmōi adiutorio gra
tie nihil possumus facere. i eo nec in esse
durare. scōo dī gratia spālter. ⁊ talis grā
dicitur gratis data. scilicet donū quo se hō pre
parat ad suscipiendū donum spūs sci. Hui
us enim grē est reuocare liberū arbitriū
a malo. ⁊ excitare ad bonū sine qua null⁹
facit sufficienter quātū in se ē vt pparet
se ad salutē. tertio dī gratia pprie. scilicet do
nū datum diuinitus ad merendū. qd qui
dē donum gratia gratū faciens appellat
Sine ista gratia nullus pōt mereri. nec i
bono proficere. nec ad gloriā puenire. ista
gratia triplex inuenitur ⁊ inuitur ex vōis
Apostoli vbi ait. ad cor. iij. Grā dei sum
id qd sum. ecce prima. ⁊ grā eius in me va
cua non fuit. ecce secūda. sed gratia eius
semp in me manet. ecce tertia. Preter p
dicta dī gratia gratis dās. vt est dā. Itē
gratia gratie signū vt est prophetia ⁊ po
testas faciēdi miracula. Gratia gratū faci
ens distinguit in operātez. ⁊ cooperantē
Gratia opans dicit pueniens. ⁊ incipiens
ac liberās. qz peccatū expellit. Gratia coo
perans dicit subsequēs. ⁊ proficiēs ac di
uinās. qz liberum arbitrium adiuvat. ⁊ ei
cooperatur i merito. ⁊ multipliciter disti
guitur bonū. est enī bonū per essentia
⁊ hoc ē deus. Unde nemo bonus nisi so
lus deus. Est ⁊ bonū per particpationē
⁊ illud distinguitur in bonū nature. Unde
Aug. Qd qd est inq̄trum ē bonū ē. Vñ.
secūdo. Vidit deus cuncta que fecerat. ⁊
erant valde bona. Item est bonum in ge
nere. hoc est bonū in obiecto sicut elemo
sina. Nam ibi est actus in obiecta materia
etiam si desit forma substantiarum. Itēz

est bonū ex circūstantia. hoc est qñ bonū
gñe vestitur debitis circūstātijs sicut ē
dare elemosynā indigenti tēpore debito
ex cōpassione et huiusmōi. Itē est bonū
virtutis. et hoc est qñ additur operi perfe
ctio ex pte operantis que est p hituz mē
tis bone cōstitute. Itē est bonū meritori
um hoc ē qñ additur operi ipsi debiti fi
nis intentio sup motū naturālē. Item est
bonū gratie vt est ipse hitus gratū deo
faciens. Item est bonū glorie vt bonū
remuneraciones eterne.

De effectu gratie.

Ca. 4.

e ffectus gratie ē quod excitat libe
rū arbitriū ad bene cogitandū. et
sanat ipm mutando affectū ipsūq; robo
rat perducendo ad actū. Itē gratia ho
minē deo reconciliat. a peccato quoq; li
berat et penā eternā in temporālē con
mutat. Itē gratia opera nostra merito
ria nostra meritoria facit. et bona p peccm
cōmissa restituit atq; stabulū in palatium
conuertit. Item per grām efficitur ania
sponsa christi filia regis eterni. et templū
spiritus sancti. Item grā ipsā aīam pur
gat illuminat et perficit. Item grā mētez
elevant deo assimilāt. et spūali solatō cibāt
Nota q quīs vñ tus gratuita simul iūit
aīe cū gratia nō tñ hz effectum suū tā ci
to sicut gratia. qñ effectus gratie ē face
re gratū deo. et facere dignū vita eterna
et hic effectus statim inest puero post bapti
smū. Virtutis autē effectus elicere actū
meritorium de potentia et hic effectus nō
statim inest puero post baptismū. hoc at
nō est pp defectū virtutis sed pp ipoten
tiam nature agētis. Puer. n. nō ē aptus
ad actus voluntarios. Unde sciendus q
triplex ē perfectio. Prima est grē et cau
sat gratiū. scda ē virtutis et causat bo
nū actū. tertia est opīs virtutis. et cāt me
ritū. prima pfectō pficit aīam. scda perfi
cit aīe potentias. tertia pficit ipsos act⁹.

De virtutib⁹ et primo quid sit virtus.

Capitulum.

S.

n Enc virtutibus ē agendū et primo
quid sit virtus. Virtus ē vt ait. A
ug. bona qualitas mentis. qua bñ vivitur
qua nullus male vtitur. quā solus deus
in hoīe operatur. Hec diffinitio datur in
cōpatione ad agentē. Itē Aug. Virtus ē
hitus mētis bene institute. hec dat in cō
paratione ad bonū in quo ē. Itē phīs p
mo etbi. Virtus est hitus voluntarius i
medietate cōsistens quo ad nos termina
ta rōe put sapiēs determinabit. Hec da
tur i cōpatione ad actū i quē est. Itē phi
losophus. 7.º phicop virtus est dispō per
fecti ad optimū hec dat scōz cōparatōez
ad finem. Itēz Isidorus. Virtus ē animi
habitus nature decus vite ratio morū
pietas cultus diuinitatis honor hominis
eterne beatitudinis meritum hec datur
i cōparatione ad effectū. Diffinitō Aug.
sic exponit. Virtus ē bona qualitas. hic
ponit qualitas. p gñe bona vero ad dīaz
malarū qualitatū aīe. Dicitur queq; bo
na qñ a bono deo datur. et bonos tm ibi
tat. et bonos facit et ad bonū pducit. men
tis ponitur ad differētiā qualitatū que
sunt i corpore qua bene vivitur ponitur
ad differētiā qualitatū quibus rec
te intelligitur. sicut est scia qua nullus ma
le vtitur ponitur ad differētiā quali
tatum quibus bene et male vti possumus
quam solus deus operatur in homie pōi
tur ad differētiā virtutum cardinali
um que mītur per acquisitionem. Circa
aliā diffinitionem Aug. notandū est q
ibi ponitur hitus mentis bñ institute. et
hoc ad similitudinem regnū. quod tūc be
ne institu tur quando recte consulitur et
bene impatur et iuste obeditur. Eodē mō
bñ instituta est mens si rō recte cōsulit.
si voluntas bñ iperat. si sensualitas debi
to mō obtemperat. Etimologia virtū
tis hec est. Virtus. n. dī quasi vis intus.
et hec vis consistit in aggressione arduo
rum in tollerantia aduersorum et in absti
nentia placitorum. Item dicitur virtus
quasi uiror nitens. Item dicitur virtus

h 3

quasi viri tuene. Itē dicitur virtus quasi
si viribus nitēs. Item dī virtus quasi vi
ri status.

De perfectione virtutū. Cap. 6.

Cum virtus in medio cōsistat scōz
phm. illud mediū est in tribus. s. in
agendis. Lintra. supra. ⁊ citra modū. ap.
Rōnale obsequiū vestrū. Rō. n. In ha
bēdis. Lintra superflūū ⁊ indigentia. pro
uer. 30. Binitias ⁊ pauprates ne dederis
mibi. In sustinendis. Lintra eleuari in p
speris. ⁊ deici i aduersis. vñ illud. Nō de
clinētis a dexteris neq; a sinistris. Multi
plex ē perfectio. s. sufficientie. hāc habēt
oēs existentes in charitate. Ordinis h.
propriū est seruare continētiā. Religio
nis huius propriū ē renunciare oibus. p
lationis ad hāc p̄tinet ponere aīam. p oī
bus suis. Securitatē huius propriū est
hēre mortem in desi derio. ⁊ vitā in patie
tia. ad p̄nam perfectionē tenetur glibet
ad vltimā vero nullus tenet. Sed ad tres
medias tenentur aliq ex voto. ex officio
⁊ c. Virtus cōparatur multis rebus. s. au
ro. Eccl. 3. Aurū probat fornax. Thesau
ro abscondito. Math. 13. Simile ē re. celo
the. abscon. Semis Eccl. 4. 7. Quasi nās
auri. so. or. o. la. preci. Armis. 2. 6. 1. Quo
modo ceciderūt fortes in p̄lio. ⁊ perierūt
ar. bel. Arboribus. Math. 7. oīs arbor
bona fru. bo. f. de hoc Ugo de scō victor
arbor sapie per timorē seminatur. p grāz
irrigatur. p fidem radicitur. per deuotio
nem germinat. per desiderū crescit per
charitatē roboratur. per spē viret. p chr/
cūsp̄ctionē frondet. p disciplināz floret
per doctrinā fructificat. per patientiā ma
turefcit. per mortē carpitur. Item virtus
cōparatur floribus. Cant. 2. Fulcite me
floribus. Fontibus. Cant. 4. Fons ortorū
puteus aquarū. Semitis. prover. Uie ei
us vie pulchre. ⁊ omnes semite eius paci
fice vestibul. ps. xliiii. Astitit regia a dex.
t. i. ve. dean. Stellis. Baruch. 3. stelle au
tem dederūt lumē in custodijs suis. p̄p̄g
mentis. Cant. Que ē ista que ascendit p

desertū sicut uir. fu ex aro. mir. ⁊ vni. pul.
pig. Libarijs. vnde dñs in euangelio. Jo.
4. Deus cibus ē vt fa. vo. eius qui mi.
me. Allis. ps. 54. Quis dabit mibi penas
sicut co. Tres sūt bone cōditiones virtu
tis que sunt tentatiōis remotio. actuum
multiplicatio. ⁊ in bono delectatio. primū
ipsam virtutem firmat i radice. scōz qua
si floribus decorat. tertiū sapore fructuū
delectat. Similiter dicendū est q; ad con
sumationē virtutū quattuor ista concur
runt. s. dispō preparās. habitus iiformans
operatio probās. p̄m̄ium coronās.

De equalitate virtutū. Cap. vii.

Uirtutes omnes in eodē homine sūt
equales. lz inter se sint distincte p
proprias excellētiās. ⁊ hec equalitas in
multis cōtingit. Equales nāq; sūt virtu
tes. Primo quantū ad essentia. q; oīs v
tus simplex est. scōz quantū ad equalē ra
dicationē in aīa secūdū q; in ipsis ē. tertio
quantū ad relationē ad eundē finem. qā
omnes pp deum operant. quarto q̄tum
ad equalē effectū. q; equaliter faciūt di
gnū vita eterna. 5. quantum ad equalē
facilitatē ad actus suos quantū in ipsis ē
nisi impediuntur. sicut virtutes equales
sūt predictis mōis ita inequales sūt aliis
modis. Primo quātū ad vsum. q; sūt sic
arma. s; sicut miles nō pugnat equaliter
cū oibus generibus armorū sic est de vir
tutibus. scōz quantū ad auctoritatē. quia
scōm hoc maior ē oibus charitas. Et que
libet virtus pōt esse maior alia secōm ali
quā prerogatiuā quam h; secundum ali
quē effectū. 3. quantū ad seruorē q; una
virtus seruentius opatur. sciendū est q;
eadē virtus nūero nō est equalis sibi sēp
Crescūt. n. virtutes multis mōis. s. quantū
ad intensionē. quantū ad radicationē. quā
tum ad potentia virtutis. quantū ad maio
rem expressionē diuine similitudinis. ⁊ q;
tū ad diuturniorē pmanentiā. Præterea
crescente vna virtute crescūt oēs. ⁊ hēf
exēpluz in cythara in q; si debet eē dedi
ta proportio sonorum. necesse ē vt quan

do vna chorda tendit. et omnes alie ten-
dantur. ne i armōia fiat dissonātia. Quar-
tā pōleat aliq̃ vsu vnius virtutis poti⁹
q̃ alterius mltē sūt rōnes. Prima ē q̃a
deo sic placet qui dator ē virtutis. scōa est
natura cōplexionis que magis ē cōsona
opibus vnius virtutis q̃ alterius. t̃tia ē
ṽsatio q̃ exercitauit se quis magis cir-
ca ṽnā virtutē q̃ circa aliā. quarta ē q̃a
min⁹ ipugnatur a vitio cōtrario illi vir-
tuti. quinta ē q̃ maiorē hēt discretionē
opibus vnius virtutis q̃ alterius. Que
libet n. virtus habet suas p̃prias rōes.
sexta ē difficultas status. q̃ cū de nouo
quis cōuertitur licet hēat maiorē chari-
tatē q̃ alius qui diu fuit in charitate. nō
t̃n ē ita bñ expeditus ad bñ agendū sicut
ille p̃ reliquias pccōrum que adhuc in-
herent. Magnitudini scientie responde-
re debet magnitudo virtutis. et hoc mul-
tiplici rōne. i. rōe exēpli diuini. Jo. i. p̃le-
nū gr̃e et veritatis. Luce ultimo. potens
in opere et sermone. Act. i. Cepit Iesus
fa. et do. rōne exēpli angelici qui quanto
plus cognoscunt tāto plus diligūt ratōe
exempli humani. Math. v. Qui autem
fecerit et do. hīc ma. uo. tē. rōne exempli
naturalis quoniā lux et calor i sole p̃por-
tionātur rōe obligationis. Luce. ii. Ser-
uus sciens uo. do. s. n. fa. plagis na. mltis.
De cōnexionē virtutum. Ca. v.
Cōnne sūt sibi virtutes et coor-
dinate ita ut q̃ unā hēt. hēt et oēs.
prima rō ē largitas dei dātis. q̃ n̄ dat u /
nā sine aliā. scōa rō ē q̃ sicut unū mēbrū
idiget alio sic ē in virtutibus. t̃tia rō ē q̃
sicut i cythara si defuerit una chorda n̄
erit armonia p̃fecta ita nec i aīa erit spū
alis melodia nisi adsint oēs virtutes. quar-
ta rō ē q̃ cōtra singula vitia sūt aliq̃ue
virtutes. Alii oportet oēs virtutes h̃re ut
oīa vitia ipugnet. gnta rō ē q̃ sicut stelle
sup̃sūt i sp̃is suis. ita et virtutes i aīe sed
eē debēt. sexta rō ē q̃ aīa ē sicut vas so-
ornatū oī lapide p̃cioso. i. uirtutibus. sep-
tima rō ē q̃ aīa ē sicut ortus nobil' cui n̄ de-

est decōr virtutis. octaua q̃ aīa ē sicut ap-
otheca cui deesse nō d̃z oīs uirtutū me-
dicina. ea que d̃ p̃nxiōe uirtutū dicta sūt
itelligi debent de uirtutibus gratuit' que
oēs quo ad h̃tus sūt p̃nexe sicut que. ad
act⁹ meritorios sūt equales. Et i s̃siles
sint uirtutes t̃n aliq̃ue d̃n̄ m̃fēs uirtutū
nō q̃ h̃tus uirtutis generet h̃tū s̃z mo-
tus motū sicut dicit Ber. Idcirco inq̃
parit cognitionē cognitō amorē amor' fr̃e
quētiā frequētia. familiaritatē familiari-
tas. fiducia fiducia. ipetratio ipetratiōez
scōm hūc modū quattuor d̃n̄ eē m̃fēs
uirtutū. i. fides origine. q̃ ex motibus s̃i
dei surgūt motus aliax uirtutū. Char-
tas educatiōe prudētia f̃gimie. Mūilitas
cōseruatōe. uirtū uero nō s̃i cōnexa sicut
uirtutes rō h̃mōi ē. q̃ vitia sunt in nob̃
ex opibus nris que similia n̄ sūt. uirtutes
q̃ theologices non sūt i nobis p̃ acqui-
sitionem: sed per infusionem. Alia ratio
ē quia uita s̃i opposita ad inicē sicut aua-
ritia et p̃digalitas q̃d n̄ est in uirtutibus
De cōmedatione uirtutū. Cap. ix.
uirtus p̃mēdabilis ē. primo a cā ef-
ficiente que ē deus. Ip̃sā enim ut
ait Aug. solus d̃s in hoīe opatur. scōo a
cā materiali in qua ē. q̃ n̄ nisi in bonis in-
h̃rat nō ē sicut d̃ bōis natalibus et fortui-
tis. q̃ talia p̃luit d̃s sup̃ iustos et in iustos
tertio a causa formali. q̃ est decōr spūa-
lis psal. Omnis gl̃ia eius filie regis ab-
intus tē. 4. a cā finali Aug. premiū uir-
tutis ē ip̃e q̃ uirtutē dedit. uirtus ē bona
multipl̃. primo i se. q̃ sicut ait Aug. uir-
tus est bona qualitas mentis. Nam bōa
possessio est que propinqua est ciuitatī
hoc autem est intra ciuitatez quia in ani-
ma. secundo in cōparatione. Bedi. i. 5. 9.
Optimum est gratia stabilire cor. tertio
in operatione quia bonum facit hominis
opus quod non esset meritorium nisi ex
virtute procederet. Gregorium. Ni-
hil habet uiriditatis ramus boni o-
peris nisi manserit in radice charita-
tis. quarto in commutatione. quia de

lupo facit agnū. et tenebras conuertit i luce. Adalū. n. culpe in bonū grē cōmutat. 5° in distinctione. qz p virtutes distinguuntur filij dei a filiis diaboli. Jo. 15°. In hoc cognoscent oēs qz discipuli. m. e. si. di. ha. ad inuicē. 6° i exēpl. f. catioē. qz oēs sci studebant virtutibus. Un cōmendamus in Abel innocentia. In Abrahā obediētia. In Moyse māuetudine. In Dauid humilitate. et sic de aliis. Laudabilis ē virt⁹ pp multa. 2^a magne dignitat. s. christū. n. doctore hūit. vnde Math. 11°. Discite a me. qz mitis sū. et humilis corde. Quia magne sublimitatis. Tullius. Virtus una ē altissimis defixa radicib⁹. Quia magne iocunditatis. ps. Ecce qz bo. et qz io. Quia magne retributionis. ps. In custo ill. re. mul. 2^a magne utilitatis. Boet. Nunqz sine pena sūt vitia. et nūqz sine premio sunt virtutes. Quia magne securitatis. Tullius hoc donū sapie est vt oia tua in te posita esse dicas. Cōmēdabilius est studiū virtutis studio scientie rōe exēpl. qz sci hoc fecerūt. rōe auctoritatis. Aplos. Ad in sermone ē regnū dei. s. in virtute. Prima cor. 3°. rōe effectus. qz virtus pccm expellit. scia nō. ratiōe origini. qz virtus a deo ifunditur. scia per studiū acquiritur. rōe finis. qz finis virtutis ē gloria et non scie. rōe obiecti. qz virtutis obiectū est bonū scientie vero nō. rōe materie in qua est qz virtus nō nisi in filiis dei. scia non semper. rōe securitatis. qz securus ē esse bonū qz esse phm rōe honestatis. qz maior gloria est leg deū qz Aristotele. rōe vitā a mali. qz pami parentes si extendissent ita manū ad lignū vite sicut ad lignū scie non iurrisissent tot mala i se. et in posteris. sicut incurrerunt.

De effectu virtutum.

Cap. 10.

u Virtutis gaudiū precellit gaudium mūdi scilicet in duratione. prover. 15°. Secura mens quasi iuge gaudiū. sed gaudium hypocrite ad instar puncti. Job 20. In puritate conscie sicut mundus requiescit in floribus qz in luto. In digni

tate. Glo. ad gala. Elatio animi d his que digna sunt gaudiū mundi de indignis est. In salubritate. Sap. 8. Nihil vilius i vira hois. e contra gaudiū mundi. puer. xiii. Extrema gaudiū luctus occupat. In libertate. Ad gala. 4. Quia libertate xps nos liberavit. Peccator at ligatus est. puer. 5°. Iniquitates sue capiūt impiū et funibus peccōrum suoz constringit. In divina pūritate. Aug. Tale bonū est deus vt nemini eū deseret bñ sit. s. nota cōtrariū in malis. Virtus operat mira multiplex. s. in celo cui nūm facit. Un Math. 11°. Regnū celorum vim patii violēti capiūt illaz. In mundo qz custodit hoīem ne comburat igne concupiscēte. et ne mergatur i aquis voluptatis. et ne ingnetur. luto in continentie. et ne laceretur i pinis auaritie. In corde humano. qz vulneratū sanat. et ingnatum mndat. mortuū viuificat. excecātū illuminat. In inferno. quia ignis i fernalis non pōt incendere virtuosū. sicut nec ignis materialis salamādrā. Virt⁹ rōnalem illuminat ad cognitionē veri. cōcupiscibile excitat ad amorē boni. Irascibile cōfortat ad detestationē mali. Irē deo assimilāt. qz patri per virtutis vigore filio per virtutis splendorem. spūi sancto per charitatis feruorem. Angelis cōfortat. Mat. 23. ero. In carne enī preter carnem viuere nature est angelice non humane. Adhēntē iocūdat. ornat. subleuat. honorat sanat. viuificat. cibāt dirat. mūdat. Irē virtus mala preterita expellit. pūtia ipugnat in futuris premunit. itē virtus mentē bene instituit. dilectū deo hoīem efficit. fructum tam premij qz meriti adducit. temporalia discrete disponit. opera que in se indifferentia sunt bōa facit. Sicut ea que dicta sūt declarant nobis effectus virtutum generales. ita sunt singularū virtutum effectus aliqui spāles. Sicut ē qz humilitas deo subicit. pūtia reducit. iustitia deducit. obediētia conducit. patientia pducit. perseuerantia introducit. puritas iungit. charitas deo vnit.

De merito virtutum.

Capitulum.

ii.

m Eritū est boni operis efficacia ad
obtinendū illud qđ non habetur
vel ad habendum iustius quod habet. va
de per meritū de non debito sit debitum
et ipsum debitū sit magis debitū. Sic rex
dat equū quem miles non meruit. s; per
vsum equi meret eundē equū iam datū
ad itelligendū pđicta sciendū qđ Triplex
distinguitur meritū scilicet congrui. di
gni et condigni. Meritū congrui est per
quod disponitur subiectum vt possit reci
pere grām secđm rōnem diuine iustitie.
Istud vocatur dispositio materie. i. dum
quis facit qđ in se est. Meritū digni di
cit idoneitatem opantis ad allequendū il
lud quod meret. Meritū condigni dicit
equalitatem meriti ad remunerationem.
Dico aut equalitatem nō arithmeticā. sed
geometricā. nō quātitatis. sed propor
tionis. Et hoc p; qđ deus semp remune
rat supra meritū sicut punit citra condi
gnū. Alii non est inter meritū et pñium
equalis quātitas. sed proportio. qđ apud d
um non ē iustitia cōmutatiua. cum nulli d
beat aliquid. s; distributiua. Vocatur aut
iustitia cōmutatiua iustitia fori qua datur
unū panis pro vno denario. vel vlna pā
ni pro solido. iustitia vero distributiua est
pñcipium qua distribuūtur dona secđm
proportionē ad merita. et ista est apud de
ū. Alii Ap⁹ ad 1 Ro. 3. Unusquisq; p pās
mercedem accipiet secđm suum laborem
dicendū ergo qđ nullus meretur sibi pri
mam grām scilicet merito digni et condi
gni. sed tantūmodo merito cōgrui. Simi
liter existens in charitate nō potest alte
ri mereri primam grām merito condigni
sed merito digni. et merito cōgrui. potest
autem existens in gratia mereri sibi aug
mentum gratie ex cōdigno. et per conse
quens merito digni. et merito congrui. p
ut superius expōita sunt prefati tres mo
di merendi generaliter habetur. vnde si
alīi inueniuntur ad eosde; tres redaci po

terūt. Cū ergo dī qđ beata uirgo meruit
portare christū. intelliendū est cōparari
ue. i. quia ipsa potius debuit portare quā
alia. vel pot intelli de merito condigni.
itē mali dicuntur mereri t pāla. qđ nullū
bonum irremuneratum sicut nullū malū
impunitū. sed hoc dī impo;e. qđ opera
in mortali facta non sunt directe bona cū
non sint informata charitate. tamen quia
talīa opera aliqd boni hñt. dñs interpre
tatur ea vt bona. et aliquid dat pro eis. itē
peccōr quandoq; meret occasionaliter. qđ
pauperes obtinēt bona interdū benedac
toribus suis. quāz precium occasio sūt cle
mōsyne. item satis improprie sumitur me
ritū. vbi dī. Felix culpa que talē ac tantū
meruit hñe redemptorē. ibi enim ponitur
meruit pro exigebat.

De habitatione virtutum.

Capitulum.

iz.

q Namuis nullus sibi mereatur pri
mam grām. scđm qđ dictū est. pot
tamen peccator se habilitare ad gratiam
faciendo quod in se ē. qđ nulli talium grā
denegatur. Hoc aut non est ex merito di
gni vel condigni. sed congrui. Nec nō cō
gruitas multo magis est ex parte dī gra
tiam conferentis qđ ex parte hoīs se ad
grām habilitantis. quia in pparatione ad
grām et in infusione gratie habet se aima
ad modum materie. ipse vero deus ut p
mum mouens et efficiens. alia rōne p; qđ
huiusmōi congruitas ē magis a deo quā
ab hoīe. quia hilitatio que ē ex parte ho
minis solūmodo dat locum diuine miseri
cordie. vt salua iustitia possit alicui cōfer
ri gratia. quia iniuria fieret diuine iusti
tie si tali daretur gratia in quo eēt obex.
idest voluntas peccandi. Sufficiens igit
tur habilitatio ad gratiam est. si homo fa
cit quod in se est. Facere autem quod in
se est tria complectitur scilicet vt homo
acutum peccandi. et voluntatem peccādi
deserat et conetur in bonum prout est si
bi possibile. Hora qđ omne meritum vel

demeritum acquiritur in hac vita. Unde non facere bonū. sed facere bene laudabile est. Non. n. verbis. sed adverbis meretur.

De operibus meritorijs.

Capitulum. 13.

Opera meritoria totaliter sunt a gratia. et totaliter sunt a libero arbitrio licet principaliter a gratia. quia gratia copatur ad liberum arbitrium. sicut. seorsum ad equum quem dirigit. ita gratia dirigit liberum arbitrium exercitio virtutum. Per nos. n. malum facere possumus. sed non bonum. Ad efficaciam merendi tria valent. Primum est difficultas operis quod patet in martyrio. Secundum promptitudo voluntatis. Ap. i. ad cor. ix. Dilarem. n. da. di. deus. Tertium est magnitudo charitatis. Ipsa. n. pondus sanctuarij scilicet quod omnia que erant in templo ponderabantur. Ad hoc quod aliquod opus sit meritorium tria requiruntur. Primum est quod ipsum opus fiat in charitate quia opera que fiunt extra charitatem mortua sunt sicut carbo extinctus. Secundum quod fiat ex charitate. multa enim fiunt in charitate que non sunt meritoria ex eo quod non fiunt ex charitate. i. quia non referuntur ad finem debitum. Tertium quod idem opus sit referibile: hoc ideo dico quia mala non possunt bona intentione fieri. alioquin sequeretur absurditas quod idem opus esset meritorium et demeritorium. Attendantur autem tria in merito ex parte hominis. scilicet subiectum hoc est anima. Item liberum arbitrium. Item intentio finis. His tribus respondent tria ex parte dei. scilicet gratia. virtus charitas. Et gratia quidem reddit subiectum deo gratum. Virtus autem habilitat liberum arbitrium. Charitatis vero dirigit intentionem in debitum finem. Dicit. n. Ang. quod meritum consistit penes liberum arbitrium occasionaliter. hoc dicit quia liberum arbitrium facit ad meritum sed non sufficit penes virtutem formaliter hoc dicit. quia ex virtute tamquam ex forma procedit motus. et elicitor de potentia penes virtutum motum essentialiter. hoc dicit

quia motus essentialiter est meritum penes gratiam efficaciter. hoc dicit. quia sine gratia nullus motus est meritorius penes opus instrumentaliter. hoc dicit. quia opus exterius est causa instrumentalis ipsius meriti. Nota generaliter quod si meremur sine gratia neque passionibus inquantum passionibus. neque motibus nature. Dicit enim philosophus. Natura neque boni neque mali sumus neque inuiti. Aug. Nemo iustus bene facit etiam si bonum est quod facit. neque libero arbitrio ligato. Quisquis enim non habet usum rationis et liberi arbitrii non meretur vel demeretur. sicut sunt infantes dormientes. insani et alia bruta.

De virtute cardinalium et theologicarum. Cap. xiiii.

Quia meritum vel demeritum circa finem actionum attenditur. ideo nota regulas de hac materia. Ex fine differt actus bonus vel malus. malus actus non fit ex fine bonus. Etiam intentio multos actus informat. Unde si aliquis intendit unum solidum dare pro deo ita quod quoti die det unum denarium si quandoque obliviscitur. et non refert in deum donationem boni denarii tamen datio est meritoria propter ipsam intentionem primam. finem sub fine potest quis ponere. verbi gratia. Aliquis intendit ire ad forum et hoc intendit ut emat medicinas. et ad hoc emit eas ut curetur ab infirmitate et ad hoc curari desiderat ut deo melius serviat. In isto ultimo precedenti voluntates omnes sunt meritorie propter ultimam. secundum enim ultimum finem omnes precedenti voluntates indicantur bone vel male. maxime quando priores actus sunt indifferentes. Diversi fines non sunt faciendi quorum unus non fit ad alium referibilis verbi gratia. Aliquis intendit ire ad vineam domus ut luxurietur. ad hoc vult luxuriari ut sanior fit ad hoc vult esse sanus ut serviat deo. Iste finis ultimus illam voluntatem que est luxuriari non informat. sed potius e contra illa voluntas

istam intentione deformat, qz vna itēio
peruersa plures opauat volūtates. Mo
ta qz actio corpālis pōt referri ad finem
tēporalem dūmodo referatur postmodū
ad deum. Actio āt spūālis vt pēdixi non
potest referri ad finem tēporalem etiam
si illud tēporale referatur ad deū. Et hoc
est quod dicit Aug. Debemus manduca
re vt euangelizemus nō euangelizare ut
manducemus. si āt in actionibus finis p
rimus ponat deus, et finis vltimus, aliqd
temporale malū est. Bene āt licet consti
tuere duos fines. s. tēporalem. et eternū
ita tamen qz eternus sit finis vltimus.

Quid mereamur.

Cap.

is

o Opera bona sūt meritoria triū. s. ni
te eterne augmētū gratie. et remis
sionis pene. p. mū. s. p. mū subāle uite etne
rīdet radici opis. s. charitati. et hoc ē pre
mīum subāle vite eterne. premiū uero ac
cidentalē rīdet operi. sicut et augmentū
grē. qz operibus excellētib. et superro
gationis meremur magis augmentū grē
quā aliis opib. Remissio āt pene rīdet
penalitati opis. qz opa que magis sūt pe
nalia magis sunt meritoria remissionis
pene. Est enī regula i theologia qz pena
pene resolutoria ē. Nota igit qz licet tota
uis merēdi vitam eternā. et etiā alia confi
stat in charitate. nō tamē totus effcūs. qz
effectus merēdi cōsistit in magnitudie o
peris. sicut p3 in merito remissionis pene
qd nō solū cōsistit in charitate. s3 et in opi
bus penalib. Et huiusmōi exēplum ha
bemus i xpo qmervit nobis apertionez
ianue padisi cū effectū. hoc āt meritū nō
erat ex sola charitate. sed in charitate et
excellētia operis. i. in sua passione. scien
dum est qz de p. mō subāli meret hō tan
tum p unū actum quantū p mille manen
te. eadē radice et non crescēte valent tñ o
pera huiusmōi ad multa alia. vñ x. Jocu
dat mentē. virtutes stabili. meritum au

get. s. meritū accidētālis premiū. peccata
remittit quātū ad penā que dimissa sunt
quo ad reatū. per grām. Debilitat fomirē
remouet accidū. excitat hoiez in assuefa
ctione bōi. atqz repellit tentatiōes diabo
li. Nota qz primā grām nullus pccōr pōt
mereri prope. et hoc multipl. ci rōne. priā
qz talis nō habet radicē merēdi. grām
scda pp statū indignitatē. qz pccōr non ē
dignus pane quo vescit. tertia qz nullius
hois opus placet deo nisi placeat ipse pri
us. vñ prius respexit deus ad abel quam
ad munera eius. vt dī Gen. quarto. quar
ta qz naturaliter ātecedit cā suū effcūs
sic et grā cū sit cā meriti pcedit meritū.
Ipsa enī scdm Aug. voluntatē nostraz p
uenit vt uelimus. et legtur ne frustra ueli
mus. grā sicut supra dictū ē per bonū usū
eius et merito condigni meretur augeri i
via vt aucta mereatur perfici in patria. et
hoc a deo cuius est grām infundere auge
re. et perficere secundum cooperationē
voluntatis nostre. Nam sicut deus est ip
sius grē fontale principiū influendi sic ip
se solus est pncipium augendi per modū
influētis. grā uero per modum meriti et
dignitatis. sed liberum arbitriū per mo
dum cooperantis. sicut liberum arbitriū
per gratiaz meretur merito cōdigni aug
mentum gratie in statu vie. sic etiā mere
tur merito condigni ipsius cōplementū
in statu patrie. quare autem mereamur
ex condigno vitam eternam multe sūt cau
se. prima est efficacia doni spiritus sancti
cooperantis in merito. scda veritatis di
promittentis. tertia persuasibilitas liberi
arbitrii consentientis et finaliter perseue
rantis. quarta difficultas status merēdi
quinta dignitas xpi capitis nostri interue
nientis qd gloriificari debet in membris
suis. sexta liberalitas dei tribuentis que
non decet parua reddere. septima est ob
sequium fideliter sibi optemperantis. oc
taua nobilitas operis quod ex charitate
procedit. quod tantum ponderatur in
conspēctu iudicis quantum amor ex quo

precedit et ideo non potest sufficiens nisi a summo bono remunerari. Opera que non fiunt in charitate. scilicet peccata. non valeant ad vitam eternam. valent tamen ad alia multa. unde verum. Apertat. scilicet cor ad susceptionem gratie minuit. scilicet penam que deberetur si non fieret illud opus non illa que iam debetur. Et dat bona terre. scilicet temporalia occupat. sine sit homo interitum ociosus vel operi malo deditus. Aliter. scilicet ad bene operandum delectat. scilicet mentem. Adtrahit. scilicet fomitem. Arcet. scilicet fluxum peccati. Ultimo sciendum quod nullum malum impunitum. et nullum bonum irremuneratum.

De diffinitionibus et differentiis virtutum

Cap. xvi
Virtutes secundum Macrobiu dicitur quod sunt quod politice. quod purgatorie. quod purgati animi. quod exemplares. Primas docet. Salomon in proverbiis. Secundas in ecclesiastes. Tertias in canticis. Quartas in deo legimus. Politice namque dicitur secundum quod regunt vitam humanam quo ad opera exteriora. et secundum quod pugnant contra vitia. Purgatorie dicitur secundum quod iam sunt in victoria vitiorum et respiciunt primum interiora. primum exteriora. Purgati animi. dicitur quod devictis iam vitiis possessor virtutum generalis raro insurgentibus primis motibus. Exemplares dicitur que in mente divina consistunt. Nam ideo virtutum in deo sunt et ipse rerum omnium est exemplar. Aristoteles dividit virtutes in intellectuales et consuetudinarias. Intellectuales dividit in prudentiam. Arte intellectu sciam et sapiam virtutes morales dividit in principales que sunt temperantia fortitudo et iustitia et in adiunctas que sunt mansuetudo humilitas. et cetera. Et hic ordinant nos ad deum quod sophia regit affectum intellectus gentia intellectu scilicet rationis utrumque. prudentia est spiritus regit cogitationes et affectiones. virtutes vero consuetudinales dividit in honestatem et liberalitatem. Hec duo ordinant nos ad hominem. quod honestas ordinat hominem quo ad se ipsum liberalitas quo ad proximum. item philosophia moralis dividitur in ethicam

hiconomicam. et politicam. Harum prima mores quo ad ipsum hominem siue quo ad se ipsum instruit. secunda familiam disponit. tertia vires et regna gubernat et regit. Circa virtutes hoc tenendum est cum sit una gratia gratificans animam septem tamen sunt virtutes quod humana vita regitur. Tres quidem theologice. et quattuor cardinales et licet he virtutes sint gratuite per informantem gratiam. primum tamen fieri informes per culpam. et iterum informari per primum adveniente gratia que est habitus virtus origo. finis. et forma. Nam cum habitus aliarum virtutum habent sine gratia et charitate in quibus consistit vita virtutum dicitur informes cum autem gratia supervenerit. tunc formantur et decorantur et deo fiunt acceptibiles. Unde virtutes informes sunt sicut colores in tenebris. et sicut carbonem ex igni et sicut rami aridi et sicut ale mortue et sicut aurum obscuratum et sicut gemme conversae in scilices. Contra virtutes formate sicut colores sunt in luce visibiles quod aspectui complacentes et sicut carbonem ardentes. et sicut rami viuentes et sicut ale viuentes ac valentes et sicut aurum fulgens et sicut gemme vas aureum decorantes. differentia est inter virtutes et precepta et dona et fructus. et beatitudines. quod virtutes potentias disponunt precepta opera respiciunt dona virtutibus perfectione addunt fructus spiritus siue gustui saporis spiritualis apponunt beatitudines ipsis virtutibus statum. siue viam. siue patrie contingunt. Alia est differentia. quod virtutibus bene operamur deo expedite beatitudinibus perfecte operamur. sed fructibus fruimur deo.

De differentia virtutum cardinalium et theologiarum.

Cap. 17
Differentia virtutum theologiarum et cardinalium hec est quia theologice movent ad fines sed cardinales movent ad ea que sunt ad finem. Alia differentia est. quia theologiarum virtutum finis et obiectum est ipse deus. et non obiectum proprie. Item virtutes

theologie habentur p infusionē. cardina-
les vero p acquisitionem. Itē theologi-
ce movent ad opa ex rationibus sumptis
a iure diuino. s; cardinales a iure natura-
li. Item virtutes theologicę attendūtur
q̄tum ad actus interiores. cardinales ve-
ro quantū ad opa exteriora. itē theologi-
ce non habent sine donis. cardinales vō
haberi p̄nt sine donis. itē theologicę sunt
discretiue actū in deū. cardinales vero
in proximū. itē i theologicis sic ē q̄ hitus
generat actus. s; in cardinalibus est econ-
tra. q; ibi actus generat hitus. vnde phi-
losophus. Quales ingt sunt actus. tales
sunt habitus.

De virtutibus theologicis in genere.

Capitulum.

18.

S Alma quantū ad superiorem partē
in qua cōsistit imago trinitatis rec-
tificari hēt per tres virtutes theologicās
vñ sicut imago creatoris cōsistit in trini-
tate habitū cū vnitāte gratie. sic p̄ hos
tres habitus virtutū anima fertur in sū-
mam trinitatē scdm tria appropriata trib⁹
personis. ita q̄ fides dirigit in sūmē vey
credendo et assentiēdo. Spes vero in sū-
me arduum initendo et expectādo. chari-
tas autē in sūmē bonū desiderādo et amā-
do. Virtutes theologicę differūt inter se
multipliciter. primo scdm actus propo-
s. Nā fides facit deo essētiē. spes in deo cō-
fidere. charitas facit deum amare. Scdo
differunt rōe subiecti. q; fides ē in ratio-
nabili. spes i irascibili. charitas in cōcupi-
scibili. i. aē sunt in volūtate que propter
similitudinem actū accipit notā harum
potētiarū. Tertio differūt rōne obiecti
Nā fides est circa verū. spes circa arduū
charitas circa bonū. Quarto rōe effect⁹
Nā fides in p̄nti deū sequitur. spes in ce-
lū comitatur. charitas perenniter āplexa-
tur. Quinto differūt rōne finis. q; per fi-
dē cognoscitur deus vt veritas. per spēz
habēt vt eternitas. p charitatem diligit
vt bonitas.

De fidei vtilitate.

Cap. xviij

Fides est subā sperandarū rerū ar-
gumentū nō apparentū scbz aplm
ad hr. xi. In hac dī finitione fides dicitur
subā. i. fundamentū substāi edificio spūa-
li qd est gratia et gloria. ipsa nāq; fides fa-
cit aliquāliter res sperādas i nobis subsi-
stere per gratiā. et faciet tādē per glori-
am. q; ipsa ē p̄mus hitus virtutū p̄im⁹
dico nō tēpore. s; natura. Item sperāda-
rū dicitur q; fides per assentiūz facit i no-
bis subsistere res sperādas. argumentūz
dicit. i. arguens mentē. q; fides inclināt i
tellectū ad credēdū id quod nō appa-
ret. et pp hoc dicit potius argumētum q̄
cōclusio. q; fides probat de nō apparenti-
bus q̄ sit. et nō probatur. Nō apparētū dī-
citur. q; fides suā virtutē et luce māifestat
ea que nō apparent tā p̄terita q̄ p̄ntia. et
q̄ futura p̄terita qdē q; scdm apostolū
ad he. xi. fide itelligimus aprata eē secu-
la. p̄ntia vero sic ait Aug. demus deo ali-
qd posse. et nos itelligere nō posse. Futura
at q; p̄ fidē credimus resurrectionē mor-
tuorū et huiusmodi. fides dī multipliciter
s. hitus informatus charitate. illuminās
mentē ad credēdū. act. 15. fide purificās
corda eoz. Equalitas i firmis. Jac. 2. fides
fine operibus mor. ē. Motus fidei Aug.
fides est credere qd nō vides. Facilitas
credēdi. Mat. 23. Nō inueni tantā fidem
in Israel. Deuotio fidei. Mat. 23. Mu-
lier magna ē fides tua. articulus fidei. vñ
i symbolo athanasij. Hec ē fides chartho-
lica ut credamus et cōfiteamur. Sicut in
aliqua scia quedā sūt antecedētia vt sup-
positiōes quedā vero cōsequentiā ut con-
clusiones. quedā quasi mediā vt p̄positio-
nes probātes. Ita i doctrinā fidei quedā
sūt ibi ad modū suppositionū ut vniuersa-
lia antecedentia articulos. s. q; scriptura sit
cōdita et expōita i inspiratione spūs sci. et
q; vera sūt que loquitur dominus i scriptu-
ra. per sanctos suos. et huiusmodi. quedā
ad modum cōclusionum. vt ea que ad mo-
res pertinent scilicet fornicationem esse
mortale peccatum. et huiusmodi. quedā

ad modū propositionū vt articuli fidei.
Et nota q̄ fides est quasi media iter opi
nionē ⁊ sciam. q̄ opinio se habet ad vnā
ptem cōtradictionis cū formidine alteri
us partis ⁊ sine causē cognitione. Scien
tia vero se hēt ad aliam ptē contradic
tionis sine formidine relique ⁊ cū causē
cognitione ac per media necessaria. vñd
scia ē necessariorū. ⁊ ita p̄ q̄ fides p̄ci
pat cū vtrāq̄. Ad fidei p̄fectionē septē
p̄tinent. Primū est q̄ p̄ime veritati in
nexa sicut fides ad dñm q̄ se negauit fili
um filie. p̄ haraonis magis eligens affli
gi cū populo dei q̄ tpalis p̄ci h̄e iocun
ditate scdm est q̄ sit charitate formata
sicut. Magdalenā quam fides saluā fecit
⁊ cui dimissa sunt peccata multa. quonā
dilexit multū. tertiu ē q̄ sit deuotiōe fer
uētia sicut illius mulieris cui dixit dñs. Q
m̄l̄er magna ē fides tua. ⁊ dñs. is. quazū
q̄ sit om̄is operibus p̄bata sicut fides
corneliū. quintū q̄ sit fortitudine robo
rata. sicut fides Stephani Laurentii. ⁊ alio
rū martyrū qui p̄ fidē fortes facti sūt in
bello. sextū q̄ sit obedientia decorata. si
cut fides Abrahę. septimū q̄ sit humili
tate subiecta sicut fides beate X̄ginis que
ait Luce. i. Ecce ancilla dñi. Nota quod fi
des magis inuit auctoritati q̄ rōi q̄ scōz
Gre. fides nō hēt meritū cui būana rō
perhibet experimentū intellige sufficiens
quis enim fides rōibus firmet. nū nec ra
libus. nec experimento sensibili d; quis
credere cōtra fidē sicut p̄ in eucharistia
ubi ⁊ visus. ⁊ gustus. ⁊ tactus dicit eē pa
nē ⁊ vinū. sed fides dicit esse corpus ⁊ s̄a
guinem dñi n̄i Iesu christi vñd Aug.
Qd̄ intelligimus debemus rōi quod credi
mus debemus auctoritati qd̄ opiamur
debemus errori. Nota q̄ duplex ē cogni
tio de deo. s. naturalis ⁊ accidentalis. Na
turalis cognitio duplex ē. s. an̄ pccm̄ qua
hō cognoscebat apte deum i creaturis.
⁊ post pccm̄ ⁊ hec est p̄speculum i enig
mate. Accidentalī cognitio triplex est.
Prima est agnita p̄ rōnes naturales q̄

hūerūt p̄bi. ⁊ hec dī scia. scōa ē que h̄b
testimōiū scripturaz ⁊ miraculorū. ⁊ hec
cognitio dī fides informis. tertia est que
h̄b p̄ infusione ḡfe gratū facientis. ⁊ hec
dī fides formata ⁊ per talē cognitionem
assentit aīa p̄me veritati p̄p se. ⁊ supra
oīa. Elī ea adueniēte pereūt oēs alie co
gnitiones accidentales ad minū quo ad
actū. Cū enim alie cognitiones ueniūt in
aīa tunc fides tanq̄ velocior p̄occupat
motus oīum. Cū fides sit nō de apparen
tiis ⁊ difficile sit oculis credere. duo s̄
necessarij ad hoc ut firmiter credatur.
Primū est illustratio veritatis aīas ele
uans. scdm est rectificatio auctoritatis i
struentis aīam quorū primū est p̄ fidem
scdm ē per script̄a ⁊ autenticā. ⁊ p̄ ip̄m
scūz ednā. Auctoritas ergo prebet fulci
mentū fidei. ⁊ fides assentit auctoritati.
vtrūq̄ vero p̄ christū est p̄p quod ⁊ splē
dor ⁊ verbū dicitur. q̄ mentē per fidem
illuminat. ⁊ veritatem p̄ doctrinam ostē
dit. Hoc quoq̄ sciendū ē q̄ vna est fides
tantū tam in preteritis q̄ i p̄esen. ibus
⁊ futuris licet magis clara sit in eis ⁊ ex
plicita qui sequūtur christū quā i eis qui
precesserunt eius aduentū. sicut nouum
testamentū clarius est quā verus Quod
enim nos credimus eē factū ātḡ patres
credebant eē futurum exceptis istis que
adhuc restant cōplenda. sicut est resurre
ctio mortuorum ⁊ iudicium extremū.
⁊ remuneratio bonorum. ⁊ punitio re
probatorum.

De effectu fidei.

Cap.

20.

fides multa bona facit. s. homines
saluat. vñd dictum est Magda
lene. fides tua te saluam tecit. ⁊ dētez
purgat. Actuum. i. fide purificans cor
da eorum. Contra mūdum pugnat. De
b̄. i. 2. Sancti per fidē viue. Postulata
impetrat vñd illud. Q̄ mulier magna ē
fides tua fiat sicut petisti. Perseueran
tiā dat Ap̄. Tu aut̄ in fide stas Tēpora
lia contemnit. Debr̄. ii. fide ad dñm

grandis effectus est negavit se filium esse filie pharaonis; Justificat. Ro. quarto. Credidit Abrahā dō et re. est ei ad finem. Beneficac. Jo. 20. Quia vidisti me Tho. credidisti. b. qui non vidit et cre. Super fundamentū fidei quidam edificāt aurū contemplationis. quia q̄ contemplant sine fide quasi videntur videre solem sine oculis. quidā argentum predicationis. q̄ qui predicat sine fide non loquitur eū qui secundū deum ē fidelē sermonē quidam lapides preciosos bonorū operum. quia qui bene operatur sine fide est sicut qui facit structurā super arenam. Itē alii edificāt ligna scilicet amorē ardentiorē tēpaliū alii fenū scilicet fumū delectationū carnalium. alii stipulam. s. ociosorū verborum et operū infirmorum. Isti quidē salvantur merito fundamētū. sic tñ quasi per ignem purgatorij exuretur edificiū non idoneū tanto fundamēto. fides habet quosdam effectus essentielles et principales. ut est facere filios dignos uitae aeternae. et facere similes deo. et purgare animam a tenebris peccati siue infidelitatis. Isti effectus sunt a deo. alios hī effectus voluntarios. et secundum darios. ut est credere et dirigere opera aliarum virtutum. et imperare omnibus suo modo. Et isti effectus a libero arbitrio sūt.

De articulis fidei.

Capitulum.

21.

In respectu habeatur ad eos q̄ symbolum ediderunt. tūc articuli sunt duodecim ad numerum duodecim apostolorum. Si autē consideremus q̄ radicaliter sunt credenda. tūc articuli sunt. xiiii. quorū. vii. spectant ad diuinitatem. et. vii. ad xpi hūanitatē. et hec signata sūt in. vii. stellis. et in. vii. candelabris aureis in quorū medio filius hominis ābulabat. Sūt ergo septē articuli fidei q̄ pertinent ad diuinitatē. et primus ē credere unū esse deū q̄ ibi notatur. credo in deū. Scd̄s est p̄m esse deū. ibi. patre omnipotentē. s̄ ē filium esse deū. ibi. Et

in Iesum xpm filio eius. quartus ē spūm scūm esse deū. ibi. Credo in spūm scūm. Sic p̄ q̄ predci quattuor articuli sūt de vnitāte diuinitatis. et trinitate psonarū. s̄ ē credere remissionē peccatorū hīs q̄ sūt in ecclia. ibi. Scām ecclēsiā ca. s. co. r. peccatorū. sextus ē mortuorū resurrectio. s. primus ē credere bonarū remunerationē sub q̄ cōprehendit et malorū punitionē. ibi. Vitā aeternā. Et isti tres articuli a diuinitate pertinent. q̄ virtute diuinitatis fit peccatorū remissio quē ē aīe viuificatio et corporum resurrectio. atq̄ corporis et aīe simul glificatio. alij septē sūt q̄ pertinent ad hūanitatē xpi. primus ē credere filium dei esse cōceptū de spū scō. ibi. Qui cō. ē de spū sancto. scd̄s est filio dei natum ex maria uirgine. ibi. Ex maria uirgine. s̄ filium dei p nobis mortuū i cruce. ibi. passus sub pō. p̄ cru. mor. et sepi. quartus ē filium dei descendisse ad inferos scdm aīas. ibi. descendit ad inferna. s̄ ē filium dei surrexisse a mortuis. ibi. Tertia die re. a mort. s̄ ē eūdes ascendisse ad p̄s equitatem. ibi. ascendit ad ce. se. ad dex. d. p. o. septimus ē filius dei iudicaturū uiuos et mortuos. siue bonos. siue malos. ibi. inde v̄. est in. vi. et mor. isti. xiiii. articuli colliguntur ex simbolo quē apostoli ediderūt articulū primū et secundum de diuinitate posuit petrus tertiu adreas. Bartholomeus. quartū gntum. Simon. Tadeus. sextū septimū. Mattheus. itēz p̄m articulus a hūanitate xpi posuit iacobus maior. secundum et tertiu iōnes. quartū Thomas. quintū Mattheus. sextū iacobus minor. septimū philippus. Tria sūt simbola. primus apostolorū. secundū nicēnij cōcilij. tertiu athanasij. primū factus est ad fidei institutionem. Secundū ad fidei explanationem. Tertium ad fidei defensionem. Nota q̄ aliud est credere deū. et aliud credere in deū. et aliud credere deo. Quoniam credere deū ē credere ipsū esse credere aut in deū ē credendo ip̄s amare. et credendo in deū ire. ac mēbris eius incorporari.

Credere vero deo ē credere vobis eius :

De spe. Capitulum. 22.

Spes est certa expectatio future beatitudinis ex dei gra et meritis propriis proueniens. In hac diffinitione nō sumitur certitudo rationis qua plene uni parti consentitur. sed certitudo opinionis qua vnice parti consentitur. quia rōne probari videtur. nec tamē oīno s3 cū formidine. **D**icitur autē expectationis cā pncipalis est gratia dei et nō nostra merita qz opera nostra non sunt meritoria nisi ex dei gratia. Sine meritis tamē spere aliquid nō est spes sicut ait Grego. sed p̄ sūptio in p̄dicta diffinitione diffinitur motus spei et non virtus. sed virtus spei diffinitur sic. Spes ē audacia mentis de largitate dei accepta habendi vitā eternā per bona merita. Inter fidē et spē talis ē differentia. fides. n. ē de preteritis et futuris. Spes autē de futuris tantum. fides de bonis et malis. Spes autē de bonis tm̄ est. fides de bonis tam sibi q̄ aliis est. Spes autem de bonis sibi tantuz cōueniunt tm̄ in hoc qz taz fides q̄ spes est de inuisibilibus. Certitudo spei orit̄ ex tribus. scilicet diuina largitate ex abundantia meritorū. et ex p̄gustatione eorum. Hora qz spes. put est viatorum sic est cū certitudine opinionis vt dictū est. Spes autē illorum qz sunt in purgatorio. et qui fuerūt in limbo ē cū certitudine scie et nō opinionis. ut ē illa viatorū. Unde declinat aliquo modo a spe proprie dicta spes vero que fuit in Stephano qm̄ vidit celū apertum. et que fuit in Paulo qm̄ dixit. scilicet cui credidi et c. et que fuit in Adā ante peccatum fuit cū certitudine visionis tamē satis debiliōris q̄ in celo. Unde spes sic sumpta adhuc est minus proprie dicta. Ex his p3 qz in patria non est spes premii qz beatitudo ē oīum bonorū simul tota et perfecta possessio. vnde ibi nihil futurum ē qd̄ speretur. Et licet sanctis adhuc sit futura resurrectio corporum scdm̄ rem. tm̄ p̄ns est scdm̄ co-

gnitionē. Spes autem sic futurum respicit qz priuat tam p̄ntiā rei q̄ cognitionis. put spes pprie sumitur. Duplex ē spes scilicet suffragiū et auctoritatis proprie. **P**ria posita est in sanctis. scilicet da i solo deo. et hec triplex ē. scilicet uenit p̄sal. 30. In te dñe spāui nō cōfundar i eternū. **S**ec. ps. 31. Sperantes autem in dño misericordia circundabit. **G**lorie proverbi. 28. Qui sperat i dño saluabitur. **E**ffectus spei multiplex ē. **T**ribulatione liberat. ps. septio. In te sperauerunt patres nostri sperauerūt et liberasti eos exemplū d. Susāna et Daniele cōfortat. 2. **B**acha. 7. Pereunt et sep̄tē filios subunius diei tpe cōspiciens m̄ bono aio ferebat p̄p̄ spē quā in deum hēbat. **A**bētem eleuat. **I**sa. 40. Qui spant in dño mutabūt fortia. assument pēnas. et c. **S**aluat p̄sal. 31. Qui saluos facit spantes in se. **T**ēporalia ministrat p̄sal. cxliiii. **D**cu' i oīum in te. spe. d. et c. **S**pes cōpatur multis rebus. **B**ē enim galea. i. **T**hesa. 3. **I**nduti galeam salutis **A**ncora. hebr. 6. **Q**ui confugimus ad tenēdā p̄positam spem quam sicut anchoram hēm⁹ aīe tutam ac firmam. **M**edicina p̄sal. 9. **S**perās i. dō. nō in firmabor. **S**ēma p̄uēbi. i. 7. **S**ēma gratissima expectatio prestolātis solatiū. hebr. vi. **F**ortissimuz solatiū hēamus qz confugimus ad tenēdā p̄positā nobis spē. **L**aus. **G**lo. sup̄ illud p̄sal. 61. **S**perate in dño. **P**er spē intratur ad illud vidēdum quod credit. **L**ignū vite. **S**apie. 3. si corā hoībus tormenta passi sunt spes illorū immortalitate plena est. **D**e charitate. **C**ap. 33. **C**haritas scd̄s **A**postolū sic diffinit. i. **T**himo. i. **C**haritas ē finis p̄cepti de corde puro et p̄scia bona et fide non ficta. **E**t sumit finis consumationis quia charitas est consumatio siue p̄fectio omnis p̄cepti potest ēē dici finis terminationis oīum p̄ceptorū qz oīa opa que sūt i p̄cepto tēdunt ad charitatem vt magis ac magis habeat. **D**e corde puro. i. **I**n intellectu puro dicit glo. **E**t sumitur hic i

telleus pro actu intelligendi scdm quem
catur motus charitatis. Quato. n. q. ma
gis intelligit tato magis diligit. nisi alias
impediat. Et hic ista prepositio de deno
tat efficientē. Et cōscia bona. i. spe. q. qui
purā consciā hēt secure sperat. Et fid
nō ficta. i. simulata. et nō fragili. sed inter
aduersa forti. Prosper in libro de vita
replatus describit charitatē sic. Chariti
tas est vt mihi videt recta voluntas ab
oibus terrenis presētibus ac futuris. p
sus auersa. Juncta dō isepabiliter et vni
ta igne quod i spūs sci a quo est et ad quē
refertur icēsa. Inquamēti oīs extranea
corrūpi nescia nulli vitio mutabilitatē ob
notia sup oia que carnalit diligit excel
sa affectionū oīum potentissia. diuine cō
replationes auida. In oibus semp inuic
ta. sūma actionū bonarū. salus morū. fi
nis celestiu pceptorum mors criminū vi
ta virtutū. virtus pugnātium palma vic
torum. sctarū mētium arma cā meritor
bonorum pmiuz pceptorum. sine qua nul
lus deo placuit cū qua nullus vnqz pec
care potuit. fructuosa in penitētibus. le
ta in proficientibz gloriofa i pseuerantibz
victoriofa in martyribz opofa in oibus
oīno fidelibz ex qua qcqd ē boni opis vi
uit. Charitas at quātum ad actum diffi
nitur quattuor modis. Primo fit tertio
libro sniaruz. Charitas ē dilectio qua di
lectio deus pp se. et primus pp deum. et
in deo. scdo sic. Quid est charitas nisi vi
ta copulās amātem cū amato. 3. sic scdz
Aug. Charitas est virtus qua videre de
um et per frui desideramus. quarto sic se
cundum Aug. Charitas ē virtus que ai
mi nostri rectissima affectio ē. Maruz dif
finitionū prima datur i copatiōe ad deū
scda in copatiōe ad eius possessōē. ter
tia in comparatione dilecti ad dilectum.

De differentia inter charitatem et
alios mores. Cap. xlii.

Amor triplex ē. s. naturalis gratui
tus. et virtuosus. Amor gratuitus ē
laudabilis qz virtus est. et hēt principalē

finem. s. bonum incōmutabile. Hic diuidi
tur in aicitā et concupiscentiā. scdm ami
citiā diligit quis deum purissime nō res
piciens vtilitatem suā. s. bonitatē amati
hoc nō plus diligit hō deū qz se ipsuz se
cūdm vero concupiscentiā diligit quis
deum. qz remunerationem i eo expectat
Amor naturalis. nec laudabilis ē. nec vi
tuperabilis et habet finem indigentia uel
vtilitatem propriā. Iste similiter diuidit
in amicitiam et cōcupiscentiam scdm ami
citiā diligimus hoc amore nos et nram
pfectionē et nram cōseruationē. et magis
ea que sūt pl⁹ necessaria. ut caput p quo
torū corpus exponimus hic cōis ē nobis
et brutis. scdm cōcupiscentiā vero diligi
mus deuz. qz necessitati nre uel subuenit
qz hoc amore nō diligitur res pp se. sed
pppter vsum eius. vnde hoc amore plus
se diligit hō naturaliter qz deū. Amor vi
tiosus vituperabilis est. qz pccm est. et ha
bet finem voluptatem siue delectationē
in creatura hic diuidit in amicitiam et cō
cupiscentiā. scdm amicitia diligimus hoc
amor delectationē creature pp se quīs i
nobis nō habeat. scdm cōcupiscentiā ve
ro diligimus voluptatē creature. pppter
nos. Amor iterum multiplex ē. s. natural
erga se pius erga parentes iocundus er
ga socios. infusus erga amicos violentus
erga inimicos sanctus erga deum. Item
differentia est inter amorē dilectionem
et charitatem. qz amor. pp se ē nature. et
dr amor quasi aioruz vnio. qz quietat ap
petitum in re amata. Dilectio est amor
proximi et dicitur dilectio quasi duo ligās
sociat. n. amātem cum amato in amore.
ut se mutuo diligant. Charitas est amor
in deum hec amicum determinata et idi
cat omnibus cariorē valde dr charitas
quasi cara vnitas vel carum deo faciēs.
Alia est dīa inter predicta. quā amam⁹
deum propter se diligimus eum super
omnia propter sua beneficia qz dilectio
est diuersorum electio charitas vtrumz
cōplectit. s. super omnia. et propter se di

ligere deū in hoc differt a dilectione pro
ximi. qz diligere deū est velle ei bonū qd
h3. i. q' sit oīpotēs. 7 sume bonus. 7 hulus
modi. Itē diligere deū est velle precepta
eius seruare cū intentione fruēdi eo. Itē
diligere deū est eū velle possidere. 7 ab
ipso possideri. Itē diligere deū est volun
tate dei voluntati sue in oībus pferre. Di
ligere vero proximū est velle sibi bonū
non p essentiā. sed p grām. Item diligere
proximū est idem velle. 7 idē nolle in bo
no. Itē diligere proximū ē succellum bo
nū ei optare 7 querere. Itē diligere pro
ximū est velle ei qd sibi. Est iterū dīa in
ter dilectionem dei 7 proximi. qz deus di
ligimus in se 7 pp se. proximū vero dili
gimus in deo 7 pp deum. Quādo dictū
duplicem esse charitatē. s. dei 7 proximi.
hec duplicitas nō intelligitur qtu3 ad hī
tus. s3 quantū ad actus. qz vno hītu cha
ritatis diligitur deus 7 proximū. Chari
tas quādoqz dicit hītu3. 1 Ro. 5. Char
tas dei diffusa ē in cordibus nostris. qūqz
dicit motum. Cant. 2. Ordinauit in me
charitatem. quādoqz signum. Ande Jo.
13. Maiorē charitatē nemo habet. Ima
ius signum charitatis quādoqz tertiam p
sonam in trinitate. j. Jo. quarto. Be⁹ cha
ritas est. 7 sic sumitur psonaliter. quando
qz sumitur essentialiter. 7 tote trinitas dī
charitas. quādoqz sumitur pro seruoze
charitatis. Ande Luce. 7. Dimissa sūt
ei peccata multa. quonīā dilexit multū.

De effectū charitatis.

Cap.

e Charitas pctm expellit. vñ dī Hag
dalena dicit. Luc. vii. Dimissa sūt
ei peccata multa qm dilexit multū. Legē
custodit. 1 Ro. 13. Qui diligit proximū su
um legē impleuit. Deuz hoi iungit. j. Jo.
quarto. Qui manet in charitate ī deo ma
net. 7 deus in eo. Adentem vīrtutibus or
nat. j. 1 Cor. 13. Charitas patēs ē. bēigna
est 7c. pfectionē adducit. Apostolus
ad cor. 12. Adhuc excellentiorem vīa vobis
demonstro. Gloria tribuit. Joā. 2. Si qs

diligit me 7c. 7 sequit. ad euz uenimus 7
mansionem apud eū faciemus. Dilectioe
dei dignū facit. Joā. 16. Si quis diligit
me dilgetur a patre meo. charitas in cor
dibus diffundit cū ad proximū dilatat
Effunditur p predicationē. 7 per opa mi
sericordie. Infunditur p illuminationem
gratie. Superinfunditur per opa perfec
tionis 7 supere rogatiōis. pper charita
tem venit deus ad hoies incarnationem
7 in hoies in gratie collatione. per ipsam
charitatē currunt hoies ad deuz bona o
peratione. 7 perueniūt ad eum in gloriifi
catione. Amoris penetrantia. qz itima cō
dis penetrat. Cant. 2. Vulnerata chari
tate ego sum. Languidū facit. 7 hoc per
desiderium essendi cum amato. Cant. 5.
Nuncietis dilecto meo qz amore lāgeo
Inebriare. qz sic tendit in amatum qz sui
ipsius 7 omniū rerū pter ipsū obliuisci
tur. Cant. 5. comedite aici mei. 7 bibite.
7 iebriamini carissimi. Liquefacere. quia
cor in diuina dulcedie sic resoluitur qz ap
petens euz appetibili mirabili amicitia
vnitur. Cant. 5. Anima mea liquefacta ē
vt dilectus loquitur mihi. amor hēt vim
diffusiūam ī bona opatione. vnitūam in
proximi dilectione. trāsformatiūā in iusti
ficatione. Itē aliter hoc onditur qz habet
vim diffusiūam. vt p3 in creatione. vnitū
uam vt patet in christi incarnatione. trās
formatiūaz vt in glorificatione.

Quibus rebus charitas assimiletur.

Capitulum.

26.

c Charitas est bonoz principium. ga
a deo ipsa ē Bonorū mediū. quia
secūdm deum ipsa est Bonorum finis
quia propter deum. charitas dicitur bōe
operationis principū. quia mouet ad id
Grego. Charitas operatur si est. Dicitur
etiam mediū. quia opera informat. Dicitur
quoque finis. quia opera dirigit 7 ad
debitum finem perducit. Quomodo cha
ritas dicatur finis. sciendum est qz triplex
est finis scilicet consumptionis. consuma
tionis. 7 terminationis. primo modo cha

ritas ē finis peccatorum qz ea consumat
scdō modo ē finis preceptorum. qz ea pfi
cit. tertio modo tam vita eterna qz ipe d
us est finis nostri laboris sed vita eterna
finis ē quo quiescitur. sed deus terminus
in quo quiescitur. sed deus terminus in
quo quiescitur. charitas dicitur forma
virtutū multipliciter. primo quia mouet
oēs virtutes ad exteriora opera per que
perficiuntur virtutes et merentur auge
ri. Secūdo qz omnes virtutes mouētur
ad finē. Charitatis. scilicet ad bonū charitas
enī bēt bonū. p. finē et obiecto. Alię virtu
tes hnt bonū. nō pro obiecto. s. pro fine
tm et ille finis virtutū pfectionē denotat
3°. charitas augeat virtutū delectationē
et tollit fastidiū. et alleuiat onera pp ipius
desiderium. quarto qz cōponit aiam. et p
ficit. nō qdem in esse nature. sed in esse
gratuito et meritorio. Charitas mētis re
bus dī similis qz cōpanit auro qd fornax
tribulationis probat. Aurore quā segtur
dies eternitatis. Arche Noe in qua nō
fuit inuentus periit. Arbori bonos fruc
tus pferenti. Ale ad celestia subleuanti
Bitumini aiam deo coniūgētī. Clauī ce
lū aperiēti. corone mētem decoranti ca
piti sensū et motū influenti charitas entz
influit sensū i. rōnē merēdi aliis virtuti
bus. et motū. i. affcū mouendi meritorie
mentē deo illumināre. Ebori thronū do
exhibenti. firmamento aquas volupra
tis ab aquis eternitatis diuidenti. Fonti
mētem irrigātī. Sēme aiam ornātī. Gla
dio flāmeo paradisu custodienti. Igni af
fectū accendētī. Iugo suauiter pmentī.
Māne de celo descendenti. Rose rubē
ti. Radice humorē gratie quē a summo
trahit ad virtutes trāsmittendi vt sic nu
triātur et conseruent in bono. Soli fulgē
ti. Thesauros latenti. Vinculo oēs rōes
diligendi in dilecto colliganti. Vīno ine
brianti. Velli peccōrū turpitudinē coop
ienti. Anguento vulnera letalia curanti.

De excellentia charitatis.

Ca.

27

Charitas excellit alias virtutes in
multis. primo in die conformitate
3°. diligemus dñz qm ipe prius dilexit
nos. secundo in spālī dignitate. Ricard^o
Charitas est regina virtutū. tertio i spe
ciositate. qz est planeta veneris et anime
pulchritudo. qz sicut pulchritudo exteri
oris hominis est ex decenti membrorum
ordinatione et venustate coloris sic pul
chritudo anime est ex decenti ordinatōe
actuum et habitu venusto. hoc facit cha
ritas in anima cuius actus ordinatus ē et
venustus habitus. quinto in supportatio
ne laboris. Aug. Omnia graua et imania
leuia facit amor. sexto in vigorositate.
can. 8. Fortis est ut mors dilectio. septis
in vtilitate. Aug. Habe charitatem et fac
quod vis. octauo i delectatione quis cha
ritas secundum actum suum facit delec
tare in deo non solum in patria sed etiā
in via.

De signis dilectionis.

Capitulum.

28

Igna dilectionis sunt hec quia a
micus amicum libenter audit li
benter de ipso loquitur. Sepe de ipso
cogitat sine tedio sibi obsequitur. corpus
et res pro illo exponit. Offensam cauet
offensum placat. congaudet prosperita
ti condoleat aduersitati. Gaudet de sua p
sentia dolet de sua absentia. Diligit et o
dit hoc quod ille conatur ei placere ti
met displicere. Trahit alios ad etus ami
citiā. Adunera ab eo data non alienat
Consilijs suis acquiescit petit ab eo fidu
tialiter. Qualiter possit quis scire vtrū
habeat charitatem. Nota quod quidā
sciunt si non habere charitatem vt qui
sunt in actu peccandi vel in proposito.
Quidam dubitant se habere charitatez
quia rationes habent pro vtrāqz parte
vt sunt illi qui incipiunt facere quod
in se est. Quidam putant se habere
charitatem. sicut qui multa bona se
cerunt et diu abstinerunt a peccato.

adhuc tñ sustinent motus tētatois ⁊ in-
ginant turpia. Quidā experiantur se hñe
charitatē. ut illi gustant diuinā dulcedi-
nē in qbus fomes fere extinctus ē. ⁊ qua
si semp vel bona faciūt. vel affectant. qui
dā certi sunt se hñe charitatē. vt quibus
deus reuelauit. qualis fuit paulus. cui do-
minus dixit. Sufficit tibi grā mea.

De gradibus amoris. Cap. 29

S Radus amoris sūt isti. Prim⁹ est
cum diligo me pp me. Iste amor
nō est bonus. Scōs est cū diligo deus pp
me hic est mercenarius. sed tūc est bonus
si principalis finis ē deus. Tertius est cum
diligo deū propter se. i. qz bonus. Hic est
valde bonus. qz talis amor vno tātū ocu-
lo. i. dextero respicit deū. Quartus ē cū
diligo me pp deum. hic ē optimus qz i ta-
li amore nihil ē qz querat hō de suo ēt in
se ipso. sed que dei sūt. Super oia dilige-
tus est deus. qz cū ipse sit principiū. ⁊ hoc
ipso est summū. ⁊ hoc ipso qd summū est
sūme bonum ē. ⁊ hoc ipso qd summe bo-
nū est summe bñū est. ⁊ hoc ipso qd sum-
me bñū est. sūme beatificū est. ⁊ hoc ipso
ē sūme fruendus. ⁊ hoc ipso est sūme per
amorē ei inherendum. ⁊ in eo tanqz i fine
quiescendū. Tria generaliter diliguntur
.s. vtile. delectabile. ⁊ honestū. Propter
primū diligēda est tribulatio. qz vtilis. p-
pter tertiū diligēda est virtus. qz hone-
sta. Sed propter. scōm diligēdus est. deus
qz delectabilis imo pp hec oia diligēdus
est deus. qz ipsū diligere ē vtile. delecta-
bile. ⁊ honestū. Gradus amoris vel cha-
ritatis i quibus tollit peccatum sunt isti.
Prim⁹ tollit peccm mortale. nō quantū
ad bitum. sed quātū ad actum liberat. n.
a peccō mortali. sed non a pñte cadendi i
illud. Scōdo modo tollit peccm quantū ad
actum sū quantū ad bitū. sed neutro mō
veniale. sicut pz in aliquibus sanctificatis.
Tertio mō charitas tollit peccm utroqz mō
do. ⁊ veniale quantū ad actū. sed nō quo
ad habitū. talis fuit in beata uirgine ante
conceptionē christi. Quarto modo tollit

utrumqz utroqz modo. sicut fuit in beata
uirgine in cōceptione christi ⁊ post. tūc. n.
fuit in ipsa sublatus fomes peccandi tota-
liter. Quinto modo tollit utroqz utroqz
modo. ⁊ insuper omnē miseriam ⁊ hoc fi-
et in patria. perfecta ē charitas qñ est ha-
bitu magna motu interiori directa. opere
exteriori sollicita. radice. stabilita. seruiore
discreta. dulcedine consolatoria. Diligit
deus toto corde. i. intellectu sine errore.
tota aia. i. uoluntate sine contrarierate. to-
ta mente. i. memoria sine obliuione.

De ordine charitatis.

Capitulum.

30.

O Radus charitatis scōm Aug. est. i. di-
ligere primo qd supra nos est. i. de-
um deinde qd nos sumus. post hoc qd in-
tra nos ē. i. proximus. vltio. qd intra nos
est. i. corpus nostrum propum. In eodem
gradu contineri dz corpus christi. qz utrū
qz tenet rōnem inferioris boni respectu
spūs nostri. Secūdū Ambro. diligendus
est pmo deus. 2.⁹. parentes. deinde filij po-
stea domestici. vltio inimici. sed hoc ex-
hibitiōe qdam intelligunt. Aliquis diligi-
tur magis ab altero multipliciter. s. maio-
ri affectu sic sup oia diligendus est deus.
sed inter hoies magis diligendi sūt parē-
tes qz filij deinde consanguinei secundū
gradus cognationis. Maiori affectu dili-
gendi sunt filij quam parentes. sed eque
pertinētibus pñs succurrendū ē magis in-
digenti. Ad differentiam magis diligen-
di sunt q se magis ad grām preparāt ⁊ hi-
litant ad gloriā sic diligendi sunt secūdū
gradus participadi bonum gratie. Hora
qz idem ordo dilectionis ē nature ⁊ gra-
tie. hoc excepto qz dilectione naturali ho-
mo se magis diligit quam deū. sed ecōtra
in dilectione gratuita. Preterea sciēdū
est qz idem est ordo charitatis qui scōm
Aug. est in via erit etiam in patria. quia
cum gloria perficiat naturam quicquid
non erat impfectionis in natura manebit
in gloria.

De dilectione proximi.

m Atuo se debet hoies diligere qz
om̃s membra vniū corporis my
stici xpi: qz vno spū scō viuificatur spūa
liter ⁊ vniūtur. qz vnā fidē hēnt. qz vnu
baptisma receperunt quia vnum patrē
habent ⁊ dñm. qz ad vnu regnū tendūt
Dilectionē proximī suadet ius nature.
Math. 7°. Omnia quecūq; vultis vt
faciāt vobis hoies. ⁊ vobis facite illis. Ius
scripture. **Math. 22°.** Diliges proximū
tuū sicut te ipsū. Exemplū creature. qā
omne simile diligit sibi simile. Melius ē
diligere q̃ diligi quadruplici ratiōe. p^o
qz quod diligimus scimus. sed qd diliga
mur nescimus. sed credimus. scdo. qz dili
gere proprie virtutis ē. sed diligi aliene.
tertio qz cū diligit⁹ alios nobis obliga
mus. cū vero diligimur alijs obligamur
quarto qz cū diligimus meremur nobis
cum autē diligimur alii merentur sibi p
dilectionē proximī efficitur imitatores
xpi. **Jo. 17.** Hoc ē preceptū meū ut di. i.
s. di. Discipuli saluatoris. **Jo. 13.** In hoc
cognoscēt oēs qz discip⁹ li mei. e. tē. Spe
culatores dei. **Jo. 2°.** Qui diligit fratrem
suū in lumine permanet ⁊ videt deum.
Societas fraterna vtilis ē rōe subleua
tionis. eccl. quarto. Abse soli. qz si cecide
rit nō hēt subleuātēz. Rōe consolatiōis.
psal. ecce q̃ bonum ⁊ q̃ iocundum. Rōe
exhortationis. Seneca. Semp añ oculos
tuos ponēdus est aliquis cuius exemplo
picias. qz nisi ad regulā prauā nō corri
ges prouerbi. At modica sintilla augetur
ignis.

De dilectione inimicorum.

cap.

32.

c Irca dilectionē inimicorū nota qz
alia ē dilectio affcūs. ⁊ alia affcūs. dilectio
affcūs duplex ē. qz alia ē innocētie. ⁊ alia
bñficētie. Dilectiōe innocētie tenemur
diligere inimicos qz si debemus eis opta
re malū inquantū malum. sed inquantū
est eis expediens vel reipu. Affectus di
lectionis bñficētie duplex est. s. principa

lis ⁊ secundarius. Affectus pñcipalis ē vel
le ⁊ optare inimicis bona spūalia sicut ē
gratia ⁊ gloria. hoc mō tenemur p affcū
diligere inimicos. Affectus autē dilectiōis
scdarius est optare inimicis bona tēpora
lia. Eodē mō distinguendū ē de dilectiōe
effectus qui ē similiter innocētie ⁊ bñfi
centie. prio mō tenemur oēs diligere ii
micos qz tenemur eis nō inferre mala ni
si pp bonū persone vel reipu. scdo modo
distinguenda ē dilectio bñficētie. qz si ē
bñficium spūale ad salutē necessariū tūc
tenemur illud inimicis ipendere. sicut o
rare pro eis nō quidē i spālī. sed in gñali.
ita. s. vt nō excludamus eos ab oñibus
cōibus. Si xō ē bñficiū tēporale. ad hoc
tenemur nisi in casu necessitatis. Nota
tñ esse duplicē inimicū. s. persone nostre
⁊ ecclesie. Igit⁹ inimico persone bñfacere
perfectionis ē. nisi inquātū sibi vel al
teri bñficiūz nociuū eēt. qz in tali cāu bñ
nificium subtrahere vtile ē. Inimico at
ecclesie bñficium subtrahere pfectiū ē
melius nisi inquātū per bñficium spatur
recōiliāduz ecclesie. Ex predictis pz qz
optare bona tēpalia inimicis ecclesie imp
fectionis ē nisi per accūs. s. qñ creduntur
per hoc cōuerri. Inimico vero plone op
tare bona temporalia pfectionis est nisi
per accūs. s. qñ putantur ei fore vel aliis
nociua. Nota qz licet amicum diligere sit
magis debitū tamē diligere inimicū ma
gis ē meritorium remissionis pene. ⁊ ad
alia multū valet. primo. qz magis accedit
ad perfectionē virtutis. Maioris enim
perfectionis vel maior virtus ē qz magis
gratuituz ē. scdo qz motus charitatis di
ligendi inimicum magis meritorius ē re
missionis pene. ⁊ hoc rōe difficultatis. li
cet i amicum sit magis meritorius vire
eterne rōe itentionis. Amor enī natural
seruentionem facit motum charitatis si
cut dispositio materialis confert forme
tertio quia inimicum diligere expressus

signum charitatis ē. qz contra motū natu
re ē. unde valde difficile est. nisi adsit gra
tia p quā vincat natura. Nota qz ille cui
iniuria facta ē non debet reconciliationē
querere ex debito necessitatis. sed si facit
cōpler debitū perfectōis. unde dicit L h: i
soli. qz talis debet recōciliationē querere
vt duplicem glām consequatur. Unā qz
iniuriam passus. alterā qz prior rogauit.
De virtutibus cardinalibus.

Capitulum.

33

p Er virtutes cardinales aīa rectifi
catur in suis viribus. Nā prudenti
a rectificat rōnalem. fortitudo irascibilē
Temperantia concupiscibilē. Iustitia ue
ro rectificat omnes vires prout nomē iu
sticie cōprehendit non solū speciales iusti
tiā que ē in cōmutationibus vel distribu
tionibus. sed et legalem que est oīs virt⁹
prout eius actus ad proximū ordinat. Et
iustitiam gñalem que est oīs virtus prout
eius actus pertinet ad debitū obedientie
preceptorū. Ipsa enī iustitia generalis cō
prehendit virtutes ordinantes ad proxi
mum. vt ē equitas. et liberalitas. et ordinā
tes ad seipsū. sicut ē innocentia. et penitē
tia. et ordinantes ad deū. sicut ē latritia. pie
tas. et obedientia. propter hoc iustitia dī
circūire oēs virtutes. et qz non tantum est
virtus specialis. s; etiam generalis cōpre
hendens totius aīe rectitudinem cū ipa
dicatur rectitudo volūtatis. Itē per vir
tutes cardinales instruitur hō in operib⁹ et
contra vitia armatur. Primū fit duplici
ter. qz instruitur quo ad se per prudentiā
et quo ad proximū per iustitiā. Secundū
etiam fit dupliciter. qz homo armatur in
prosperis p temperantiā. et in aduersis p
fortitudinem. Itē dicit Aug. qz prudentia
est in eligendis. fortitudo in tollerādis. tē
perantia i vtendis. iustitia in distribuēdis
Itē dicit qz prudentia ē in precauendis i
fidijs. iustitia in subueniēdo miseris. forti
tudo i perferēdis molestijs. temperantia i
coercendis delectatiōibus prauis. Aug.
ait i musica sua qz succedit prudētie cōtē

platio. fortitudini firmatas ad herētie tē
perantie mēsurā delectationis. iustitie de
bita ordinatio ad deū et proximū. iste quat
tuor virtutes appellant cardinales. qz fi
cut hostiū vertitur i cardine. sic in his
titur et regitur vita hoīs. Vocātur etiam
politice. qz ordinatur i h s vita ciuile. Di
cuntur et humane. qz hūano studio acqui
runtur nisi diuinitus infundāt. Appellan
tur et consuetudinales. qz nō ex vno actu
sed ex cōsuetudine nascuntur. vel qz bo
nestas hūana se magis exercitet i istis. si
cut scōrum deuotio se magis exercitat in
virtutibus theologicis. Nota qz pruden
tie est scire qd possit. temperantie est nō p
sumere quod nō possit. iustitie est velle in
oībus quod equū sit. fortitudinis ē velle
plus qz possit. Iste virtutes hēnt suos gra
dus perfectionis secōm quos aliter possi
dent incipientes. aliter proficientes. aliter
perfecti. Dicuntur etiam virtutes polit
ice quandoqz secūdum qz regunt vitas ho
minis quo ad opera exteriora. et prout pu
gnant contra vitia. et hoc modo sunt inci
pientium. purgatorie dicuntur secundū
qz iam sunt in victoria vitiorum. et confi
stunt partim intra. partiz extra. et sic sunt
proficientium. Dicuntur etiam purgati
anīmi secundum iam deuictis vitijs quie
scit homo. ita qz raro primi motus insur
gunt et hoc modo pertinent ad perfectos
Exemplares dicuntur prout sunt in mē
te diuina. Nam sicut omnium rerum de
us exemplar est. ita et idee virtutum in ip
so consistit.

De prudentia.

Capitulum.

34

p Rudentia secundum qz est vir
tus politica est vt ait Macro
bius ad rationis normaz que cogitat que
cunque agit vniuerse dirigere ac nihil
preter rectum velle vel facere. Pruden
tia vero secundum qz est virtus purgato
ria est vt idem ait. et mundūz zōmnia que
in mundo sunt diuinorum contemplatio
ne despiciere. et omnem anime cognitionē

i sola diuina erigere. prudentia aut prout
 ē virtus purgati ai est sola diuina noscer
 ⁊ ea tāquam nihil aliud sit intueri pruden
 tia sane exemplaris ē ipsa mens diuina cui
 omnia nuda sunt ⁊ aperta. partes pruden
 tie scdm Tullium .i. offorū sūt intelligē
 tia prouidentia. memoria. intelligentia
 vero ē per quam animus prospicit ea que
 sunt prudentia at virtus est. ut idem ait
 per quam videtur aliquid futurū atē q̄ sit
 memoria scdm eūdem ē per quam rpe
 rit quis ea que fuerunt. Nota q̄ duplex
 est iudiciū rationis discretiū. s. ⁊ diffini
 tiū iudiciū discretiū est quo ratio iu
 dicat aliquid eē faciendum vel non facien
 dum. Circa tale iudiciū ē scientia ⁊ non
 virtus iudiciū vero diffinitiuū ē quo rō
 imperat aliquid fieri uel non fieri. ⁊ circa
 istud ē virtus. Unde i primo iudicio se
 habet scientia ad operationes bonas ut
 consiliarius in scdo vero iudicio se habz
 virtus ut imperator. prudentia habet re
 gere ceteras virtutes i actibus suis secū
 dum omnes partes philosophie moralis
 que sunt ethica. siue monastica. hycono
 mica ⁊ politica quarū prima mores quo
 ad se ipsum instruit. scda familiam dispoit
 tertia vrbes ⁊ regna regit. triplex ē pru
 dentia. prima ē cordis. ⁊ hec ē i dispositi
 one presentium ⁊ recognitione preterito
 ru ⁊ preuisione futurorum. Deutro. 32.
 Utinam saperent. s. preterita. ⁊ itel
 ligerent. s. presentia ac nouissima prouid
 rent scilicet futura. Scda ē oris ⁊ hec ē
 i moderatōe sermonum proue. 4. Qui
 moderatur labia sua prudentissimus est
 psal. pone dñe custodiam ori meo. tertia
 ē operis ⁊ hoc consistit ut ait tullius i su
 ga mali. ⁊ electōe boni. psal. 33. Declina
 a malo ⁊ fac bonū. Nota q̄ alia ē pruden
 tia mundana alia humana. alia diuina.
 prima ē i temporalibus acquirendis. se
 cūda in commodo carnis. tertia i obsequi
 is diuinis. Officiū prudentie ē actus alia
 rum virtutū dirigere sicut supra dictus.
 ē. Ber. Discretio nō taz virtus q̄ aui

ga virtutū est. Nolite fallare nec falli. ut
 dicit Seneca est res secūdū veritatem
 extimare idē. tūc per rōnem recte viues
 si diuina prius. estimes. si dignitatem rez
 non ex opinione multorum. sed ex earū
 natura cōstituas nobis commissa ad dei
 gloriam ⁊ proximi edificationem dispen
 sare. Luce. Quis putas est fidelis seru?
 ⁊ prudens ⁊c. Mutabilitatem fugere.
 Seneca. Scito te i quibusdam perseve
 rare debere quia cepisti quedam nec in
 cipere.

De temperantia.

Capitulum.

39

Emperantia scdm Macrobiū
 prout est virtus politica ē nihil ap
 petere penitendum in nullo legem mode
 ratōis excedere sub iugo rōnis cupidita
 tem domare temperantia prout ē virtus
 purgatoria est omnia relinquere inquan
 tum natura patitur. que corporis usus re
 quirat temperantia prout est virtus pur
 gati animi est terrenas cupiditates non
 solum reprimere. sed penitus obliuisci.
 Temperantia prout est virtus exempla
 ris est quedam in se perpetua intentione
 conuersio. Partes temperantie secun
 dum Tullius sunt. Continentia. Clemen
 tia. ⁊ Modestia. Continentia secundum
 eundem Tu. est virtus per quam cupi
 diras consilij gubernatione regitur. Cle
 mentia est per quam motus animi in odi
 um alicuius concitati comunitate vl' hy
 laritate continentur seu retinentur. Mo
 destia ē virtus per quam pudor honest⁹
 parat ⁊ stabilem auctoritatem compar.
 Species temperantie sunt. Sobrietas cō
 tinentia ⁊ modestia. Prima consistit cir
 ca gustum in quo ponit modus sobrietas
 secunda est circa tactum quantū ad um
 generatiuam quia ibi ponit modum ca
 stritas. Habet enim homo vehementē
 appetitum conseruandi se in esse indiui
 duū per nutritiuam. ⁊ conseruandi

se in esse sp̄l per generatiuā. Isti autē ap-
petitus restringuntur per sobrietatem
et cōtinentiam. tertia in dictis et factis. Fa-
ctum autē prout hic accipitur p̄inet ad
tres sensus. et circa prop̄as eorum materi-
as. sc̄. visum. aud. tū. olfactū. pertinet et hoc
factum ad tactū. non q̄dem q̄ est in gene-
ratiua. sc̄. ad alios tactus quāz organa s̄
manus ad p̄cutiendum. vel capiendū. et
pedes ad ambulandū. In oibz istis modū
ponit modestia. Dignitas temperatiē in
hoc ē q̄ aiām decorat. q̄ sicut in naturis
forma decentior est materia sic in moribz
plus cōmendatur modus q̄ ipsa actio. p̄-
pter hoc temperatiā cōparatur soli q̄ me-
dius planetarum ē. et decentior inter oēs
et p̄ritū cumulat. q̄z mediū tenuere bea-
ti. vñ dicitur q̄ verbis nō meremur. sed
aduerbijs. i. non eo q̄ aliquid facimus. sed i
eo q̄ bñ facimus. Istud p̄ in illa vidua q̄
obtulit duo minuta. et magis cōmendata
est q̄ qui magna miserunt i gazophilario
Varios appetitus refrenat sicut supra
dictum ē. vñ comparatur freno. et remo. et
lime que superflūū tollit rubiginis et ferro.
Actiones tēperat sc̄dm q̄ apostolus i-
struit dicens. Rōnale obsequiū vestrum
et mediū seruat. Ber. Tene mediū si non
vis perdere modū. De hoc medio dicit
et mediū tutissimus ibis. Istud mediū vo-
luit dñs nos tenere qñ fecit non de capi-
te. vel de pede mulierē. sc̄. d. costa. Et quā-
do fecit hoīem partim corporale. et parti
spirituale. vt dignitate nature eēt sub na-
tura āgelica. et sup corporeā. Christo assi-
milat qui stetit in medio discipulorū. sed
in medio doctorum. suspēsus ē in medio
latronū locatus ē in medio duoz anima-
liū. visus ē a Joāne i apoca. i. s̄. In medio
cādelabrorū aureorum. Naturam cōser-
uat. quia natura in medijs delectatur. et p̄
extrema corūpitur. An̄ ph̄s. 2.º de aia
Excellentia sensoriū corūpit sensus.
Ferculis eternis cibatur. An̄ temperantia
cōparatur ligno vite quod erat in medio
paradisi.

De fortitudine. Cap. 36
f Fortitudo sc̄dm Macrobiū prout
ē virtus politica. ē animū supra me-
tum periculi agere nihilq̄ nisi turpia tie-
re tollerare fortis aduersa vel prospera.
Fortitudinis purgatorie est aio nō terre-
ri a corpore recedente nec altitudinē ab-
horreri. Fortitudinis purgatiō est passio
nec ignorare. nō metuerē vt nesciat ira-
sc̄. et nihil cupiat inhonestū. Fortitudinis
exemplaris ē esse imutabilē. quia semper
idē ē. nec aliquādo mutatur. Partes for-
titudinis sc̄dm. Tullius sūt quattuor
et magnificētia. fidutiā. p̄tientiā. et p̄-
seuerantiā. Magnificētia sc̄dm eundē
est magnarum et excelsarum rerū cū am-
pla quadā animi prop̄itiōe cogitatio at
q̄ ministratio. fidutiā ē virtus per quāz
in magis et honestis rebus multum in se
animus ex spe certa fidutiē collocat. p̄-
tientiā est honestatis et vtilitatis causa re-
rum arduarū. atq̄ difficilium voluntaria et
diuturna perpressio. p̄seuerantiā ē v-
tus in rōne bene considerata. stabilis et p̄-
petua permanētia. multi sunt effectus for-
titudinis. Primus ē q̄z de hostibus triū-
phat. et dicit. 4.º. Vir fortissimus. 2.º q̄
hoī sua bona cōseruat. Luce. xi. cū fortis
armatus et. 3.º q̄ dicit proverbi. et dicit
fortis diuitias parat. quartus quia regnū
celorum expugnat. math. xi. Regnū ce-
lorum vim patitur. quintus q̄z ornat. pro-
uerbi. Fortitudo et decor indumentum eius
sextus q̄z in extremis assecurat. prover.
Leo fortissimus bestiarū a nullius paue-
t occursum. septimus quia remunerationem
expectat. prover. mulierē fortem quis in-
ueniet et. Fortitudo consistit in quinqz. sc̄.
in aggressionē arduorū. ps. xvi. Virilis
agite et confortetur cor vestrum In con-
temptu terrenorū. et dicit. xi. moyses ne
gavit se esse filiū pharaōis et. In sustinē-
tia tribulationum. Eant. octauo Fortis ē
vt mors dilectio. In resistentia tentatio-
num. Apostolus. i. thi. 2.º. Non coronabi-
tur nisi qui legitime certauerit. In impa-

gnatione vitorum. Job. 7°. militia ē vi-
ta hominis super terrā. multa iuuant for-
titudinem. primum est exortatio pruden-
tium. Unde legitur de Iuda machabeo
q^d armavit socios non clypei vl' haste mi-
nutione. sed sermonibus optimis. scdm ex-
emplum robustorum. An legitur de Ele-
azaro q^d elegit fortiter mori pro paternis
legibus. exēplū virtutis et fortitudinis po-
steris relinquens. Tertium exercitatio in
pugnis. vnde legitur i Josue q^d dominus
non deleuit hostes filiorum Israel statim
oēs. sed reliquit aliquos ut haberent con-
suetudinem p̄liandi. quartū ē spes im-
mortalitatis. 2^a. paralip. confortentur man-
us vestre. et non dissoluatur. est enī merces
operi vestro. quintum hostium debilitas
Grego. Debilis ē hostis q^d non pōt vince-
re nisi volentem. sextus orationis adiuto-
rium. Nu. 20. cū eleuaret manus moyses
vincebant filij Israel. septimum armorū
spiritualium apparatus. vii Sanson vince-
bat philisteos in mandibula asini. i. tēpe-
rantia et simplicitate octauū memoria do-
minice passionis q^d signatū est in David
qui cōtra Goliath venit in baculo et fūda
nonū cibus spūalia. ps. panis cor hoīs cō-
firmet. 3°. R. Ambulauit helyas in forti-
tudine cibi illius et. vnde et petrus pota-
tus spiritus sci gratia confortatus est di-
cēs. Oportet deo obedire magis q^d hoī-
bus. Idē vero Ap^l ante talē confortatō-
nem dixit. Nescio hoīem hunc.

De iustitia politica.

Capitulum.

3vii

Iustitie politice scdm Macrobiū
ē seruare vnicuiq^d q^d suū ē. Iusti-
tie purgatorie scdm eundē est ad vnam
cuiusq^d propositi viā vniuscuiusq^d virtutis
officium conseruare vsq^d ad vltimum de-
scendendo. Iustitie aut purgati animi est
ita cum superna mente sociari vt seruet
cum ea sedus perpetuū imitādo. Iustitie
exemplaris ē q^d perenni lege sēpiterna o-
peris sui cōtinuatione nō flectitur. partes
iustitie scdm Tullii sūt sex. s. religio. pie-

tas. grā. vindictio. obseruantia. veritas.
Religio scdm eundē Tullius est virtus
que supioris cuiusdā nature quā diuinam
vocāt curam ceremoniarūq^d affert. pietas ē
per quam cōiunctis sanguine et beniuolē-
tia officinā et diligens tribuitur oculis.
Gratia ē in qua amicitiarū et offciorū al-
terius memoria. et remunerandi voluntas
continetur. Vindictio est per quā vis et
iniuria. et oē quod ob futurum defendēdo
atq^d vlciscendo propulsat. Obseruantia
ē virtus per quam hoīes aliqua dignita-
te antecēdētes cultu quodā et honore di-
gnantur. veritas ē virtus per quā imuta-
ta ea que sūt. aut fuerunt. aut futura dicū-
tur. Nota q^d iustitia nō tam ē virtus spū-
alis q^d generalis. vt hēs supra de virtutibus
cardinalibus i genere. Iustitia vt dī in li-
bro sapie ē perpetua multiplici rōne pri-
mo q^d perpetuat aīas stabiliēdo eam in s-
bito loco. s. sub deo et supra corpales cre-
aturas. scdo q^d manebit in p̄ia scdm cōn-
tiam et vsum. Alie at virtutes cardinales
et si maneāt in p̄ia scdm essentia nō tamē
scdm oēm vsum. Temperantia. n. non r̄fre-
nabit motus illicitos. prudētia non caue-
bit ab infidijs. fortitudo nō aggredietur
terribilia. Iustitia peruenitur triplici-
t. amore p̄sone. vel pecunie. Isa. vii. vhe
qui iustificatis impiū pro munere. Timo-
re euangelii. Nolite timere eos qui occi-
dūt corpus. Rancore. Idē. sciens q^d per
inuidiā tradidissēt eū. plura mouēt ad re-
ctitudinē iustitie. primū ē rectitudo hūi-
ni corpis. q^d indecēs valde ē in recto cor-
pore curuū hēre aīum. s. dōz ē naturalis in-
clinatio. q^d vt ait Aug. Iustitia ē in corde
hoīs naturaliter. tertium q^d bruta aīalia
docēt multa que p̄tinent ad iustitiā. vt ē
innocētia. cōcordia. et huiusmōi. quartū ē
scriptura. eccl. 4. vsq^d ad mortē certa p-
iustitia. effectus iustitie ē quia beatificat.
math. quinto. Beati qui esuriunt et siti-
unt iustitiā. petrus. Si quid parimini p-
pter iustitiā beati. Qua exaltat. eccl. scdo
Qui operatur iustitiā exaltabitur. quia

appetitum concupiscentie refrenat. Isa. ii. Erit iustitia cingulum lumborum eius quod loquens deo preparat psal. 88. Iustitia et iudiciū preparatio sedis tue quod a morte eterna liberat prouer. Iustitia vero liberabit a morte. Quia coronat Thimo. 4. Reposita est mihi corona iustitie. Quia remunerat. ps. xvi. Retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam. Iustitia consistit in fide. Ap⁹. 2. Credidit Abraham deo et reputatum est ei ad iustitiam. Item in oratione psal. 33. Clamauerunt iusti et deo ex. e. In sancta meditatione. Eccl. Beatus vir qui in sapientia morabitur et in iustitia meditabitur. In humilitatione. Math. Sic decet nos implere omnem iustitiam. Glo. Perfecta iustitia est subdere se minore in eruditione prouer. Semi nati iustitiam merces fidelis.

De donis in cōi.

Ca.

38.

Iacet omnes hitus datus diuinitus possunt dici generaliter dona dei. Specialiter in et appropriate septem sunt dona spiritus sancti que per ordinem. Isa. xi. cap. Enumerata a summo incipiens usque ad ultimum descendendo. Septem igitur sunt dona multipliciter ratione. Primo ut per hec septem expellantur vitia septem. Sicut timor expellat superbiam. Pietas inuidiam. Scientia iram que est quasi quedam insaniam. Fortitudo accidiam. Consilium auaritiam intellectus gulam. Sapientia luxuriam. Secundo dicuntur esse septem dona propter expediendas vires naturales. Nam ira scilicet indiget expediri tam in prosperis quam in aduersis in prosperis quidem per timorem. In aduersis autem per fortitudinem. Concupiscentiis indiget expediri quantum ad effectum respectu proximi. quod sit per pietatem et quantum ad effectum respectu dei quod sit per gustum sapientie. Rationalis vero indiget expediri in veritatis speculatione quod sit per donum intellectus. et in veri electione. quod sit per consilium donum atque in electi executione quod sit per scientiam. per hanc enim recte peruersamur in medio nationis prave et peruersae. tertio dicuntur

esse septem dona propter regimen active et contemplative vite. Contemplatiua siquidem tria dona dicitur habere. scilicet timor ad reuerentiam maiestatis. intellectus ad intelligentiam veritatis. Sapientiam ad gustum bonitatis. Actiua vero habet pietatem ad agendum fortitudinem ad sustinendum scientiam ad discretionem pietatis consilium ad discretionem fortitudinis. plurima ergo dona sunt ad intellectum spectantia. quia lux cognitio nis multum valet ad recte viuendum propter eandem causam sit donorum combinatio ubi quasi semper adiungitur unum directiuum cum alio quod spectat ad actionem vel passionem. Unde. Grego. super Ezechiel. Dicit quod sumus per sapientiam maturi. per intellectum prouidi. per consilium caui per fortitudinem animosi. per scientiam discreti per pietatem misericordes per timorem humiles.

De timore in cōi.

Cap.

39

Timor est ut ait Augu. fuga mali. Species timoris sunt sex. primus est naturalis quo quilibet naturaliter timet nocumentum nature iste non est meritorium neque demeritorium. quod non subiaceret libero arbitrio et dei naturalis non a natura instituta sed destituta. quod iste timor est pro peccato primorum parentum inflicto hoc timore christus naturaliter mori timuit. Secundus est timor humanus quo quis nimis timet pelli sue iste timor nascitur ex nimio amore propriis vite. et est quandoque mortalis actus eius. id est cum prius quam peccaret mortaliter quam amitteret vitam suam quicquid est venialis. ut cum quis faceret prius peccatum veniale quam permetteret se occidi. Tertius est timor mundanus quo quis nimis suis rebus inheret. Unde nascitur ex nimio amore rerum temporalium et est quandoque mortalis quandoque venialis penitus eodem modo quo dictum est de humano. quartus est timor servilis quo quis timet peccare principaliter pro pena. quintus est timor

initialis quo timet quis penā et dei offen-
sam. Unde quasi duos habet oculos. vnum
ad penam. alium ad deum. et hic est
principalior. Sextus est timor filialis quo
quis timet offensam dei. vel separationē
a deo. Numerus predictorū timorū sic
accipitur. Aliquis timor ē a spiritu sancto
et cum spiritu sancto. sicut timor initialis et
filialis. Aliquis a spiritu sancto est et
non cum spiritu sancto. sicut timor ser-
uilis. Aliquis est cum spū sancto. et non a
spū sancto. sicut timor naturalis. Aliquis
nec a spū sancto. nec cum spiritu sancto
sic timor humanus et mundanus. quos nec
spiritus sancti gratia secū compatit. nec
per spm sanctum dantur. Est adhuc ali-
us timor reuerentie qui solus inter timo-
res exit i priā. sicut dicit ps. 116. Timor domi-
ni sanctus permanet in seculum seculi. re-
uerētia vero ē resilitio a considerata ma-
gnitudine dei in propriā paruitatē. Timor
domini multa bona facit. Primo quia ex-
pellit peccatū. eccl. 1. Timor domini expel-
lit peccatum. Sapientia gignit. eccl. 1. pmo
Qui timet nihil negligit. Mentem stabi-
lit. prouer. Nisi i timore domini tenueris
te instanter cito subuertetur domus tua
Spiritualiter dicit. ps. Non ē in opia ti-
mentibus eum. Bona opera cumulat. ec-
cl. 1. Qui timet deus faciet bona. Cor de-
lectat. eccl. 1. Timor domini delectat cor. vi-
tam prolūgat. eccl. 1. timor domini appōit
vitam. Deuotionem irrigat. eccl. 1. pmo.
timor domini fons vite. eternaliter remu-
nerat. eccl. 1. timentis deū erit in extremis.
De timore seruilis.

Capitulum.

xl.

Timor seruilis donū spiritus sancti
ē. non tamē est cum spiritu sancto. sicut au-
roza ē a sole non tamen ē euz sole. Timor
seruilis spū sancto locū preparat. vt euz
sicut seta filium introducat. Seta filiū in-
troducēdo ipsum precedit. nō tamen euz
ipso permanet. sicut ait Aug. timor serui-

lis ē bonum quo nemo bene utitur. quia
licet habitus timoris seruilis bonos fit in
se scdm qd donum spiritus sancti ē. tamē
eius actus quandoque peccatum est. Ti-
mor itaq; seruilis duo facit. primum est
qd preparat uiam charitati. Secundum ē
qd retrahit a peccato motu pene tantum
Ratione primi bonus est. sed ratione se-
cundi distinguitur. Unde norandū est qd
usus timoris seruilis duplex est. scum qd
vitur essentia habitus tantum. vel cum
quis vitur seruitute. primo modo usus
eius bonus est. Nam usus ille abhorret
penas eternas. quod bonum est. cum sit ē-
tiam i timore initiali. Secūdo modo usus
eius malus est. quia usus eius vitare ma-
luz ex coactione per penam. cuius tamen
affectus habetur in uoluntate. et sequere-
tur effectus si speraretur impunitas. vt
ait Aug. et intelligitur dictus eius qui ait
qd timor seruilis bonus est. non tamen qui
timet seruiliter bene agit. quia agere bo-
num est ex uoluntate facti. sed agere bñ
id est meritorie est ex uoluntate agentis
q agit ex uirtute charitatis et gracie.
De timore initiali.

Capitulum.

xli.

Timor initialis ideo sic dictum ē.
quia est incipientiū primo peni-
tere. Unde Isa. 26. Domine a timor tuo
concepimus et peperimus spiritum salutis
Qui adhuc sunt in angustia pro peccato
quod commiserunt. sed angustia hoc foras
mittitur quando cōscientia serenatur ad
plenum. quia perfecta charitas foras mīt-
tit timorem initialem inquantū habet na-
turam timoris seruilis. secundum hoc qd
scilicet habet oculum ad penam. Timor
enim initialis habet duos oculos. vnum
ad gloriam qui est ei essentialis. alterum
ad penam qui est ei accidentalis. sed timo-
re seruilis essentialis. pterea timor initialis
abstinet a peccō veniali pp penā purgato-
rii in quo cāu pōt puenire cū pfecto. q ē

timet penam purgatorij Inquantū est di-
latiua glorie. siue separatiua ad rēpnū. Du-
plex ē amor. s. filialis quo deū diligimus
pp se tātum et mercenarius quo nō dili-
mus principaliter. sed scđario hito rspec-
tu ad mercedē. huic duplici amorī respō-
det duplex. s. initialis et filialis. Mā filialis
timor respondet amorī filiali initialis ve-
ro respondet amorī mercenario

De timore filiali. Cap. 4:

t Amor filialis proprie timet offen-
dere deū. q et si propter peccm non
separetur a deo tñ a peccō abstineret nec
ipm offēderet. Et i hoc timor filialis dif-
fert ab initiali qui proprie ē timor separa-
tionis. qui pp cōscientiā peccati timet se
parari a deo. Timor vero filialis tñmo-
do timet offendere deū. Alia est dīa q
timor initialis est i perfectōrū. s. filialis p-
fectōrum. tertia est dīa qz cum in timore
pene sint duo. s. punitō. et cautela. Ipa pu-
nitio pertinet ad timorē initialē. talis. n.
punitio ē ex cōscia peccati de quo nescit
an sit dimissus. Cautela vero pertinet ad
timorem filialem sicut. n. perfectus cauet
peccatum quia deum offendit ita per cō-
sequens cauet penam sed tamen p accūs
timor etiam filialis dicitur sanctus et ca-
stus.

De dono pietatis. Cap. xxxiii.

d Onum pietatis in tribus consistit
s. in cultu dei i ueneratione sacre
scripture. et in proximi honore. Cultus
dei consistit i professione diuine maiesta-
tis et hoc est theosebia. Ueneratione sacre
scripture consistit in hoc vt ei firmiter
credatur vt sollicite custodiatur et fide-
liter dispensetur. Idonor proximi consistit
in reuerentia superiorum in conformita-
te equalium. et in subuentione inferiorum.

De dono scientie.

Cap

xlvi.

Scientie donum similem actum hēt
cum prudentia. quia est virtus po-
litica. sed differt in ratione agendi. Pru-

dentia. n. procedit ex principiis furis na-
turalis. Scientie vero donum ex princi-
piis fidei. Proprius actus scie doni est
docere recte conuersari in medio natōis
prave et peruerse. Ad quod requiruntur
tria. Primum est q habeat rationes q
bus se defendat ab impugnantibus fidē
suam. Secundum est q a malo abstineat
Tertium q bene et prudenter tempora-
lia amministret. Propterea scientie doni
est dirigere opera ad normam rōnis. et
ad conformitatem dei. Item per scientie
donum scitur ne sub specie boni malum
lateat. Item donum scientie regit pietatē
propter quod etiam hec duo cōbinantur
Item per donum scientie scit homo qd
sit et a quo sit. et ad quid sit. Scientie donū
ē scientia faciendorum. et ideo ratioe scie-
tie consistit in cognitione secundum quā
non virtus. sed ratione faciendorum. cō-
sistit in operatione et secundum hoc est
virtus.

De dono consilii. cap.

xlvi.

c Onsilium sumitur tribus modis.
qñqz dī consilium deliberatio ē re-
bus valentibus ad finē ad quem tēdim⁹
et tale consilium pertinet ad prudentiam
vel idem est q prudentia quandoqz dī
siliuz persuasio rerū excellentiū ad quas
nō tenemur scđm qd dī hoc ē consiliū
Si vis pfectus ēē vade. et vēde rē. qñqz
dī consiliū prudentia valde exercitata i
medio cōtēplatiuorū et actiuorū donorū
et deliberatio de opibus arduis. siue tene-
amur ad ea. siue nō. et scđm hoc sumit⁹ pfi-
liū donū. Nota q sicut ad scie donū pri-
net reprobare malū et eligere bonū. ita
pnet ad consiliū cauere pericula que sūt
in hoc seculo. Itē sicut scie donuz hēt re-
gere pietatē ita donū consilii hēt regere
fortitudinē. In hoc at differūt cōsiliuz et
scientia. qz scientia est circa bonum et ma-
lum. sed consiliū ē circa difficile et arduū.

De dono sapientie et intellectus.

Capitulum.

xlvi.

Sapientia et intellectus differunt. qz sapia est cognitio dei absolute. intellectus vero est cognitio collocatiue. s. in comparatione ad creaturas. Item alia dicitur qz intellectu cognoscitur deus p illuminationem de auditis in scriptura sapia aut cognoscitur ipso experimeto. Item per intellectum deum cognoscimus. per sapiam dulcedinem eius gustamus. An sapia dicitur quasi sapore uirtutum condita scientia. Itē sicut dicit Greg. p intellectum sumus prouidi. per sapientiam maturi.

De beatitudinibus i gñe. Ca. xlvii.

Beatitudines sunt septē secundum distinctionez graduum. quauis sint octo scdm essentiam quas saluator enumerat in sermone de monte. s. paupertas spūs mititas luctus. esuries iustitie misericordia. munditia cordis. pax quarū beatitudinum numerus sic accipitur scdm integritatem pfectionis. Reguntur at ad integritatem pfectionis tria. s. recessus a malo. pcessus i bono. et pfectio statū i optio. sane aut oē malū procedit ex timore supbie. aut ex rancore malitie. aut ex ligore concupiscentie. Cōtra hec tria sūt tres beatitudines. s. paupertas spūs contra malum timoris. mititas cōtra malū rancoris. luctus contra malū libidinis. Itē profectus attenditur scdm mutatione que est scōz duas vias dñi. s. misericordiam. et veritatez de qbus in ps. l. Aniuerse vie dñi misericordia et veritas. Itē scdm has duas vias sumunt due beatitudines. s. esuries iustitie et affectus misericordie. pterea statur in optimo attendit duobus modis. s. in limpidia cognitiōe. et tranquilla affectione. et secundū hoc sumunt due ultime beatitudines. s. munditia cordis ad deum uidendū et pax mentis ad pfecte fruendū. per has septem beatitudines excluduntur septem capitalia vitia. paupertas spiritus excludit superbiam. mansuetudo iram. Luctus inuidiam quoniam qui luctet pro peccatis aliorū non inuidet illis. Esuries iustit

tie accidiā. misericordia auaritiā. munditia cordis gulam. qz cordis munditia nō seruit uentri ad modū bruti animalis pax excludit luxuriā. qz gustato spū desipit ois caro. Et sicut in enumeratione donorum est ordo artificialis quo pmo ponuntur digniora. ita i beatitudinibus est ordo naturalis ubi digniores ponuntur ultimo.

De prima beatitudine.

Capitulum.

xlg.

Paupertas spūs ponitur hic p abstinentia ab amore mudi i. ab amore carnaliū voluptatū et diuitiarū. ac proprie excellentie. Hec tria complectit amor mudi. An dicitur super Lucā. pauperes sūt q nō querūt illecebrosa. Super Math. Grego. pauperes spūs sunt humiles et timentes deū. alia glosa dicit q pauperes sunt q nihil hñt et omnia possident.

De scda beatitudine.

Capitulum.

xlviij.

Mitis est sicut dicit Arist. qui nec patitur. nec deducitur. Est autem mititas eadē cum mansuetudine. habetur .n. in glo. super Math. qz mansuetus est q nullam amaritudinem sentit. ex quo patet qz mansuetudo est purgati animi et pot dicit qz mansuetudo est spes fortitudinis mediante patientia. Differunt tñ mansuetudo et patientia. quoniam patientia est in sustinentia molestiarum corporalium. mansuetudo in sustinentia contumeliarum.

De tertia beatitudine.

Capitulum.

l.

Luctus est lugere pro peccato. et ipsum odire. ita qz surgamus ad destructionem ipsius. Lugere autem de malo ut fugiamus ipsum. inquantum anectit ab amico. sic lugere est solius charitatis. Lugere autem de quolibet malo speciali est cuiuslibet virtutis. Quilibet enim virtus luctet de suo contrario.

De quarta beatitudine.

Capitulum.

li.

Esuries iustitie est. vehemens desiderium iustitie siue summi boni. Esuries

autem iustie potius est beatitudo q̄ esu-
ries altariū virtutū cardinaliū. q̄ per iu-
stitiam immediate coniungimur deo quod
nō fit per alias virtutes cardinales. Iu-
stitia. n. put hic sūt cōphendit fidē spez
echaritatē que immediate cōiūgūt nos dō.

De quinta.

Cap. 52.

m Misericordia est p̄ quā p̄ terrenis
celestia meremur. Opa misericor-
die sūt. i. q̄. s. septē corporalia. 7 septē spūa
alia. Corporalia sūt hec visitatio isermo-
rū cibato exurientiū. Potatio sitientiū.
Redemptio captiuorū. Vestitio nudorū.
Collectio pegrinorū. Sepultura mor-
tuorū. Prima sex de istis habem⁹ d̄ euā-
gelio septimā de thob. Opa spiritualia
sūt hec. Delinquenti ignoscere. Peccā-
tem corripere. Ignorantē docere. Titu-
banti consolare. Adestū cōsolari. Pro sa-
lute proximī exorare. Iniurias sustinere.
Et hoc vltimū propterea d̄ opus miseri-
cordie. q̄ responsio mollis 7 humilis frā-
git iram 7 hoc pium est. s. furorem irati
mitigare.

De sexta.

Cap.

53

m Audita cordis est qua clarificat
cor 7 mūdatur ad videndū deū 7
ardentissime diligendū. Accipitur autē
mūdicia cordis hic n̄ pro virtute. sed pro
statu quodā qui est purgati animi.

De septima.

Cap. 54.

p Arē status virtutis in quo ē dele-
ctatio i deo sine cōtradictione car-
nis mundi 7 diaboli. vel si aliqua est ieffi-
car est. Unde p̄ q̄ pax ē status ai purga-
tissimi. Pacificis at̄ magis attribuit esse
filios dei q̄ alia. q̄ licet misericordia ma-
xime assimilet hoīem deo quātū ad op-
exteriora tñ quātū ad interiora magis as-
simulat pax.

De octaua.

cap.

55.

o Octaua beatitudo ē de qua d̄ bea-
ti q̄ persecutionē patiūtur p̄ iu-

stitiam. q̄ iporū ē regnū celoz. Hec 819
s. sustinentia p̄secutionū p̄ iustitie āne-
ra est paci. cū. n. pacific⁹ sic absq̄ p̄raditō-
ne carnis mūdi 7 diaboli. p̄ q̄ idē patius
ē superare tētatoēz mortis p̄ xpo in eo
dē gradu ē. cū pace. p̄ hoc diximus q̄ oc-
to sūt beatitudines quantū ad cēntiā. sed tā-
tū septē q̄tū ad distinctionē graduū qm̄
super pacē non ē virtus alia. Dicit enim
Aug. Pax ē finis 7 cōsumatio oīum vir-
tutū. Octaua beatitudo d̄ redire ad ca-
put duobus modis. primo. q̄ idē primūz
sibi promittitur q̄ prime beatitudini. s.
regnū celoz. 2. q̄ oēs probant a prima
vsq̄ ad vltimam vtrum vere sint. Unde
Greg. Qualis vnusquisq̄ ap̄ se lateat.
illata cōtumelia probat. Ex his dictis col-
ligitur q̄ habitus virtutū cardinaliū p̄-
cipaliter disponūt ad exercitium actiue
habitus vero donorum disponūt ad ac-
tus contemplatiue maxime. hitus vero
beatitudinum disponunt ad perfectōem
vtriusq̄.

De sensibus spiritualibus.

cap.

56

p Er sensus spirituales percipit ai-
ma spiritualia quia videt spōsi sui
pulchritudinem sub rōne splendoris au-
dit amenissimam armoniam sub ratione
verbi. Gustat sumam dulcedinem sub ra-
tione sapientie cōprehendētis vtrūq̄. s.
verbū 7 splēdorem. Odoat sumam fra-
gratiā sub rōe verbi inspirati. Tāgit su-
mā suauitatem sub ratōe verbi incarna-
ti. 7 inter nos corporaliter habitantis. red-
dētis se nobis palpabilē. 7 osculabilem
p̄ ardentissimam charitatē. Ex predictis
p̄ q̄ sensus spūales dicunt̄ conceptiōes
mētales circa x̄tutē cōtēplandā que qdē
contemplatio incipit a sensu. 7 peruenit
ad imaginationem 7 de imaginatione ad
rationem 7 de ratione ad intellectum 7
de intellectu ad intelligentiam 7 de intel-
ligentia ad sapiam siue notitiā excessivā
que incipit hic i via 7 cōsumatur i gloria

De fructibus spiritualibus.

Capitulum.

lvii.

Fructus duodecim spirituales non dicuntur novos habitus. sed status consolationum quibus consolatur spiritus in sanctorum. et iste dilectionis consequetur opera perfecta. Sunt autem isti fructus charitas. Gaudium. pax. patientia. Concordia. Benignitas. Mansuetudo. Fides. Modestia. Continentia et Castitas.

De dulcia et latia.

Cap.

lviii.

Atria et servitus et reverentia deo exhibita. unde si creature exhibetur honor deo debitus est idolatria. Latia comprehendit quinque. scilicet fidem. Sapientiam. Reverentiam. Sacrificium. et orationem. Prima duo sunt cordis. alia duo sunt operis. ultimum est oris. Dulcia debetur creature in quantum est imago dei. An dulcia est honor quod debetur sanctis. Unde de beata virgine sciendum est quod in quantum est persona sancta debetur ei dulcia. sed in quantum mater dei debet ei iperdulcia. id est superior dulcia. Sane si persona cui debetur dulcia est in prelatione constituta debetur ei reverentia que consistit in obedientia mandatorum. et in exhibitione bonorum. Si autem est persona simplex debetur ei reverentia tantum que consistit in exhibitione honorum. Iperdulcia debet creature excellenti sicut est caro christi. beata uirgo. crux christi. An sciendum est quod vere ligno crucis christi in quo pependit siue sit figurata signo crucifixi debet iperdulcia. quod est instrumentum nostre redemptionis. crucibus autem factis in quantum sunt lignum. siue res tales nihil debet sed crucibus factis in quantum christi crucifixi debetur latia Imaginibus autem eadem debetur adoratio que debetur et illis quorum sunt imagines non in quantum res facte adorantur. sed illos quorum sunt imagines adoramus.

De preceptis in genere.

Capitulum.

lviii.

Receptum est imperium facienda aliquid vel non faciendo. preceptorum alia sunt affirmativa. Et honora patrem. alia negativa. ut non occides. precepta affirmativa strictissime sumendo dicuntur precepta. sed negativa dicuntur prohibitiones. precepta affirmativa obligant semper. sed non ad semper. Sed negativa obligant semper. et ad semper. precepta decalogi possunt dici data vel innata. primo modo tantum pertinent ad populum israeliticum. Secundo modo ad omnes et obligant. quia quicquid continet decalogus explicite. hoc continet lex nature que scripta est in corde cuiuslibet implicite. Istud enim preceptum legis nature. si quod tibi non vis fieri. aliis ne feceris. includit hec precepta. Non occides. Non furtum facies. et huiusmodi que decalogus ponit explicite. Quedam precepta traduntur imperative scilicet illa que sunt affirmativa. quedam indicative scilicet negativa. et hoc ideo. quia difficilius est facere bonum quam declinare malum. plures enim in faciendo bonum requiruntur circumstantie. In quibusdam preceptis prohibetur actus et effectus. ut patet in his. non mechaberis. non concupisces re proximi tui. quia appetitus est nimis ordinatus ad illa. In quibusdam solummodo prohibentur actus. ut cum dicitur. non occides. Hoc dico secundum formam tradendi. non per virtutem intelligendi. quia omnia precepta negativa coercent manus et animam. multis modis ligamur scilicet lege nature. ut est diligere deum super omnia. et nulli facere quod nobis fieri nolumus. preceptis divinis ut legabatur Adama preceptis sibi datis. et Iudei suis. Notandum quia secundum Augustinum. vovere est voluntatis. sed reddere est necessitatis. Unde quibusdam consilia etiam precepta sunt sicut religiosi qui voverunt talia decretis patrum. ut est ieiunare aliquas vigiliis. et huiusmodi. Consuetudine

secundum quod in fr̄acia primogenitus
succedit in regno mandatis prelatoꝝ
Unde super cathedram moysi etc. Cō
scientia qꝫ scdm Aug. Quicquid sit con
tra conscientia edificat ad gehēnā. Hūe
rus preceptorū sumit sic. quia quedā or
dinat nos ad deum quedam ad proximū
Quod deus insinuare voluit qñ in dua
bus tabulis legē dedit. In prima tabula
sūt tria precepta que pertinent ad deū.
Primū pertinet ad patrē. qꝫ est de diui
na vinitate. Scdm ad dei filium qꝫ est de
iuramenti veritate. Tertium ad spūm sā
ctum quia est de spūali vocatione. In se
cunda tabula sūt septem precepta ad p
roximum spectantia. Primum ē de exhi
bendis bonis ut est illud. Honora p̄fem
tuū etc. Reliqua sex sūt de cauendis ma
lis que inferri possunt corde. vel opere.
vel ore. Opere ledimus proximū tripli
citer propter quod dant tria precepta.
Primū est nō occides. Secundū nō me
caberis. Tertium non furtū facies. Ore
quoqꝫ ledimus proximum. et contra hoc
illud nos dices contra proximum tuū fal
sum testimoniu. Corde ledimus primū
dupliciter. Quandoqꝫ respectu rei irra
tionalis. de hoc dicitur. Non concupisces
rem'proximi tui. Quandoqꝫ respectu rei
rationalis. et de hoc dicitur non concupi
sces uxorem proximi tui.

De primo precepto.

Cap.

60

p Primū preceptū tres habet clau
sulas. prima est. non habebis dos
alienos coram me. Ubi prohibemur ado
rare creaturas spirituales scilicet ange
los. Secunda est. non facies tibi sculpti
le hoc est imagines fictas que nullus rei
naturalis sunt representatiue. Tertia ē
neqꝫ omnē similitudinez scilicet imaginē
rei naturalis. et sequit que est in celo. dī
per ut solis et lune. et que in t̄ra deorsum.
ut hoīs bonis et similia. Neqꝫ eorū que
sūt in aquis sub terra. i. pisciū nō adorab
ea. factu ex. eriori. neqꝫ colles. i. affectu

interiori. Ex his pꝫ qꝫ nō reprehendunt
xp̄iani qꝫ faciunt imagines nō quidem ad
adorandū. sed ad' memoriandū. Honor
at qui exhibet non ē latrē. sed dūlie. Se
cundum rōem allegoricā. prima clausula
h' precepti ostēdit iudeos et saracenos
esse idolatras qui deos hñt. alienos. Ju
dei qdē. m̄bellā. Saraceni m̄daugmeth
Cōtra secundam clausulā. f. nō facies ti
bi sculptile faciunt hñtici pessimi qui nō
credunt de deo' nisi quod imaginatione
sua et fantasia coofingūt. Contra tertiam
faciunt mali qꝫ supbi colūt similitudinez
eorū que sūt super terram. s. honores di
liguntqꝫ prelaturas. Auari colūt simili
tudine eorū que sunt in terra. specuniā
et diuitias. voluptuosos colūt similitudine
eorū que sunt in aquis idest delicias vo
luptatis.

De secundo.

Cap.

61

f Secundum est. nō assumes nomen
dei tui in vanum. Idē prohibet iu
ramentum quod fit sine cā et periurium.
Alterqꝫ. n. peccat. f. pro nihilo iurans. et
falso iurans assumit nomen dei in vanū
qꝫ primus sine cā nominat summam ve
ritatem. scds autem nominatam ptēnit.
Tribus modis qꝫ peccat in periurio. vel
iurando contra conscientiam vel iurādo
illicitum vel ueniendo contra iuramētū
preterea sciendum est qꝫ iuramenta que
quis ex certa scientia facit vel sonant in
blasphemiam ut quando quis iurat per
corpus dei. et similia vel sonant irreuerē
tiam sicut quando iurat p vulnera chri
sti sunt pccm mortale vel graue etiam
si verum est quod iurat istud preceptū
non solum intelligitur secundum predic
tam rōem litteralem sed secundum iten
tionem moralem assumitur. n. nomē dei
in vanum multipliciter. f. corde. ore ope.
corde sicut mali qui tantum nomine sine
re dicuntur xp̄iani qui lz sacramentū re
ceperūt baptisimi tamē rem sacramenti
non habent idest grām. Ore scilicet ma
la iuratione voti transgressione predica

tionem facta vana intentione et in deuota oratione de qua dicitur propter hoc labijs meis honoratum est. *De secundo quod hypochrite nomen dicitur assumitur in simulatione operis exterioris non in puritate cordis. Unde sumitur in vanum quia receperunt mercedem suam.*

De tertio precepto.

Cap. lxi.

Tertius est. *Memorandum ut die sabbati sanctifices non facies opus in eo in hoc precepto quoddam est morale. ut vacatio que ad deum orando colendo meditando quoddam cerimoniale ut assignatio diei septimi qui signat typice cessatio ne peccati. Allegorice quiete corporis christi in sepulchro Anagorice requies eternam in celo. Istud ergo preceptum potest tripliciter accipi. Primo generaliter ut censemur a vitiis. secundo specialiter ut censemur ab opibus corporalibus que impediunt vacationem ad deum. tertio spiritualiter. ut est in viris contemplatiuis qui ab omnibus mundanis se senarant ut totaliter deo vacent. *Prima vacatio est necessaria. secunda debita. tertia perfecta. Scilicet ergo quod sabbatum dicitur requies siue vacatio ad deum sic dies dominica potest dici dies sabbati et quilibet dies statuta ad venerationem diuinam in quibus cessandum est ab opere seruilium. id est a peccato et ab opere impediens vacationem ad deum. Opera enim seruilium determinantur ab ecclesia ut opera mechanica que sunt agricultura mercatum placita exercitia.**

De quarto precepto. Cap. lxi.

Quartum est. *Honora patrem tuum et matrem tuam.* Huius precepto additur promissio. scilicet ut sis longeuus super terram quia iustum est ut conseruatio vite aliene mereatur conseruationem vite proprie. *Primum dicitur in hoc mandato quod est principium per generationem quod ad eam nature ut patet carnalis vel qui est principium per ministerium regenerationis quod ad eam gratie. ut pater spiritualis. Sumitur alio modo pater secundum rationem propriam. sed secundum rationem persone qui dicitur pater etate vel per regem quod dicitur pater d*

fensione. Honor hic intelligitur dupliciter. scilicet ex hibito corporalis in sustentatione. et spiritualis in reuerentia et obsequio. sed in obediencia diuersificatur secundum diuersitatem patrum quia patri spirituali debemus obedire in spiritualibus. scilicet prelati seculari. regi in temporalibus reipsum patri carnali in dispositione rei familiaris.

De quinto precepto.

Cap.

lxii.

Quintus est. *Nolo occides.* Hic explicite prohibetur homicidium. sed implicite omnis motus ire contra proximum siue ille sit in corde ut ira siue oris ut contumelia. siue opis ut percussio circa mortem vel depollatio. prohibetur hic omnis occasio iniusta que fit tripliciter. scilicet ex causa ut in illo qui occiditur siue culpa. vel ex ordine ut cum ille qui non est minister legis occidit. vel ex animo ut quando minister legis occidit non amore iustitie. sed libidine vindicte. *Hi stigmatizantur homicidii genus dupliciter. scilicet verum quod dicitur corporale. et interpretatum quod dicitur spirituale homicidium spirituale fit duobus modis. Uno modo omittendo ut cum quis videt alium in extrema necessitate et non subuenit ei interpretatiue dicitur eum occidisse. Alio modo fit committendo et hoc quando quis corde. scilicet odiendo. *Jo. 20. Qui odit fratrem suum homicida est. quando ore. scilicet detrachendo quod ille cui detrachit occidit in conscientia illius qui audit detractorem in qua prius viuerebat per bonam famam. quando opere. scilicet malo exemplo alicui occasione ruine prestando. et tunc interpretatiue dicitur illum occidisse.**

De sexto.

Cap.

lxv.

Sextum est. *Nolo mechaberis.* In hoc precepto ut dicit Augustinus. prohibetur omnis illicitus concubitus et omnis illegitimus usus eorum membrorum. De hac materia quere supra libro 3. in capitulo de luxuria. et capitulo sequenti.

De septimo.

Cap.

lxvi.

Septimum est. *Nolo furtum facies.* Hic secundum Augustinum. prohibetur omnis contractatio rei aliene ex cupiditate. Contractatio

rei aliene pōt fieri licite tribus mōis. p̄rio
quando fit nō ex cupiditate. s̄ ex obediē-
tia. sicut fecerunt filij Israel auferendo
vasa egyptior. sc̄do quādo fit ex cautela
vt si aliquis fureſ gladiū furiosi. ne sibi ul
alijs noceat. Tertiū quando. fit ex necessi-
tate. vt cū aliquis eluriens ad mortem fu-
ratur panem. q̄ in necessitate sunt omia
cōia.

De octauo p̄cepto.

Cap. 67.

Octauū est. Non loqueris cōtra p-
ximum tuū falsū testimoniū. Hic
prohibetur oē genus mendacij. sicut dicit
Augu. qd̄ determinatur p̄ tres d̄as. Est
enī mendaciū perniciosū qd̄ nocet. offi-
ciosū qd̄ prodest. iocōsū qd̄ delectat. In-
cluditur in hoc p̄cepto taciturnitas ve-
ritatis tempore necessitatis. n̄ causa rōp
oportunitas facit ipsā taciturnitatē uerita-
tis esse licitam.

De nono et decimo.

Cap. 68.

Nono et decimū p̄ceptum est.

Nō cōcupisces rē proximi tui. nec
desiderabis vxorē eius. non seruū. nō an-
cillam. non bouē. non asinū. nec omia que
illius sunt. Duo prohibent hic. s. concupi-
scentia carnis in vxore proximi. et cōcupi-
scentia oculorū i re aliena. Nā ad hec duo
maxime inclināt natura corrupta. ad unū
pp̄ conseruationē sui in esse indiuidui. ad
alterum pp̄ conseruationē sui in esse sp̄ci
Hic nō prohibetur appetitus q̄ est ex cor-
ruptione fomitis. vel ad delectationē sen-
sualitatis. q̄ impossibile ē q̄ ille concupi-
scentie non sint in nobis. sed prohibet habi-
tus qui est ex cōsensu rōnis quāuis istud
p̄ceptū ad duo tantum determinet. n̄
ut ibi uniuersaliter ois concupiscentia ma-
le voluntatis.

De consilijs in gñe.

Cap. lxxviii.

Consiliū prout diuiditur cōtra p̄-
ceptū est p̄uasio melioris boni ad

qd̄ non tenemur. Consilia in multis disse-
runt a p̄ceptis. Primo quia ad p̄cepta
tenemur. ad cōsilia vero nō. q̄. p̄cepta
seruare est necessitatis. consilia vero vo-
luntatis. Item lex vetus d̄ p̄cepta. euā-
gelia vero consilia superaddūt. Item con-
siliū pertinet ad p̄fectos. p̄ceptum ad
perficiendos. sed p̄missio ad imperfectos
prohibitio vero ad p̄uersos. Itē p̄cep-
ta separant nos ab illicitis. cōsilia vero a
concessis. Item p̄ p̄cepta declinamus
peccatum. sed p̄ consilia occasiones pecca-
ti. Itē per p̄cepta maxime negatiua pe-
nam fugimus. sed p̄ consilia merita cumu-
lamus. Itē consilia seruata afferunt p̄mi-
um. non seruata nō adducunt supplicium
Itē ad p̄cepta constringimur ex debi-
to. sed ad consilia non nisi ex voluntate.

Item consiliū per votum fit p̄ceptum.
sicut ait. Aug. Volere ē voluntatis. sed
reddere est necessitatis. Itē melius est es-
se deuotum in minoribus q̄ in maioribus
indeuotū inueniri. Unde melius ē nuda
p̄cepta seruare cū duotione q̄ se ad cō-
silia obligare. et i his negligentē esse. No-
ta. q̄ in lege moſayca fuerunt iudicia ceri-
monialia. et moralia. Lex autem euangeli-
ca iudicia temperat partem auferēdo. si-
guras euacuat rerū. ueritatem exhibēdo
p̄cepta consumat adijciendo. adijcit au-
tem tria. scilicet instructionem documen-
torum p̄missione p̄miorum. et perfec-
tionem oēsitorū. Et ideo dicitur lex mo-
ſayca ab euāgelica differre. quia illa figu-
rarum est. hec ueritatis. illa pene. hec gra-
tie. illa literalis. hec spiritualis. illa occi-
dens. hec uiuificans. illa timoris. hec amo-
ris. illa seruitutis. hec liberalitatis. illa one-
ris. hec honoris.

De consilijs euangelicis.

C. lxx.

Consilia que xps adiecit p̄ceptis s̄
ista. Primū est paupertas que cō-
sistit in abdicatione p̄prietatis. vñ Luce
i4. Qui non renunciauerit omnibus que

possidet non potest meus esse discipulus
Matth. 19. Omnis q reliquerit domum
vel fratres &c. propter nomen meum cen
tuplum accipiet. & vitam eternam possi
debit. De hoc hieronimus. & Donachus ha
bens obolum non valet obolum. secundum est obe
dientie unde illud super cathedram mo. se
scri. & pha. que. di. fa. &c. Matth. ultimo.
Si quis vult post me venire ab se. & me. &
tol. &c. Sciendum autem quod duplex est obedi
entia. scilicet perfecta que se extendit ad omnia que
non sunt contra deum. & contra regulam quam
quis professus est. & que dispensationi plari
non subdit. De hac obedientia Ber. per
fecta obia legem nescit. terminis non artat
non continet professionis angustia. Ad
hanc nullus tenetur debito necessitatis.
sed solum perfectio sicut tenemur semp
imitari charismata meliora. Alia est obedi
entia perfecta tamen sufficiens ad salutem qua
quis obedit tantum in his que servare pos
sit vel in illis que in his implicite continen
tur sicut sunt illa sine quibus religionis per
fectio non servatur ut recipere officia &
huiusmodi & talis obedientia necessitatibus
est. Cum ergo dicit beatus Benedictus in regu
la quod si prelatus precipiat aliquid impossi
bile tentandum est facere loquitur de obedi
entia perfecta quam observat subdit in
his ad que non obligatur ad prelati pre
ceptum consilium est & magne perfectionis. &
non necessitatis. sed si servat ad simplicem
amonitionem tale quod est maioris perfectio
tertiu est castitas de qua dicit. Sunt eunu
chi q se castraverunt propter regnum celorum. Ad illud
pertinet illud Matth. Audistis quod dictum
est antiquis. non mechaberis. Ego autem
dico vobis qui viderit mulierem ad concu
piscendum & cetera. hic ostendit quod non solum consensu
est damnable ad opus mechationis sed et
consensus ad delectandum. nota quod concu
piscere ex subito motu veniale est. sed con
cupiscere ex deliberatione. perficiendi
mortale est. predicta tria consilia sunt spiri
talia & substantialia omnis perfecte religionis

quod suos observatores elongat a malo. non
solum quantum ad culpam. sed etiam quantum
ad carnem. Omne namque malum oritur ex tri
plici radice. scilicet ex concupiscentia carnis ex
concupiscentia oculorum & ex superbia vite
predicta tria consilia perfecte nos elon
gant ab hac radice triplici. Quartum con
siliu est charitatis. Diligite inimicos vestros. Lu
ce. vi. Istud quantum ad dilectionem affec
tus est preceptum. sed quantum ad dilectionem
effectus est consilium. quia inimico velle
gratiam et gloriam est necessitatis. sed osten
dere ei signa benivolentie est perfectio iustis
& consilium. unde ad hoc omnes non tenentur
sane negare homini signa familiaritatis
quando veniam petit. vel necessitas ex
poscit vindictam est. vel quando se ille qui ho
stis erat ad familiaritatem ingerit si ha
beat presumptio quod non simulate vel
irrisorie faciat. tunc diligendus. & inter
amicos computandus. sed quod aliquis vi
tro se ad familiaritatem inimico ingerat
hoc perfectionis est. Unde quod aliquis
iniuriarum passus reconciliationem querat
& amicitiam non est debitum necessitatis
sine quo non est salus sed est perfectionis &
consilium quo magnum expectatur premi
um. Quintum est mansuetudinis. Mat
th. 5. si quis te percusserit in unam ma
xillam prebe ei aliam hoc sic intelligitur
paratus sis aliam sustinere patienter. &
istud consilium est patientie respectu le
sionis corporis. Sed ad idem pertinet
illud quod est patientie respectu ablatio
nis rerum sicut est illud. Qui vult tecum
contendere in iudicio & tunicam tollere reli
que ei & palium. Nota quod contingit sua re
petere coram iudice fideliter dupliciter aut
cum contentione & fraude aut cum cha
ritate. Primum nulli licet. secundum
vero licet infirmis & imperfectis. perfec
tis autem non. Unde non repetere con
siliu est infirmis perfectis vero prece
ptum. Illis autem qui renunciantur
proprietați non licet repetere sua ut sua sunt

ut congregationis. et nec propter se. sed
pro commune bonum. Sextum est miseri
cordie et supererogationis. ut illud. Om
ni penitenti te tribue. et illud. Si vis perfec
tus esse. vade et vende omnia etc. Nota quod
dare superfluum est necessitatis in necessi
tate extrema. sed dare quibus egemus con
siliis. An. Melius est minus agere quam plus
habere. Quod autem dicit dominus. Omnia
quaecumque vultis ut faciant vobis homines
vos eadem facite illis sic intelligendum.
Quaecumque vultis rationabiliter dicite cha
ritate ut faciant vobis etc. Unde si petere
mus rem aliquam et non videremus illud es
se rationabile. non vellemus iam rationabiliter
dari nobis. Septimum consilium est de sim
plicitate verborum. ut ibi. sit sermo vester
est est. non non. Cuius sensus est si affirma
tio vel negatio est in ore sit et in corde. et ad
hoc consilium reducitur illud. Audistis quod
dictum est antiquis. non perjurabis. Ego
autem dico vobis non iurare omnino. Nota quod
iurare quantum ad infirmitatem pertinet pro
missionis est. Non iurare autem quantum ad
perfectionem pertinet consilium est. prohibet
dominus iurare pro creaturas. scilicet per celum
vel terram. vel capillum. pro idolatriam.
ne. scilicet credamus aliquid muniminis esse in
illis. sunt tamen iuramenta pro evangelium
et cruce. id est per eum cui hec sunt dedicata. oc
casum est de vitanda occasione peccati. unde
de dicitur. Si oculus tuus scandalizat te
erue eum et proice abs te. secundum Augustinum. nul
lum membrorum erui precipitur ad litte
ram. sed occasio peccandi. Potest. non. occa
sio esse ex aspectu. et tunc oculus scandali
zat. Unde potest esse occasio ex contactu. et
tunc manus scandalizat. Potest insuper
esse occasio ex alio et hoc vel a consiliario
qui dicitur oculus. vel ab adiutore qui di
citur manus. et de xtera que est adiutor in
spiritualibus. sinistra in temporalibus. hu
iusmodi enim si scandalizant abiciendi sunt
quia occasiones peccandi sunt abiciende.
non consilium est de rectitudine intentionis
ac finis. unde dicit. Attendite ne iustitiam ve

stram faciatis coram hominibus etc. Item illud.
nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua
Item sic luceant opera vestra coram homi
nibus ut glorificent patrem vestrum etc. De
his nota quod contingit constituere duos fi
nes. scilicet temporale. et eternum. sed si eternus
finis est ultimus. hoc bene licet. Actio au
tem spiritualis vel predicatio non potest
referri ad finem temporalem. ita quod illud tem
porale referatur ad deum. quod non sunt fa
cienda mala ut veniant bona. et quod di
cit Augustinus. Non debemus evangelizare ut
manducemus. sed manducare ut evangelizemus.
Nota quod tenemur illos actus refer
re ad deum. quorum habemus dominium ex
imperio rationis. ut est manducare. cogita
re. eligere. similia. sed non tenemur actus
referre inobedientes rationi. ut est nutri
tio. respiratio. et huiusmodi. Decimum
consilium est de confirmate operis ad do
ctrinam. ut ibi. Alligant onera gravia et in
portabilia digito autem suo nolunt ea mo
vere etc. Ad idem. hypocrita etiam primum tra
bem de oculo tuo etc. Nota quod in predica
tione asseritur aliquando tentio generali
ter. scilicet de his que pertinent ad statum
salutis. aliquando asseritur tentio secun
dum statum perfectionis. utpote religio
nis. Primo modo tenetur predicator fa
cere quod dicit. cum asserit ad hoc omnes
teneri. Secundo modo non tenetur nisi pro
fectionem illam ipse noverit. Utrum autem
malus peccet predicando. distinguitur quod
existens in peccato notorio peccat quando
predicat. siue ex necessitate officii hoc fa
ciat. siue ex voluntate. quia scandalizat. ex
istens autem peccato occulto si predicat.
et non studet ex dicto suo compungi adhuc
videtur peccare. quia videtur contemneri
Undecimum consilium est de vitanda sol
licitudine ut ibi. Nolite solliciti esse etc. et
ibi. Nolite cogitare de crastino. Sciendum
quod triplex est sollicitudo. prima est lauda
bilis. ut est providenti spiritualis. Unde
Apostolus prima ad cor. vii. Qui sine yrore est
sollicitus est que dei sunt quomodo pla

ceat deo. Item ad Ro. cap. ix. de prelati
 Qui preest in sollicitudine. Secunda est
 tollerabilis et sollicitudo cure repara-
 lis quo ad corpus. Luce cap. x. z. bartha-
 mar. solli. es. et tur. erga plu. Tertia est vi-
 tuperabilis et ista est superflue thesauriza-
 tionis quo ad auaritiam. Eccl. cap. x. pec-
 catori autem dedit deus afflictione pesti-
 mam ut addat et coegret et hec vanitas
 et causa sollicitudo mentis. Sollicitudo pri-
 ma precipitur. scda tolleratur. tertia pro-
 hibetur. Duodecimū est fraterne correc-
 tionis ut ibi. Si peccauerit in te frater tu-
 us et cetera. Nota qd fratrem corripere qm
 qd consilium est. ut quando corripitur sup ve-
 nialibus qm est preceptum. ut corripere
 de mortalibus. de scdo mo ad omis perti-
 net et obligat semper sed n ad semper quia
 pro loco et tpe. s. quando vacat et videt qd
 vtilis est correctio. Sciendum est qd tri-
 plex est correctio. scilz amoris. timoris. et
 pudoris. huc ordinem fraterne correc-
 tionis docet dñs in euangelio. Primo eni
 inuit fratrem reuocandum ee amore cuz
 iubet eum singulariter corripere dicens.
 Corripe eu iter te et ipsu solu. Sed si hoc
 n valet docet eum ee reuocandu timore
 ubi ait. Si te no audierit adhibe vnum
 vel duos tecu. et si hoc n valuerit docet
 eum esse reuocandum pudore vbi dicit.
 Si nec illos audierit dic ecclesie. Si aut
 ecclesiam non audierit sibi tibi sicut eth-
 nicus et publicanus. i. excoicari debet. et
 sic euitari. sane predictus ordo fraterne
 correctionis intelligitur tm de crimina-
 libus quia de culpis coibus solent claustra
 les se in suis capitulis accusare n premis-
 sa tamē ad monitione. Verutamē accu-
 sans alium caueat diligēter. ne hoc faci-
 at ad diffamandum sed ad corrigēdu quo-
 niam si quis ex deliberatione contrari-
 us faceret mortaliter peccaret.

Explicet liber quintus. Incipit ca-
 pitula libri sexti.

De medicina sacramentorum	i
De diffinitionibus sacri.	2
De sacramentis noue legis.	3
De effectu factorum.	4
De numero sacramentorum.	5
De potestate dispensationis sacramen- torum.	vi
De triplici statu fidelium.	vii
De institutio sacramentorum.	8
De baptismo.	viii
De carbecismo et exorcismo.	10
De confirmatione.	11
De eucharista.	12
De dignitate eucharistie.	13
De mirabilibus que fiunt in eucharis- tia.	xiii
De dignitate in suscipientibus corpus xpi.	14
De modis sumendi eucharistiam.	xvi
De abstinencia a coione.	xvii
De officio mille.	18
De negligentis que fiunt in missa.	xviii
De penitentia.	20
De qualitate penitentie.	21
De effectu penitentie.	22
De partibus penitentie.	23
De contritione.	24
De confessione.	25
De qualitate et effectu confessionis.	xxvi
Cui debeat fieri confessio.	xxvii
De sigillo confessionis.	28
De satisfacione.	xxviii
De partibus satisfacionis.	30
De iustificatione impij.	31
De penitentia venialium.	32
Propter quid dimittitur peccatum ve- niale.	33
De extrema unctione.	34
De sacramento ordi.	35
De qualitate ordinandorum.	36
De acsso matrimonij.	xxxvii

I Exp' ciant Capitula. Incipit liber
 sextus

De medicina sacramentorum.
 Capitulum primum.
 h 3

Electis medicus hūant gene-
ris reparatiuus tali mō sana-
uit egrotūz sicut opportune
competebat egrotati. ⁊ egri-
tudini. ⁊ occasioni egrotandi.

⁊ ipsius egritudinis curatiōi. Egrotū igitur est homo. ⁊ doctus at originalis ē culpa. Origo istius culpa licet pncipalit fuerit ex cōsensum rōnis occasionem tamen sumpsit ex sensibus carnis. Ad hoc ergo q̄ medicina respondeat morbo oportuit q̄ non rātum esset spiritualis. sed aliquid haberet de sensibilibus signis. vt sicut sensibilia fuerūt aīe occasio labēdi. ita esset ei occasio resurgendi. Et propter hoc medicina nostri vulneris. consistit in ecclesiasticis sacramentis.

De diffinitionibus sacri.

Cap. 2.

¶ Sacramētū ē vt ait Aug. inuisibilis q̄se visibilis forma. Hec diffinitio generalis ē. et conuenit sacramētis tā noue q̄ veteris legis. quia tam illa q̄ ista sunt ex similitudine representatiua. ⁊ ex institutione significatiua. Sciendū enim q̄ eadem diffinitio cōuenit sacramētis noue legis. sed sic supplēda est ita vt eius similitudinem gerat. ⁊ cā existat. quia non solum ex similitudine representant. vlt ex institutione signant. s̄ ex virtute diuina sanctificant. ⁊ gratiā conferunt. per quā anima curatur ab infirmitatibus vitiōz. ⁊ hoc est qd̄ insinuat Aug. in alia diffinitio-
ne dicens sacramētū est illud in quo sub tegumento rerum visibilium diuina virtus secretius operatur. est ⁊ tertia diffinitio. Ergo. de scō vic. qui ait. sacramētū ē materiale elemētū extrinsecus oculis suppositum ex institutione significās. ex similitudine representans. ex sanctificatione aliquā gratiā cōferens inuisibilem. tria tanguntur hic que sūt de ratione sacramēti stricte ⁊ pprie sumpti. Primum est naturalis similitudo ex qua habet aptitudinem significandi. Secundum est actualis institutio ex qua habet ordinem dō-

minatum respectus huius significati. tertius est spiritualis sanctificatio ex qua habet virtutem efficiendi illud significatū.
De sacramentis noue legis.

Capitulum.

3.

¶ Sacramenta legis gratie christi instituit tanquam noue legis latoz in qua vocans ad premiā dedit precepta. instituit sacramenta. Christus enim verbum patris cum sit summe veritatis ⁊ bonitatis. ⁊ summe virtutis. rōne summe bonitatis promisit premiā beatificantia. rōne veritatis dedit precepta dirigentia rōne virtutis instituit sacramēta adiuuātia. vt per sacramenta reparetur virtus ad implenda precepta p̄cepta pueniat ad premiā. Instituit at sacramenta in verbis ⁊ elementis. vt ait Aug. Accedit verbum ad elm. ⁊ fit sacramentum. ⁊ est etiam elementum pro materia. ⁊ forma verborū pro forma. Ad hoc vero instituta sunt sacramenta in verbis ⁊ elementis. vt haberent euidentiam significandi. ⁊ efficaciaz sanctificandi. quia dum elementa oculis. ⁊ verba auribus se offerunt. qui sunt duo sensus precipue cognoscitiui dant euidentiam significationis. Deinde verba sanctificant elementa. vt plenior fiat humane creationis efficacia. Instituit autem dūs sacramenta diuersimode. quedam enim sunt ante aduentum suū. vt matrimoniū ⁊ penitentia. Sed hec duo confirmauit ⁊ consumauit in lege euangelica. dum penitentiam predicauit. ⁊ nuptijs interfuit. Alia. quinqz sacramenta christus instituit. Confirmationem quidez paruulis manū imponendo. Anctionem vero discipulos ad curandum mittendo qui infirmos ungebant oleo. sicut dicitur i. Math. sexto. Baptismum vero suscipiendo. deide formam dando. Ordinem autem potestatem ligandi. ⁊ soluendi tribuendo. ⁊ cōticiendo sacramentum alterius. Eucharistiam ante operando comparādo se gra-

no sinapis et conficiendo ac dando disci-
pulis imminere passione sacramentorum cor-
poris et sanguinis sui. instituta sunt etiam
sacramenta multiplica de causa. Primo
propter humilitatem qua homo querit
salutem inferioribus se. Secundo prop-
ter eruditionem qua homo per utilia
ad cognoscenda inuisibilia rapiatur. Ter-
tio propter exercitationes qua homo no-
xiam declinet occupationem zecium.
Quarto propter congruitatem medici
ad medicinam. quia cum medicus sit deus
et homo congruenter continere medicina
debet aliquid diuinum. scilicet inuisibilem gra-
tiam et aliquid humanum. scilicet visibilem gra-
tie formam. Quinto est congruitas ex
parte infirmi. quia cum infirmus sit ho-
mo constans ex corpore spiritu. spiritus autem
in corpore non bene capiat spiritalia nisi
in corporalibus congruum fuit dare me-
dicamenta spiritalia in rebus corporali-
bus sicut pilule in nebula dantur. Sexto
propter augmentationem meriti multum
enim valet ad meritum quando deo credi-
tur in his ubi ratio humana non potest da-
re experimentum. Patet ergo ex predi-
ctis que sit sacramentorum causa efficiens
quia diuina institutio. que formalis. quia
gratie sanctificatio. que finalis. quia huius-
modi infirmitatis curatio.

De effectu sacramentorum.

Capitulum [4.]

Effectus sacramentorum noue le-
gis multiplex est. Primo a pecca-
to mundat. Secundo in bono conseruat. Ter-
tio corpori christi mystico incorporat. Quar-
to iustificat. Quinto ad futuram vitam pre-
parat. Sexto erudiendo illuminat. Sep-
timo a malo preseruât. Ista parent in sep-
tem sacris per ordinem. Nam primus opa-
tur baptismus. Secundum confirmatio.
et sic de aliis. Sacra dicuntur vasa gratie
et caritatis. non quod in eis gratia substantialiter

contineatur. vel ceteriter efficiatur. cum so-
la anima habeant collocari. et a solo deo i-
fundi. sed quia in illis et per illa gratia cu-
rationis a summo medico christo oportet
hauriri. licet non alligauerit poten-
tiam suam in sacramentis. quin et per
alias vias gratiam conferre valeat quan-
do vult. Sacramenta semper habent
significationem veritatis. sed non semper
efficaciam curationis. non propter defe-
ctum ex parte sui. sed ex parte suscipi-
entis. quia gratia nulli datur repugnanti
gratiæ fonti. Alii et sacramenta non sau-
crificant. nisi accedentes digne. et absque
omni fictione. Aliquando vero virtute
sacramentorum sit de attrito contritus.
ita quod defectus dignitatis vel prepa-
rationis ex parte suscipientis suppletur
virtute diuina in sacramentis contenta
dummodo non accedat sciens in mortali
peccato vel in proposito peccandi. Un-
de sciendum quod quidam suscipiunt
sacramentum tantum. ut scilicet acceden-
tes. quidam rem tantum. ut qui per con-
tritionem et fidei deuotionem recipiunt
gratiam ante quam veniant ad sacra-
menta. quidam et sacramentum et rem
suscipiunt. ut digne accedentes. Sa-
cramentum. dicitur a sacrandum. et hoc
potest intelligi tripliciter. aut sanctitatem
efficiendo tantum aut sanctitatem signa-
do tantum. aut sanctitatem signando et
efficiendo simul. Primo modo conue-
nit ratio sacramenti rebus signatis per
sacramenta tam veteris quam noue le-
gis. Secundo modo conuenit signis
veteris legis. Tercio modo conuenit
sacramentis noue legis. Huiusmodi ex-
emplum habemus in naturis. quia me-
dicina dicitur sanare efficiendo tantum.
sed sudor sanat signando tantum. ex-
ercitatio sanat efficiendo et signando.
Quinque sunt que habent iustificare
animam. sed diuersimode. Deus enim
iustificat auctoritate. gratia iustificat

formaliter expellendo morbum spirituale
impletio mandatorum iustificat. ut dicta.
Sacramenta non tanquam vasa medicinalia
in quibus confertur gratia. Sacerdos autem
minister. Exemplum horum habemus in cu-
ratione morbi corporalis. Deus enim sa-
nat corpus auctoritate. medicina effectus
dieta conseruatione vas medici precepti
ue. An dicitur vulgariter piscis iste sana-
uit me. medicus vero sanat ut minister.
De numero sacramentorum.

Capitulum.

f.

f. Sacramenta noue legis sunt septem
secundum septem diuersitates ho-
minum in ecclesia. Primum est intrantium
ut baptismus. Secundus est pugnantium.
ut confirmatio. Tertium vires resumentium
ut eucharistia. Quartum resurgentium
ut penitentia. Quintum exeuntium. ut ex-
trema unctio. Sextum ministrantium. ut or-
do. Septimum novos milites introducentium
ut matrimonium. Sacramenta figurata sunt
in septem figillis. quibus fuit ueteris testame-
ti pagina figillata que agnus qui habet cla-
ues dauid qui claudit. et nemo aperit rese-
rat. Item in septem tubis quibus angeli ceci-
nerunt. Item in septem stellis quas habebat
similis filio hominis in dextera sua. Item in
septem panibus quibus dominus turbam satiauit
Item in septem oculis super unum lapidem
Item in septem lucernis tabernaculi supra
positis candelabro. Item in septem lotioni-
bus Naaman. Sacramenta sunt septem
que disponunt ad septem virtutes habendas.
Nam baptismus est sacramentum fidei.
Confirmatio spei. Eucharistia charitatis
Penitentia iustitie. Extrema unctio per-
seuerantie. que est fortitudinis complemen-
tum. Ordo prudentie. Matrimonium tem-
perantie. Alia etiam ratio numeri sacramentorum
est qui ordinatur contra triplicem culpam. et con-
tra quadruplicem penam. An baptismus or-
dinatur contra peccatum originale. penitentia
contra mortale. Extrema unctio contra ve-
niale. Ordo contra ignorantiam. Euchari-

stia contra malitiam. Confirmatio contra
impotentiam. Matrimonium contra concupi-
scenciam quam temperat et excusat. Alia ad
huc ratio numeri. quia sacramenta sunt causa
sanatiua morbi spiritualis ad modum corpora-
lium. Medicina non corporalis quadruplex
est. curatiua. conseruatiua. preseruativa.
et melioratiua. Simili modo sacramen-
ta curant. Baptismus curat simul et totali-
ter. Penitentia vero curat paulatim
tamen ad penam cuiuscunque pene homo debitor sit.
Extrema unctio curat a morbis leuiori-
bus. scilicet venialibus. sicut baptismus et pe-
nitentia curant a letalibus sic ergo predic-
ta tria sacramenta sunt quasi medicina cu-
ratiua. Confirmatio est medicina conserua-
tiua sanitatis spiritualis in qua datur spiritus
sanctus ad robur et conseruationem gratie
date in baptismo. Matrimonium est medi-
cina preseruativa. Ordo est medicina melio-
ratiua in quo augmentatur gratia. eucharistia
hec etiam simul facit. Curat enim venialia.
que sunt occasio ruine maioris. conseruat
enim gratiam inuentam in homine et augmen-
tat. sicque meliorat. et nihilominus a pec-
cato preseruat.

De potestate dispensationis sacramentorum.

Capitulum.

vi.

p. Potestates dispensationis sacra-
mentorum regulariter spectant
ad genus humanum. In omnibus sacramentis
dispensandis necessaria est indispensable
intentio qua quis intendit facere quod christus
instituit ad humanam salutem. Vel saltem
facere quod facit ecclesia in quo clauditur
in generali intentio predicta. quia ipsa eccle-
sia sicut sacramenta a christo accepit sic ad
fidelium salutem dispensat. rursum quia
ordo dignitatis exigit ut maiora maiori-
bus et minora minoribus comitantur. Que-
dam respiciunt excellentiam dignitatis.
ut sacramentum confirmationis et ordi-
nis. unde confirmatio et ordo conferuntur
ab episcopis. Quedam respiciunt indi-
gentiam necessitatis. ut baptismus et ma-

trimonium quorum vnum regenerat. alterum generat et horum dispensatio etiam personis inferioribus conceditur. maxime in articulo necessitatis quod dico ratione baptismi non matrimonij. Quedam autem sacramenta sunt quasi media. ut eucharistia. penitentia. et extrema unctio. et istorum dispensatio ad solos pertinet sacerdotes qui sunt quasi in medio inter episcopos et minores personas constituti. sacramenta dispensari possunt a bonis et malis. a fidelibus et infidelibus intra ecclesiam et extra. quod si dispensari posset tantum a bonis nullus esset certus de susceptione sacri. cum nullus sit certus de bonitate ministri. sicut nec de propria persona et ita oporteret iterari. et malitia unus preiudicaret aliene salutem. Idcirco dispensatio sacramenti committit homini. non ratione sanctitatis que variatur. sed ratione auctoritatis diuine que semper manet quantum est de se. sciendum autem quod in sacris quedam sunt substantialia. quedam vero sacramentalia. Quantum ad substantialia non plus valet operatio boni ministri quam mali. quod deus ibi operatur ut auctor. homo vero ut minister. sed in sacramentalibus sicut sunt officines plus potest valere operatio boni quam mali hoc est autem per accidens. non per se. quantum ad alios effectus accidentales. non quantum ad essentiales. quoniam apud hereticos sunt sacramenta vera. non tamen recipientibus utilia nisi ad ecclesie unitatem redeant. unde Augustinus ecclesia comparata paradiso iudicat posse baptismum homines foris recipere. sed salutem non tenere. Nam et flumina de paradisi fonte largitur manauerunt. non tamen in Mesopotamia. nec in egypto quo illa flumina peruenierunt est felicitas vite que de paradiso commemoratur.

De triplici statu fidelium.

Capitulum.

vii

Triplex est status fidelium in acie ecclesiastice hierarchie. scilicet fidei genite fidei roborate. et fidei multiplicata. per primum fit distinctio fidelium ab incredulis in baptismo. per secundum fit distinctio fortius ab

infirmis. et hoc in confirmatione per tertium fit distinctio clericorum a laicis per sacramentum ordinis. hinc est quod hec tria sacramenta characteres imprimunt quos indelebiter impressos semper distinguunt. unde nullatenus iterari possunt. Character ergo baptismalis est incipit. Confirmatio vero proficiendum. sed ordinis perfectorum. predicta triplex distinctio fit ad similitudinem distinctionis aliquius exercitus. prima est communis. scilicet totius exercitus ab alio exercitu et hec fit principaliter per baptismum. secunda est specialis. scilicet militum a popularibus. hec autem fit per confirmationem. tertia est specialissima. scilicet ductum militum ab utrisque. et hec fit per sacramentum ordinis. propterea quod character est signum distinctum spirituale et indelebile. ideo non confertur in sacramentis que solent iterari sicut est prima. matrimonium. et huiusmodi. non tamen ergo quod character baptismalis est omnium characterum aliorum fundamentum. et ideo illo non habito non possent ceteri imprimi. ac per hoc oportet denuo fieri ut illi characteres habeantur. unde si quis ordinatur non baptizatus nihil profusus agit. quoniam tria sacramenta ut dictum est per characteris impressionem non iterantur tamen quasi coe est hoc omnibus sacramentis. non iterari circa eandem personam et materiam. et ex eadem causa. et hoc est ideo ne fiat contumelia sacramentorum. ex hoc enim credi posset quod sacramenta prius dispensata essent in efficaciam et ineptam. licet quedam ex necessitate et aliis causis iterari possint. Quedam sunt de sacramentorum substantia. quedam de congruentia si ea que sunt de substantia omittantur evacuatur sacramenta. et sunt iteranda. Multum vero illorum que sunt de congruentia non evacuatur sacramenta.

De institutione sacramentorum.

Capitulum.

vii

In initio iustitia sunt sacramenta ad curationem hominum. et semper cum morbo currebant. In lege enim nature fuerunt oblationes sacrificii

cia. et decimationes. In lege autem scripta introducta est circumcisio. et adiuncta expiatio atque superaddita oblationum et sacrificiorum multiformis distinctio. In lege autem noua statuta sacramenta numero pauciora. utilitate potiora. virtute efficaciora. preeminentia digniora. atque significatione euidentiora in quibus est impletio simul et euacuatio eius predicatorum. sicut Ego de sancto victo. Primi temporis sacramenta fuerunt sicut umbra. secundum temporis sicut imago. siue figura potestatem vero temporis. scilicet gratie sicut corpus quod intra se veritatem continet et gratiam quam significatione representant et principaliter conferunt et promittunt. Predicta patent quia eiusdem inudationis similitudo est in oblatione legis nature. sed occulte inuenitur. in circumcissione vero euidentius aliquatulum exprimitur. per baptismum autem manifestius declaratur. item sacramenta veteris legis nutriebant paruulos. exercebant persectos et dueros onerando domabant. Sed sacramenta noue legis conferunt que vetera de longinquo monstrabant. Unde potiora sacramenta preparauerunt. et perduxerunt ad noua sicut via ad terminum sicut figura ad veritatem. item sacramenta noue legis efficiunt quod figurant. sed hoc non faciunt sacramenta veteris legis. Est et alia differentia quod commune est omnibus sacramentis. quod consistunt in rebus sensibilibus inuisibilem tamen gratiam significantibus sed ipsa est sacramentis noue legis quod consistunt in invisibilibus. item sacramenta noue legis iustificanc. et quantum ad opus operantum et quantum ad opus operans. scilicet sacramenta veteris legis solum quantum ad opus operans quia non valebant facientibus. nisi quantum illorum charitas et deuotio fidei extendebat. hoc non intelligitur de circumcissione que cum non fuerit in lege data nequaquam inter legalia computatur que quia ipsa in puillis tollebat originale et gratiam conferre. Patet quod non faciebant legalia. Item legalia

fuerunt secundum Augustinum ante passionem domini viua et statim post passionem mortua. et postquam claruit euangelium fuerunt omnino sepulta. Nostra vero sacramenta usque ad finem mundi semper in suo vigore manebunt.

De baptismo.

Capitulum. ix.

b Baptismus est ianua omnium sacramentorum. quia nulli confertur in ecclesia aliud sacramentum ante ipsum. De substantia baptismi sunt quinque. Primum expressio forme vocalis a deo instituta que est hec. Ego te baptizo. In nomine patris et filii et spiritus sancti. abique omissione additione dictionis vel preposteratione ordinis vel commutatione nominis. bis. in. quattuor modis forma verborum videtur. scilicet omissione additione transpositione commutatione. scilicet si ponitur loco patris et filii spiritus sancti nomen potentis lapientis. et benigni. quod in quocumque idiomate baptizetur non debent poni appropriata tribus personis. sed expressa nomina personarum. Si militis baptizato non debet dici imergo vel intingo. Secundum est ablutio per elementum aque cuiuslibet vel maris vel fontis. vel fluminis. siue frigide vel calide in toto corpore facienda. vel saltem in digniori parte scilicet in capite. Tertium est quod immersio ista fiat ab uno. et eodem tempore quando forma verborum exprimitur ita quod non unus puerum imergat. et alius verba proferat. Quartum est intentio vel spiritualis vel generalis. Specialis autem intentio est ut ille baptizandus mundetur. Generalis autem est facere illud quod facit ecclesia. Intentio quoque illius requiritur qui est baptizandus si est adultus. quia qui inuiti baptizatur non recipiunt sacramentum. Quintum est fides ipsius baptizandi quia in adultis requiritur fides propria. sed in paruulis aliena quia paruuli

in fide ecclesie baptizantur. Baptis-
mus merito fit in aqua. et non in alio li-
quore. quia homo cum per peccatum pri-
mi parentis incurreret immunditiam. igno-
rantiam. et concupiscentiam per baptismum
ab his tribus liberatur. et hoc notatur in
proprietatibus aque scilicet puritate. per
spicacitate. et frigiditate. Nam baptismus
lis aqua sua puritate nos mundat. sua p-
spicacitate illuminat. atque sua frigiditate
ab estu concupiscentie nos temperat. Item
baptismus fit in aqua ne quem inopia ex-
cuset. et ne propter defectum salutis
periculum homines incurrerent. si in alio
aliquo liquore fieret. et ut inueniatur apud
omnes communis baptismi materia. Tri-
plex est baptismus. scilicet fluminis. fluminis
et sanguinis. Inter hos talis est differen-
tia. quia baptismus fluminis a tota pena
liberat a culpa. et gratiam in habitu infun-
dit. et characterem imprimit. Baptismus
fluminis debet culpam non semel tantum
sed pluries. et habet gratiam in usu in quo
consistit meritum. Baptismus sanguinis
liberat ab omni tentatione. et confert sta-
tim premium. quia proprium. quod proprium
est martyrum statim euolare. ex his pa-
tet quis sit melior inter hos baptismus.
quia se habent ut excedentia et excessa. In
baptismo quoddam est sacramentum tantum
ut ablutio exterior. quoddam res tantum. ut
gratia interior. quoddam res et sacramentum
ut character. Octo sunt de solennitate ba-
ptismi que non sunt de substantia. Unde. v.
Sal oleum chrisma cereus chrismale sa-
liua. Sicut virtutes baptismi. ista figurant
hec cum patris non mutant esse. sed ornant.
In quatuor locis inungitur baptizandus.
scilicet in fronte. ut fide publice protestetur. In
vertice ut agenda ab eo subtilius intelli-
gantur. Inter scapulas ut inquit christi suam
us portetur. In pectore ut dulci corde de-
us diligatur. Baptismus fuit institutus
materialiter quando christus baptizatus fuit. for-
maliter quando dixit. Item docete omnes ge-

tes etc. finaliter quando dixit Nicodemus nisi
renatus fuerit etc. effectiue quando christus
passus est. effectus baptismi duplex est. Ad
alia sacramenta preparat. quia baptismus
est irrantium. A peccato mundat quod si-
gnatum est in mari rubro. vbi submersi sunt
egyptij. sed filii israel exierunt securi. no-
ta quod in baptismo deletur originalis pec-
cati macula fomes non tollit. sed remittit
penam relaxat. Unde pueri induuntur ueste
candida. Rationalem illuminatur. Unde
ponitur sal in ore. Concupiscibilem ad bo-
num inflamat. Unde datur candela puero
Inscibilem confortat. Unde israel vi-
cit Amalech post transitum maris rubri
Innocentiam tribuit. quod figuratum est per
columbam que sedit super Iesum baptizatum
Characterem imprimit. hoc signatur per
mare vitreum in Apocalypsa. 4.°. Fomite miti-
gat quod figurat aque frigiditas. Consonem
ecclesie prestat. sicut Jeremie circuncisio.
quoniam sanctificatus fuerit in utero. A sa-
tisfactione exteriori liberat. quod non requirit
gemitum neque planctus intelligit exterior
rem. nam exterior requiritur in adulto scilicet
contritio. potestate diaboli minuit. quod
signat exsufflatio. Ianuam celi aperit quod
signatum est christo baptizato aperti sunt
celi. Et notandum quod passio christi aperu-
it ianuam celi per causam meritoriam et
satisfactoriam generalem. Baptismus autem
aperit per causam efficientem singularem. Quod
ad laudandum. et aures ad audiendum ape-
rit. Unde ponitur salina in ore et aure pue-
ri. Templum christi efficit. Unde di-
citur baptizato. Exi immunde spiritus
et da locum spiritui sancto. Laudabilem
coram deo reddit. Unde balsamus est in
chrismate. Solent pueri baptizandi usque
ad pascha et pentecosten. nisi urgeat ne-
cessitas. vel timeatur periculum reserva-
ri ad signandum quod in baptismo fit resur-
rectio spiritualis. et quod gratia spiritus sancti
datur. Baptismus christi et Joannis con-
ueniunt in materia et in modo mergendi.

sed differunt in forma quia baptismus
Joannis tradebatur in nomine venturi
Differunt etiam in effectu. quia baptis-
mus christi vivificat. Joannis autem non
Item in fine quod baptismus Joannis ad ba-
ptismum christi inultabat.

De cathecismo et exorcismo.

Capitulum.

io.

Cathecismus et exorcismus tamquam
preparatorij premittuntur baptis-
mo ut in ipso gratia efficacius operetur.
Tribus de causis cathecismus institutus
est. Primo propter instructionem de articu-
lis omnibus ad fidei susceptionem. Secundo propter
responsiones ad fidei professionem. Tercio
propter responsionem ad fidei observan-
tiam. Quia vero adultus peccatum pro-
prium habet requiritur hec ab eo. et pro
se respondere debet. Parvulus autem quia
non habet peccatum actuale. nec per se res-
pondere potest. requiritur hec ab eo per
vicarium. quod pro ipso respondet de fidei
observantia. Exorcismus ideo institutus
est ut baptizando diaboli potestas repel-
latur. Nam propter peccatum hominis
diabolus in homine potestate accepit. et est
in illa que veniunt in usum hominis. Un-
tam adulti quam parvuli exorcizari debent
ad expulsionem diabolice potestatis.

De confirmatione.

Cap. ii

Confirmatio sacramentum est pugna-
tium. id cuius substantia sex sunt. duo
ex parte sacramenti in se. scilicet materia cha-
rismatis et forma verborum que talis est se-
cundum morem magis communem. Signo te signo
crucis. confirmo te chrismate salutis. In
nomine patris et filii et spiritus sancti. Duo ex
parte ministri. scilicet dignitas pontificalis et in-
tentio debita. Duo ex parte susipientis
scilicet fons in quo debet fieri chrismatio
et quod confirmandus sit baptizatus. Unc-
tio chrismatis triplex fit in tribus sacra-
mentis quorum diversitas ex fine accipit
In baptismum fit in vertice ad signandum

fidei susceptionem quia vertex est locus
cellule rationalis. In confirmatione fit in
fronte ad significandum audaciam confes-
sionis. cuius impedimentum est timor et
verecundia que spiritualiter manifestatur in
palore vel rubore frontis ex propigitate
cellule imaginabilis. In ordine fit in ma-
nibus ad significandum potestatem consecra-
di divini corporis sacramentum. Huius sacri
multiplex est utilitas. quod gratia datam in
baptismo confirmat per 77. Confirmatio
hoc deus quod operatus es in nomine sancti in baptis-
mo. Ad militiam spiritualem prepat. Unde
confirmandi tamquam pugiles pugnaturi in-
unguntur ne ab inimicis de facili terrea-
ntur. Et quod omnes christiani debent esse in bel-
lo christi pro hoc omnes debent facere hoc
accipere ut facilius possint contra mundum
carnem. et diabolum pugnare ad confessio-
nem constantem nominis christi aiat que oportet
verum deum et verum hominem confiteri
Primo ut confiteamur eum secundum divi-
nam naturam patri et spiritui sancto equalem.
Secundo confiteamur eum secundum humanam natu-
ram crucis protulisse supplicium. Primum
apparet in forma verborum in trinitatis
expressione. secundum claret in fronte crucis
signatione. Intus et extra nos ornat spiritu
ali decoro intus quidem per conscientie puri-
tatem sed extra per odorem bone fame. Et hec
duo signantur in chrismate quod conficitur ex o-
leo propter primitiam et ex balsamo propter sanctum
in bonis agendis et malis sustinendis ro-
borat. Datur. nam ibi spiritus sanctus ad robur.
Aniam et corpus armat. Aniam quidem per in-
pressionem characteris contra pusillanimitatis
vitium. Corpus vero per clypeum cru-
cis. contra insultus demonum audaciam
prestat contra timorem in confessione
nominis christi. et in signatione fron-
tis qui est locus verecundie. post pugnam
coronat quod notatur in vita que circa
caput ligatur confirmati. Quedam sunt
circa confirmationem que non sunt de
esse sacramenti sed de bene esse que sunt
hec. Quod ieiuniis et a ieiunio detur

qđ per aliquem epō pñtetur. qui etiā pa
t riuus efficitur. qđ mitra circa caput circū
ligetur. per istud sacm̄ fiunt fideles ple/
ne christiani plenitudinem dico copie qui
tantum in batismo pleni facti sunt pleni/
tudine sufficientie. Sacramenta se hēnt
in dignitate. vt excedentia ⁊ excessiua. nam
eucharistia peminet in esse. Baptismus
in effectui. Patrimonium in mystērio qđ
signat coniunctionem xpī ⁊ ecclesie. Con
firmatio i dignitate ministri. quia non cō
fertur nisi ab epis. pñtia in peccatorū re
missione. ⁊ sic de aliis sacramentis.

De eucharistia: Capitulum. .ii.

Eucharistia ē sacm̄ charitatis taz
diuine qđ nostre. qđ deus in hoc sa
cramento signū magne dilectionis nobis
ōndit ⁊ nostre dilectionis affectū per idē
sacm̄ spiritualiter erga se inflammauit.
De subā huius sacramenti sūt quattuor.
primum ē qđ consecrās eucharistias sit sa
cerdos. Secundū spēs panis ⁊ vini. Ter
tium intentio cōsecrātis. Quartum ē for
ma verborum v3. Hec ē enim corpus. m.
et ista ē super calicem. Hic est enim calix
⁊c. Ad plenius intelligendū ista nota cir
ca intentionez qđ aliud ē intentio aliud at
tentio. quia intentio semper ē necessaria
vel spālīs vel generalis. sicut dictum est
de bap^o. Attentio autem non ē de subā. si
cut quando mēs rapitur in prolatione v
borum ad alia. qđ quandoqđ contingit ex
infirmirate. qñq; ex negligentia vel in cu
ria. ⁊ tunc ē peccatum. Sciendum prete
rea qđ non solum requiritur intentio confe
crantis. sed etiam intentio istud sacm̄ in
stituenti. Unde si aliquis sacerdos staret
in foro ⁊ super oēs panes formā verborū
proferret ēt cū intentione cōsecrandi nō
fieret ibi trāsubstantiatio. ⁊ hoc nō esset
pp defectū vtrius verborum cū una vice
sacerdos possit cōsecrare tot hostias quot
toti mūdo sufficerēt si eēt necessarie ec
clesie s3 pp defectū intentōis illius qđ hoc
sacm̄ instituit qđ nō intendit qđ cū tali lu
dibz vel stultitia fieret cōsecratio. s3 pro

utilitate vel necessitate eccleie generalis
vel pñcularis. Circa quoz formā verbo
rū sciendū qđ cum dr. hoc ē enim corpus
meū. ista cōiunctio. n. nō ē de subā forme
s3 de bñ esse ipsius. Tñ omitti non d3. ali
ud nāq; ē forma necessaria sine qua non
pōt trāsubstantiatio fieri. aliud ē forma de
bita sine qua non d3 fieri. eodē modo dicē
dum ē de speciebus panis ⁊ vini. Tñ no
ta qđ materia eucharistie. alia ē necessaria
alia ē debita. Materia necessaria ē qđ eu
charistia pñtis sit frumentinus. qđ sine illo
nō pōt fieri cōsecratio. S3 materia debita
ē qđ panis ille sit azimū. qđ licet in ferme
tato posset cōfici. tñ hoc non d3 fieri du
plici de cā. prima ē qđ panis azimū cōue
nit institutioni. Christus. n. dedit discipulis
corpus suum cōfectum in tali materia. se
cunda ē qđ talis panis conuenit ēt signifi
cato. Christus. n. sine oī fermento pccī fu
it. Sili dicendū ē de materia calicis. quia
alia ē materia necessaria alia debita. Ma
teria necessaria calici ē vinum. qđ sāguis
xpī nō pōt in alia materia cōfici qđ in vino
Materia vero debita ē qđ aqua vino mī
sceatur. ⁊ hoc duplici rōe. pria qđ talis ma
teria cōuenit institutioni. xps. n. sanguine
suū sub tali specie dedit. scda qđ talis ma
teria cōuenit ēt significato. qđ ecclia que
p aquam signat. xpo per fidē ⁊ charitatē
iungitur. sciendū qđ in aceto ⁊ agresta nō
conficit. qđ acetū non ē vinum fuit sic. ⁊
agresta non est vinum. sed erit. In
cōfectione sāguinis tā modicū aque ddet
ammiseri vino qđ absorberi possit ab illo
aliogni impedit cōsecratio. s. si vinum ab
aqua vincit. Istud designat. qđ cū nos ad
xpm cōuertimur non ipse in nos. s3 nos i
ipsū mutamur. qđ corpi suo mistico icor
poramur. Si vna gutta vini imponit ex
aliqua negligētia sāguini non pp hoc de
finit eē sanguinis. nec pp amixtionē vinū
in sāguinē mutatur. s3 vtraq; spēs in sua
natura pmanet. s3 si de vino multū poni
tur ad vñā guttā sāguis. sicut qñq; fit in
ablonē tūc ibi definit eē sanguis. qđ spēs

illius gutte sub qua ē sanguis absorbetur
 a multo vino adiecto. Circa eucharistiā
 ē quoddā sacm tñ vt spēs panis. ⁊ vini
 quoddā ē ibi res tñ vt corpus xpi mysti
 cū quoddā ē ibi res ⁊ sacm vt corp⁹ xpi
 verū quod traxit de virgine. Istud enī
 ē res primi ⁊ sacm. scōi. Sub vtraq; spe
 totus xps ē indiuisus. s. corpus ⁊ aīa ⁊ de
 us. ac p hoc vtroq; ē vnum simpliciss
 mū sacm. Sub spe nāq; panis ē corpus
 xpi p conuersionē ⁊ sanguis p cōnexio
 nē ⁊ aīa per cōiunctionē. ⁊ diuitas p vnio
 nē. Ista. n. quattuor nō pnt diuidi nec ab
 inuicē sperari eodē mō dicendū ē de san
 guine. Preterea xps totus ē in tota spe
 sic q; ē in qualibet pte eius siue sit integra
 ī la spēs siue diuisa. ac per hoc non ē ibi
 vt circūscriptus uel occupans locum vl
 hñs sitū vel perceptibilis p aliquē sensū
 corporeū. Exēplū hulus hēmus ī speclo
 quod si diuidat in multas ptes ī qualibet
 appet imago que prius apparebat in ite
 gro. Idē exēplū ē de sermone multis
 recito q; quilibz auditor recipit illū totū
 Ande quis sermo sit vnicus in pferēte
 totus tamen ē in quolibet audiente. Ho
 stia frangitur in tres partes pp multas
 rationes. Primo pp tres psonas diui
 nas in vna essentia. sic p tres partes ī di
 uisione hostie. vnus tñ ē xps. Secūdo pp
 ter tres status ecclesie. s. militantū triū
 pbantium. ⁊ in purgatorio existentium.
 Tertio propter tres status christi ī qbus
 fuit. s. mortalis mortu⁹ ⁊ immortalis. quar
 to propter tres opationes in corpore xpi
 tēpore passionis. s. manū pedū. ⁊ lateris
 Quinto pp tres subās in xpo. s. diuinita
 tis aīe ⁊ corporis. Sacm corporis xpi fi
 guratū ē multiplr. s. in oblatione melchi
 iadech ī qua figurate hēm⁹ formā exte
 riorē faci. ⁊ primū effectū. s. refectiōem
 ibi. n. precesse figura spiritalis in pane.
 ⁊ vino. Item eucharistia ē refectio spiri
 tualis vite in re. Itē in māna vbi figura
 tur effectus glorie. Item ī agno pascha
 li in quo figurabatur liberatio a seruitu

te egyptiaca. Itē noster agnus ē signum
 liberatōis a diabolo. Itē in diuersis sa
 crificijs d quibus hētur ī leuitico quibus
 figurabatur oblatio passionis xpi vbi fu
 it hostia ad recōcillationem ⁊ victia quo
 ad satisfactionem pro peccatis nostris ⁊
 holocaustū quo ad totus corporis sui le
 sionē. Itē in oblatione māne de qua legi
 tur libro. Indicaper quā figurabat ī quo
 debet fieri oblatio ⁊ super quē q; in fide
 Jesu xpi qui per petram designat. Item
 ī virga ionathe mellita vbi figurabatur
 quis offerre obeat: per fauū enim mel
 lis designatur deuotio offerētis. Figura
 sanguinis christi fuit vnū ad designādū
 refectiōem. Cant cap. i. Introduxit me
 rex in cellam vinariā. Itē aqua ad signi
 ficandū ablutionem. Unde illud. Vidi a
 quam egredientē rē. Item sāguis ad de
 signandū redemptionē. Heb. cap. ix. Si
 nē sanguinis effusione non sit remissio.

De dignitate eucharistie.

Capitulum.

13.

d Ignitas ⁊ excellentia hulus sacra
 menti apparet in multis. primo q;
 sicut dictū ē tam ante legem q; in lege fu
 it prefiguratū. Scdo q; a prophetis pro
 nūciatū psal. 77. Panem angelorum
 mā. homo. ponitur hic preteritū pro futu
 ro prophetali certitudine. Tertio quia a
 christo institutū. ⁊ hoc dupliciter. s. vbo
 ⁊ facto. Verbo vt pz Jo. 6. Ego sum in
 qt panis viuus qd de ce. de. facto. Ma
 thei. ix. Accipite ⁊ come. hoc ē corpus me
 um. Quarto quia ab apostolis seruatus.
 Cor. cap. x. Conuenientibus vobis ī vnū
 ⁊ cetera. Quinto quia a summis pontifi
 cibus sollempnizatum qui ordinauerūt cē
 tū ⁊ orationes locū ⁊ tempus vestimēta
 ⁊ vasa diuersa que omnia sūt ad decore
 hui⁹ sacramēti. Maxima dignitas appa
 ret in hoc sacramento quia cū christus
 consistet ex tribus substantijs. s. deitate.
 anima ⁊ corpore. Ipsa siquidē deitas ex

cellit omnia p[er] lxxvii. Magnus dominus
et lau. ni. Itē aia eius pcellit oēs aias cuz
sit pena gra et veritate. i. perfectissima in
affectiva et cognitiua. Item corpus ei⁹ ex
cellit oia corpora qd de scificato corpore
beatissime virginis fuit sumptū et diuini
tati vnitū ergo in xpō nobilissimum qd ē
in celo et nobilissimum in terra vnitū sūt.
De mirabilibus q[ui] sunt in eucharistia.

Capitulum:

xliii

mirabilia sunt in hoc sacro. primū
ē qd est ibi corpus xpī in tanta q̄ti
tate sicut fuit in cruce. et sicut iam ē in ce
lo. nec tñ excedit terminos illius forme.
Secundū qz ibi sūt accidentia sine sūo
Tertiū qz ibi panis ita conuertit in corpe
xpī quod non fit materia corporis xpī. nec
annihilatur. quartū qz idem corpus nō au
getur ex multarū hostiarū sumptiōe. qn
tum qz idem corpus in pluribus locis est
sub oibus hostijs consecrat. sextū qz quā
do diuiditur hostia nō diuiditur corpus.
sz sub qualibet parte totus ē xpī. septimū
qz quando tenet hostia in manibus et uide
tur oculis: corpus xpī nec tangitur nec ui
detur. sed hec tñ modo circa spēs sunt.
octauum qz cū definunt iste forme. tūc et
definit esse ibi corpus a sanguis xpī. nonū
qz cū non fit ibi panis vel vinū. tñ accide
tia eundem effectum hñt vt prius. s. facia
re inebriare et huiusmodi. Nota qz deo cō
uenit esse vbiqz simpliciter et proprie. cre
ature cōuenit eē in vno tñ loco. Corpus
vero xpī medio modo se hz. Cum enī sit
creatura non dz equari creatori in hoc qz
sit vbiqz. Cum xō vñtum sit deitati dz
in hoc excellere alia corpora. et simul et
semel possit eē in pluribus locis sub isto
videlicet sacro. In sacramēto eucharistie
quoddam ē secundū naturā. vt hoc qz ibi
accidentia sūt i loco terminato. Quoddā
ē ibi supra naturā. sz nō super intellectum
ut hoc qz ibi sūt accidentia sine subd. Quod
dā ē ibi supra naturam et intellectū. vt qz

ibi xpī ē totus et tantus q̄tus fuitū cruce
nec tñ excedit terminos illius parue for
me. De mirabili trāsubstātiatōe. nota qz
triplex ē mutatio. Una est artificialis vt
quando fit vitrum de cineribus. Alia est
naturalis et hec duplex. s. subālis et accide
ntialis. Accidentalīs ē quando idem subm
manet sub diuersis accidentibus sibi inuicem
succedentibus. Subālis est qñ eadē
materia manet sub diuisis formis subāli
bus. sicut pz in trāsmutatiōe elōy adinuicē.
tertia ē mutatio supnaturalis. vt quā
do nec materia nec subm manet. sz tñ ac
cidentia sine subd. et talis mutatio ē in trā
substantiatione corporis xpī. In rez mu
tatione pōt notari triplex difficultas. vel
ex pte termina quo. vel ex parte termi
ad quē. vel ex pte distantie terminorū ad
i uicem. primo mō creatio ē mirabilior oī
bus mutatiōibus que ē de nō ente simplr
2º. modo cōsecratio corporis xpī est mirabi
lior oibus. quia est ens in actu pū exstēs
tertio mō incarnatio xpī ē mirabilior q̄
cunqz mutatiōe. qz ibi est vñio in finite sbē
ad finitam phūs distinguit quadruplicē
mutatiōē subālem. prima ē a non ente
i ens. et hec dz generatio. secda ē ab ente
in nō ens. vt corruptio. tertia ē ab ente in
ens qd mō non ē. sed iā erit ut productio.
quarta ē ab ente in ens iam exstēs. et ē
talīs cōuersio panis i corpus xpī. hec mu
tatio nō habet similitudinē i natura. sed
alteratio quasi cōtraria. quia hic mutatur
substantia una in aliam. manent tamē ea
dem accidentia. sed i alteratione ecōuerso
est quia ibi mutantur accidentia. et māet
eadem substantia. sicut patet i corporali
bus. quando fit de. albo nigrum et i spiri
tualibus quando fit de iusto impius vel d
ignorante sciens. nota qz hec prepositio d
multipliciter sumitur. quādoqz notat cāz
efficientem. vt cum dicitur christus con
ceptus est de spiritu sancto. quandoque
materiam. vt cum dicitur christus natus
de uirgine. qñqz idemptatē subē. ut cuz
dicitur christus natus de patre. quādoqz

transubstantiationem vel conuersionem
vt cū dī corpus xpi sit de pane qñqz ordi
nem vt cū dī creatura eē de nihilo.

De effectu eucharistie.

Capitulum.

Id Igne suscipiens corpus xpi bonū
multipliciter consequitur. Prīmū
ē cōmemoratio xpi. 2ª dñb. cap. 26. Hoc
facite i meam cōmemoratiōem. s. dilectōis
liberationis et imitationis. Item vniūfica
tio interior. qz aliquando p virtutem hu
ius sacramenti fit de attrito contritus.
Unde Gen. 3°. Signum vite comestum
vitam prestabat. sic p gratiā purgamur
illuminamur. pscimur reficimur. et viuī /
ficamur. Et bñ redditur vita p cibū per
quem et mors itrauit. Itē corpori christi
mystico sic copamur. An dcm fuit. Aug.
Non tu me mutabis i te. sed tu mutabe /
ris i me. Istud nō itellr d ymone corpis
mystici de nouo faciēda s. de augēda. n
enim vnie dissilia. Itē spūalis resectio.
psal. 22. In loco pascue etc. Deus. n. nō tm
istituit sacm qd nos i esse grē gnaret. ut
baptismū vl qz genitos roboraret. ut cō
firmationē. Alterum ē quod roboratos
nutraret. vt eucharistiam propter quod
hec tria sacramēta dātur oibus q ad fidē
accedunt. Item deuotiōis augmētatio. ps.
22. Impinguasti i oleo caput meū. nutrimē
tū. n. quod datur vobis quantū ad eē gra
tuitū i tribus attendit. s. i cōtīuatiōe deuo
tōis ad deum. et dilectōis ad proximum et
dulcedis itra met ipsū. Item fomitis mi
tigatio. psal. 22. Sup aquam resectōis et.
qz sicut aqua refrigerat. sic et istud sacra
mētum furorem concupie mitigat. Item
collo grē. Exo. cap. 16. Descēdēte māna
descēdebat parit ē ros. Itē virtutū robo
ratio. psal. 103. Panis cor hoīs cōfirmet.
Itē peccōrum remissio. qz p istum cibum
semp fit repatio depditi. Unde quando
dī i oratione domica panem nrz quo da
nobis hodie itati sequitur. et dī. nō. bī. nra
istud itellr de venialibus tantum. qz sicut

alimētum naturale prodest viuēti et nō
mortuo sic alimētū spūale. item contra
diabolū armatio. psal. 22. Parasti i cōspe
ctu meo mē. aduer. oēs etc. Itē spei eleua
tio. Unde apls ad Ro. 8. Quō cū illo nō
omīa nobis donauit. Itē amoris excita^o.
Ber. Dilce xpiane quantū debes dilige
re christū q debet nobis carnē suam i ci
bum. sanguinem i potū animam i preciū
aquam lateris in lauacrū. Itē fidei cōmē
datiō. qz i hoc sacro fides eleuat. et super
naturā supra sensū. et supra intellectum.
Apls. 2. ad cor. x. Captiuātes oēm itellec
tum in obsequiū christi item angelica cō
uiuatiō psal. 103. Panem. an. mā. bō. Itē
regni celestis collo. Jo. vi. Qui māducat
meam car. et bī. m. s. habz vitam eternā.
Item spūalis delectatio. Sapie cap. xvi
Panē de celo psti. eis oē dele in se hñtē
etc. Item intellectus illuminatio. j. Re. ca.
i. 4. Guitauit ionathas d melle et illumia
ti sunt oculi eius. De effectu eucharistie
dic. Ber. Corpus xpi ē egris medicīna
peregrinantibus vita debiles cōfortat.
valētes delectat. languores sanat sanita
tem seruat p hoc fit homo mansuetior.
ad correptionē patientior ad laborem ar
dentior ad amorē sagacior ad cautelam.
ad obedientiā promptior ad gratiarū ac
tiones deuotior. Sicut recte cōcantibus
multa bona proneniūt. vt dictum ē sic in
digne sumentibus corpus xpi multa ma
la occurrunt. nullius. n. opus placet dō ni
si pleceat ipse prius idigna enī cōmūto
peccatis hoīem illaqueat. damnationē p
parat proximū scandalizat mentē exce
cat tētationi subiugat deū irritat vitam
temporalē breuiat. gratuitis spoliāt. de
his per ordinem dī in psal. 68. Fiat iquit
mensa eorum corā ipsis i laqueū ecce pri
mū et in retributionē ecce. scdm. et in scan
dalū. ecce tertiū obscurētur oculi eorum
ne videant ecce quartū et dorsum eorum
semper incurua ecce quintum effunde su
per eos iram tuam. ecce sextum. fiat ha
bitatio eorum deserta. ecce septimū et in

tabernaculis eorum non sit qui inhabitet ecce octauum.

De modis sumendi eu: baristiam.

Ca.

16.

Corpus christi quattuor modis sumitur. Quidam accipiunt illud spiritualiter tantum ut accipiunt rem sacramenti id est gratiam et non ipsum sacramentum corporis christi. De hoc modo sumendi dicit Augustinus. Crede et manduca. id est corpori christi mystico incorporatus es. Quidam sacramentaliter tantum ut communicantes in mortali peccato. quod licet deus sit vobis per essentiam. non tam per gratiam. Quidam spiritualiter et sacramentaliter. ut accipiunt rem et sacramentum. id est communicantes in gratia. Quidam neutro modo. ut nec rem nec sacramentum accipiunt ut heretici qui nihil proficiunt. Primi non manducantes manducant sancti manducantes non manducant. tertii manducantes manducant. quarti non manducantes non manducant. Circa communionem committitur peccatum tribus modis. Primo cum quis statuto tempore communionem dimittit. Jo. vi. Nisi manduca. car. fi. bo. et. Secundo cum quis suo tempore male accedit. Aplos. ad. cor. xi. Qui autem sunt indigne iudicium sibi manducant et bibunt. tertio cum post communionem a peccatis non se custodit. et iste triplex malus incurrit. Primo quod christus quem suscipit ignominiose a se expellit et turpius eiecit. quod non admittit hostiam. secundo quod talis quodammodo similitudinem inde gerit. quod postquam cum christo cenauit ipsum tradidit. Sic et absalon fratrem ad conuiuium vocauit et post ea occidit. tertio quod ordines honestatis pervertit. Venturo. non reuerentiam exhibet preteriti nullam. Unde filius est illis ramis oliuarum obuiauerunt christo. et post modum crucifixerunt. qualiter autem ad communionem accedendum sit discere possumus in esu a gnatpascal. Comedebar. non iudici accitit rebus. et calciatis pedibus baculos habentes in manibus cum lactucis agrestibus et panibus azimis festinater. per primum significatur puritas castitatis. Luc. cap. 12. Sint lumbi vestri precincti et lucerne et. per se-

cundum affectus deuotionis. Cant. 4. quam pulchra es et calciamentis per tertium meo riuum dnce passionis. Gen. cap. 32. In baculo meo transiui iordanem istum. per quartum a maritudo contritionis. ps. 79. Libavit nos pane lacrymarum. per quantum promptitudo bone voluntatis et operationis. prouer. Vidi hominem velocem in operibus suis coram regibus stabit. Item quales debeant esse committentes ostenditur in vestibus sacerdotalibus. Requiritur. n. ista. scilicet iudicium discretionis mundicia castitatis. mortificatio carnis. constantia fortitudinis perseverantia longanimitatis. perfectio charitatis. primus notat in superhumerali. secundum in alba. tertius in cinctura. quartum in fauore siue manipulo quod portatur in brachio sicut clypeus. quantum in stola. sextum in casula. Corpus christi sumitur velatum accidentibus multiplici ratione. primo propter meritum quantum ad bonos. quod secundum. Greg. fides non habet meritum cui humana ratio prestat experimentum. secundo propter indignitatem. quo ad malos. Exemplum de bethsaminibus quod percussi sunt quando archas domini illuserunt. tertio propter ibecillitatem quantum ad omnes. Non enim possemus videre claritatem corporis christi glorificati. Exemplum de moysi in cuius facie non poterant intendere filii israel quando resplenduit. quarto propter vitandum horrorem crudelitatis quod fieret si christi carnem dentibus attractaremus. Tres sunt cause. quod laicis non datur istud sacramentum suo duplici specie. prima est. quia possent credere quod totus christus non esset sub utraque specie. secunda propter periculum quod de facili posset effundi sanguis. tertia ut veritas respondeat umbræ quod in lege non habebant et offerentes de libamine.

De abstinencia a comunione.

Capitulum.

17.

Abstineret quedam a communionem propter culpam propriam et aliqui sine culpa mortali. sed propter sacri reuerentiam. sicut qui feriunt se minus mundos mente vel carne. vel et indeuotos. et isti beneficiunt dummodo possint iuste et sine aliorum scandalo supersedere

Unde ubi non igitur necessitas consulendum est
 talibus ut de coione expectetur quousque pa-
 ri et deuoti ac circumspecti possint accedere
 Nulla tamen necessitas de coione compellere ut ali-
 quid in peccato mortali existens scilicet coicet. pec-
 catum facit indignum coione tribus modis. aut
 in habitu. ut quando quis accedit non contritus de pec-
 cato preterito et confessus. Aut in actu. ut quando
 quis inmutat formam sacri. et irreuerens ipsius
 tractat. Aut in proposito. ut quando habet volunta-
 tem peccandi in futuro. Propter reuerentiam
 sacri fit et exclusio a coione triplex. Primo
 propter reuerentiam sacri exterioris. sic excludit
 pollutio et imunditia corporalis. Secundo propter re-
 uerentiam rei continere sub formis. sic exclu-
 dit defectus indicij rationis. ut in pueris et ame-
 tibus. Tertio propter reuerentiam rei signate. id est
 unitatis corporis mystici. sic excludit vincu-
 lum inter dicti uel suspensionis uel excoicationis
 nisi est iniuste. Sic igitur propter solam reuerentiam
 sine omni culpa excluduntur multi coione. hoc pri-
 mo patet in pueris qui tamen sunt propter etatem ad
 ultimum. scilicet. vi. annorum et apparer in eis signa
 reuerentie et discretiois potest sumere. alias
 non. Idem patet in furiosis qui excluduntur sine cul-
 pa qui tamen coicare possunt. qui habent lucida inter-
 valla. Item cum quis habet lutosas manus. hoc habet
 non fit culpa. tamen pro sola reuerentia non debet
 tractare corpus christi. Tria ergo hominum exclu-
 debantur in lege ab usu agni. scilicet. incircumcisi qui
 significant accedentes irreuerenter ad coio-
 nem. Legitur lib. 2. q. 1. per cunctos est. Deinde qui teti-
 git archam domini. Item alienigene hi significant
 infideles de quibus Gene. 24. p. 1. pessima duo
 ravit filium meum. Item imundi qui significant
 habentes peccatum mortale. Unde Isa. cap. 52.
 et. 1. et. 2. et. 3. et. 4. et. 5. et. 6. et. 7. et. 8. et. 9. et. 10. et. 11. et. 12. et. 13. et. 14. et. 15. et. 16. et. 17. et. 18. et. 19. et. 20. et. 21. et. 22. et. 23. et. 24. et. 25. et. 26. et. 27. et. 28. et. 29. et. 30. et. 31. et. 32. et. 33. et. 34. et. 35. et. 36. et. 37. et. 38. et. 39. et. 40. et. 41. et. 42. et. 43. et. 44. et. 45. et. 46. et. 47. et. 48. et. 49. et. 50. et. 51. et. 52. et. 53. et. 54. et. 55. et. 56. et. 57. et. 58. et. 59. et. 60. et. 61. et. 62. et. 63. et. 64. et. 65. et. 66. et. 67. et. 68. et. 69. et. 70. et. 71. et. 72. et. 73. et. 74. et. 75. et. 76. et. 77. et. 78. et. 79. et. 80. et. 81. et. 82. et. 83. et. 84. et. 85. et. 86. et. 87. et. 88. et. 89. et. 90. et. 91. et. 92. et. 93. et. 94. et. 95. et. 96. et. 97. et. 98. et. 99. et. 100. et. 101. et. 102. et. 103. et. 104. et. 105. et. 106. et. 107. et. 108. et. 109. et. 110. et. 111. et. 112. et. 113. et. 114. et. 115. et. 116. et. 117. et. 118. et. 119. et. 120. et. 121. et. 122. et. 123. et. 124. et. 125. et. 126. et. 127. et. 128. et. 129. et. 130. et. 131. et. 132. et. 133. et. 134. et. 135. et. 136. et. 137. et. 138. et. 139. et. 140. et. 141. et. 142. et. 143. et. 144. et. 145. et. 146. et. 147. et. 148. et. 149. et. 150. et. 151. et. 152. et. 153. et. 154. et. 155. et. 156. et. 157. et. 158. et. 159. et. 160. et. 161. et. 162. et. 163. et. 164. et. 165. et. 166. et. 167. et. 168. et. 169. et. 170. et. 171. et. 172. et. 173. et. 174. et. 175. et. 176. et. 177. et. 178. et. 179. et. 180. et. 181. et. 182. et. 183. et. 184. et. 185. et. 186. et. 187. et. 188. et. 189. et. 190. et. 191. et. 192. et. 193. et. 194. et. 195. et. 196. et. 197. et. 198. et. 199. et. 200. et. 201. et. 202. et. 203. et. 204. et. 205. et. 206. et. 207. et. 208. et. 209. et. 210. et. 211. et. 212. et. 213. et. 214. et. 215. et. 216. et. 217. et. 218. et. 219. et. 220. et. 221. et. 222. et. 223. et. 224. et. 225. et. 226. et. 227. et. 228. et. 229. et. 230. et. 231. et. 232. et. 233. et. 234. et. 235. et. 236. et. 237. et. 238. et. 239. et. 240. et. 241. et. 242. et. 243. et. 244. et. 245. et. 246. et. 247. et. 248. et. 249. et. 250. et. 251. et. 252. et. 253. et. 254. et. 255. et. 256. et. 257. et. 258. et. 259. et. 260. et. 261. et. 262. et. 263. et. 264. et. 265. et. 266. et. 267. et. 268. et. 269. et. 270. et. 271. et. 272. et. 273. et. 274. et. 275. et. 276. et. 277. et. 278. et. 279. et. 280. et. 281. et. 282. et. 283. et. 284. et. 285. et. 286. et. 287. et. 288. et. 289. et. 290. et. 291. et. 292. et. 293. et. 294. et. 295. et. 296. et. 297. et. 298. et. 299. et. 300. et. 301. et. 302. et. 303. et. 304. et. 305. et. 306. et. 307. et. 308. et. 309. et. 310. et. 311. et. 312. et. 313. et. 314. et. 315. et. 316. et. 317. et. 318. et. 319. et. 320. et. 321. et. 322. et. 323. et. 324. et. 325. et. 326. et. 327. et. 328. et. 329. et. 330. et. 331. et. 332. et. 333. et. 334. et. 335. et. 336. et. 337. et. 338. et. 339. et. 340. et. 341. et. 342. et. 343. et. 344. et. 345. et. 346. et. 347. et. 348. et. 349. et. 350. et. 351. et. 352. et. 353. et. 354. et. 355. et. 356. et. 357. et. 358. et. 359. et. 360. et. 361. et. 362. et. 363. et. 364. et. 365. et. 366. et. 367. et. 368. et. 369. et. 370. et. 371. et. 372. et. 373. et. 374. et. 375. et. 376. et. 377. et. 378. et. 379. et. 380. et. 381. et. 382. et. 383. et. 384. et. 385. et. 386. et. 387. et. 388. et. 389. et. 390. et. 391. et. 392. et. 393. et. 394. et. 395. et. 396. et. 397. et. 398. et. 399. et. 400. et. 401. et. 402. et. 403. et. 404. et. 405. et. 406. et. 407. et. 408. et. 409. et. 410. et. 411. et. 412. et. 413. et. 414. et. 415. et. 416. et. 417. et. 418. et. 419. et. 420. et. 421. et. 422. et. 423. et. 424. et. 425. et. 426. et. 427. et. 428. et. 429. et. 430. et. 431. et. 432. et. 433. et. 434. et. 435. et. 436. et. 437. et. 438. et. 439. et. 440. et. 441. et. 442. et. 443. et. 444. et. 445. et. 446. et. 447. et. 448. et. 449. et. 450. et. 451. et. 452. et. 453. et. 454. et. 455. et. 456. et. 457. et. 458. et. 459. et. 460. et. 461. et. 462. et. 463. et. 464. et. 465. et. 466. et. 467. et. 468. et. 469. et. 470. et. 471. et. 472. et. 473. et. 474. et. 475. et. 476. et. 477. et. 478. et. 479. et. 480. et. 481. et. 482. et. 483. et. 484. et. 485. et. 486. et. 487. et. 488. et. 489. et. 490. et. 491. et. 492. et. 493. et. 494. et. 495. et. 496. et. 497. et. 498. et. 499. et. 500. et. 501. et. 502. et. 503. et. 504. et. 505. et. 506. et. 507. et. 508. et. 509. et. 510. et. 511. et. 512. et. 513. et. 514. et. 515. et. 516. et. 517. et. 518. et. 519. et. 520. et. 521. et. 522. et. 523. et. 524. et. 525. et. 526. et. 527. et. 528. et. 529. et. 530. et. 531. et. 532. et. 533. et. 534. et. 535. et. 536. et. 537. et. 538. et. 539. et. 540. et. 541. et. 542. et. 543. et. 544. et. 545. et. 546. et. 547. et. 548. et. 549. et. 550. et. 551. et. 552. et. 553. et. 554. et. 555. et. 556. et. 557. et. 558. et. 559. et. 560. et. 561. et. 562. et. 563. et. 564. et. 565. et. 566. et. 567. et. 568. et. 569. et. 570. et. 571. et. 572. et. 573. et. 574. et. 575. et. 576. et. 577. et. 578. et. 579. et. 580. et. 581. et. 582. et. 583. et. 584. et. 585. et. 586. et. 587. et. 588. et. 589. et. 590. et. 591. et. 592. et. 593. et. 594. et. 595. et. 596. et. 597. et. 598. et. 599. et. 600. et. 601. et. 602. et. 603. et. 604. et. 605. et. 606. et. 607. et. 608. et. 609. et. 610. et. 611. et. 612. et. 613. et. 614. et. 615. et. 616. et. 617. et. 618. et. 619. et. 620. et. 621. et. 622. et. 623. et. 624. et. 625. et. 626. et. 627. et. 628. et. 629. et. 630. et. 631. et. 632. et. 633. et. 634. et. 635. et. 636. et. 637. et. 638. et. 639. et. 640. et. 641. et. 642. et. 643. et. 644. et. 645. et. 646. et. 647. et. 648. et. 649. et. 650. et. 651. et. 652. et. 653. et. 654. et. 655. et. 656. et. 657. et. 658. et. 659. et. 660. et. 661. et. 662. et. 663. et. 664. et. 665. et. 666. et. 667. et. 668. et. 669. et. 670. et. 671. et. 672. et. 673. et. 674. et. 675. et. 676. et. 677. et. 678. et. 679. et. 680. et. 681. et. 682. et. 683. et. 684. et. 685. et. 686. et. 687. et. 688. et. 689. et. 690. et. 691. et. 692. et. 693. et. 694. et. 695. et. 696. et. 697. et. 698. et. 699. et. 700. et. 701. et. 702. et. 703. et. 704. et. 705. et. 706. et. 707. et. 708. et. 709. et. 710. et. 711. et. 712. et. 713. et. 714. et. 715. et. 716. et. 717. et. 718. et. 719. et. 720. et. 721. et. 722. et. 723. et. 724. et. 725. et. 726. et. 727. et. 728. et. 729. et. 730. et. 731. et. 732. et. 733. et. 734. et. 735. et. 736. et. 737. et. 738. et. 739. et. 740. et. 741. et. 742. et. 743. et. 744. et. 745. et. 746. et. 747. et. 748. et. 749. et. 750. et. 751. et. 752. et. 753. et. 754. et. 755. et. 756. et. 757. et. 758. et. 759. et. 760. et. 761. et. 762. et. 763. et. 764. et. 765. et. 766. et. 767. et. 768. et. 769. et. 770. et. 771. et. 772. et. 773. et. 774. et. 775. et. 776. et. 777. et. 778. et. 779. et. 780. et. 781. et. 782. et. 783. et. 784. et. 785. et. 786. et. 787. et. 788. et. 789. et. 790. et. 791. et. 792. et. 793. et. 794. et. 795. et. 796. et. 797. et. 798. et. 799. et. 800. et. 801. et. 802. et. 803. et. 804. et. 805. et. 806. et. 807. et. 808. et. 809. et. 810. et. 811. et. 812. et. 813. et. 814. et. 815. et. 816. et. 817. et. 818. et. 819. et. 820. et. 821. et. 822. et. 823. et. 824. et. 825. et. 826. et. 827. et. 828. et. 829. et. 830. et. 831. et. 832. et. 833. et. 834. et. 835. et. 836. et. 837. et. 838. et. 839. et. 840. et. 841. et. 842. et. 843. et. 844. et. 845. et. 846. et. 847. et. 848. et. 849. et. 850. et. 851. et. 852. et. 853. et. 854. et. 855. et. 856. et. 857. et. 858. et. 859. et. 860. et. 861. et. 862. et. 863. et. 864. et. 865. et. 866. et. 867. et. 868. et. 869. et. 870. et. 871. et. 872. et. 873. et. 874. et. 875. et. 876. et. 877. et. 878. et. 879. et. 880. et. 881. et. 882. et. 883. et. 884. et. 885. et. 886. et. 887. et. 888. et. 889. et. 890. et. 891. et. 892. et. 893. et. 894. et. 895. et. 896. et. 897. et. 898. et. 899. et. 900. et. 901. et. 902. et. 903. et. 904. et. 905. et. 906. et. 907. et. 908. et. 909. et. 910. et. 911. et. 912. et. 913. et. 914. et. 915. et. 916. et. 917. et. 918. et. 919. et. 920. et. 921. et. 922. et. 923. et. 924. et. 925. et. 926. et. 927. et. 928. et. 929. et. 930. et. 931. et. 932. et. 933. et. 934. et. 935. et. 936. et. 937. et. 938. et. 939. et. 940. et. 941. et. 942. et. 943. et. 944. et. 945. et. 946. et. 947. et. 948. et. 949. et. 950. et. 951. et. 952. et. 953. et. 954. et. 955. et. 956. et. 957. et. 958. et. 959. et. 960. et. 961. et. 962. et. 963. et. 964. et. 965. et. 966. et. 967. et. 968. et. 969. et. 970. et. 971. et. 972. et. 973. et. 974. et. 975. et. 976. et. 977. et. 978. et. 979. et. 980. et. 981. et. 982. et. 983. et. 984. et. 985. et. 986. et. 987. et. 988. et. 989. et. 990. et. 991. et. 992. et. 993. et. 994. et. 995. et. 996. et. 997. et. 998. et. 999. et. 1000. et. 1001. et. 1002. et. 1003. et. 1004. et. 1005. et. 1006. et. 1007. et. 1008. et. 1009. et. 1010. et. 1011. et. 1012. et. 1013. et. 1014. et. 1015. et. 1016. et. 1017. et. 1018. et. 1019. et. 1020. et. 1021. et. 1022. et. 1023. et. 1024. et. 1025. et. 1026. et. 1027. et. 1028. et. 1029. et. 1030. et. 1031. et. 1032. et. 1033. et. 1034. et. 1035. et. 1036. et. 1037. et. 1038. et. 1039. et. 1040. et. 1041. et. 1042. et. 1043. et. 1044. et. 1045. et. 1046. et. 1047. et. 1048. et. 1049. et. 1050. et. 1051. et. 1052. et. 1053. et. 1054. et. 1055. et. 1056. et. 1057. et. 1058. et. 1059. et. 1060. et. 1061. et. 1062. et. 1063. et. 1064. et. 1065. et. 1066. et. 1067. et. 1068. et. 1069. et. 1070. et. 1071. et. 1072. et. 1073. et. 1074. et. 1075. et. 1076. et. 1077. et. 1078. et. 1079. et. 1080. et. 1081. et. 1082. et. 1083. et. 1084. et. 1085. et. 1086. et. 1087. et. 1088. et. 1089. et. 1090. et. 1091. et. 1092. et. 1093. et. 1094. et. 1095. et. 1096. et. 1097. et. 1098. et. 1099. et. 1100. et. 1101. et. 1102. et. 1103. et. 1104. et. 1105. et. 1106. et. 1107. et. 1108. et. 1109. et. 1110. et. 1111. et. 1112. et. 1113. et. 1114. et. 1115. et. 1116. et. 1117. et. 1118. et. 1119. et. 1120. et. 1121. et. 1122. et. 1123. et. 1124. et. 1125. et. 1126. et. 1127. et. 1128. et. 1129. et. 1130. et. 1131. et. 1132. et. 1133. et. 1134. et. 1135. et. 1136. et. 1137. et. 1138. et. 1139. et. 1140. et. 1141. et. 1142. et. 1143. et. 1144. et. 1145. et. 1146. et. 1147. et. 1148. et. 1149. et. 1150. et. 1151. et. 1152. et. 1153. et. 1154. et. 1155. et. 1156. et. 1157. et. 1158. et. 1159. et. 1160. et. 1161. et. 1162. et. 1163. et. 1164. et. 1165. et. 1166. et. 1167. et. 1168. et. 1169. et. 1170. et. 1171. et. 1172. et. 1173. et. 1174. et. 1175. et. 1176. et. 1177. et. 1178. et. 1179. et. 1180. et. 1181. et. 1182. et. 1183. et. 1184. et. 1185. et. 1186. et. 1187. et. 1188. et. 1189. et. 1190. et. 1191. et. 1192. et. 1193. et. 1194. et. 1195. et. 1196. et. 1197. et. 1198. et. 1199. et. 1200. et. 1201. et. 1202. et. 1203. et. 1204. et. 1205. et. 1206. et. 1207. et. 1208. et. 1209. et. 1210. et. 1211. et. 1212. et. 1213. et. 1214. et. 1215. et. 1216. et. 1217. et. 1218. et. 1219. et. 1220. et. 1221. et. 1222. et. 1223. et. 1224. et. 1225. et. 1226. et. 1227. et. 1228. et. 1229. et. 1230. et. 1231. et. 1232. et. 1233. et. 1234. et. 1235. et. 1236. et. 1237. et. 1238. et. 1239. et. 1240. et. 1241. et. 1242. et. 1243. et. 1244. et. 1245. et. 1246. et. 1247. et. 1248. et. 1249. et. 1250. et. 1251. et. 1252. et. 1253. et. 1254. et. 1255. et. 1256. et. 1257. et. 1258. et. 1259. et. 1260. et. 1261. et. 1262. et. 1263. et. 1264. et. 1265. et. 1266. et. 1267. et. 1268. et. 1269. et. 1270. et. 1271. et. 1272. et. 1273. et. 1274. et. 1275. et. 1276. et. 1277. et. 1278. et. 1279. et. 1280. et. 1281. et. 1282. et. 1283. et. 1284. et. 1285. et. 1286. et. 1287. et. 1288. et. 1289. et. 1290. et. 1291. et. 1292. et. 1293. et. 1294. et. 1295. et. 1296. et. 1297. et. 1298. et. 1299. et. 1300. et. 1301. et. 1302. et. 1303. et. 1304. et. 1305. et. 1306. et. 1307. et. 1308. et. 1309. et. 1310. et. 1311. et. 1312. et. 1313. et. 1314. et. 1315. et. 1316. et. 1317. et. 1318. et. 1319. et. 1320. et. 1321. et. 1322. et. 1323. et. 1324. et. 1325. et. 1326. et. 1327. et. 1328. et. 1329. et. 1330. et. 1331. et. 1332. et. 1333. et. 1334. et. 1335. et. 1336. et. 1337. et. 1338. et. 1339. et. 1340. et. 1341. et. 1342. et. 1343. et. 1344. et. 1345. et. 1346. et. 1347. et. 1348. et. 1349. et. 1350. et. 1351. et. 1352. et. 1353. et. 1354. et. 1355. et. 1356. et. 1357. et. 1358. et. 1359. et. 1360. et. 1361. et. 1362. et. 1363. et. 1364. et. 1365. et. 1366. et. 1367. et. 1368. et. 1369. et. 1370. et. 1371. et. 1372. et. 1373. et. 1374. et. 1375. et. 1376. et. 1377. et. 1378. et. 1379. et. 1380. et. 1381. et. 1382. et. 1383. et. 1384. et. 1385. et. 1386. et. 1387. et. 1388. et. 1389. et. 1390. et. 1391. et. 1392. et. 1393. et. 1394. et. 1395. et. 1396. et. 1397. et. 1398. et. 1399. et. 1400. et. 1401. et. 1402. et. 1403. et. 1404. et. 1405. et. 1406. et. 1407. et. 1408. et. 1409. et. 1410. et. 1411. et. 1412. et. 1413. et. 1414. et. 1415. et. 1416. et. 1417. et. 1418. et. 1419. et. 1420. et. 1421. et. 1422. et. 1423. et. 1424. et. 1425. et. 1426. et. 1427. et. 1428. et. 1429. et. 1430. et. 1431. et. 1432. et. 1433. et. 1434. et. 1435. et. 1436. et. 1437. et. 1438. et. 1439. et. 1440. et. 1441. et. 1442. et. 1443. et. 1444. et. 1445. et. 1446. et. 1447. et. 1448. et. 1449. et. 1450. et. 1451. et. 1452. et. 1453. et. 1454. et. 1455. et. 1456. et. 1457. et. 1458. et. 1459. et. 1460. et. 1461. et. 1462. et. 1463. et. 1464. et. 1465. et. 1466. et. 1467. et. 1468. et. 1469. et. 1470. et. 1471. et. 1472. et. 1473. et. 1474. et. 1475. et. 1476. et. 1477. et. 1478. et. 1479. et. 1480. et. 1481. et. 1482. et. 1483. et. 1484. et. 1485. et. 1486. et. 1487. et. 1488. et. 1489. et. 1490. et. 1491. et. 1492. et. 1493. et. 1494. et. 1495. et. 1496. et. 1497. et. 1498. et. 1499. et. 1500. et. 1501. et. 1502. et. 1503. et. 1504. et. 1505. et. 1506. et. 1507. et. 1508. et. 1509. et. 1510. et. 1511. et. 1512. et. 1513. et. 1514. et. 1515. et. 1516. et. 1517. et. 1518. et. 1519. et. 1520. et. 1521. et. 1522. et. 1523. et. 1524. et. 1525. et. 1526. et. 1527. et. 1528. et. 1529. et. 1530. et. 1531. et. 1532. et. 1533. et. 1534. et. 1535. et. 1536. et. 1537. et. 1538. et. 1539. et. 1540. et. 1541. et. 1542. et. 1543. et. 1544. et. 1545. et. 1546. et. 1547. et. 1548. et. 1549. et. 1550. et. 1551. et. 1552. et. 1553. et. 1554. et. 1555. et. 1556. et. 1557. et. 1558. et. 1559. et. 1560. et. 1561. et. 1562. et. 1563. et. 1564. et. 1565. et. 1566. et. 1567. et. 1568. et. 1569. et. 1570. et. 1571. et. 1572. et. 1573. et. 1574. et. 1575. et. 1576. et. 1577. et. 1578. et. 1579. et. 1580. et. 1581. et. 1582. et. 1583. et. 1584. et. 1585. et. 1586. et. 1587. et. 1588. et. 1589. et. 1590. et. 1591. et. 1592. et. 1593. et.

et opere. Scōis tribus modis quātum ad grē collationē fidei spei et charitatis. Et tō tribus modis quātum ad glorificationē qua gaudebimus in dō sup nos itra nos de nobis ipīs et iuxta nos d proxis. Gloria in excelsis deo significat grarum ac / tionem. Collecta deuorā ofonem. Ep̄la et euāgelium noue et veteris legis obseruationem. graduale et alī vite actie et con / teplatiue perfectionē. Offerenda cōtri bulati sps sacrificiuz. Secreta significat statum vie. Prefatio statum priē. scūs exaltationem āgelorum presentū. Canō trāsitus membrorū in corpus xpī mysti cum. Pr̄ noster filiationē significat per grās. Agnus dī liberationem p misericor diā et triplica ē vt liberemur a mal̄ prete ritis pñitibus et futuris. Cōio significat bo ni operis consumationē. Circa quedā a lia que sunt in missa nota significationem allegoricā. Intelligimus. n. p altare cru cem. p calicem sepulchrū per patenā la pidem suppositum p corporale sindonez in qua corpus dñi fuit inuolutū. nota ē q oēs misse sūt eque bone qñ ad opus operatū. Ana tñ ē melior altera quātum ad opus operās. vnde melius est audire missā boni sacerdotis quā mali. sic in mē sa corporali eūdē cibū iocūdus sumi / mus a mūdo ministro quā ab immundo. nota q piclū ē si celebrāt missā i pecca to mortali vel hēns māus tremulas. l'ca ducū morbū hz. aut delit. aut idiota est. vnde talib⁹ ē iniūgēdū q abstineāt a mis sa. Itē qñ aliqis ē celebraturus missā bis n̄ dz suere abluōnē in missa priorī. qz ad missā secundā accederet non ieiunus.

De negligentis que fiunt in missa

Capitulum.

I p negligentia euenerit q̄ plecto canōe nec vinū nec aqua repiatur in calice statim pfūdī dz vtrūq. et sacerdos iterabit cōsecrationē ab illo loco. fili mō et pficiet⁹ in fine. ita tñ vt dimittat du as cruces que fieri singulārī sup hostiā cōsuenerūt. vel mīlius pōt dici q aliā ho

stiā sumat a canōne a principio ic̄piat. qz si de simplici vino vel aqua fiat cōsecra tō vinū reputabitur pro sacro. sed aqua nō si quid de sāguine ceciderit sup corpo rale vel palā alteris super albā uel casu lā pars illa rescidatur et in loco reliquaz reseruetur. primū extracto sacro quātūz poterit et sup̄to dñde abluatur et sūatur ablutio. si vero sup terrā lapidem vel li gnū ceciderit ligendus radendus et exter gendus ē locus ille et puluis in sacro loco ponēd⁹. porro si in ipsū sāguinem musca vel arāea ceciderit vel aliquid tale quod uix sine vomitu uel mortis piculo sumi pōt pfūdatur. et lauetur quā cautius pōt in calice et abluōnē sumat sacerdos. sed musca siue arāea sup piscinā cremetur. quod si corpus siue de corpe christi sup palā altaris ceciderit vel super vestimē tum non incidatur. sed vino abluatur et a ministro sumatur. Sed si infirmus corpus dñi reiciat suscipiatur prout diligentius pōt. et sumatur a sacerdote uel ab aliquo puero discreto et mundo. si eger n̄ potest illud resumere.

De pnia.

Capitulum.

20.

P Enitentia est vt ait. Amb⁹. prete rita mala plangere et plangenda ite ruz non committere. Item Gregorium. penitentia est ante acta peccata flere. et iterum flenda non committere. penitētia diffinitur per duplicem actum vnum qui est respectu preteriti. s. preterita plange re. alterum respectu futuri. s. plangenda non committere. primus actus est in re. secundus in proposito. penitentia duplex est quedam interior tantum. et hec est de iure naturali. quedam exterior que fit ad arbitrium. hominis prima non est sacra / mentum proprie. secunda vero sacramē tum est. non enim penitentia p se suscep ta dī proprie sacramentū ecclesie. cū tal̄ ēt āte baptisimū possit fieri. s. penitentie iniuncta p ministros ecclesie sacramen tum est. Notandum quoque est quod lugere pro peccatis propriis est actus

penitentie que ē virtus iustitie. s3 lugere pro peccis alienis siue malis ē alterius iustitias. s. misericordie. Lugere x̄o pro bonis eternis ē actus tertie britudinis. de qua dicitur. Beati q̄ lugent rē. De duratiōe penitentie sciendū q̄ exteriorē non oportet esse ppetuam. s3 de interiori distinguitur. est. n. penitētia interior scđm habitū et hec debet eē perpetua. alia ē secunduz actū et hanc non oportet esse ppetuam. sē per enī tenetur q̄s ad interiorē penitentiam habitualement qua velle et vult de cetero non peccare. sed ad exteriorē penitētiā nō semp tenetur. Itē alius ē dolor rationalis q̄ est peccati detestatio. alius sensualis q̄ est pailio. et primus dolor semper d3 esse in penitētia. scđs nō est de necessitate. Itē quāto hō non sit certus de peccati remissione. tñ non oportet pp hoc pñtiā exteriorē esse ppetuam. qz non exigit in talibus certitudo scientie. s3 sufficit scientia cōiecture probabilis. vt ē. qñ hō fecit probabiliter qd̄ debebat dolendo. cōfite do. satisfaciendo. emēdando. Lū in oī sacramēto noue legis sit aliqua materia visibilis elemētū que ē signū et causa gratie sit ē in sacramento penitētie debet esse sed tūc materiā sensibilis large sumit pro oī re. siue res illa sit exterior subā. siue actio hūana. Enī scđm hoc in pñtia prout ē sacramēta sunt res et verba. vba qdem i confessione et absolutione sūt. res at ē ipa actio hūana. ad itelligēdū ista plenius nota q̄ sicut i med cinis corporalibus quedaz cōsistunt in sola passione curati. vt ē sectō vulneris quedā x̄o in actione vt ē exercitatio cōpīs. Ita in sacris quedā consistūt i passione eius q̄ scificatur et non i actione nisi per accidēs vt baptisimus. cōfirmatō eucharistia extrema vinctō. ordo. Quedā x̄o cōsistunt i actu eius q̄ scificatur. vt penitētia et mīmonū. in pñtis ḡ que sine actu. nro opantur regituz exterior materia que significat et cām et rem sacri. In aliis vero ipse act⁹ n̄ est p materia sensibilē. similiter ex p̄dictis patere pōt qz qd̄dam

ē in hoc sacm cā tantū vt actus penitēt exterior. qd̄dā est res tñ vt remissio peccatorum. qd̄dam res et sacm vt cōfessio interior.

De qualitate penitentie.

Ca. 21.

e Si pñia quedā vera. Aug. Pñia vera est penitenda non cōmittere et cōmissa desiere. Quedā ē falsa. fidoz Irrisoz est et nō penitēs q̄ adhuc agit qd̄ peniteat. Quedā est coacta. ps. Cōuersus sum i erumna mea rē. Quedam est sera. Aug. si tūc penitēs qñ peccare nō potes. peccā miserū te nō tu illa. Quedā iniqua math. cap. xvi. Judas pñia ductus. rē. Quedā despata. sapie. Per agustia spūs gemēs dicētes itra se. pñia agētes. Quedā scā et meritoria. Bez. S. felix pñitiū humilitas. Cōfessio bona spes q̄ facile vincis inuincibilē. q̄ cito tremebundū. iudicem cōuertis i iūssimū p̄fem. Debet pñia esse amara. Die. Placētū uni genitū fac tibi. Volūtaria. Aug. Lū gaudio d3 facere immortalis futurus quecūqz faceret homo p differenda morte moriturus. Perfecta. Aug. Nulla pñia sera dūmodo vera. Accelerata eccl. 5. Ne tardes cōverti ad dñm. perseverans. Enī. Laui pedes meos quo inuabo illos. Fortis. Die. Licet i limine iaceat p̄. licet mī vbera gbus te nutrierat ondat per calcetū perge p̄fem rē. Itē pñia dī esse refectionis spūalis cū x̄o semp victuro. nō cum lazaro iterū morituro. Pñia debet esse p̄mpta et nōdiu dilatata. Et id. expectaui vt faceret vnas rē. Primo. s. ne ifructuosi simus. Unde Isa. cap. v. Expectaui vt fa. n. fecit at spi. Secūdo qz ad magna vocamur. Gen. Ego ero merces tua magna. Tertio ne ab eternis nuptijs excludamur sicut factum est fatuis virginibus que differebant se pparare. quarto ne ab hostib⁹ impediamur sicut filij israel a pharaone ne egredieretur de egypto. quinto quia relinquere peccatum etiam penis. compellimur. Greg. Contemnendus esset mundus etiam si rebus prosperis ab

bundaret. At cū tot aduersitatibus aium
pulsat. cū tot calamitatibus ingemnant.
qd aliud quā vt non ametur clāt. sēto ne
blāde seducamur sicut auis per fistulam
aucupis. 7 sicut piscis per hescā in hamo
7 sicut vrsus per mel. septimo ne morte p
ueniamur. Bre. Nihil certius morte tē.
octavo. ne p̄suetudine teneamur sicut ar
bor de facili non euellitur cū bñ radicat
Iere. cap. 13. nūquid ethyops pōt mutare
pellem suā 7c. Ad agendā p̄niam mouēt
quattuor de quibus Ber. Nūm̄is durum
ē cor qd non emeliūt beneficia nec trēt
supplicia. nec alliciūt p̄missa nec casti
gāt flagella. Impedimēta p̄nie sunt hec
.i. Pusillanimitas aggrediendi. tales sūt
sicut eq̄ns vmbraicus qui trūco l̄ vmbra
terre. 7 pudor confitēdi. s. sicut ait.
Aug. Verecundia magna p̄s p̄nie ē. hor
roz satis faciendi. sed contra dīc apls. iij.
ad cor. vj. Hoc momentaneū 7 leue tribu
lat cor. Belectatio peccādi. sed sp̄ale est
quod delectat eternū qd cruciat. Spes
diu viuendi. s. dominus dicit qd securis
ad ra. ar. pō. ē. Desperatio gratiā obtinē
di. s. contra dīc Ezech. cap. 18. quacūq;
hora ingemuerit peccator. Timor recidi
uādī Aug. quādo cecidi erexit me qñ ste
ti tenuit me quādo iul duxit m̄. Ita loqui
tar de deo. exēplū delinquēdi. sed stultus
ē qui uidit aliquē cadentē in foueā si non
fit in eodē loco cautior. Consuetudo pec
cādi. sicut balaā cōsuetus monitris non cu
rauit qd asina loqueretur. Confidētia de
dei misericordia qd quādo penituerit ip̄m
recipiet. sed hoc ē peccare in sp̄m scūm
Bre. ad misericordiā dei debemus saltem
erubescere si iustitiā volumus formidat.

De effectu penitentie.

Capitulum.

22.

p Er penitentiā absoluitur homo a
peccato restituitur ecclesie recon
ciliatur christo donis spiritalibus dita
tur. de filio diaboli filius dei efficitur. pa
radisus ei aperitur. Nec est que angelos
iustificat impium iustificat. amissa bona

reuocat. vitam eternam donat penā eter
nam vitat. Item penitentiā est secunda
tabula post naufragium. ad quam pecca
tor potest recurrere dum viuit in statu
vire presentis quādoquē 7 quotiens
cūq; diuinā misericordiam voluerit i
plorare. Duplex est naufragium. s. pecca
ti originalis 7 actualis. sed de primo libe
ramur per tabulam baptismi que virtu
tis efficaciam accepit a tabula crucis xpi
De secundo autem liberamur per tabu
lam penitentie quam diuina clementia
prouidit hominib. quia pro peccato actus
li non potest iterum baptizari. Nota
qd a reatu peccati liberamur per gratiā
a sequelis autem peccatorum per peni
tentiam. 7 partes penitentie. a miseria
vērō per gloriam. Item nota qd qualiter
opera mortificata viuificantur. quia licet
verum sit qd a priuatione ad habitum nō
sit regressus in vita naturali. non tamen
est verum in vita morali. Nam a priua
tione ad habitum voluntariū ē regres
sus scilicet a morte culpe ad vitam gra
tie. Unde dicendum est qd sicut peccata
actualia transeunt actu 7 remanent rea
tu. ita bona opera transeunt actu. 7 rema
nent merito. Secundū autem qd manēt
dicuntur mortificari vel viuificari. Bo
na igitur opera quam diu coniuncta sunt
radici merendū. s. charitati dicuntur viue
re. quando ab illa separantur dicuntur mo
ri. 7 quando reuertuntur dicuntur viuifi
cari. qd redeūt ad statū sue originis v3
grē 7 charitatis. 7 qd valēt ad maiorem
ratificationem charitatis.

De partibus penitentie.

Cap. 23.

p Artes p̄nie integrales sūt tres. s. cō
tritio. Cōfessio 7 satisfactio quib;
.n. cōplemētū peccati possit eē in actu solū
7 oris 7 cordis solū vel triū siml. tñ ad p
fectionē p̄nie exigitur horū triū aggre
gatio. Licet adesse simpliciter sufficiat
contritio i actu. 7 confessio 7 satisfactio i
proposito. non enim in hīs que hñt esse

13

successuum exigitur q̄ partes integrales
 sint simul s; exigitur hoc in toto q̄ h; es
 se permanes. Quod aut̄ sint tres partes
 p̄nie sic ostenditur. P̄nia enim est quod/
 dam spontaneū iudicium in quo contritio
 ē quasi quedam citatio vbi sequitur rei a
 te iudicem spontanea confessio. Deinde
 sequitur per iudicem ip̄site emende solu
 tio. Sed i hoc dī iudicium fori a iudicio
 poli. quia ibi confessus in iure condemna
 tur ⁊ hic absoluitur. Alia est partium ista
 rum sufficientia. quia cum oē peccatū cō
 mittitur corde ore vel opere. iustum ē vt
 per contrariū curentur. s. vt peccator cul
 pam animo detestetur. verbo exprimat.
 ⁊ facto puniat. Item p̄ peccatum offēdit
 homo deum ecclesiam ⁊ seipsum. sed per
 contritionē reconciliatur deo per confes
 sionem ecclesie ⁊ per satisfactionem sibi.
 Item iste tres p̄nie partes sunt diete qui
 bus itur ad terram promissionis. de q̄bus
 dicitur. ca. 3. Exo. 3. bimus viam trius die
 rum. Item iste tres partes significāt tres
 mortuos moraliter quos dominus susci
 tauit. quoniam per cōtritionem suscitatur
 puella in domo. per confessionem inuenis
 in porta. per satisfactionem Lazarus in
 sepulchro. De contritione. L. 24.

Contritio. est dolor voluntarie pro
 peccatis assumptis cum proposito
 confitendi ⁊ satisfaciēdi. hec definitio ma
 gistralis est. ⁊ ponitur ibi dolor pro ḡne.
 volūtarie assumptus ponitur ad differen
 tiam doloris naturalis. q̄ non est meritori
 us cū non sit de genere mortis s; volun
 tas ponit eū in ḡne morali pro peccis. ponit
 tur ibi p̄ materia doloris ad dīam dolorē
 inuidie q̄ est in bono alienō. Sic ergo diffi
 nitur contritio. put est actus virtutis. s; vt
 est pars sacri p̄nie oportet q̄ aliquid i
 cōparatione ad alias partes addat. ⁊ ideo
 ponitur cū proposito cōfitendi. ⁊ satisfaci
 endi. Nota q̄ cor dī durum. q̄ diuine in
 spirationi se rāgenti non cedit. sed obuiat
 in effectu peccati demorādo. Frangi vō
 dicitur q̄ incipit a proposito peccādi cre
 scipiscere. s; mundum totaliter cōuertat

Contritio vō dicitur quādo voluntas p̄fec
 te ab effectu peccādi resilit. In contritō
 ne duplex est dolor. Unus est voluntatis
 q̄ non est aliud q̄ peccati displicentia. Ali
 us est sensibilis. prius ē de essentia contri
 tionis ⁊ de hoc dolore intelligitur illud.
 Jer. ca. 6. Luctum vniuersi fac tibi. quia
 homo ex ratione debet magis velle nun
 q̄ peccasse q̄ vnigenitum viuere. Secū
 dus vero dolor non requiritur de necessi
 tate contritionis. sed de perfectione quia
 talis dolor non est in nostra potestate. no
 ta etiam q̄ contritio potest tantum iten
 di q̄ non solum culpa. sed etiam tota p̄a
 dimittitur. hoc potest fieri dupliciter. A
 no modo ex parte charitatis que displi
 centiam causat peccati. quia quandoq̄ cō
 tingit tantum charitatem incendi in actu
 q̄ contritio inde sequens merebitur abso
 lutionem ab oī pena vt i magdalena. alio
 modo sit istud ex parte doloris sensualis
 quē uolūtas in contritione excitat. q̄ ille do
 lor quedā pena ē que tm̄ pōt itēdi q̄ suffi
 cit ad dīationē culpe ⁊ pene. dīa quedā
 ē inf attritionē. contritōez nē mī isforme ⁊ sō
 matū scōz q̄ dī de fide isormi ⁊ formata
 Atq̄ at attritio fiat contritio distinguendū
 ē. q̄ contritio dī cū ḡa. tritio. hec at pōt ē
 duplx. Ano mō ē cōcativa. q̄ ḡa associa
 tur motui existēti in aīa. ⁊ illā isormat q̄
 vis nō eliciat. Alio mō p̄ cām ita q̄ mot⁹ a
 ḡa eliciat. p̄mo mō attritio fit cōtritio q̄
 act⁹ ille simplex manēs i aīa format adue
 niēte ḡa. sic color adueniente luce. 2º. mō
 ipossibile ē q̄ attritio fiat contritio. s; si que
 rit q̄ diu ḡs d̄ peccō dolere debeat. 3º. nē
 dicit Hugo d̄ scō Alc. Deus q̄ absoluit
 a vinculo peccati boīez colligat cū vinculo d̄
 testatōis p̄petue. s; detestatio peccati perpe
 tua quedā ē in hīu ad quā semp tenetur
 bō. ē post p̄fectā peccati remissionē de qua
 dicit Aug. loquēs de penitēte. semp dole
 at ⁊ de dolore gaudeat. ⁊ nō semp doluit
 se doleat Alia d̄testatio ē in actu. ad hāc
 hō n̄ tenet sēper. Sciendū at q̄ b̄ri ⁊ dā
 nati ⁊ b̄i q̄ sūt in purgatorio non hūit cō
 tritionēz. p̄prie cuius ratio est. quia con
 tritione. p̄prie sūpta sūt tria. s. ḡa. dolor

et effectus meriti satisfaciendi. In his autem non est dolor. In dānatis vero non est gratia et hi qui sunt in purgatorio non merentur.

De confessione. Cap. 15.

Confessio est ut ait Aug. per quam morbus latens spe venie aperit. confessio factialis que est per penitentiam convenienter describitur per penitentiam que est peccatum. et per actum que est aperire. et per finem que est spes venie. duplex est confessio. quedam est mentalis que dicitur fit. et hec est de iure naturali quedam est vocalis que fit homini. et hoc non est de iure naturali sed evangelico. Igitur autem in incarnatione christi sufficiebat confessio mentalis. quia deus non dū erat homo. sed postquam factus est homo. deus confessio fieri hominibus christi. In hoc. non quod ministris sacrorum christus dedit potestatem ligandi atque solvendi infirmum confessionem eis tamquam iudicibus fieri debere sic ergo christus instituit confessionem non tacite. sed apostoli promulgaverunt eam exempli se. Ita. cap. ultio. Confitemini alterutrum peccata vestra. Quāvis igitur i confitōe remittat peccatum iter. tamen confessio vocalis est necessaria in re quā habetur opportunitas vel in proposito articulus necessitatis eam excludit. et non cōtēptus religionis. et ista necessitas confitendi post contritionem non est in tali casu per necessitatem remedium cum peccatum tam sit dimissum. sed per obligationem precepti. Confessio. non. et satisfactio necessaria est non solum per reconciliationem in iudicio dei. sed et in iudicio ecclesie Quas circumstantias teneamus confiteri nota quod circumstantiarum quedam sunt trahentes in aliud genus peccati. ut coire cum muliere coniugata. et has tenet homo confiteri. Quedam sunt aggravantes in eadem specie. et harum quedam sunt non aggravantes notabiliter sicut scilicet et hoc mortali. has non tenet quis confiteri quia sunt quasi venialia peccata. quedam sunt aggravantes notabiliter. et has secundum quosdam tenet homo confiteri. non. non. sufficit illi qui accepit centum marchas de alieno. dicere ego accepi alie nū. cum homo posset iustificari si accepisset unum denarium secundum alios cōsūs. sed non tuti opinantes non. Circūstātie aggravantes peccatum notant huiusmodi. Aggravat ordo locus

mora causa scilicet tempus. Locus pusilla. modus genus. et status altus. Leditio numerus. et tas et scādala sexus. Quāvis peccata alicui nota sunt sacerdoti. tamen omnia ea confiteri. quia non sunt ei nota ut iudici. Quādiu possit quis differre confessionem due sunt opiniones. quidam dicunt quod peccator tenet confiteri statim bi ta opportunitate sufficere. Alii cōtēptus dicunt quod cum confessio sit iter precepta affirmatiua non obligat nisi per locum et tempus. Ecclesia autem determinat in decretis quod omnis homo confiteatur semel in anno. quia habet tunc glibet de necessitate cōficare. In casibus autem quattuor tenet quis autem hoc tempus confiteri. unus est rōe facti quia vult cōficare vel celebrare. Alius rōe periculi. ut si est in periculo mortis. tertius est rōe conscie ut si dictat sibi conscientia quod statim teneatur. quartus est rōe dubii ut si non spatillo anno habere confessorem quē modo habet. vel si habet casum papalem. et modo homo copiam confessionis seu penitentiarum dñi pape. Si queratur utrum confessio facta in peccato mortali valeat. dicendum est quod confessio est in remedium et in preceptum In quantum est in remedium non valet in mortali facta. tamen absolvitur homo a precepto. sicut fide baptismum suscipiens non recipit nisi sacramentum. et non re sacramenti. Verū confessio sit iteranda. Hora quod regulariter nullus tenetur confessionem bona fide factam iterare amplius. Sunt tamen quattuor casus in quibus tenetur quis iterare confessionem quorum duo sunt propter confessorem. Primus si deficit confessori clavis penitentie. eo quod non habet potestatem ab illo peccato absolvere. Secundus est si deficit si bi clavis scie. quia nescit discernere. Tertius est si confitens dimidiavit confessionem. oportet. non. quod vni fiat confessio itegre oium que habetur in memoria. Si vero aliqua exciderunt a memoria. non. ideo debet reputari confessio dimidiata. quartus est si contempsit seu neglexit et oblitus est satisfactionem. nam si sciret et adimplere vellet non oporteret confessionem iterare. si vero aliquis

cadat in peccm postq̃ bona fide fecit cōfessionē, questio ē utrū teneatur cōfessionez pus factam iterare. ⁊ ē opinio q̃ nō in specie s̃z in genere. ⁊ aliter dicant q̃daz. Nota q̃ cōfessio facta per nunciū vel p̃ ep̃i solā licet sit quoddā bonuz ⁊ meritoruz tñ inquantū est pars sacri penitentie non pōt sic fieri. q̃ determinatā habet materiā factus sermōis quo conscientia hoīs manifestari consuevit. Unde sine necessitate non licet taliter. In necessitate pōt defectus p̃ equipolentē actum suppleri.

De qualitate ⁊ effectu confessionis.

Capitulum.

q 26. **U**alis debeat eē confessio notatur his versibus. Sit simplex humilis confessio pura fidelis. Vera frequēs nuda discreta libens verecūda. Integra secreta lachrimabil accelerata. Fortis ⁊ acutās. ⁊ sit parere parata. Ad multa vallet confessio. A morte liberat. q̃ sicut cōfessus i foro cōtētiōso dānatur. sic in spiritali liberatur. Vulnere mentis sanat. Sibi. Vultus nō intellectū tardies sanat. Deum hōi manifestat. Aug. Si nollem cōfiteri non me tibi absconderē. sed te mihi. Paradisum aperit. Aug. Breue vēbuz peccaui. quod aperit portas paradisi. Exemplum tñ latrōe. peccata tegit. Unde quedā glosa. Si homo detegit. deus tegit. Misericordiā diuinā emollit. Glosa sup illud. Delictū meum cognitū tñ. se. Si homo agnoscit deus ignoscit. Aium iocundat. ps. In voce exultationis ⁊ confess. sonus ep̃i. Intercessores multiplicat. sacerdotes enī pro suis cōfessis orant. Conscientiam mūdāt Aug. Confitendo fit hō d̃ se do pulcher. sedus diaboli rumpit. Sicut cum aliq̃ secretū alterius detegit. Deo hominem coniūgit. Aug. Quid proprius auribus dei q̃ confitēs cor. ⁊ vita que est ex fide. In via salutis dirigit prover. 28. Qui abscondit scelera sua nō dirigitur. ⁊ contrario rē. peccm delet. ps. 31. Dixi cōfitebor aduersum me rē. Satisfactionez supplet. Glo. super Math. Iubemur confi

teri peccata nostra vt erubescantiam patiamur p̃ pena. ⁊ aluz p̃cauet. exemplū de dente putrido qui extrahitur ne alū p̃ putrescant.

Cui debeat fieri confessio.

Capitulum.

27.

g **G**eneraliter teneas. q̃ confessio debet fieri sacerdoti habenti clauas que sunt scientia discernēdi ⁊ potās ligandi atq̃ soluendi. Sciendum autē q̃ sicut baptizatus ē sacramentum necessitatis. ita ⁊ p̃nia. Unde sicut baptizatus duplicē habet ministrum. vñ cui competit baptizare ex officio. s̃ sacerdotem. alium cui committitur dispensatio baptizati rōe necessitatis. Ita ⁊ minister p̃nia duplex est. vnus ē cui confessio fit ex officio sicut sacerdos. Alius q̃ audiendo cōfessionez vocem supplere potest sacerdotis in necessitate ē laicus. Dicit tñ aliqui q̃ cum deest copia sacerdotis non oī confiteri laico. s̃z sufficit soli deo. quāuis omnes sacerdotes clauas hēant. non tamē possunt oēs ligare ⁊ soluere. sicut excoīcari suspēsi heretici ⁊ damnati. Idoc at non est p̃ defectuz ordinis. sed q̃ non hñt materiā. s̃ subditos q̃ auferūtur ab eis cū excoīcātur. possūt tamen tales baptizare. q̃ hō est sacramtū necessitatis. possūt ēt tales eucharistiam cōsecrare. q̃ hoc subāliter ad heret ordinē Dicendū ē q̃ nullus pōt absoluerē confitentē nisi proprius sacerdos. propus vero sacerdos dicit sex modis. priō modo ē pastor ecclesie. vt papa ep̃s ⁊ curatus qui libz i suis casibus. scdo p̃ determinationē superioris vt vicariū. 3° p̃ privilegiū qui busdā idultum. 4° p̃ licentiā proprii sacerdotis dū tñ licentiet ei vir discretus ⁊ honestus ⁊ vere sacerdos. 5° p̃pter necessitatem. q̃ in statu mortis articulo q̃libet sacerdos pōt absoluerē. Et peregrini absoluitur ab his apd quos sūt. sexto p̃ defectū sui sacerdotis qñ. s̃ ē idiota vel p̃ditō confessionis. vñ quādo solet mulieres confitētes procari. tūc enī si non inuenit aliquē qui auctoritatē hēat efficitur ei sacerdos

proprius non glibet. s; discretus ⁊ hone-
stus ⁊ notus vel ex ordine vel ex psona.
De sigillo confessionis.

Capitulum.

28.

E que geruntur exterius i sacram-
tis sūt signa rez que interius con-
tingūt. ideo p̄fessio qua quis sacerdoti se
subiicit signū ē superioritatis qua q̄s deo
subiicitur. Deus at̄ pccm̄ illius qui se per
pniam subiicit tegit. vnde o; d̄ necessita-
te facit q; sacerdos celet p̄fessionem. sūt
⁊ alie huius cellationis vtilitates. q; per
hoc hoies magis ad p̄fessionem attrahū-
tur ⁊ simplicius pccā p̄fitentur. sacerdos
at̄ non d; tm̄ cellare pccm̄ qd̄ in confessi-
onem recipit. s; etiam oia alia signa p̄ que
posuit peccator vlt̄ pccm̄ comprehendī. pōt
aut̄ penitens facere ut illd̄ qd̄ sacerdos p̄-
pter p̄fessionem sibi factā sciebat vt d̄us
scit. et vt homo. Et hoc facit dū licentiat
eum ad d̄d̄. ⁊ si dicit non frāgit sigillum
p̄fessionis. Si at̄ querat vtruz id qd̄ scit
sacerdos per p̄fessionē ⁊ scit alio mō pos-
sit renelare. si hoc diuerse sūt opinionēs
s; hec ē verior. q; siue sacerdos sciat illd̄
pccm̄ at̄ p̄fessionem sibi scām siue p̄ non
tenetur cellare q̄tum ad id qd̄ scit vt hō
Nota q; iste modus dicendi dico tibi i p̄-
fessione non clauditur tale dictū sigillo
confessionis. q; non seruāt ibi modus con-
fessionis vel ordo.

De satisfactione.

Cap.

29.

Icut i bellis ⁊ cōtroversiis r̄stituta
amicitia non statim restituit̄ debitu; ⁊
allati dāni. Ita post remissionē culpe i cō-
fessione seu ortione remanet. debitū pe-
ne satisfactorie. Iūgit sacerdos. quedam
ad satisfactionis fundamētū sic abstinere a
peccato ⁊ restituere ablatū. Quedā ad sa-
tisfactionis expeditionē vt ē vitare cōfor-
tia maloz. quedā iūgit ad subāz satisfac-
tōis. vt ē ieiunare vigilare dare elemosy-
am peregrinari ⁊ h̄i opera penalia. que
dā iūgit ad satisfactionis p̄fectionem ⁊
securitatē. vt si opa supererogātōis. Sa-
tisfactio d; respondere culpe i tribus. si

numero. ps. 4. Lauabo p singulas noctes
⁊c. In pōdere. Aug. Libēter d; facere. i
mortalis futurus quēcūq; faceret p̄ diffi-
renda morte moriturus. In mensura. G.
Tanto tempore d; quis in pnia esse. q̄to
fuit i culpa. ista tria reguntur in pnia se-
cūdū convenientiā non scōm necessitatē.
De singulis partibus satisfactōis in cōi.

Capitulum.

30.

Satisfactōis quedam sūt ptes p̄n-
cipales. s; Oratio. Ieiunū ⁊ elemo-
synā. Quedā vero secundarie que ad has
reducuntur vt vigilie peregrinationes di-
scipline. Dicendum ergo q; omnia carnē
affligentia reducūt ad ieiunium. oia o-
pera vero spiritualia ad orōnem. omnia
autem opa misericordie ad elemosynam.
sufficientia p̄tium p̄ncipalium pōt accipi
respectu termini a quo ē motus satisfac-
tionis. q; per ieiunū reuocamur a cōcupi-
scentia carnis. per orōnem a superbia vi-
te. per elemosynā a cōcupiscentia oculo-
rū. Alio mō sumitur ista sufficientia ex p-
te termini ad quez fit satisfactio. q; per ie-
iunium ordinatur homo in seipso per ele-
mosynā ad proximum. per orōnem ad deū
Tertio mō sumitur hec sufficientia ex p-
te materie d̄ qua fit. Per elemosynā ei; fit
satisfactio de bonis substantie exteri-
oris. per ieiunium de bonis corporis. per
orationem de bonis mentis. Quarto mo-
do sumitur hec sufficientia ex parte mo-
dorum satisfaciendi. Fit enim satisfactio
tribus modis. vel per punitiōez vel per
redemptionem. vel per supplicationem.
Primuz facimus ieiunādo secunduz ele-
mosynas dan̄. tertium orando. quinto su-
mitur hec sufficientia ex parte effectus. p̄
satisfactionem enim tria magna bona no-
bis proueniunt scilicet impetratio gratie
remissio pene. expurgatio reliquiarū cul-
pe. Ad primū videtur valere elemosyna
propter multiplicatē intercessorum.
Ad secundū ieiunium. Ad tertium orō.

De partibus singulis satisfactōis.

Cap.

31.

Elemosyna dupl'r pōt accipi. aut i
rentōe subleuādī necessitatē proxi
mi. 7 sic est opus misericordie. aut intētio
ne recōpensandī p debito offense diuine.
7 sic ē opus iustitie. Unde primo mō pro
prie pīnet ad meritum vite. Secun
do modo ad meritū dimissionis pene.
qz elyna sic data proprie ē satisfactoria.
De ieiunio quoqz sciendū est q in carne
duo sūt vñū natura que d3 sustentari 7
aliud vitium quod debet domari. Ieiū
nium ergo quod naturā seruat 7 vitium do
mar bonū ē aliud vero n. Dico dupl'r h3
fieri. aut pro ipetatione bonorū. 7 sic est
pars vel opus contēplatiōis aut p remis
sione malorum. 7 sic est proprijs pars sa
tisfactionis. De iustificatione ipij. C. 32.
Iustificatio ipij ē motus ab iniusti
tia ad iustitiā. In iustificatōe impij
quattuor requiruntur. s. motus liberi arbi
trij contritio ifusio grē 7 remissio culpe.
Hōrū prima duo sūt ex parte suscipientis
alia vero ex pte agentis. Predicta quat
tuor sūt fil tpe n natura. prioritas sūt 7 po
sterioritas que scdm ordinē nature ē re
ducitur aliquo mō ad ordinē cause 7 cau
sati. Inter ista videt hoc ordo cālitatē ēē
Causāl'r. n. motus liberi arbitrij pōt alijs
tribus est. qz regitur cōsensus volunta
tis in h3 mutatione. Volūtas 7 liberū ar
bitriū sumuntur hic p eodē. Propterea
motus iste appellatur motus liberi arbi
trij. Iste vero motus q per liberū arbi
trium cōsentit deo ut. pmo motor vocat
motus fidei. qz h3 aliquid cognitionis. 7
aliquid affectionis sicut fides. Dicam 2er
go q motus liberi arbitrij siue motus fi
dei in deū cālitē ē prior qz motus quo d
peccō quis conuertitur. qz sicut in gnarōe
peccī prior est conuersio qz auersio. cū cō
uersio causet auersionē. ita in eius dstruc
tione prior ē conuersio ad deū per libez
arbitriū quā auersio a creatura per con
tritionem de peccato. Quod enim primū
est in compositione vltimum est in reso
lutione. Isti vero duo motus. s. liberi ar

bitrij 7 contritionis sūt priores qz gratia
infundatur. quia sūt causa preparatoria
vt gratia detur. Quāuis enim deus sine
vlla preparatione posset impium iustifi
care. tamen requiritur preparatō ex pte
nostra quoniam. sicut requiritur prepara
tio ex parte materie in naturali mutatōe
ad recipiendam formam. Ita in mutatō
ne voluntaria. 7 hoc non est ex impoten
tia agentis. sed suscipientis. Alia ratio
est quia in iustificatione peccatoris fit in
troducō vnius forme 7 expulsio cōtra
rie. ideo requiruntur predicta due. s. mo
tus liberi arbitrij disponēs ad gratie sus
ceptionem. 7 contritio. idest discessio a
peccato disponēs ad culpe expulsionē.
Gratia prius infundit qz culpa remittat
sicut in introducōe forme prior ē forma
que expellit a parte agentis quā illa que
expellenda ē removeri possit. Qualiter
autem iustificatio fiat in instanti vel suc
cessiue. nota distinctionem. Potest iusti
ficatio dupl'r accipi sicut 7 generatio.
Vno modo vt dicat motum ad iustitiā
cum termino eiusdem sic fit successiue
quando succedit successiua preparatio.
Alio mō potest accipi solum mō vt dicat
mutationem sine motu. hoc mō fit iustifi
catio in instanti. 7 hoc triplici ratione. pri
ma qz fit virtute infinita 7 simplici. que i
mediate operatur. scda est qz fit in sub
simplici. s. in mente. tertia est. qz ipa for
ma que expellit. s. culpa non prior vel p
prior ē quam que introducitur. s. grā que
oīno simplex est. Ad illud qd dicit Aug⁹.
qz maius est iustificare ipiū quam creare
celū 7 terram dicendū maius ē quātum
ad illud quod fit. qz melius ē. s. nō ē quo
ad modum faciendi. Quāuis. n. in iustifi
catione impij fit resistentia formalis. s. cō
trariū ad contrarium non tamen est ibi
resistentia effectiua qua aliquid resistat
agenti. s. deo cuius virtuti nihil resistere
pōt i iustificatōe ipiū aliqd ē ex pte dei 7
aliqd ex pte peccōris. 7 aliqd ex pte ecclesie
Ex parte dei duo sūt. s. misericordia que

reatū in fulget. et iustitia que emendata alij
quantulā exigit vel hic vel in purgatorio
hec significatur p̄ binos discipulos quos
misit dñs in oēm locū quo erat ipse vetu-
rus. tūc quidē corporaliter. nūc at p̄ gr̄az
spiritualiter. Ex pte pccōris sunt et duo
famor et dolor. et hi sunt due molle qbus
pccm conterit que scōz legē non debent
diabolo i p̄gnore obligari. Ex pte ecclesie
similit̄ sūt duo. p̄mū ē meritū et precipue
xp̄i qd est iextimabile et alioz scōz q fece-
rūt opa multa superogationis. que ois s̄
potāte clauum sūt posita. vt qd minus ē
in uno mēbro ecclesie cōpenset i alio. An
si aligā nō est mēbro ecclesie nō influit i ipm
meritū p̄dictū. scōm ē indulgentia quam
dat ecclesia p̄ papā et ep̄os. tñ vt ipsa idul-
gentia tñ valeat q̄tū sonat. exigit aucto-
ritas. et cāscōis vtilitas ex pte dāris. eri-
gitur et fides formata et obediētia ex pte
recipientis. hoc est vt soluat illud. ppter
quod datur.

De pnia venialiū.

Cap. 33

P Enitentia ē remediū institutū ad
expiandū pccm cui debet p̄ca sen-
sibilis que cū debeat pccō non solū
mortali s̄ et veniali. p̄ pnia ē remedi-
um cōtra vtrūq. qz nō ē simpliciter de ve-
nialibus sed de mortalibz. qz pnia intro-
ducta ē ad reconciliādū amicitia uel aiam
quā mortale pccm tollit. Licet igr̄ non sit
de uēialibus simplr pnia. tñ est accidēs. et
hoc est tribz mōis. p̄. rōne dubij. vt quā
dō credūt esse mortalia. 2. rōne statuti. ut
qñ homo q tenetur cōfiteri semel in āno n̄
habet nisi vēialia. tertio rōe piculī vt qñ
uenialis delectatio ad hec p̄ducta ē. qz nī
si hoc se auertat ab ea trahit i mortale. s̄
de remissioe vēialis pccī sciendū qz i duo-
bus casibz nō remittit. p̄mus ē si talis hē
at pccm mortale. qm̄ sine mortali nūquā
dimittit veniale. licet ecōtra possit fieri. s̄
qz mortale dimittat sine vēiali. Eū enim
pccm mortale tollat charitatē q̄ vniuer-
sa delicta opit̄ pstat qz existēt i pccō mō-
tali nullū veniale remittit. Scōs est quā

do volūtas fixa manet i affectu alicuius
pccī determinati uenialis tñ. quoniam illud
tollī nō pōt. et hoc multiplici rōne. prima
ē quoniam oē pccm remissione idiget quo
ad duo. s̄. quo ad culpā et quo ad penā. sed
non pōt eē. scōa remissio sine p̄ma. qz quā-
diu homo culpā h̄z debitor ē pene. Cul-
pa at̄ consistit in deordinatiōe volūtatis.
An voluntas sic manēs p̄tinax reordia-
ri nō pōt. Alioqn duo opposita similis ef-
sent in eodē. Alia rō ē qz manente cā non
pōt tolli effectus. s̄ volūtas inordinata ad
alqd ē cā uenialis pccī. vñ manēte volū-
tate fixa in illo nō remittit̄ ipsum pccm
ueniale. sciendū ē qz vñū pccm vēiale
bñ pōt dimitti sine alio qz pccūz mortale
qd maioris ē adherētie pōt ēt remitti sine
vēiali. Alia rō ē. qz pccm mortale ita dō
displicet qz facit ēt ipm pccōrē deo displicere.
s̄ vēiale deo displicet cū inordinā-
tū sit. tñ nō facit peccatē deo displicere. qz
p̄ illud nō p̄uatur gratia sed obnubilatur
inquantum eius p̄cessus ad exteriora im-
peditur. et propter vñū veniale non impe-
dit qñ aliud remitti possit. itia rō ē qz ve-
nialia nō hñt connerxiōē ad inuicē nec a
pte auersionis. qz non auertūt a sūmo bo-
no. nec a pte conuersiōis. et iō vñū dimitti
pōt sine alio. Non ē aut̄ sic de mortalibus
vbi nō dimittitur vñū sine alio. qz merito
nē hñt adinuicē ex pte auersionis. Qlibz
mortale auertit a deo. licet nō hēat cōnexi-
onem ex pte conuersiōis. Ex p̄dictis collī-
gitur. quia vñū mortale non remittitur
sine alio. qz vñū veniale potest remitti
sine alio veniali. Itē mortale remittitur
sine veniali sed non veniale sine mortali
cutus duplex ē ratio. Prima est. qz mor-
tale et veniale se habent sicut habitus et
dispositio. sed ablato habitu potest mane-
re dispositio et non econuerso. Secunda
ratio est quia mortale opponitur charita-
ti. veniale autem seruari etus. sed sublata
charitate tollitur et non econuerso.

Per quid dimittitur peccatū veniale.

De peccati venialis remissione non
exigitur nouus charitatis habitus. sed
sufficit nouus motus. quia peccatum non tollebat
virtutis habitum. sed impediebat eius actum.
Nora est quod peccatum veniale non dimittitur
sine contritione cuius hec est ratio. quia quod diu volu-
tas in aliquo veniali fixa manet nunquam di-
mittit. sed volente ab eo auertere quod
quis prius volebat est displicere ei quod vo-
luit. talis autem displicentia dolor contritionis dicitur
Sed sciendum quod contritio potest accipi tripliciter. scilicet
actu vel habitu. vel medio modo. Contritio in
habitu non sufficit ad peccati venialis remissionem
quia tunc quicunque peruenit virtutis habitum habet.
non possit habere veniale peccatum. et sic veniale
peccatum non possit esse cum gratia. Contritio quoque
in actu non semper requiritur. quia sequeretur quod peccatum
quod quis in memoria non habet remitti non pos-
set. propter hoc requiritur contritio medio modo
sunt peccata displiceat actualiter vel explicite
vel implicite. Dico autem implicite. quia talis actus
non sufficit. quia displiceret explicite peccatum
veniale si cognitio ferretur ad illud. No-
ta est quod tamen seruens potest esse motus cha-
ritatis in deum quod omnia peccata venialia consu-
mit etiam sine actuali cogitatione ipsorum
quia quando quis seruenter in deum fertur dis-
plicet ei quicquid a deo retardat. et ita licet
explicite de peccato veniali non cogitet.
tamen in illo motu conteritur implicite dis-
plicentia peccati venialis. In unius vel om-
nium. Sciendum est quod in contritione de venialibus non
exigitur propositum non peccandi venialiter. si-
cut in contritione de mortali exigitur. sed suf-
ficit quod displiceat ei peccatum propter se. et infir-
mitas qua ad peccatum veniale inclinatur qua-
vis immunis ab eo esse non possit. ita tamen quod
voluntas non maneat fixa in vno veniali quia
illud sic retentum non dimitteret in contritione
generalis nec in speciali. et hec est ratio. quia peccata mor-
talia sunt in potestate nostra ut vitentur non solum
singula sed et omnia. Venialia vero et si singu-
la vitari possunt non tamen omnia. quod ex infirmitate
contingit nature. Unde licet si per que. tol-

luntur peccata venialia que per tria comprehen-
duntur. Primo si omnia illa que gratiam con-
ferunt ut omnia sacra ecclesie. Secundo sunt illa
quibus impeditur seruoris et gratie tollun-
tur. sicut est aqua benedicta que virtutem inimici
reprimunt. et epas benedictio et alia sacra-
mentalicia. Tercio est exercitium humilitatis ex
parte nostra. sicut est confessio peccatorum oratio
dumalis. elysa. ieiunium. et huiusmodi. Et hoc
ratio est. Quia cum venialia dimittantur per ser-
uorem charitatis que implicite vel explicite
continet omnia illa que nata sunt de se ser-
uorem charitatis excitare dicitur venia-
lia peccata dimittere talia vero sunt omnia
que predicta sunt. Unde cum secundum quantita-
tem seruoris sit quantitas remissionis. pro-
pter quod prout per enumerata maior in minor exci-
tatur seruor qui implicite vel explicite con-
tritionem continet plura vel pauciora. ve-
nialia dimittuntur non tamen semper om-
nia.

De extrema unctione.

Cap. 35.

Edicator dei et hominum non solum vo-
cat Iesus in quantum habet saluare. sed
et Christus in quantum habet unctionis gratiam.
in alios diffundere quod significatum fuit
in rege David qui tribus vicibus unctus
fuit. Primo in domo patris sui in signum
regni futuri. hoc significat unctionem in
baptismo. Secundo in ebriis super iudam. et
postea multa mala habuit hoc significat
unctionem in confirmatione. Tercio ite-
rum in ebriis super omnem israel. posthac
in pace regnavit. hoc significat unctionem
in extremis. De substantia huius sacra-
menti sunt quinque. Primum est quod unctio-
nem faciens sit sacerdos. Secundum est
intentio debita. Tercium est materia de
bita scilicet oleum infirmorum. Quartum est
forma verborum. hoc scilicet per istam unctionem
et cetera. quam formam differentie
debet intueri. quintum est locus iungendus
quia fit ad oculos ad aures ad nares ad os
ad lumbos. et ad manus. In hoc sacramento

ro forma verborum ē deprecatiua . quia
istud sacramentum videt ualere per ora
tionem ecclesie ⁊ per modū suffragij. da
tur enim ad effectum quē homo per pro
pria opera posset psequi si esset sanus. un
de nota q̄ in aliquo sacramento verborū
forma non est i sola oratione nisi in isto. di
xit enim Iacobus. Inducat presbyteros
⁊ orent super eū. In quibusdam sacramē
tis in sola enunciatione uerborū est virtus
sicut in baptismo. Ait. n. dominus. Ite ba
ptizantes eos nō faciens mentionem de
oratione. In aliquo sacramento scdm quos
dam consistit forma in oratione ⁊ enuncia
tione vt in sacramento penitentie. Con
fiteuerunt enim confessores primo orare
dicentes absolutionē ⁊ remissionem ⁊c. ⁊
postea dicer. Absoluo te. Eū. n. in pccō of
fendat dūs ecclesia cōtra primū merito sit
oro. ⁊ cōtra scdm absolutio. Istud sacm
nō datur nisi adultis q̄ pccā venialia uidē
tur hē. cōtra que institutū ē. nec dat aliis
q̄ infirmis i piculo mortis cōstitutis. Sa
nis aut nō datur hoc sacm. q̄ hnt reme
diū pñe paratū. nec dari nisi postulanti
bus q̄ deuotōe fursū erigūt. s̄ si sepe in
firmat q̄s ad mortē sepe pōt inungi. s̄ i
vna ifirmitate nō d̄z q̄s bis inungi. nisi ea
dē ifirmitas vltra ānū protrahat ita q̄
i vno āno pp eādē ifirmitatē nō bis
inūgatur. Effectus h⁹ sacri multiplex ē.
Primus ē sanitas duplex. Vna ē princi
palis. s. liberatio ab ifirmitate spūali que
cōtrahitur p pccōrum veniā qbus aia effi
citur debilis ad exequendū actum grē ⁊
glie. Alia ē sanitas que ē quasi signū pō
tis sanitatis. s. sanitas corporalis. ⁊ hoc ē ue
rū qñ sanitas corporalis expedit sanitati spi
rituali. Tūc. n. istud sacm causat vtrūq̄
i suscipientibus digne. Interdū. n. vtilis
ē sanitas corporalis. scad meritum glorie cu
mulandū. Valer ē ad deuotionē excitā
dā ⁊ ad velociorē transitū. In hoc sacro
sicut in ceteris tria sūt. Vnū est scm tm̄
s. exterior vinctio. Aliud ē res tm̄. s. effec
tus duplicis sanitatis. vt dcm̄ est. tertius

est sacm ⁊ res. s. quedā vinctio spūalis in
terior. s. mētis iocunditas ⁊ solatium.

De sacro ordinis.

Cap. 36.

q̄ Aliq̄ sacramēta de qbus dcm̄ ē
pertinēt ad statum p̄sone. sed duo
de qbus dicendū ē pertinēt ad cōmunez
statū ecclesie. q̄z ordo p̄tinet ad generatō
nez spūales mirimoniū ⁊ ad gnationem
carnalē. Ordine p̄cedit p̄ia tonsura. q̄ i
oi transitū de statu ad statū cōuenienter i
terponitur aliqua dispō media. Cū in trā
situ a statu laicorū ad statum ministrorū di
cōuenienter p̄ia tonsura iterponit. Sit
ēt in hac tonsura aliquorū capilloz resecā
tio in modū corone. q̄ in ministeriū illius
assumit cui seruire regnare ē. Est itaque
duplex signū distinctuz i ordinatis. s. exte
rius tōsura. ⁊ intērius character. Ad eē āt
ordinis tōsura nō p̄cegit. s̄ ad bñ esse.
q̄ dispositio cōgruitatis ē ipsa tōsura ad
ordinē non necessitatis. Hugo de sancto.
Vlc. ordine sic describit. Ordo ē signacu
lū qddā in quo p̄as spūalis tradit ordina
tis ⁊ officiū. Vlc. nora q̄ sic i naturalib⁹
dit d̄s supiora corpa i regimē inferiorū. sic
et in spūalib⁹ quosdā posuit supiores. quos
dam inferiores ut illi potestātē hēant sup
istos. sicut sūt clerici q̄ p̄sūt in spūalib⁹
⁊ p̄ncipes ac iudices seculares i spūalibus
De subā huius sacri sunt sex. Primū est
p̄as ordinātis. q̄z o3 vt sit ep̄a. scd̄s ē ma
teria. s. vinctio i sacerdotibus. ⁊ tactus il
lorū que tangēda sūt i alijs. tertiu est. for
ma verborū. quartū ē sexus virilis. q̄ mu
lier nō recepit caracterez ordinis. quintū
est intētio recta. sextū ē q̄ ordinandus sit
baptizatus. q̄z baptizatus ē ianua omniū
sacrorū. Quoddā est hic sacm tantum
vt visibile signū quo potās tradi ostendi
tur. Quoddā est res tm̄ scilicet gr̄a que
cōfertur digne recipienti. Quoddam est
res ⁊ sacramentū vt character. septem s̄
ordines scilicet Hostiar ius. Lector. exor
cista. Accolitus. subdicanus. Diaconus ⁊
presbyter q̄ omnium ordinum ē perfect. s.
sumus ⁊ terminus aliorū Alij sūt quasi

7. grad⁹ qbus ascēditur ad thronū solu
rōis. Act⁹ hostiarior⁹ ē custodire locū cō
seruatōis sacrorū ab excoicatis. Actus
lectorū ē legere, pphērias. Act⁹ exorci
starū ē arcere demones ne dominēt i cor
pore nōdū baptizati. s. p. cōiuratōes. Ac
tus acolitoz ē designare lum euangelii
in lumie corporali. Act⁹ sub diaconorum
ē accipe oblationes ab offerētibus easqz
offere diacono. Legere at eplās nō ē ac
tus eorū principalis s. cōsequēs. act⁹ dia
conorum ē ordinare hostias in altari. Le
gere at euāgeliū i predicare ē actus cōse
quens. Actus presbyteroz ē cōsecrare
corpus ⁊ sanguinē xpī. ⁊ ē actus pncipal
alius ē consequens. i. ligare ⁊ soluere per
quē actū corpus mysticū preparatur. vt sit
aptū ⁊ idoneū ad pceptionē corpis xpī ve
ri. In quolibz ordine character imprimi. s. qz
qñ fiat nūc dicendū est. Hostiaris quidē
character imprimitur qñ dat eis clavis ⁊ dī
fic agite tāqz rōnem dō reddituri d reb⁹
que clauibus istis recludunt ur. Rectori
b⁹ character imprimitur cū eps porrigit eis
librū cū debita forma verborū. Exorci
stis vero cū dat eis librū exorcismorum
cū forma verborū. Accolitis at in verb
que dic eps cū dat eis candelabrū. Sub
diaconus imprimitur qñ eps cū forma ver
borū dat eis calicē vacuū ⁊ c. vasa. quoz
v⁹sus ē iconfectōe eucharistie. Diaconis
⁊ psbyteris imprimitur qñ eps iponit ma
nū capiti cū verbis ad hoc statutis. Pre
dictos ordines christus exercuit. hostia
riarū emētes ⁊ vēdentes de tēplo eiecit
Rectoratū cū in medio seniorū librum.
Isaie. aperiens legit in eo. Exorcistatum
qñ demoniacos sanauit. Accolitatū qñ di
xit ego sū lux mūdi. Subdiaconatū quā
do līrheo se precinxit ⁊ pedes lauit disci
pulorū. Diaconatū qñ in cena corpus et
sanguinē suū misit discipul. ⁊ dormi
entes aplos excitauit. Presbyteratū
qñ se in ara crucis obtulit. ⁊ qñ in cena
panē ⁊ vinum in corpus ⁊ sanguinem
iūm conuertit.

De qualitate ordinandorum.

Capitulum.

37

q Qualitas ordinandorū cōsistit i duo
bus. i. i faciēdis ⁊ euitandis. faciē
da sūt hec. Sit in moribus pudicus. In
bitu honestus. Libo ⁊ potu tēparus. Cō
petenter quīs nō eminēter līatus. mō
luctus ⁊ modestus. tōsūrā dferat clerica
rē. Hospitā. Doctor in predicatōe. Re
sidentia faciat in ecclesia sua vel bñficio.
Corrector vitiōrū p virgam discipline.
Exemplū prebeat done vite vel fame.
Unicū sufficiat bñficiūz hñs aiarū curā
Bonus sit gubernator familie. de neces
sitate clericis vitāda sūt hec. ē. Nō crimi
mortalis pccī. Nō litigiosus. Nō cupid⁹
Non lufor. Nō negociator. Nō exerceat
venatōes clamofas. nō sit incōtinens. nec
mulieribus cohibet. non sit in cōmessa
tōibus ⁊ tabernis ⁊ fabulis. non inter sit
spectaculis nisi honestis. Nō imisceat se
negocijs secularibus. Nō d. intrēdere hi
strionibus ⁊ loculatoribus. tabernas nō
d. intrare nisi in itinere. Horas nō d. ne
gligere. Iustum iudiciū nō d. uēdere.
Sacra ecclesiastica gratis dare. Si quis
epus nō sit excoicatus vel suspensus vel
irregularis. nō apostata nō sit symōiacus
in ordine v. bñficio nō sollēniter peni
tens. An ordīs susceptionem se quis per
confessionem preparat. In pccō mortali
non accedat. Primā tonsurā nō negligat
Nullus ordietur nisi examinātō precesa
non accipiatur nisi ordines minores cum
subdiaconatu. nec ē duo sacri ordines sit
gradatim. nec per saltū accipiat quis or
dinē nec ab alieno epō sed a suo nec con
tra epi prohibitiōem ⁊ sine titulo nec fur
tiue. z. bñficia i qua ordinatur totalr audiat
Tāgat omnia que sunt tāgenda. Unusqz
qz in susceptione sui ordinis non accedat
nisi licētiatus ⁊ pntatus. Iehūus a se
no accipiat ordines. non accipiantur nec
conferatur ordies nisi tēpibus ab ecclia
istitut. z. bñficia sūt que ipediūt. p. mouen
dū ēt sine culpa. s. non sine cā. nō enīz d.

promoveri ignotus nec bigamus nec neophytus nec corpe vitiatuſ nec d' illegitimo thoro natus. nec ſervus nec obligatus ad rōcinia. quoniā repellit ab ordinibus. Ex predictis p3 q3 dignitas clericalis ſive ordines nō conferūtur a quolibet nec cuilibet nec in quolibet loco. nec quolibet tpe nec qualibet hora. ſed miſſe.

**De ſacro matrimonij.
Capitulum.**

38.

Matrimoniuſ ē coniunctio maris et femine indiuiduaz vite cōſuetudinem retinēs. Matrimoniuſ per ſponſalia initiatur p cōſenſu aiorum expreſſū. per vba de preſenti ratificatur. p carnalē copulam cōſumatur et pſcitur. ad hoc at ſciendū nota q3 duplex ē perfectio. Prima ē in eſſe ſimpliciter. ſcōa in eē completo. ſicut p3 in puero i quo eſt pfectio q̄tū ad eē hois ſimpliciter ſed nō eſt in eo pfectō quantū ad eē completum ſcōm quantitate et operationē hois. Eodē modo dicendū eſt de matrimonio i quo duplex ē perfectio. priō eſt que facit m̄rimoniuſ. ſ. cōſenſus aiorum p uerba de preſenti expreſſus et ad hanc nō exigitur copula carnal. ſecūda ē que matrimoniuſ cōſumat. et ad hāc exigitur carnalis copula. bonū matrimonij triplex ē. ſ. fides. vt neuter aliēo thoro maculet. proles vt ad cultū dei nutriatur ſacramentū vt nō diſſoluatur. Licet. n. eccleſia poſſit pp ipedimenta matrimōij diuortiuſ facere nunq3 tñ pōt nec d3 matrimoniuſ qd legitime celebratū ē diſſoluere q3 quos d3 coniūxit hō non pōt q̄tūcūq3 auctoritatis ſit ſeperat. ſoluūt at m̄rimoniuſ p mortē. ſciendū q3 duple ē cōiunctio in m̄rimonio. et duplex ē mor3 cōreſpondens illi. Eſt. n. cōiunctio ſpūalis p cōſenſum aiorū que ſoluūt per mortē ſpiritualē qua hō moritū mundo p religionis ingreſſū alia ē cōiunctio carnalis p cōmixtionē ſexuum que ſoluūt per mortē corporales

Eſt at cauſa matrimonij quadruplex. ſ. efficiens vt cōſenſus aiorum p uerba de pſenti expreſſus. Matrimoniuſ. vt ipe pſone legitime. formalis vt b̄dictio anulī. ſubarratio. et huiusmōi. final duplex eſt vna pncipalis. ſ. proli3 pcr eatio et fornicatiōis euitatio. q3 m̄rimoniuſ nō ſolū in officiū. ſed in remediū inſtitutū fuit. licet fuerit pmo ſolū in officiū. Alia eſt ſecūdaria et illa eſt multiplex. vnde xpus. Hoſtes conciliat. et eo diſcernit heres. bis ligat alma notat. ius. trāſfert. auget honore. Quadruplex diſtinguit matrimoniuſ. Primū ē carnale inter virū et mulierē. Secūdum ē morale inter deū et aiām. Tertiuſ ē allegoricū inter xpm et eccleſiā. Quartū anagogicū inter deum et aiām in eccleſia triumphanti p cōiunctionem glorie. pōt quis accedere ad vxorem ſuā quattuor de cauſis. ſ. cā proli3. cauſa reddendi debitū. cā vitande incontinētie. Iſtis tribus modis nō ē peccatū. quarto pōt fieri cauſa explēde libidinis. et hoc mō peccatū ē veniale ul' mortalis. ſit aut peccm in cōiugali coitu quib3 modis. Unde xpus quib3 modis peccat vxore maritus abutēs. Tempore. mēte. loco. conditione. modo. Nota q3 vxor dimiſſa propter fornicationē reconciliatur viro multis modis. vnde xpus. vltimo mēchatur retinet nec conciliat. abſens proſtituit. ius fraus reuocat mulierem. Tria ſcōnamenta ſpōſe ſcilicet anulū in digito monile in pectore. corona i capite. primū ſignificat operis puritatē. quia i manu ē opus. Secūdū ſignificat affectus ſinceritatē. q3 in pectore ē affectus. Tertiuſ cōnreſplationis claritatē. q3 in capite ē perſpicacitas intellectus. Matrimoniuſ de cauſis beata virgo fuit deſponſata viro. primo ut d' ſignaret eccleſiam deſponſatam chriſto ſecundo vt Joſeph teſtis eſſet integer i me caſtitalis eius. tertio vt per Joſeph origo eius oſtenderetur. quia p viros genealogia textitur. Quarto ne infamaretur ſi generaret non habens maritum.

Quinto ne velut incōrinens dānaret. qz
 s tribu erat sacerdotall. 7 tales cōbure
 bāt alie adultere lapidabant. Sexto vix
 go viri solatio sustēretur. Septimo ut
 xpm tāq illegitimū iuste psequi videret
 Nono ne legi que cōmēdat mrimoniū cō
 trariari dñs videret. Notādū q duodeci
 sūt ipedimēta matrimoniij. An versus.
 Error. cōditio. notū. cognatio. crimē. Cul
 tus dispitas. ius ordo ligamē honestas.
 Si sis affinis. si forte coire nequibis. Nec
 sociāda vetāt coniugia luncta retardāt.
 Explicet liber sextus. Incipiunt capitu
 la libri septimi.

De fine mūdi.	Cap.	i
De purgatorio.		2
De acerbitate purgatorij.		3
De suffragiis ecclie.		4
Quorū suffragia profunt 7 qbus.		5
Utrum indulgentie valeāt defunctis.		6
De aduentu antixpi.		vii
De vita antixpi.		8
De modis qbus decipit antixps.		ix
De sequentibus antixpm.		io
De gog 7 magog.		ii
De helya 7 enoch.		iz
De duratōe hui⁹ persecutōis		iz
De morte antixpi.		xiii
De cōflagratōe mūdi.		xv
De resurrectiōe gñali.		xvi
De iudicio extrēo.		xvii
De iudicantibus.		ig
De iudicandis.		xviii
De innouatione mundi		20
De penis inferni.		21
De diuersitate penarum.		22
De gloria factorum.		23
De dotibus in cōi.		xxiii
De dotibus aie in gñali.		2v
De dotibus aie i speciall.		2vi
De dotibus corpis in gñali.		2vii
De dotibus corporis i spālī.		28
De aureolis i gñe.		2viii
De aureolis i specie.		30
De enumeratione celestiu⁹ gaudiōz.		3i

Expliciunt capitula. Incipit liber septi
 mus.

De fine mūdi. Cap.

f. Inale iudiciū quedā sūt antecede
 ria. quedā cōcomitāria. quedā sequentia
 Antecedētia iudiciū tria sūt. s. pena pur
 gatorij. ecclie suffragia. 7 persecutio āti
 xpi. Cōcomitāria duo sūt. s. flagratio mū
 di 7 resurrectio corporū. Eōsequētia duo
 sūt. s. pena internalis 7 gloria celestis. de
 quibus per ordinem esse dicendum.

De purgatorio. Cap. 2.

p. Purgatorius ignis corporalis est p
 que tantū mō spūs iustorū qui in
 hac vita nō iplerūt penitentiam. neq
 satisfactiōe cōdignā affligūtur. Hi qui
 sūt in purgatorio spem hñt euasōis. qz
 sciūt se nō eē in inferno. 7 tñ pp. penarum
 magnitudinē hoc aliqñ non aduertunt.
 Multe rōnes sūt. qz oportet eē purgato
 riū. prima est. qz scdm Aug. tria sūt ge
 nera hoium. quidā sūt valde mali qbus
 nō prosūt ecclie suffragia. quidā valde
 boni qbus nō sūt necessaria. Quidā nec
 valde mali nec valde boni q hñt. venia
 lia. 7 his debet pena purgatorij. Scda ē
 quia sicut sūma bonitas nō patit q donū
 remāeat irremur eratū. ita sūma iustitia
 nō patitur q malū remaneat ipunitum.
 Tertia ē qz diuine lucis tāta ē dignitas
 q eā soli mūdi oculi cernere pñt. Ande
 o3 q quilibet veniat ad munditiā baptis
 malē aīquā cōspectui diuino pñtet. quar
 ta est. qz culpa ē offensiuā diuine maiesta
 tis 7 dānola ecclie. 7 deformatio in no
 bis imaginis diuine. Sed offensa regrit
 punitionē dānum requirit satisfactiōez
 7 deformatio expurgatiōe. pp quod ne
 cesse ē q peccato rñdeat pena vel hic ul
 alibi. Quia ē q cōtraria cōtrariis curā
 tur. sed pccm oriatur ex delectatione vn
 de debet p penā deleri. Sexta est qz nulli
 o3 negligentia suffragari. sed si non pu
 niretur talis videretur i futuro cōmodū
 reportare de negligentia pñe dīlate.
 Septima est. qz iustū ē ut spūs qui contē

pro summo subiecit se summo. i. peccato sub
 licitur postea inferioribus. i. penis. Nota
 qd anime postq fuerint i igne sufficenter
 purgare statim euolant ad gloriam. et hoc
 p3 multiplici ratioe. Primo qd post pur
 gatione nulla remanet ad gloriam dilimi
 litudo in anima. Unde merito illi debet
 ungi. Secdo qd ianua celi illis semper est
 aperta qui nullu habent obstaculu. Ter
 tio quia necesse est illos spiritus in quib3
 e charitas sursum eleuans et nihil retardat
 sursum eleuari ad gloriam. Quarto qd cum
 deus sit promior ad miserendu quam ad pu
 niendu merito debet purgatos coniunge
 re glorie. quos purgandos subiecit pene.
 Quinto qd non punit deus bis in idipsum.
 Unde cum iste sufficienter satisfecerit in
 penis ignium non amplius debet puniri
 in dilatione premiorum. Sexto qd post
 purgationem non d3 talis ee in purgato
 rio neq in limbo neq in inferno. qd non e
 de numero danatoru. ergo oportet ee in
 celo. qd post morte non sunt alia receptacu
 la animaru. Septimo qd efficacior e cha
 ritas quam iniquitas. sed iniquitas statim
 ducit ad supplicia. ergo charitas statim
 ducit ad premia. Octauo. qd cessante im
 pedimento corpora graua feruntur deorsu
 su et leuia sursum. sic et maloru sps remo
 to carnis onere statim feruntur ad locum
 supplicioru pp peccati grauitate. Spus
 vero bonorum si non sit impedimentum
 alicuius culpe vel pene debite statim fe
 runtur ad locum premiorum.

De acerbitate purgatorij.

Capitulum. 3.

i A purgatorio duplex e pena. Una
 est damni dearentia diuine visio
 nis. Alia sensus de afflictione ignis. et qua
 tu ad vtrug. minima pena purgatorij ma
 ior est maxima mundi. Istud p3 de pena
 damni. qd affectus de quo desideratur su
 mum bonu post hanc vitam ab omnibus
 sanctis intensior est quam aliquis affectus

vel temporalis in ista vita maxime cu te
 pus habendi aduenerit. ideo carentia est
 molestius tolleratur. Istud etiam pa
 tet de pena. sensus quia cum dolor no sit
 essentialiter ipsa lesio. sed lesionis sensus
 tanto magis dolet anima quanto magis
 sentit sentitius aliquid. Ideo ab igne
 in ipsa agente maxime affligitur. Ratio
 acerbatis pene purgatorij. hec est quia
 cum deus magis querat emendam quam
 penam plus ponderat in penitentia vir
 tutem bone voluntatis quam penam afflic
 tionis. Unde plus ponderat deus modi
 cam penam voluntariam in presenti quam
 in ulto maiorem non ita voluntariam in
 futuro. Sicut plus valet modicum auri
 quam multum plumbum. Unde oportet qd
 ibi deficit in voluntate vt hic suppleatur
 in acerbitate. De igne qui purgat ani
 mas dupliciter est loquendum vel quan
 tum ad id quod proxime mediate animas
 affligit. et sic est corporeus. vel quantum
 ad id quod proxime affligit et immediate
 sic est incorporeus. Primo modo dicitur
 ignis vere secundo modo similitudinarie
 sicut leo verus. et leo pictus. Utrumq3
 tangit Gregorium quando dicit. In eo
 ardent dum ardorem vident. Ille au
 tem ignis corporeus dupliciter potest co
 siderari. Primo vt est instrumentus na
 ture sic agere potest in corpore et non in
 anima. Secundo prout est instrumentum
 diuine iustitie sic agit in animam impi
 mendo spem suam per quam affligitur
 quia violenter illa specie inforatur. si
 cut enim animam secundum ordinez na
 ture unitur corpori. vt instituat vitam.
 sic merito secundum ordinem iustitie uni
 ter igni aquo suscipit penam. Nota quod
 demones non puniunt animas in purga
 torio. sed illic eas adducunt vel etiam as
 sistunt ut comiter dicitur. Ex premisso
 ne tamen dei demones in hac vita quan
 doq3 bonos affligunt. sed hec est ratio.
 quia in presenti datur pugna inter demo
 nem et hominem qui demon habet in eo

¶

potestate exercitij. s3 post hanc vitam non
est sic. Alii 7 aer iste caliginosus e assigna
tus demonibus magis pp exercitium q3 p
pter suppliciu. De locis penalib3 vbi sint
7 quot requirunt supra lib3. 4. in c. de de
scensu xpi ad inferos. Sciendū tñ de loco
purgationis q3 dupliciter assignatur aut
scdm legem cōmūnem. 7 sic ē i vno loco i
pte inferi circa limbū patrum. Aut scdm
dispensationē spālem. 7 sic purgātur aīe
aliquando in locis diuersis in qbus pecca
uerūt. Hoc autē fit pp aliquam suā reue
lationem p suffragia eorū qbus apparēt
in illis locis. vel ēt pp aliquam edificatio
nem viuētium. Ille ignis plus vel minus
cruciat scdm q plus vel minus quisq3 de
criminali secu tulit. Potet enim q pul
q3 facies dei videatur q ligna fenom sti
pulam. i. maiora minima mediocra 7 vcia
lia totaliter p cremationē consumant. pre
dicta vero ignis diuersitas nō est ex diue
sitate ignis ardentis seu agētis. sed subie
cti patētis. Sicut sub eodē sole vnus pl3
estuat alter minus. vt dicit. B. Necesse ē
āt vt dicit Aug. q tantū daret dolor quā
tum heferat amor. Tanto enim quisq3 tor
quebit diutius quāto affectus venialibus
adherebat fortius.

De suffragijs ecclesie.

La. iiii

Item pūnet ad diuine iustitie seue
ritatē pp venialia puniri eos. Ita
pertinet ad bonitatē diuine misericordie
eodē p suffragia eleuari. profūt ergo suf
fragia defunctis nō ad meritū viue eter
ne. sed ad solutōē pene 7 hoc vl' ad pena
rum mitigationē vel celeriores liberatio
nem. Sūt āt quattuor modi suffragiorū
generales ad quos oēs alij reducūtur. s.
oratio. ieiuniū. elyna. 7 sacramētū altaris
quorum numerus sic accipit. qm defuncti
a pena absolui possunt duobus modis. s.
p viam gfe. 7 p viam iustitie. p viā gratie
dupliciter. Primo p intercessionē publi
cā capitis que est i oblatione sacri altaris
Secūdo per intercessionem quasi priua

tam mēbrozū scilicet per orōnes iusto
rum. Similiter per viā iustitie dupliciter
pmo per modum redemptionis pene soli
cet elyaz largitionē. secūdo per modum
solutionis pene. s. in ieiuniorum afflictio
ne. Si autem queritur qñ incipiat valere
defuncto id quod p se fieri mandauit. di
cendum q opus operans. i. meritum auc
toris statim prosequitur mortuū de bōis
que precepit fieri pro anima sua. Sed nō
opus operatū idest fructus ipsius operis
vsq3 quo fiant q3 primum valet ex meri
to absoluto. s3 scdm ex merito cōditōali.

Quorum suffragia profūt.

Cap.

v

Hoc q valeant suffragia requi
ritur aliquid ex parte agentis. 7 a
liquid ex parte mortui recipientis. ex par
te agentis requiritur q sit in charitate 7
q intentionem suam dirigat ad illos qui
bus vult vt opera sua proficiant. Distin
guendum ē tamen q suffragia per malū
possunt fieri dupliciter. vel vt per aucto
rem. 7 sic non profūt nisi forte p accidēs
scilicet iquantū per elynas. mali hoīs exci
tantur boni pauperes ad orādū pro de
functis. vel vt per ministrū. 7 hoc duplici
ter. q3 vel faciens est vt minister public3
del 7 ecclesie. Sicut quando sacerdos ma
lus celebrat missam vel agit exegas mor
tuorum. 7 talia semper profūt. quia mali
tia ministri non nocet operi boni auctoris
sicut patet in domio iusto dante elynaz p
malum. Si vero facit ea vt minister pua
te persone existentis tamen in charitate
sue defuncti siue alterius etiā talia psūt
quia opus illud licet sit mortuum quo ad
ministrum. non tamē quo ad auctore. Si
vero malus minister facit aliqua de man
dato eius qui non est in charitate non pro
funt. Aliquid etiam exigitur ex parte re
cipientis ad hoc q suffragia profint illi.
Primum est q ipse sit in charitate. Un
de non valet his qui sunt in inferno. quia

sūt a corpore xpi mystico separati. unū nulla spiritualis influentia peruenit ad eos si cut influentia corporalis non valet membris a corpore deputatis. Scdm ē indigētia. Unde nō valēt beatif. qz non sunt amplius in via sed in termino. nec possunt ad altiora ascendere. sed potius econuer so illorum suffragia pro sunt nobis vtrū qz est in his q sunt in purgatorio. s. cha ritas et indigentia vnde sicut potest hō sa tisfacere pro altero viuere qui p se non valet ita pōt ēt pro defuncto. Nota quod suffragia profūt defunctis. sed magis. et minus. p diuersitate meritorū et mortuo rum vel p qualitate viuorū q magis so licitantur p aliquibus qz p aliis. Illa emz suffragia que spāliter fiūt pro aliquibus plus valēt illi q aliis s. et aliis quodā mō cōicēt. Suffragia xō que cōiter pro dñi cto fiūt quāuis pro modulo suo oibus p fiūt. illis tñ āplius qui deū eēt in via ma gis meruerūt vt sibi prodesset. quāuis āt vt dictū ē suffragia nō profiūt illi qui sūt in celo. nec illis q sūt in inferno. tñ aliquo mō profiūt. vñ nota q valēt illis qui sūt i pur gatorio p modū purgatiōis valēt saluati in celū p modū cōiunctōis. qz multiplicatō saluādorū augmētat glām accidentālē valēt et dānatis in inferno p modū dimi nutionis. quāto. n. plures saluātur p meritū ecclesie tāto pauciores dānabūtur et ita minor erit pena p subtractionē cōsortiū il lorū. valēt et ipiis faciētibz p modū me riti. qd paruu de fūris celebrātur misse mortuorū. hoc nō fit pp illorū indigētā cuz statim euolēt ad gloriā. sed pp gratia rum actionem.

Atrum indulgentie valeant defunctis

Capitulum. 6.

p Apales indulgētie profūt defun ctis i purgatorio. quod pz. qz crux aliqñ dat pro duabz tribus et quatuor vel decē aiabus. In ecclia. n. ē thesaur

meritorū tā xpi quā pfectoriū d quo sol9 papa q hz clauēs hui9 thesauri pro neces sitate ecclie pōt accipere et dispēlare. Alii āt sicut epīn hēnt in his ptatem gñalem sed limitatā et non nisi p sūmi pontificis dispensationē. Bicēdū ergo q papa pro prie nō absoluit defūctos a pena sed qua si pro eis de cōi thesauro ecclie soluit. si cut alr creditor liberat debitore a debi to dū eū absoluit. et alr āicus dōitoris dñi p eo debitū soluit. s. viuetes vtroqz mō absoluit papa. Illi āt quibus datur idul gētia nō possūt eā vltius dare nec viuif nec defūctis. et hoc duplici rōne. prio. qz iudulgentia nō ē donū colatiuū grē. sed p natiuū pene priuatō cū nihil sit aliis col cari nō pōt. Scdo. qz dare indulgētiā est auctoritatē et iurisdictionē quā nō hnt lai ci ex eo q indulgentias ab aliis recipiūt vnde non possunt defunctis impendere indulgentiam per auctoritatem. sed so lum boni operis sui suffragium per cha ritatem papa potest vtruzqz.

De aduentu antichristi.

Capitulum. 7.

a Atequam dominus veniat ad iudicium regni romani fiet de structio. Nam sicut dicit glo. sup. Apoc. prius erit dissēssio ab vtroque imperio qua completa aderit antichristus. hic ex parentum seminibus concipietur sed p9 conceptum descendet spiritus malign9 i matris uterum cuius virtute et opera tione deinceps puer nascetur aletur a dolescet. propter quod et filius perditio nis vocabitur. Nascetur autem in ba bylonia de tribu dan. sicut dicit glosa su per Apo. post hoc veniet i hierusalem. et circumcidet se dicēs iudeis se esse chri stum illis promissum. vnde plebs iudea specialiter ei adberebit. sicut dicit hay mo super Apo. donec Euoc et helya pre dicantibus qui ex illis saluandi fuerint

ad xpm reuertitur. Angelus bonas spu
tabitur pmo antichristo ad custodiā. sz q
do ita obstinabitur in pccō q dicit se esse
deum 7 extollet se super oēm id qd dicit
dus aut super oē id quod colitur. colitur
sicut dicit apostolus. tūc pzo deseret eū
angelus ex toto. nec habebit eum postmo
dū ad protectionem. sed ad accusationē.

De viat antichristi.

8 ap.

8.

a Antichristus erit luxuriosus 7 con
cupiscibilis feminaz. vt habetur Daniel
ii. In aperto at per hypocrisis simulabit
sanctitatē vt facilius decipere possit. Cor
suum per superbiam magnificabit. Dantie
lis. viii. Et cōtra principē principum con
surgit. i. cōtra deum. Et vt dicit glosa su
per Daniel. viii. In tantā eleuabitur su
perbiam. vt leges 7 ceremonias mutare
conabitur. vel cursū temporis. Tāte quo
q presumptiōis erit q nō putabit se a dō
puniendum. pp hoc quia iudicium differ
tur. ps. Auferuntur iudicia tua a fa. eius.
Erit et blasphemus. sicut i Apoc. i. dicit
Uñ. Daniel. ii. Aduersus deū deorū lo
quetur. Itē ad maiorem dei contumeliā
faciet imaginem suā adorari. 7 oēs suo ca
ractere signari i manu dextera 7 fronti
bus suis. sicut habet i Apoc. Confitebi
tur. n. se verū filiū dei. 7 filius hoīs. ita ut
i tēplo dei sedeat tāquam ipse sit dūs. 7 se
faciet adorari. Iudei nāq templū quod
romani destruxerunt reedificabunt. Af
firmabit añ se nullum fuisse xpm. Df in
glo. ad thesalonicēses. 2. q sicut in xpo di
uinitatis plenitudo bitat. ita xpm antixpo
plenitudo oīs iniquitatis. quia i ipso erit ca
put oīum malorum. i. diabolus.

De modis qbus decipiet.

Capitulum.

9.

m Erit comparatur antixpo in Gen.
creasti q est serpens cornutus
q quattuor cornibus armabit. i. caulia p
suasione. miraculorum opatione. donoz

largitione. 7 tormentorum exhibitōe.
Primus ergo modus subuertēdi hoies
erit calida persuasio. Predicabit. enī le
gem nouā prauā 7 legem xpi pro posse
destruet. Predicatores enī sui discurrēt
per vniuersas partes mūdi. Impedient
quoq apli atixpi ne scriptura secundum
veritatem exponatur a catholicis docto
ribus vel a fidelibus audiat. ipsi at bo
nos se simulabūt. 7 tñ mala suadebūt. Se
cundus modus subuertendi erit per falsa
miracula. q per artem magicā faciet il
la. Uñ glosa super Apoc. 13. 7 14. magica ar
te faciet statuam loqui 7 futura predice
faciet. sicut dicitur Apoc. 13. ignem de ce
lo descendere in terram. Glo. i. malignū
spiritum faciet super suos descendere. ut
loquantur varijs linguis. Spiritus enim
malignus descendet in eos in conspectu
hominum. sicut spūs sanctus descendit i
apostolos christi. Unde iactabūt. se eē iu
stiores apostolis xpi qui spiritum accepe
runt in conclauē. Item per artem magicā
simulabit se mortuum 7 feretur a demo
nibus in aera quasi ascenderit in celū. 7
sic putabitur ab hoīb. surrexisse qui
prius mortuus per triduum putabatur. 7
tunc mirabuntur populi 7 adorabunt at
que laudabunt eum. Ecclesia enim nō fa
ciet tunc miracula. De hoc modo decipi
endi dicit. ps. Infidiatur in abscondito qua
si leo in spelunca sua. Glosa. Recte anti
christus comparatur leoni existenti i spe
lunca. quia in eo uis 7 dolus operatur. uis
enim per leonem. dolus per speluncam i
telligitur. Greg. Pensamus que erit hu
mane menti illa tentatio quando pius mā
tir 7 corpus tormentis subiiciet. 7 tamen
toroz ante eius oculos miracula faciet. si
cut enī antichristus finget se a mortuis
resurgere. ita quoque finget se ad celum
ascendere. Apoc. 13. Et plaga mortis eius
curata est. Glo. Arte magica ascendet an
tichristus in aera ferentibus eum demo
nibus. Faciet arbores cito florere 7 are
licere. mare turbare. naturas in diuisas si

figuras mutari mortuos etiam in conspectu hominum suscitabit. Tercio decipiet per munera. Ipse namque antichristus inueniet thesauros absconditos per quos ad sequendum se inclinabit plurimos. Vt rabet enim bonis diuites huius seculi. et tunc eorum falsam securitatem ad decipiendum eos ostendet. Quarto compellet per minas et tormenta quos aliter vincere non poterit. Tanta vero sicut ait dominus tunc erit tribulatio ut in errore ducantur si fieri potest etiam electi. et hoc innuitur in Apoc. ubi dicitur. Pedes eius similes auricalcho. sicut in camino ardent. Per pedes ultima christi membra. Per caminum vero vehemens tribulatio designat. Exhibebit enim cuncta que in precedentibus martyribus impleta sunt genera tormentorum. sed in illis regionibus tunc fideles maxime sunt vexandi et vehementer ubi dominus fuit crucifixus. Et dicit harmonia super Apoc. Illa tetatō non per partes. sed simul totum examinabit modum soluentur enim demones qui modo ligati sunt. nec possunt nocere quantum valent. Fideles illo tempore non predicabunt. quia tanquam excommunicati habebuntur tunc boni nec vendentur eis nec emet ab eis. nisi habeant characterem. id est signum aliquod ad litteram. ut adherentes sibi cognoscantur. et alij interficiantur. Aut nomen bestie. id est confessionem oris. aut numerum nominis eius. id est multiplicationem operum. ut habetur in Apoc. Sicut enim antichristus erit crudelior omnibus persecutoribus. ita sancti tunc temporis fortiores erunt omnibus retro martyribus.

De sequentibus antichristum.

Capitulum.

io.

Redictis quattuor modis antichristi multipliciter ad se trahet. Unde Apoc. 12. Cauda eius trahet tertiam partem stellarum. et misit eas in terram. trahet autem ma-

los per miera bonos per tormenta. simplices per predicationem et miracula. qui enim sancti et iusti credebantur adhibere. bunt ei pro suo arbitrio voluntatis. Habet secum malos et maleficos. reges quoque principes. Unde Apoc. 13. Vidi de mari bestiam ascendentem. Glo. id est antichristus habentem capita septem. id est principes vniuersos et cornua decem. id est eos qui impugnant decalogum. Nota igitur quod antichristus veniet in benignitate et miraculorum operatione. et tunc a iudeis suscipietur qui ei specialiter adhibebunt ad quorum conversionem veniet belias et enoch. et antichristus tunc in apertam persecutionem consurgit.

De Gog et Magog.

Capitulum.

ii.

Gog et Magog dicunt quidam quod sunt decem tribus intra montes caspios clausi. non ita tamen quando exire possent si permetterentur. sed non permittuntur a regina amazonum sub cuius regno et ditione viuunt. Has dicunt iudei in fine exituras et venturas in hierusalem cum suo messe ecclesias destrukturas. Alij dicunt quod per gog et magog intelligitur exercitus antichristi. qui in fine seculi veniet expugnare ecclesiam. Per gog secundum glo. illi et per quos latenter diabolus persequitur fideles designantur. Per magog illi per quos aperte ecclesia opprimitur. vel iidem qui tempore antichristi prius occulte et post modum aperte ecclesiam persequuntur. Secundum Augustinum. gog refertur ad gentes magog ad diabolum. quia gog interpretatur occultatio. et magog delectio.

De helya et Enoch.

Capitulum.

ii.

Alter occultum aduentum antichristi qui est per natiuitatem et manifestum eius aduentum qui est per predicationem et apertam persecutionem. veniet helyas et Enoch et conuertent sicut dicit Malachie ultimo corda patrum in filios glo. qui suscipient fidem quam illi habuerunt. unde et christiani

m 3

et iudei pariter tunc in christi religione consentient. De eorum predicatione et sancta conversatione dicitur Apoc. ii.º. Ego duobus testibus meis. scilicet helie et enoch. et prophetabunt. i. predicabunt. in 4.º. 6.º. tribus annis sicut ipse christus predicavit amicti faccis. Glo. predicantes penam et exemplum ostendentes hi sunt due olive et duo candelabra. glo. i. lumen dantes alijs. Tandem antichristus occidet eos in hierusalem. et iacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus et tribus noctibus cum dimidio. quia nullus audebit corpora eorum sepe lere propter metum antichristi. Occiso res autem eorum erunt valde leti propter mortem eorum. Post dies tres et dimidium resurgent. et eorum occisores audient vocem talem. Helias. et Enoch ascendite huc. et ascendent in celum in nube. antichristus regnabit post mortem illorum quindecim diebus.

De duratione huius persecutionis.

Capitulum. 13.

Regnabit antichristus sicut dicitur glo. super Apoc. tribus annis cum dimidio. Unde Beatus Hieronymus. Jurabit angelus per viventem in eternum quod in tempus. scilicet. unus anni et tempora. i. duorum annorum. et dimidium temporis. i. dimidij anni. glo. Hoc spacio dicitur duratura desolatio antichristi. Nisi autem ut dicitur in Math. breviati fuerunt dies illi non fuisset salva omnis caro. Quia enim et superbos et infirmos dicit aspiciet deus dies quos similiter malos intulit misericorditer brevandos. Dicit glo. super Math. Hec tribulatio quanto ceteris gravior tanto brevitate moderatior.

De morte antichristi.

Capitulum. 14.

Prestate sua dominus occidet antichristum sicut dicitur glo. super Apoc. siue per se. siue per. Michaelem. Occidet autem in monte oliueti in papilionem et in solio suo in loco ubi circa quem dominus ascendit in celum. Interfecto antichristo non statim veniet dominus ad iudicium. sed secun-

dum glo. super Beatus Hieronymus. concedentur. 45. dies in refrigerium sanctorum et ad conversionem et penitentiam subuersorum. Quantum autem spacium sit inter illos. 48. dies et finem mundi nemo scit. Antichristi vero antichristi post mortem illius gaudebunt ducentes uxores et dicentes. Licet princeps noster mortuus sit. habemus tamen potestatem pacem et securitatem. et cum talia dixerint repentinus eis superueniet interitus. Iudei vero tunc conuertentur ad fidem. Sancta ecclesia usque ad finem pacificata quiescit. quia ex tunc fraudulentia. et seuitia diaboli penitus ubique deficiet.

De conflagratione mundi.

Capitulum.

xv.

Ignis per maximus precedet faciem iudicis qui virtute. diuina non solum ignis qui est in spera sua sed omnes ignes qui in terra et super terram sunt concurrent ad mundi conflagrationem. Ignis autem iste habebit officium quattuor ignium. scilicet ignis infernalis reprobos puniendo. et ignis purgatorii bonos a venialibus purgando. et ignis terrestris vegetabilia et sensibilia consumendo. et omnium hominum corpora in cremando. et ignis elementalis elementa subtrahendo. et ad inuolutionem disponendo. Per illum igitur ignem ita facies terre exuretur quod figura mundi peribit sicut olim factum fuit per diluuium et merito primo dei iudicium fuit per aquam contra ardorem luxurie qui tunc viguit. ultimum vero per ignem erit contra corruptionem charitatis que tunc quasi senescere mundo refrigeret. Istius ignis actio erit successiva. habebit enim initium medium et finem. Primo namque iudicis aduentum preuenient et quasi simul fiet per illum purgatio iustorum et punitio malorum et cineratio corporum cum corruptione terre nascentium sicut dictum est. Quo sancto

statim erit resurrectio corporū cū aduen-
tu iudicis ad iudiciū. ⁊ tūc inflāmabitur
totus mundus p̄ circuitū. Terminato ve-
ro iudicio tota caliditas illius ignis exe-
quetur sniam iudicis. Inuoluet. n. pecca-
tores ⁊ trahet in infernū. Et ita p̄z quod
ignis ille aduētū iudicis precedet ⁊ comi-
tabitur ⁊ sequetur. post predicta fiet mū-
di innouatio. Sed inter purgationē ⁊ in-
nouationē multiplex est dīa. Primo q̄a
purgatio erit qualitātū penaliū detrac-
tio. sed innouatio erit pulchrioris forme
inductio. Scōa quia purgatio est elemen-
torū ab impuritate quā hñt ex coniunc-
tione ad puritatē mutatio. Innouatio ve-
ro est a statu veteri in status nouū cōmu-
tatio. ⁊ hoc est per cessationem a motu.
In celis. n. pp̄ impermixtionē nulla ipu-
ritas est sed imperfectio motus. Unde nō
erit in eis purgatio p̄ ignem. sed a motu
cessatio. Ita aut purgabūtur elemēta q̄
precideretur ab igne vis cōbustibilis. ab
aere obscuritas ab aqua glacialis frigidi-
tas. a terra vero grauitas ⁊ opacitas.

De resurrectione generali.

Capitulum. 19

Deus enim sicut potentissimus
est in conditione naturarū. ita
est clementissimus in collatione gratiarū
⁊ iustissimus in retributione stipendiorū.
Omnis igitur homo quecuq; in anima
simul ⁊ in corpore meruit vel de meruit
puniē ⁊ p̄miabitur in vtroq; Unde in
eisdē ipm oꝝ resurgere. Ad vocē at tube
resurgent mortui sicut dic apls. Duplex
at̄ itellr illa vox. scōz at̄ quosdā vox tube
ē ipium xpi resurgere iperātis. secundū
alios vox tube est manifesta xpi appitio.
vñ Greg. Tubā sonare nihil aliud est q̄
mūdo dī filiū mōstrare. resurgent. n. oēs
nlla i eis existēte dīa q̄tū ad ordiez t̄p̄is
sz magna q̄tū ad ordinē dignitat̄. Nam
mali resurgēt deformes ⁊ passibiles. In
bōis natura saluabit ⁊ vitia retrahet. oēs
vō tā mālī q̄ boni resurgēt itegri corpe

debita statura scōm eratē plenitudinis
xpi. Resurrectio igr̄ tria corrigīt i natu-
ra. s. defc̄m sicut in pueris. ⁊ inutilitatē s̄
ue in diminuta natura mēbrorū supflūū
vnguū crinitū ⁊ h̄mōi. errorē sicut in
monstruositate mēbroꝝ. Resurgēt quo-
q; corpa eadē natura que p̄us erant ⁊ eo-
dē numero ex eodē puluere in quē redn-
cta fuerant. ita q̄ in quacūq; horas vel
sin⁹ puluis ille disperfus fuerit. ad eādēz
aiam redeat que ipm prius vt viueret ⁊
cresceret aiāuit. Nec solū surgēt corpa
quātū ad mēbra principalia. sed et saluif
capillis ⁊ ceteris mēbris que faciūt ad d̄
corē. resurgēt et hoies quātū ad eē. ⁊ q̄
tū ad integrū esse. ⁊ resurget vnūquodq;
corp⁹ i op̄io suo eē. Et q̄ duplex ē moꝝ
s. aie p̄ culpā. ⁊ corporis d̄ penā. duplex ē
resurrectio. s. aie p̄ grām ⁊ corporis per
glām. In resurrectio cōcurrēt quattuor
cause. s. efficiēs. i. ipse d̄s materialis. s. pl̄
ueres. formal. s. cōiunctio corporis ⁊ aie
final. s. vt recipiat vnūq; put gessit si-
ne bonū siue malū. resurgēt tūc hoies ve-
locit̄. itegrit̄ socialiter eternalit̄. Et erit
ista resurrectio iusta quātū ad deū. p̄fec-
ta quātū ad resurgentes miraculosa
quantū ad ipsā resurrectionem.

De iudicio extremo.

Cap. 17

Post resurrectionem statim
erit iudicium. Ipsum vero
iudicium precedet trina citatio. Prima
fuit per prophetas. Unde illud vocauī
⁊ renūssi. Secunda per aplos ⁊ predi-
catores. Luc. Misit seruos suos hora
cene. ⁊ cetera. tertia erit per vltimam
vocem tube ⁊ hec citatio erit precepto-
ria secundum Ricardum. Triplex
est iudicium. primum est vniforme hoc
est iudicium presentis ecclesie que non
iudicat nisi de sola qualitate retributionis
i gñe. s. q̄ bona bonis mal̄ mala reddant
sed numez ⁊ quātitate retributionis nescit
scōm dī multiforme. s. quod quilibet ex

pitur in morte accipiēdo suam de oibus
 bonis et malis que gessit. s; non oia bona
 vel mala statim recipit. q; recipit in aia tñ
 et nō in corpore. tertiu dñ omiforme. sicut
 mū iudiciū. qñ recipit unusq; secundū
 numerū et quantitātē siue bona siue mala
 in corpe et in aia. vltimū iudiciū ē horribi
 le ex oi parte. q; supra est iudex austerus
 subitus patēs infernus. intus conscia remō
 dens. extra mūdos ardēs. a dexteris pec
 cata accusantia. a sinistris demonia terre
 ria contra illos boni angeli in infernū pro
 pellantē et oēs sci iudiciū suam approbā
 tes. et oēs mali cū bonis peccata damna
 tū cognoscentes. De qualitate iudiciū no
 ta q; erit horribile. Luce. Virtutes celoz
 movebūt. Intollerabile. Job. Quis mi
 hi tribuat vt inferno protegas me et. In
 evitabile aplūs. Quis nos o; ma. an tribu.
 xpi. Inopinabile. o; dies dñi sicut fur. ita
 in no. ue. Inerorabile. Prover. Obtruat
 aures suas. et. Erubescibile. aplūs. Quē
 fructum. ha. tūc in illis in qbus nūc eru.
 p;dicta vero erubescētia erit i duob;
 pmo in veniēdo ad iudiciū. q; mali cū hē
 ant corpora pōderosa o; eos illuc porta
 ri ab angelis sicut Abacuc portatus fuit
 ad lacū leonum in babilonē. scdo stando
 corā iudice. q; pccā eozum oibus hoibus
 erunt manifesta. Unde illud. Revelabo
 pudenda tua in facie et. Loc⁹ iudiciū erit
 in valle Josaphat. et hoc multiplici rōne.
 p;rio q; locum iudiciū o; esse cōm. et ille
 huiusmōi ē cum quasi sit medius nre h
 rationis locus. 2⁹. q; debet esse publicus.
 s; locus predictus ē famosissimus pp opa
 nre redēptionis que ibidē gesta sunt. ter
 tio competit locus ille ratione negotii. q;
 tractandū ē ibi opus misericordie et iustit
 tie. mōns autē oliueti gessit apud illā val
 lem designat misericordiā. Josaphat qd i
 terpretatur iudiciū designat iustitiaz.

De iudiciūbus. Cap. 19
 n In solū secundū ptatem diuinaz
 sed in forma hūana xps iudicabit.
 q; in iurisdictione ordinaria iudicabit. vt

deus. cū tota trinitate. s; in iurisdictione
 delegata iudicabit vt hō. vñ nota q; qui
 q; sunt modi iudicādi. p;rimus modus ē
 prime auctoritatis quo iudicabit tota tri
 nitas. secundus modus ē sub auctoritatis
 quo iudicabit xps. vt hō. Tertius ē acces
 sorie dignitatis quo iudicabūt apostoli et
 uiri perfecti q; cū iudice eminētius reside
 bunt. tanq; melius scientes leges et cōsue
 tudines regni dei. qbus impendit et scien
 dis opera dederūt. Quartus ē approba
 tionis quo iudicabūt oēs sancti et etiaz an
 geli. Quintus modus iudicādi est culpaz
 iudicandozū manifestare. sic etiaz mali iu
 dicabūt. Iudicando xps habebit duos ac
 tus opōitos. vnū passiue. et aliū actiue. p;ri
 mus vero ē infirmitas et alius potestatis
 In primo aut aduentu xps venit ad iudi
 cium passiue. In secundo veniet ad iudi
 cium actiue. In primo venit in forma ifir
 ma. In secundo apparebit in forma glōsa
 Hinc est q; christum videbūt iusti in iudi
 cio taz in natura diuinitatis q; humanita
 tis. A malis at nullo mō videri poterit i
 forma diuinitatis. et hoc duplici ratione.
 p;rimo propter defectū dispositionis in
 ipso videntē. q; natura sine gratia nō suf
 ficat ad dei visionem. secundo propter de
 meritum delectatiōis que est in diuinitatis
 visione. q; videre dominum secdm Jo.
 Vita eterna est que non potest cōmunica
 ri reprobis. Ex predictis patet q; christ⁹
 apparebit blandus iustis. et terribilis in
 iustis sicut dicit Greg. Quod figuratur
 est i colūna nubis i die et ignis in nocte. vi
 debunt mali humanitatem christi. vt rie
 ant. et non diuinitatem vt gaudeant. Bo
 ni autem vtranz christi naturam vide
 bunt. Stigmata quoq; christus monstra
 bit. et insignia passionis eius scilicet crucē
 clauos et. Sedebit autem christus in emi
 nentiori loco cum sanctis. mali vero sub
 tus in terra quam dilexerunt. tūc christ⁹
 iudicium exercebit. tūc quia vere scit me
 rita singulorū in quo sunt omnes thesau
 ri sapientie et scientie dei absconditi. tum

quia non est reus super aliquo illorum d
quibus iudicabit. Nō enim facit peccatū
nec inuentus ē dolus in ore ei⁹. ⁊ hec duo
precipue decet iudicem.

De iudicandis.

Capitulum.

19.

o Rēnes quattuor in iudicio erunt

Quidā enim iudicabūtur ⁊ dam-
nabuntur. vt quorū merita damnabilia p
mixta sunt aliquibus bonis. sicut illorum q
habuerunt fidem sine operibus. quidam
iudicabūtur ⁊ saluabuntur. vt quorū me-
rita bona permixta sūt aliquibus veniali-
bus malis quidam non iudicabūtur. ⁊ dā-
nabuntur. vt quorū mala merita omnino
impermixta sunt bonis vt qui caruerūt
fundamento fidei. quidam vero non iudi-
cabūtur. sed iudicabūt ⁊ saluabuntur. vt
quorum merita bona ipermixta sūt ma-
lis sicut perfectorum pauperū christi. De
quibus Math. 19. Eos qui reliquistis om-
nia ⁊ se. e. me. ⁊c. De predictis quattuor
ordinibus. nota q omnes iudicabūtur iu-
dicio retributionis sed non iudicio dāna-
tionis. Infideles enim quia non fuerunt
ciues ciuitatis dei. tanq hostes sine vlla
meritorū discussione ⁊ audientia punien-
tur. Iusti vero non iudicabūtur vt eorū
merita de nouo discutiantur an bona vl
mala sint. sed vt bonorum pēminentia oi-
bus manifestetur ⁊ vt contra malos ap-
pareat iusta snia damnationis. Due sen-
tentie ferentur in iudicio vna pro bonis
alia contra malos. snia pro bonis cōtinet
septem clausulas. Prima ē a malis voca-
tio. Ibi venite. secūda ē bñdictio. ibi bene-
dicti. tertia ē paterna dilectio. ibi pīs mei
quarta ē remūerationis retributio. ibi p-
cipite. gnta ast regni assignatio. ibi regnū
sexta ē glorie prepatio. ibi qd vobis para-
tum ē. septima ē eterna predestinatio. ibi
ab origine mūdi. Item snia contra malos
continet in ipsa sex clausulas. prima a dō
separatione cū dicitur. ite. secūda dei male-
dictionem. ibi maledicti. tertia icarcera-
tionem per hanc prepositionē inde signa-

tam. quarta pene acerbiter. ibi ignē.
gnta liberationis desperationem. ibi eter-
ni. sexta demonū associationē. ibi q para-
tus ē diabolo ⁊ angelis eius.

De inouatione mundi.

C. 20.

t Exminato iudicio statim erit inoua-
tio mundi que nō complebitur quā-
diu peccator ē in mundo. i. quousq detru-
datur in isernum. Sicut enī ille max. mis-
ignis elementa purgabit cū habeat virtu-
tem expulsiuā forme extranee. sic mundū
inouabit cū habeat virtutez subtiliatuā
adundū autez inouari. pulchriorez for-
mam accipere debere oñditur multiplici
ratione. Primo qz sicut dignū fuit q ele-
menta purgarētur pro eo q infecta erāt
propter peccatū hominis. ita dignū ē vt
mundus inouetur ppter glorificationē
hominis. 2º vt creature remunerēt pro
labore quo hōi seruierūt. tertio vt totus
mundus prout ē possibile cōformetur ho-
mini glorificato. quarto qz mundus fact⁹
est vt homo per speculū creature nūc de-
um cognoscat quem in sua natura videri
non potuit. Unde in futurū oz speculū
meliorari ⁊ purgari vt in pulchritudine
creaturarū amplius resplendeat species cre-
atoris. hoc autē non erit ad necessitatem
qn deus aliter videri nō possit sicut mō.
sz ad iocunditatē vt. s. delectationē visiois
intellectualis addat delectatio visionis sē-
sualis. Orbes celestes ⁊ sydera propter i-
permixtionem nullā habent ipuritatem
sicut elementa. sed tñmodo motus iper-
sectionē. ⁊ iō inouabūt. sed non purgabū-
tur. Inouatio vō in illis duo requirit. s.
motus cessationē ⁊ celezitatē splendoris
āpliozem qñ stabit sol i oz ēre. ⁊ luna i oc-
cidente vbi creati sūt. huius dicti hec est
rō. qz corpora superiora scā sunt ad vsū
hoīs duplr. Vno mō pp necessitatez cor-
poris. s. statum generationis ⁊ corruptio-
nis. ⁊ ideo cessante illo cessabit motus. Alio
modo propter delectationē i pulchri-
tudine creature ⁊ ppter cognitionem in
illis. ideo lux illorū non cessabit. sed auge-

bitur. Circa elementa nota q terra erit
sicut cristallus 7 cōp'anabit. Aer erit cla
rior nec habebit ipressiones quas mō ha
bet. qz non erunt nubes neqz vēti neque
pluia neqz ros neqz nix neqz tonitrua ne
qz fulgura. Ignis etiā 7 aqua fient purio
res 7 manebūt non solū secundū subām
sed scdm suas qualitates quas hēbunt q̄
tum ad bitum sed non q̄tum ad usū. quia
in his duobus elementis cuz magis uige
ant qualitates active. s. frigiditas in aqua
7 caliditas in igne. magis sūt generat'ōnis
7 corruptiōis principiū. 7 talis effectus
illorum non erit āplius 7 ppter hoc dñr
interire. Vel scdm aliquos dñr hec duo
elementa iterire. qz dominus tūc interci
det i illis teste Basilio super. ps. Vox do
mini intercidentis flammā ignis. ita qz ca
lidum vstiuū 7 frigidum glaciale tendent
inferius. perspicuū autē in aqua 7 lux in
igne manebunt. quia de oibus elementis
ignobile tendet deorsū. sicut grossum ter
renū 7 opacum ac tenebrosū 7 huiusmodi
pater ergo qz celum 7 terra transibunt
q̄tum ad formam. sed non quantū ad sub
stantiam. ps ex p̄dictis terminari trāsmu
tationes elementorū 7 generationes aīa
lium 7 plantaz. quia causē istorū cessabūt
7 pp ista dñr elementa interire. nō quan
tū ad substantiā. sed quātū ad actionem 7
passionem. 7 corpa celestia habita quiete
7 lūine clariozi dñr renouari. Aeruz tñ il
la que sicut dictuz est saluabūtur in hoīe
qz similitudinem hz cū omni genere crea
ture. ppter ēt hoīs innouationē 7 glorifi
cationem p̄nt dici omnia renouari.

De penis inferni. Cap. xi.
Sicut pz diuina potētia in creando.
diuina sapiā in gubernādo. diuina ele
mēta i remunerādo. sic patebit diuina iusti
tia i puniēdo. Dignū ē enī vt nō remane
at de dec' culpe sine decore iustitie. Licet
āt peccm sit trāstortū. tñ erit pena ppetua
multiplici rōne. p̄ria qz peccauit i suo e
terno. iō puniet i eterno dei. scda qz mate
ria ignis infernalis ē eterna. sic 7 peccī ma

cula. iō 7 pena. tertia qz peccūm ē cōtra fl
lum q ē infinitus. vñ 7 pena dñs ē infinita
non qdem acerbitate s. duratiōe. quarta
qz hō peccatū perimit i se bonū qd possz
ē eternū. 7 ideo merito icurrit maluz. qu
ta qz mala voluntas reproborū eterna est
vellent enī in peccato si possēt perpetuo
delectari. 7 ideo ppetuo debēt puniri. sex
ta qz in infinitum erat rō cū in iudicio pre
pōit finitū infinito. filz cōcupiscibilis i ap
petēdo. 7 irascibilis i adherēdo. Tñ me
rito pēa erit ifinita. septia qz dānatus de
peccō perpetrato nūqz hēbit verā pniām
iō deus nūqz mutabit punitiōis illi' sniaz
octaua ē qz peccm a vita ppetua separat.
s. a deo. iō mortē perpetuā peccōz iucurrit
p̄post rōes hīducat exempla de eadē ma
teria. Videmus enī qz ēptio momentanea
dat ius possidēdi ppetuuz. Itē vulneratō
momentanea dat mortē perpetuā. Item
casus ifoueā t̄pālis. qñqz ē detentio ppe
tua. Itē crimen lese maiestatis t̄pale ser
uitus ē ppetua. Item plaga t̄pālis ē liuor
ppetuus. Qm in peccō est delectatio cum
cōtēptu dei merito p̄cipitatur peccōz in lo
cū infinitū 7 despectū. 7 maxime a statu
glie dei elongatū. s. in infernū. vt a despec
tis reb' puniat. s. a fecibus corpoz mūda
norū. qz in nouatōe mūdi qcqd ē ignobile
in mūdo ad locū penarūz defluet. 7 ibi bō
rorē carceris multiplicabit.

De diuersitate penarū.

Capitulum.

c Um i dānatis sit diuersitas peccōrū
erit 7 diuersitas penarū. Tñ cū in
peccō sit auersio a creatore 7 uersio ad bo
nū cōmutabile. 7 bordinatio uolūtātē con
tra dictam rōis. merito pena uariabit pp
ista. Tñ pp auersionē erit carētia vñōis
diuie s. pp cōuersionē erit pena m̄ialis i
cēdij pp deordinationē uolūtatis erit pēa
vniuersalis. q̄ cōstitit i afflictōe varia. a
cerba. 7 eterna. Ignis ifernalis nō oēs e
qualit cruciabit. s. ab eodē igne al i pl' a
lii min' torquebūt. scd qz pl' 7 min' pec
cauerit Sic ab eodē igne alii vñt palea 7

alr lignū. Quāuis āt ignis ille sit corpore
 us nec possit agere i spūs ips calefaciēdo
 agit tñ in ipm istrm diuise iustitie ipm le /
 dendo ⁊ ille dolor ē maximus tñ pp potē
 tiā diuine man⁹ ipm ignē mouētis. tñ pp
 sensibilitatem patientis tum propter im
 mediationē coniūctiōis. Infernus ē loc⁹
 tenebrosus cū sit loc⁹ iustitie. Lum āt cū
 sit delectabile tñ igerit tristitiū p accidēt
 qñq. s. inquitū ondit aliqd triste. Tñd in
 inferno ē aliqd obscuri lumis quo dānati
 videre possint vnde doleāt ⁊ n vnde letē
 tur. Reprobi vidēt vsq; ad diem iudicii
 glam brōrū i unli nō i pticulari. qz vidēt
 eos in magna gloria. sed nō clare i quali.
 De h⁹ mōi visione āt nō letant. s. tristitan
 tur. tñ pp inuidiā aliene felicitatis. tñ pp
 carentiā prope britudinis. Post iustū et
 vltimū iudiciū hoc eis subtrahet in pena
 eorū. cū videbūt ēt hoc aspectu idignos
 se reputari. In dānatis erit fletus spūal
 . s. dolor iterior. ⁊ nō fletus corporalis q ē
 cū resolutionē lachrymarū. qz cessante
 motu celi nulla iā erit gñatio vel corrup
 tio. tñ erūt ibi illa que nō sūt icorporalit
 inspicienda. s. cōprehensio cerebri ⁊ for
 matio faciei ⁊ huiusmodi. Vermis quez
 dñs in Jsa. cōminatur nequaq; material
 est. qz nullū aial preter hoīem remāebit.
 Erit āt ibi vermis cōscientie rodens ani
 mam ⁊ nō corpus. In sūmo loco sola est
 letitia. In loco infimo sola ē tristitia. In
 medio hoc ē in mūdo hec sūt mō pmixta.
 Post diē iudicii tria loca tñmō erūt hi
 tata. s. celū. infernus. ⁊ libus. Quot sūt loca
 penaz. R i libro. quarto d descēsu xpi ad
 iferos. Octo gñā penarū in lege scripsit
 Tullius. s. damnū vincula verba. rationē
 ignominia. exiliū. mortē seruitutem. Nec
 oia possūt penis ifernalibus ad aptari. p
 mū pz qz dānati amiserūt deū. ⁊ oia bōa
 tā grē quā glie nō solū in re. sed ēt i spe.
 Jsa. Nō remanebit testayt hauriatuz pa
 rū aque de fouea. s. diuine mie. aut depoz
 tetur igniculus de incendio. s. charitat. qz
 scdm Jere. finita ē estas. cōsumata est

messis. De scōo ligatis manibus ⁊ pediv
 bus ⁊c. De tertio puer. ⁊ dalei percutiē
 tes ipiorū corporibus. De quarto Apoc
 is. Quātū glorificauit se ⁊ in delitiis fu
 it tantū date ei tormentū. ⁊ luctū. De gn
 to. Jsa. Dēs facies combusse erūt. imo
 tam ignominiosum erit corpue peccato
 ris q anima resumens ipm stupebit. qñ
 tam terribile id videbit. ⁊ vellet hīe ta
 l e sicut fuit quando cōmestū erat a ver
 mibus. De. vi. ⁊ dath. proiicite eum in te
 ne. ex. De. 7. S. Ibi mors semp viuūt. ⁊
 hec sicut dicitur i Apoc. erit mors secun
 da. De. viii. Tre. Prouinciarum pnceps
 scā est sub tributo. Nota qz damnati sub
 tributo penarū semper seruiunt. ⁊ tamē
 nūquam persoluet. Et predictis collige
 qz erit calor ignis stridor. tenebre fumus
 lachryme interiores aspectus demonuz
 clamor ipropriis. arāritas sistis. fetor sul
 phurus vermis conscientie. vincula car
 cer. timor dolor. pudor. inuidia rancor. ca
 rentia visionis diuine. ablato spei omis
 salutis. Ipsum etiam esse quod omnis
 creatura appetit erit eis pena. quia que
 rent omnes mortem ⁊ non inuenient.
 Ibi erit sicut ait Dionysius. proterua fā
 tasia. demones. concupiscentia. ⁊ furor
 irascibilis.

De gloria sanctorum.

Capitulum. 33.

n Numquodq; tanto perfectus
 est quanto magis coniungitur
 essendi principio. Homo autē
 qui perfectum esse expectat duplicem
 habet finem vltimum. Unum extrinse
 cum que est beatitudo creata que nos in
 patria beatificabit formaliter. Aliuz ha
 bet finem intrinsecum qui est beatitudo
 increata que nos beatificabit effectiue
 scilicet deum. Prima scilicet beatitudo
 creata est tanquam finis in quo spera
 tur. Secunda vero scilicet increata tan
 quam finis in quo quiescitur. Alio modo
 iudicabant phi de britudine. s. male. Bi

cebant. n. foyci bñtudinem in xñte ani
confistere pñpaterici aut incognitõe xi
tatis. Epicyrii vero in volupate. Nos
aut dicimus dupllem eẽ bñtudinem sic
dictũ est. Deus enim remũerat suos scõz
merita. Apo. Unusqzqz propriã merce
dem accipiet scõm suum laborem. Et pp
merita. Jo. i. gĩa pro gĩa xñth. Ite x
vos in vi. me. r. Et supra merita. Unde
illud mensuram bonam. x cor. cetera.

De dotibus in cõt.

Cap.

xxiii

d Os in pñia est id qđ imediate ani
mã deo coniũgit. vt est visio. dilec
tio x comprehensio. Sũt enim dona que
dam pñe sicut est sapia x intellectus que
lz deo animam coniũgant. nõ tamen sine
bitu medio. x pp non dñr dotes. sed aie
pmiationes. Dotes. n. non appellant do
na quelibz que dantur aie in traductione
sui in gloriãz. sed dona precipua per que
ad actum vite gloriose disponitur. sicut
x in pñti non appellatur proprie dos qđ
cũqz donũ datũ sponse in sua traductiõe
sz donũ precipuũ de quo sustentari debe
at. Dotes sũt duplices. quedã. n. sũt a pte
aie. qbus deo tãqz principio vite sue sine
bitu medio coiũgitur. x p quas traducit i
ample rus sponũ in dissolubiles x fruitio
nem. Quadã vero dotes sũt ex pte corpis
qbus ipz corpũ subijcit aie tãqz pncipio vi
te ne p ipm aia ab actu glie retardet. Mo
tãdũ et q dotes aie sũt de pñio subãli do
tes sũt corpis d pñio accidẽtali. xps dotet
r hz. qz spõsus e dos at possessio sponse e
que vsũ eiusdẽ hẽbit p mortẽ viri. Simi
lit nec ageli dñr hñe dotet. qz cũ i nuptiis
sit cõsẽsus aiorũ x vnio naturaz scõz n e
i angel. lz pncipiũ hẽant. An angeli non
pñt dici spõse. vt hõ ergo nec dotes. ppe
hẽbunt. Sponsis carnaliter dant trĩa. s.
dos dõatio pp nuptias. x pafrenalia. dos
at est donatio facta sponse ex pte pñis. x
hoc ad vsũ sponũ pp onera matrimonij.
sed ad possessionem sponse. In diuinis

autẽ deus pater dat sponse dotez ad pos
sidendum sponũ christũ ad gloriam x
honorem x non ad vsũ. quia bonorum
nostrorũ non eget. Donatio autẽ ppter
nuptias est que a sponso datur sponse. x
hoc erit in futuro gaudiũ quod habebit
anima in visione christi hominis. Para
frenalia e quod hẽt sponfa preter dotez
sicut sunt munera que dantur fit i ab ami
ci x huiusmodi. Istud erit in patria p gau
dium quod habebit anima de societate
beatorum x de congratulatione felicitã
tis eoruz.

De dotibus anime in generali.

Capitulu.

24

d Otes anime sũt tres. scõgnitõ
dilectio x inbessio. siue tẽtio. que
a quibzdam appellatur comprehensio a
quibusdam vero fruitio. Harum dotium
numerũ multipliciter accipitur. Primo
ex parte virtutũ theologicarum. quia co
gnitio succedit fidei. dilectio charitati. cõ
prehensio aut spci. Accipitur alio modo
ex parte potentiarum anime. Cognitio
autem potest appropriari intelligentie.
dilectio voluntati comprehensio memo
rie. Appropriantur etiam a quibusdam
alijs tribus potentijs. s. rationali. concu
piscibili. x irascibili. Possunt etiam pre
dicte dotes accipi secũduz trĩa que tribz
personis appropriantur. ita vt comprehẽ
sio respiciat patris potentiaz. Cognitio
filij sapientiam. x dilectio bonitatẽ spũs
sancti. Circa istas dotes nota qz cognitio
rei vise i se ponit pñtiã. comprehensio
ponit rei contingentiam. dilectio ponit
amantis ad rem amaram colligantiam.
De dotibus anime in speciali.

Capitulum.

26.

p Prima dos aie est cognitio qua di
uina essẽtia videbitur tota ab oi
bus. sed n totaliter prout est infinita. Ni
debitur tamen diuina essẽtia limpidi
us ab vno quam ab alio. x iste defectus
erit ex parte videntis non visi. quia idẽ
erit visum. Beatitudo namque

constitit i perfecta operatōne potentie altis-
sime. i. intelligentie. 7 circa obiectū altis-
simū. i. deū. Ex parte igitur obiecti cuz
sit vñū simplicissimū nulla pōt eē diuersi-
tas. sed ex parte potentie. Nam inquantū
vna potentia magis ē perfecta lumie glo-
rie q̄ altera. tāto perfectius opabitur cir-
ca vñū 7 idem subm. siue obiectū. Sicut
idem sol diuersimode a diuersis aspicitur
uel eodē littera a diuersis legētibz. scōz
q̄ oculus ē magis vel minus dispositus.
Tribus modis cognoscitur aliqd quod ē.
vel sicut ē. vel qd est. Primo mō cogno-
scitur deus in via ēt a malis. scōz mō vi-
detur in priā a bonis. vnde Jo. i. Similes
ei erimus. qm̄ videbimus eum sicuti ē. i.
suam maiestatem. claritatem 7 bonitatem
Tertio modo nec a malis. nec in via nec i
patria qz finitum nunq̄ videq̄t infinitū
Videbimus tamen deū in se. 7 deū in no-
bis. 7 nos in deo. Cognoscere autē deus in
sua essentia est visio meridiana. cognosce-
re vero creaturas in x̄bo est visio matuti-
na. sed cognoscere creaturam in se hoc ē
in proprio genere appellatur visio vesp-
tina. Videbit vnusq̄qz cogitationes alte-
rius. prout vult ipse cogitans manifestar
Ande. G. Vniuscuiusqz mēte ab alteri-
us oculis corpulentia non abscondet. Vi-
debunt itaqz iusti deū vt gaudeant. vide-
būt gloriā sanctorum vt congaudeant.
videbunt quoqz penas reproborum vt dē
euatione periculorum gr̄as agant. Ad sci-
endum qualiter deus sine medio videat
nota q̄ triplex est mediū. i. serens obnu-
bilans 7 disponēs. Sine medio igitur dif-
ferentie v̄ debitor deus. qz dei visio non
est per distantia. sed per p̄ntiam cum ipse
sit essentialiter vbiqz videbit sine medio
obnubilante. qz tollitur speculū 7 enyg-
ma que ambo sunt in via. Cū enim visus
noster in presenti non possit propter obi-
lratem in tam excellentem lucem figi. ne-
cesse est habere mediam scilicet speculū
creature. Quia vero infinita est distantia
inter speculum 7 rem visam. propter hoc

obscure relucet sibi similitudo. vnde vidē-
mus in enygmate id ē: st obscure. Videbi-
tur quoque sine medio similitudinali. quia
deus cognoscetur in seipso 7 non per ali-
quam abstractam similitudinem. alias cre-
atura esset terminus. 7 deus a bonis vi-
debitur nec a non esset vere finis omniū
Non autē videbitur deus sine medio di-
sponente quod est gratia 7 gloria. Por-
ter enim proportionem esse in videntem
7 visum. hec autem dispositio est ex par-
te videntis 7 non rei vise. Sciendum q̄
multiplex est medium. Primum est pec-
cati. Isa. Peccata vestra diuiserunt intē
vos 7 deum vestrum. Istud est medium
impiorum. Secundum est medium crea-
ture. Apoc. Inuisibilia dei a creatura mū-
di per ea que facta sunt cognosci possunt
hoc est medium philosophorum. Tertiū
est figure. Apoc. Omnia in figura contin-
gebant illis. hoc est medium prophetarū
7 patriarcharū. Quartū est mediū scri-
pture. ps. Declaratio sermonum tuorum
illu. 7 intelli. de. per hoc est medium theo-
logorum. Quintū est mediū fidei. Apo.
Esto fidelis vsqz ad mortē. 7 cetera hoc est
medium fidei quo tanquam in enygmate
vident deum. Secunda dos anime est di-
lectio. sed inter dilectionem 7 virtutē dif-
ferentiā est duplex. Vna ē scōm habitūz
quia virtus est proprie id quod transcat dē
statu gratie ad statum glorie. Dos autē
ē id quod supra meritum datur in traduc-
tione sponse. Alia est differentia penas
obiectum. quia licet obiectum vtrōque
sit deus. non tamen scōm quod deus. sed
erit obiectum virtutis inquantū est sum-
ma bonitas. obiectum autem dotis est in-
quantum est ipsa anima vñibilis in vñūz
spiritum. Nota q̄ fides 7 spes secundum
rem euacuabitur in patria. Charitas nec
secundum rem nec scōm actum euacua-
bitur. sed solum secundum modum. quia
imperfectio eius tollitur. Dicit autem
Augustinus q̄ fidei. succedit spes quam
videbimus. Spei vero succedit beatitudo

tudo ad quam peruenturi sumus, sed charitati nihil succedet. quia potius au-
gebitur. Tertia dos aie ē comprehensio
que ē tentio visi et amati. vel tentio veri
et boni primi. et istud verū est prout cōpre-
hendere sumitur pro attingere. et non p-
circūplecti diuinā immensitatem.

De dotibus corporis i generali.

Capitulum. 17

u **Naqueq; pars perfectius**
se habet i suo toto quaz
in se. Unde nunc sicut ani-
ma a corpore corruptibili
separata perfectius habet esse quam ei
coniuncta. sic in futuro reconiuncta cor-
pori incorruptibili perfectius habebit es-
se q; modo. maxie cum non ipediat. tunc
a corpore sicut modo quin potius de glo-
rificatione corporis habebit tunc gaudi-
uz. Dotes corpis sunt quattuor. quaz nu-
merus sic hētur. Nam ad hoc q; corpus
sit perfectē subm aie nec impediat eā i opi-
bus glorie quattuor reguntur. quorum
duo ptinent ad sensū requiritur q; sit re-
ceptibile facilliter spērū sensibilibus ad
qd disponit claritas. Alterum vt n sit re-
ceptibile passionū. ignobiliū ad quod dis-
ponit impassibilitas quo ad motum et duo
requirūtur. Unū est vt per contrariā in-
clinationē n resistat suo motori. ad quod
dispoit agilitas. Alio vt corpa p que mo-
uetur nō resistent ei. ad quod disponit s-
tilitas. Alia dīa talis est. q; in hoīe ē qua-
druplex cōpositio. Prima ē qualitatu cō-
trariarū. hec cōpositio tūc erit pfecta. qn
qualitates ita equabūtur. vt nulla sit pu-
gna vnius cōtra aliam. et hec faciet ipas-
sibilitas. Secūda cōpositio ē materie cū
forma. hec at cōpositio tūc erit perfe-
cta. qn materia vincetur a forma. penes
hāc perfectionē sumit subtilitas. Tertia
cōpositio ē corporis organizati cū aia. p-

fectio istius cōpositionis est q; oīa organa
sine impedimento sint mobilia ab aia. pe-
nes hac pfectionē sumit agilitas. Quar-
ta cōpositio ē corporis cū spīritibus luci-
dis. quibus mouet corpus ab aia. et huic
perfectio secundū perfectū statū ridet
claritas. Tercio sumit pdictarū dotium
nūerus scdm pprietates que sūt in eis.
Nā penes aque trāsparetia sumit clari-
tas. penes terre soliditatē sūtur ipassibi-
litas. penes tenuitatē ignis sūtur subtili-
tas penes mobilitatē aeris sumit agilitas
Quarto sumūtur iste dotes scōz quartu-
or defectus quos hēt corpus humanū a
quattuor elemētis de quibus cōponit. Ha-
bet. n. corpus humanū ab igne caliditatē
et inde nigridine. a terra grossitū. ab aere
passibilitatē. ab aqua frigiditatē. et inde
tarditatem. Sed isti tolluntur p quattu-
or. dotes corporis quas xpūs assumpsit
an passionem suā. sicut. Hugo de sancto
Vic. Dic. Claritatem in trāfiguratione
Agilitatē qn supra mare ābulant. Sub-
tilitatē in natiuitate. q; salua virginali in-
tegritate matris natus fuit. Impassibili-
tatem. quando i cena corpus suum man-
ducandum discipulis dedit. qd intelligen-
dum est secundum actum non secundum
habitum. q; aliter derogaretur diuinis
miraculis

De dotibus corporis i spāli.

Capitulum. 18.

p **Prima dos corporis est cla-**
ritas. Sed nota q; dicitur
aliquid clarū dupliciter. aut
quia purum et sic dicitur vitrum clarum
aut quia lucidum. et sic dicitur stella clara
Corpus aut glorificatū et erit peruluz et
lucidū. vnde vtroq; mō erūt corpora cla-
ra. Duo. n. sunt que nunc causant obscu-
ritatem i humano corpe. Unū ē materie
impuritas. Alterū luminis paucitas. tūc

vero tollitur vtraq[ue]. s. illa impura densitas. et obscuritas que ex modicitate luminis est. et ideo erunt corpora clarissima. Nota quod corpora glorificata species erunt tunc clariora quam sol sic modo. sic ut dominus ait. quia iusti fulgebunt sicut sol. Isa. Erit lux lune sicut lux solis. et lux solis septupliciter sic ut lux septem dierum. Sciendum quoque quod corpora sanctorum non equaliter erunt clara. quia melior anima habet corpus lucidius. Unde licet corpus christi supra modum excedat claritatem aliorum. tamen in comparatione sanctorum potest claritas eius assimilari claritati solis. secundum id. vobis timen- tibus nomen meum orietur sol iustitie. i. christus. Claritas sanctorum potest respectu christi comparari claritati stellarum. Unde Apoc. Stella a stella differt in claritate. hoc est quod sci plus vel minus lucent secundum differentiam meritorum. Claritas vero puerorum qui post baptismum moriuntur antequam veniant ad annos discretionis comparari potest luminis lune. quia sicut luna non habet lumen a se sed a sole. ita isti non habent gloriam ex merito proprio. sed ex merito christi. Baptismus enim ex passione christi habet efficaciam. Secunda dos corporis ex impassibilitas que resultat ex virtute anime. corpus suum potenter continentis. ita ut a nullo exteriore agere valeat immutari. Preterea quibus corpora sanctorum sunt composita ex contrariis. illa tamen contrarietas erit ad omnimodam equalitatem et concordiam redacta. Dixerunt quidam quod impassibilitas sanctorum corporum resultabit ex natura quantum corporis. id est quante essentie. Sed hoc non est verum. quia nihil de quanto corporum venit in compositione materialium corporum inferiorum. Differentia est inter impassibilitatem corporum sanctorum et ade in statu innocentie et puerorum. quia impassibilitas sanctorum erit non posse pati. Impassibilitas ade fuit posse non pati. Impassibilitas puerorum erit nihil pati. et hoc non est ex potentia resistendi lesionem ex trinsce quam non habebunt. sed ex ordine

divine misericordie que non permittit aliquid eis adhiberi per quod possint ledi. Ex quo patet quod si tales pueri ponerentur ad ignem post resurrectionem lederentur ab eo. nisi obstaret divina misericordia. secus est de corporibus glorificatis que si etiam ponerentur in inferno non sentirent aliquam lesionem. subtilitas est tertia dos que aufert grossitiam corporis causatam ex materialitate esse. et ex compositione elementaliu[m] qualitarum. Nota quod duplex est subtilitas. una scilicet ex raritate partium stantium non per pinque sed ex tali subtilitate efficitur corpus facile divisibile que non erit in corporibus glorificatis. alia est ex perfecta victoria forme super materiam et huius subtilitas est unite subiecte. sicut dicitur celum subtile hoc modo erunt corpora sanctorum subtilia. Et est sciendum quod duo corpora non glorificata non possunt esse simul in eodem loco. sicut nec duo glorificata. alioquin sequeretur quod in uno corpore glorificato essent potentia intrandi partes alterius corporis. in alio vero essent impotentia resistendi. Corpus vero glorificatum potest esse simul cum corpore non glorioso. secundum dictum antiquorum. quod tamen nec fides habet nec auctoritas et ratio contradicit. habent tamen aliquid apparentie pro se. Nam sicut in corporibus non gloriosis ipsa grossities impedit ne duo corpora possint esse in eodem loco. quia unum alteri resistit. ita grossities ista per glorie subtilitatem tollitur. adeo quod corpus non gloriosum non possit resistere glorioso. ita quod corpora gloriosa penetrabunt alia corpora non ea dividendo. sed subintrando manente distinctione divisionum utriusque corporis. Quarta dos corporis est agilitas que tanta erit sicut dicit Augustinus quod protinus ubi volet spiritus ibi erit corpus. Verumtamen sicut melior anima corpus habebit lucidius. ita et agilius. ita tamen quod voluntas sanctorum erit coniuncta omnino rationi. unde voluntas eorum nunquam apparet quod

nō debet. sed voluntas anime melioris
 volet irrationabiliter citius moueri
 corpus suū q̄ alterius. et spūs minoris
 glorie non volet corpus suū tam cito mo-
 ueri. sicut alterius. Unde p̄ q̄ in omni-
 bus verificabitur dictū Aug. q̄ ubi volet
 spiritus protinus erit corp⁹. Quare mo-
 do corpora sunt tarda et tunc agilia. hec ē
 ratio. quia nunc i corpore duplex est mo-
 tor. s. natura elementi predñans que mo-
 uet ad mediū locū. et volūtas anime que
 mouet indifferentur ad quēlibet locum.
 Nunc autem corpora tarda sūt ex cōtra-
 ria inclinatione nature ad volūtatē. q̄
 terra predñans naturaliter deorsum tra-
 hit. In futuro autem natura erit totali-
 ter subiecta volūtatē. Unde et tūc corpus
 mouebitur ad imperium spūs.

De aureolis in genere.

Capitulū.

29

Aureola est mentis speciale gaudi-
 um veniens ex opere precellenti
 et priuilegiato. Sciendū autē q̄ sicut
 ex gaudio premiū essentialis quod ē au-
 rea redundat in corpore quidam decor
 q̄ est i gloria corporis ita ex aureole gau-
 dio resultat aliquit in corpore. vt sic au-
 reola principaliter fit i mente. sed p̄ quā-
 dam animi redundantiam refulget etia
 in carne. Sciendum tamen quod dcor
 cicatricum qui in martyru corporibus
 apparebit. non potest dici aureola. quia
 martyres aliqui cicatrices non habebūt
 vt pote qui submersi sunt vel qui famis
 media vel squalore carceris interempti
 et isti tamen aureolam habebunt. Tri-
 bus generib⁹ hominū debetur aureo-
 la. quod patet multiplici ratione. Primo
 ex operibus excellentibus trium anime
 potentiarum. Excellentissimum autem
 opus concupiscibilis ē obseruatio castita-
 tis virginalis. Excellentissimum vero o-
 pus rationalis est predicatio veritatis.
 Excellentissimum opus irascibilis ē per-

passio mortis. vñ patet q̄ virginib⁹ p̄di-
 cat orib⁹ et martyrib⁹ debet aureola. Se-
 cūdo patet ex hostibus quos per pugnas
 magnificas vincimus q̄ sūt mūdus et ad-
 demonia. Martires enim vincūt mūdū
 Virgines carnem. Predicatores diabo-
 lum quem non solum de se. sed etiam de
 cordibus alienis expellunt. Tercio p̄
 id per victoriam triplicum passionum.
 Sunt enī passionē innate illate et i cor-
 dibus alienis inflacte. sed passionē innā-
 tas superat virginitas illatas martyres.
 illas autem que sunt in cordibus alienis
 predicatorē. Quarto distingūtur au-
 reole secūdum q̄ agimus ea quibus chrī-
 sto nobilissime conforamur. Ipse fuit
 doctor veritatem manifestando. Mar-
 t̄r a mundo passionem sustinendo. Vir-
 go puritatem seruando. Quinto sumū-
 tur aureole secūdum purificationē. In
 veteri testamento tria namq̄ habebant
 aureolas. scilicet altare incensū. arca fed-
 ris. et mensa propositionis. Prima si-
 gnat aureolam martyrum qui corpora
 sua super altare passionis immolauerūt
 Secūda significat aureolam virginū
 quia sicut archa federis fuit intus et ex-
 tra auro decorata. ita virginitas mentē
 et corp⁹ decorat et ornat. Tertia signi-
 ficat aureolam predicatorum qui sūt i mē-
 sa propositionis ministrantes panem do-
 ctrine. Aureola diminutōne dicitur. et
 hoc in comparatione ad auream. Unde
 nota q̄ inter auream et aureolam. et pal-
 mam differentia est. Aurea enim pre-
 mīū est substantiale. quod metaphorice
 dicitur corona. tum ex parte meritū. q̄
 non respondet generi operis. sed radici
 charitatis. tum etiam ex parte premiū. q̄
 per hoc efficitur homo particeps diuini-
 tatis. et per consequens regie potesta-
 tis. tum etiam ratio perfectionis quod
 significat figura circularis. Aureola dici-
 tur premium accidentale. non tamen q̄
 libet premium accidentale. sed illud

quod respondet operi excellentie et priui
legiato. scilicet virginitati. martirio. et predica
tioni. Palma est premium accidentale quod
nec radici nec opus debetur sed voluntati
Tale premium debuit sanctus martinus
ex eo quod martirium desiderauit licet opus
non fuerit obsecutum. Unde de ipso canta
tur. Quas et si gladius persecutoris. sani
mam non abstulit. tamen palmam marti
rii non amisit. Nec autem palma nec aurea
nec aureola debet dici.

De aureolis in specie.

Capitulum.

30.

a Aureola prima debetur martiribus
in quibus perfectissima victoria est
de impugnatione exteriori. et hec perfectio
victorie consideratur ex duobus. Primo ex
magnitudine passionis. quod inter omnes pas
siones illatas exterioris mors supremum te
net locum. et preterea dolor tactus omnibus
aliis doloribus preeminet. et ideo in hoc glo
riosior victoria est. Secundo consideratur
ex causa pugne que ipse christus est. Marty
rem enim non facit pena sed causa. id est mors
pro christi suscepta. Sciendum quod martyrio
non debetur premium secundum quod ab exteriori
infligitur. sed secundum hoc quod uoluntarie pro
christi nomine sustinetur. quia non mere
mur. nisi per ea que sunt extra nos. sicut
nec deberemur nisi per ea que sunt intra nos
Quanto autem id quod quis sustinet uolunta
rie difficilius est uoluntati sustinere. tanto
uoluntas que pro christi id sustinet omnino
tur firmiter in christo fixa. et ideo excellenti
us ei premium debetur. Aureola secunda de
betur virginibus propter singularem victo
riam quam de carne obtinent contra quas quo
tidie bellum geritur. Quamuis autem et uidue
pugnent contra carnem perfectius tamen vir
gines. quod nobilissimum genus victorie est nunc
quam hosti celsisse. Illis virginibus tamen
do aureola quod vel que habuerunt propositum
seruandi virginitatem. quamvis hoc propositum
sit interruptum integritate tamen carnis manente.
dimo. id est in fine uite inueniatur ad pro
positum rediisse. quia uirginitas menti

reparari potest. sed non uirginitas carnis. si
aliqua sit uirgo et si propositum non habuit
perpetuo seruandi uirginitatem. non est tamen du
bitum quod habitura sit spirituale gaudium de in
corruptioe carnis super eentiale gaudium
sicut et innocentes de hoc gaudebunt. quia
imunes a peccato fuerunt quamvis peccati op
portunam non habuerunt. Nota quod alii
que possunt corrumpi carne. nec tamen aureolam
amittunt. sicut illa que uolenter opprimuntur
Unde lucia sancta dixit. Si inuictam me cor
rumpas merces mihi duplicabitur ad co
ronam. quod non intelligendum de aureola du
plicata. licet quod duplex premium reporta
bit. unum pro integritate seruata. Aliud pro
iniuria quam passa est. Insuper sciendum est
quod uirginibus debetur fructus centesimus
et hoc quod celestem vitam ducunt que significat
per centum. quod numerus ille de leua tran
sit ad dexteram. uiduis debetur fructus se
ragesimus quod tales exercere se debent in
operibus minime que significant per sexaginta
ta. coniugatis autem debetur fructus trigessimus
quod talibus sufficit implere decalogum in sub
trinitatis. Ex ductu. n. ternarii in denarium
fiunt triginta. Aureola tertia est predicatorum
quod perfectissima victoria contra diabolum ob
tinet. quando diabolo. impugnanti non cedit. sed et
ipsi de regno eius expellit. et non solum a se
sed et ab aliis. Nec est dicendum ut quidam uo
luerunt quod aureola predicatoribus debea
tur tamen modo illis quibus competit predicare
ex officio et docere. sed quibuscumque exercet
licite actum iustum. Prelatis autem non debe
tur hec aureola quamuis habeant officium
predicandi nisi actu predicant. quod aureola non
debetur habitui sed actui pugne. secundum il
lud apostoli. Non coronabitur nisi glorie. cer.
Predicare et docere cum sit actus misericordie
inter spirituales elemosinas com
putatur.

De enumeratione celestium gaudiorum.

Capitulum.

31.

u Primo celorum gaudia sub epilo
go enumeremus non quidem sin

gula generū. sed genera singulorū. Tot
n. sunt gaudia particularia que glibet ha
ber in se vel i aliis. q. ea solius dei notitia
cōprehendit. 7 illi quos sūma sapiētia vo
luerit ea scire. Tantum nāq. gaudebit q.
q. de bono alterius q. tū de bono proprio
q. tamen nō est intelligendum de inten
sione gaudiū. sed numero gaudiorū. Tot
igitur sunt gaudia ibi q. omnes arithme
trici huius mūdi nō possent ea nūerare.
nec geometrici mensurare. nec grāmati
ci dialectici 7 rhetorici explicare. q. nec o
culus vidit. nec au. audi. 7c. Gaudebūt sū
cū supra se de dei visione. 7 infra se de
creaturarū pulchritudine intra se de cor
poris glorificatione. extra se de angelorū
7 hominū associatione. Deus omnes sen
sus spirituales ineffabili delectatione re
ficiet. cū ipse sit futurus obiectum omniū
sensuū spiritualiū. Erit nāq. dāus specu
lū visui. citihara auditui. mel gustui. balsa
mum olfactui flos tactui. Ibi erit cādor lu
cis estival. amenitas vernalis. abūdantia
autūnalis. requies hyemalis. Ibi teste au
gust. fulget quod non capit locus sonat
quod non capit. tempus. olet q. non spar
git statuf. sapit quod non minuit edacti
tas. non erit quod diuellat satietas.
Item Aug. Ibi deus videbitur sine fine
sine fastidio amabitur sine fatigatiōe lau
dabitur. Ibi videretur stultitia sapiētia
salomonis. ibi esset deformitas pulchritu
do absalonis. ibi eēt tarditas velocitas a
saelis. Ibi iudicaretur infirmitas fortitu
do sanfonis. Ibi eēt mortalitas longa vi
ta matusalem. ibi esset paupertas regnū
augusti. Ibi scōm Augustinū. nihil obest
nihil best. nihil affluit nihil defluit. nihil
est extra quod appetatur. nihil intra q. d.
fastidiatur. Ibi scōm Ber. erit rōni ple
nitudine deus. lux voluntati multitudo pa
cis. memorie continuatio eternitatis. Itē
Aug. de corporis 7 aīe misera vita. Q
cāzo illam vitam amplecti debuisti vbi vi
ta sine morte. ubi iuuentus sine senectu
te. vbi lux sine tenebris. vbi gaudium si

ne tristitia. vbi pax sine discordia vbi vo
lūtas sine turbatione. vbi regnū sine mu
tatione Ber. 7 Berces sanctorum tā ma
gna est q. non potest mensurari tam mī
ta quod non potest numerari. tam copio
sa q. non potest fieri. tam prectosa quod
non potest estimari. Itē Aug. Illō q. d. p
mittit deus fide non capitur. spe non at
tingitur. charitate non comprehenditur
desideria 7 vota transcendit. acquiri pōt
est imari non potest. ibi carmina non desi
premia non deficiunt. ibi nihil quod ama
bitur deerit. ibi nihil desiderabitur quod
non adsit. illa beatitudo sicut ait Aug. in
duobus consistit. s. in necessaria presentia
omnis boni. 7 i necessaria absentia omis
mali. item Aug. Q. vita vitalis dulcis 7
amabilis 7 semper memorabilis. vbi sū
ma securitas. vbi secunda tranquillitas vbi
tranquilla iocunditas. vbi iocunda felici
tas. vbi felix eternitas. vbi eterna beati
tudo. ubi beata cernitudo. vbi certa uisio
7 sine fine laudatō. Ibi affluentia diuitia
rum influentia deliciarum 7 confluentia
bonorum. Deniq. de gaudijs celestibus
repleat nos dei filiū qui cūz patre 7 spi
ritu sancto uiuit 7 regnat deus Amen.

Explicit compendium theologicæ verita
tis cōpilatum per Albertum magnū im
pressumq. Venetijs. Per Gregorium
Dalmatinū 7 Jacobum Britannicum
Brixianum. MDCCLXXII. die. primo
aprilis: Serenissimo duce Joanne mo
cenico regnante. S. J. S.

